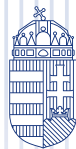

BELÜGYI SZEMLE

BELÜGYMINISZTERIUM

A Belügyminisztérium szakmai,
tudományos folyóirata

Academic Journal
of Internal Affairs

73. ÉVFOLYAM
2025 · 8

BELÜGYI SZEMLÉ

A Belügyminisztérium szakmai,
tudományos folyóirata

Academic Journal
of Internal Affairs

BELÜGYMINISZTERIUM

73. ÉVFOLYAM
2025 · 8

BELÜGYI SZEMLE

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK	Dr. Felkai László, közigazgatási államtitkár, c. egyetemi tanár, Belügyminisztérium
TITKÁR	Prof. Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
TAGOK	Prof. Dr. Finszter Géza, a Magyar Tudományos Akadémia doktora Prof. Dr. Gál István László, tanszékvezető egyetemi tanár Prof. Dr. Haller József, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár Prof. Dr. Hamza Gábor, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, egyetemi tanár Prof. Dr. Herke Csongor, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár Prof. Dr. Kecskés László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja Prof. Dr. Kerecsi Klára, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár Prof. Dr. Koltay András, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság és a Médiatanács elnöke, egyetemi tanár Prof. Dr. Korinek László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja Prof. Dr. Maróth Miklós, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja Prof. Dr. Mezey Barna, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár Prof. Dr. Patyi András, alkotmánybíró, egyetemi tanár Prof. Dr. Polt Péter, az Alkotmánybíróság elnöke, egyetemi tanár Prof. Dr. Sándor István, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár Prof. Dr. Tóth Mihály, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár

NEMZETKÖZI SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Dr. h.c. Detlef Schröder, az Európai Unió Rendészeti Képzési Ügynökségének
korábbi ügyvezető igazgatója (Németország)
Prof. Dr. Lam Kwok Yan, Nanyang Műszaki Egyetem (Szingapúr)
Dr. Ludek Michalek, a Cseh Rendőrakadémia tagja, egyetemi tanár (Csehország)
Prof. Dr. Mathieu Deflem, Dél-Karolinai Egyetem, egyetemi tanár (Amerikai
Egyesült Államok)
Dr. habil. Philipp Fluri ügyvezető, Genfi Biztonságpolitikai Központ (Svájc)
Prof. Dr. Wei Changdong, Kelet-Kínai Állam- és Jogtudományi Egyetem,
Shanghai, egyetemi tanár (Kína)

SZAKMAI TANÁCSADÓ TESTÜLET

Dr. Bakai Kristóf Péter PhD, püör. dandártábornok, Nemzeti Adó- és Vámhivatal
Vámszakmai és Nemzetközi elnökhelyettese
Dr. Balogh János r. altábornagy, az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője
Dr. Bolcsik Zoltán r. altábornagy, a Belügyminisztérium rendészeti államtitkára
Scott Donovan, a budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA) igazgatója
Dr. Góra Zoltán t. altábornagy, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
vezetője

Dr. Gömbös Sándor r. dandártábornok, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság főigazgatója
Hajdu János r. altábornagy, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója
Dr. Hatala József ny. r. altábornagy, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács elnöke
Dr. Hegyaljai Mátyás, a Belügyminisztérium európai uniós és nemzetközi helyettes államtitkára
Christopher Simon, az Osztrák Szövetségi Belügyminisztérium belügyi attaséja
Prof. Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár, a Belügyminisztérium oktatási főszemlélője
Prof. Dr. Kovács Gábor r. vezérőrnagy, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Rendészettudományi Kar dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár
Láng István, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetője
Prof. Dr. Sallai János r. ezredes, Nemzeti Közszerológiai Egyetem, tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró, nemzetközi jogász
Dr. Tomin Szilvia r. vezérőrnagy, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója
Dr. Tóth Tamás bv. altábornagy, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság vezetője
Dr. Túrós András ny. r. altábornagy, az Országos Polgárőr Szövetség elnöke

SZERKESZTŐSÉG

FŐSZERKESZTŐ
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES
FELELŐS SZERKESZTŐ
OLVASÓSZERKESZTŐ
IDEGENNYELVISZAKLEKTOR

NEMZETKÖZI ÉS FORDÍTÁSI
SZERKESZTŐ
MUNKATÁRS
SZERKESZTŐSÉG

ISSN

FELELŐS KIADÓ

NYOMDA
FELELŐS VEZETŐ

Prof. Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
Dr. Szabó Csaba PhD r. alezredes, egyetemi docens
Krenner József r. őrnagy, doktorandusz
Végh Zsuzsanna
Prof. Dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár

Dr. Németh Viktor PhD
Luda Henrietta
2090 Remeteszőlős, Nagykovácsi út 3.
Telefonszám: +36 (26) 795-922; BM: 24-626
<https://belugyiszemlejournal.org>

ISSN 2062-9494 (Nyomtatott)
ISSN 2677-1632 (Online)

LXXIII. évfolyam
Belügyminisztérium
www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium
1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Duna-Mix Kft.
Szabó Bálint bv. alezredes, ügyvezető
Megjelenik havonta

TARTALOM

	Előszó.....	1577
	TANULMÁNYOK	
TÁRKÁNYI EDINA – NÉMETH RICHÁRD	A mesterséges intelligencia szerepe a social engineering támadások megelőzésében.....	1579
MÁRTON BALÁZS	A terhelti jogok érvényesülésének neuralgikus pontjai az Európai Ügyészség nyomozásaiban	1599
PETRÉTEI DÁVID – LONTAI MÁRTON – PAMJAV HOROLMA	Epigenetika, azaz a „genetikán túl” II. rész	1617
BAKAI KRISTÓF PÉTER – CSIKI OLIVÉR TAMÁS	A vámhatóságok mint elsődleges védelmi vonal a szellemi tulajdonjogok megsértése elleni fellépésben	1637
MATHIEU DEFLEM	Október 7-e és a nemzetközi rendőrségi együttműködés Az Interpol hallgatása	1661
HOTTÓ ISTVÁN	Szemelvények és emlékek Magyarország határőrizetének korszakaiból	1679
MAKKOS NÁNDOR	Az egyenlő bánásmód szociológiai fogalmáról	1699
ANDREJ VELAS – ZUZANA ZVAKOVÁ – LIPPAI ZSOLT	Szemelvények a Szlovák Köztársaság magánbiztonsági szektoráról és önkormányzati rendőrségéről.....	1719
ERDŐS ÁKOS – BALLA JÓZSEF	Az irreguláris migráció és embercsempészás felderítésének non-intruzív módszere: az MMD01 detektor alkalmazásának gyakorlati tapasztalatai Magyarországon	1737
MOLNÁR TAMÁS	A környezeti bűncselekmények fejlődési iránya az európai unióban	1759
	STUDIES	
MATHIEU DEFLEM	October 7 and International Police Cooperation: The Silence of Interpol	1771
ISTVÁN HOTTÓ	Excerpts and memories from the periods of border security in Hungary	1789
	KÖNYVISMERTETÉS	
PALLO JÓZSEF	Az első magyar börtönügyi törvényjavaslat (Mezey Barna könyvének ismertetése).....	1809
	INTERJÚ	
SZABÓ CSABA	Interjú a Dr. Kertész Imre díjjal kitüntetett Fenyvesi Csaba professzor úrral	1813

Kedves Olvasó!

„A ma tudománya a holnap szemlélete és józan esze.”

Sós Vilmos

Sós Vilmos gondolata, miszerint a tudomány ma még csupán szemlélet, de holnapra már a józan ész részévé válik, keretet ad a Belügyi Szemle augusztusi lapszámának tanulmányaihoz. A szám írásai között szerepel az egyenlő bánásmód szociológiai fogalmának újragondolása, valamint a mesterséges intelligencia alkalmazása a social engineering típusú kibertámadások megelőzésében. Külön tanulmány elemzi a 2023. október 7-én Izrael ellen elkövetett terrortámadások nemzetközi következményeit, kiemelve az Interpol reakciójának – vagy hallgatásának – jelentőségét. Részletes elemzés olvasható az Európai Ügyészség nyomozásaiban érvényesülő terhelti jogok garanciarendszeréről, valamint az epigenetika legújabb forenzikus alkalmazásairól.

Az írások között helyet kap az embercsempészet felderítését segítő MMD01 detektor hazai gyakorlati tapasztalatainak bemutatása is, amely rávilágít arra, hogyan jelennek meg a technológiai innovációk a határrendészeti feladatokban. Áttekintés készült a szlovák magánbiztonsági szektor és önkormányzati rendészet aktuális kihívásairól, valamint a jogszabályi környezet és társadalmi elvárások összefüggéseiről. A lapszám felidézi a magyar határőrizet történeti korszakait, betekintést nyújt a határőrség szervezeti fejlődésébe és szellemiségébe, hangsúlyozva az emlékek megőrzésének fontosságát. Tanulmány tárja fel a vámhatóságok kulcsszerepét a szellemi tulajdon védelmében, különös tekintettel az uniós és nemzeti jogi keretekre, valamint a hamisítás elleni küzdelem új irányaira.

A lapszám egésze rávilágít arra, hogy a biztonság, a rendészet, a jog és a társadalomtudományok összefonódása folyamatos megújulást és multidiszciplináris szemléletet igényel. Az írások minden esetben a gyakorlati hasznosíthatóság igényével készültek, hozzájárulva a szakmai fejlődéshez és a közös gondolkodás erősítéséhez. Végül Fenyvesi Csaba professzorral készült interjú zárja az összeállítást, aki gondolkodásmódjával és tudományos pályájával is emlékeztet arra, hogy a ma tudománya valóban a holnap józan esze, és az értékteremtő, felelős tudományos gondolkodás a jövő legbiztosabb alapja.

Szerkesztőség

A mesterséges intelligencia szerepe a social engineering támadások megelőzésében

The role of AI in preventing social engineering attacks

Tárkányi Edina

Dr., alapító
Ardor – Jogi megoldások a kibertérben
etark@protonmail.com

Németh Richárd

tanársegéd
Széchenyi István Egyetem,
Gépészmérnöki, Informatikai és Villamosmérnöki Kar
nemeth.richard@ga.sze.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja a mesterséges intelligencia térhódításával a social engineering elleni védekezési stratégiákban megjelenő új lehetőségek bemutatása.

Módszertan: A szerzők a témában releváns szakirodalom felkutatása, összegzése és elemzése segítségével mutatják be a social engineering módszereit, a mesterséges intelligencia mérföldköveit, és tesznek megállapításokat annak várható hasznosulására a kibertámadások területén.

Megállapítások: Az egyre kifinomultabb támadások elleni védekezésben már jelenleg is meghatározó szerepe van a mesterséges intelligenciának, azonban nem szabad elfelejteni, hogy ez egy verseny is, ahol az lenne az ideális, ha a megelőzésben egy lépéssel a kiberbűnözők előtt járnának a kutatók és a fejlesztők. A tapasztalat azt mutatja, hogy a mesterséges intelligencia biztonsági protokollokba való beépítése szignifikánsan növeli a védekezés hatékonyságát, azonban a folyamatos, humán felügyelet is sarkalatos pontja a kibervédelmi stratégiának.

Érték: Jelen tanulmányban bemutatásra kerülnek a különböző social engineering típusú bűncselekmények, a mesterséges intelligencia evolúciója – a története, korszakai –, továbbá a nyelvi feldolgozáson alapuló modellek, valamint a szerzők érintik az elkövetésben betöltött szerepüket. Megvizsgálják a felhasználási lehetőségeket a védekezésben, és a jelenleg is elérhető szoftvereket. Külön figyelmet szentelnek egy friss tanulmánynak, amely az első generatív főreg

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 10. 16. Átdolgozás: 2025. 01. 28.
Elfogadás: 2025. 02. 03.

kutatók általi létrehozásával foglalkozik. Végül körbejárják azt a megkerülhetetlen kérdést, hogy hol van az ember szerepe a kibervédelemben, ha a mesterséges intelligencia jelen van.

Kulcsszavak: kiberbiztonság, adathalászat, megelőzés, pszichológiai manipuláció

Abstract

Aim: The aim of this paper is to present the new opportunities that the rise of artificial intelligence presents for social engineering defence strategies.

Methodology: The authors present the methods of social engineering, the milestones of artificial intelligence, and the expected usefulness of artificial intelligence in the field of cyber attacks by searching, summarizing and analysing the relevant literature.

Findings: Artificial intelligence is already playing a key role in defending against increasingly sophisticated attacks, but it is important to remember that it is also a race, where the ideal would be for researchers and developers to be one step ahead of cybercriminals in prevention. Experience has shown that incorporating artificial intelligence into security protocols significantly increases the effectiveness of defences, but continuous human monitoring is also a cornerstone of a cyber defence strategy.

Value: In this paper, we will describe the different types of social engineering crimes, the evolution of artificial intelligence - its history, its eras; and models based on linguistic processing, and their role in the perpetration of crimes. The potential uses in defence and the software currently available will be explored. Special attention is given to a recent study on the creation of the first generative worm by researchers. Finally, we circle around the inevitable question of where the role of humans in cyber defence lies when artificial intelligence is present.

Keywords: cybersecurity, phishing, preventing, defence, social engineering

Bevezetés

Napjainkban, amikor a social engineering támadások a hétköznapiak részei, nem az a kérdés, hogy a mesterséges intelligencia (MI) fejlődésével milyen újabb technikákat vetnek be az elkövetők, hanem az, hogy elég fejlett-e a társadalom ahhoz, hogy felhasználja azt a védekezésre, illetve a megelőzésre.

Az informatika robbanásszerű fejlődése nemcsak a kiberbűncselekmények megjelenését hozta magával. A „hagyományos” bűncselekmények részben átköltöztek a kibertérbe, vagy új elkövetési magatartások alakultak ki. Az információ, az adat birtoklása felbecsülhetetlen értéket képvisel, ezért a megszerzésük is mindenek felett áll. Mitnick meghatározása szerint a social engineer – technológia használatával vagy anélkül – képes az emberi természet gyengeségeit információszerzés érdekében kihasználni (Mitnick & Simon, 2002). Ennek sikerét nagyban növeli az a tény, hogy az emberek jelentős része a mai napig csak kis százalékban nevezhető biztonságtudatosnak. A hiányos digitális kompetenciák és a biztonságtudatosságot nélkülöző kibertéri jelenlét nagyban növeli az áldozattá válás esélyét, amely ellen a legkifinomultabb szoftver sem képes megfelelő védelmet biztosítani (Dub, 2021). Tovább árnyalja a képet, hogy a napjainkban egyre nagyobb teret kapó MI-megoldások, okoseszközök és bárki által hozzáférhető, nagy mennyiségű adatok feldolgozására képes nagy nyelvi modellek és virtuális asszisztensek felhasználhatók a social engineeringhez hasonló támadások végrehajtásához.

A mesterséges intelligencia elterjedése, mérföldkövei

Tekintve, hogy írásunk sarokkövei az MI által vezérelt támadások és a gépi tanulási algoritmusokon alapuló védekezési módszerek rövid bemutatása, a jobb megértéshez elengedhetetlen, hogy néhány bekezdést szánjunk a „gépi értelem” kialakulásának fontosabb szakaszaira.

Az MI-nek nincs általánosan elfogadott, egzakt definíciója, annak ellenére, hogy számtalan tudós, MI-kutató és informatikai szakértő előállt a saját értelmezésével. A legismertebb és legtöbbet idézett definíció Demis Hassabis brit informatikus, MI-kutató meghatározása, aki szerint az MI *„annak a tudománya, hogy okosabbá tesszük a gépeket”* (Hassabis, 2017). Sokan ezt az innovációt legalább akkora előrelépésnek tartják az emberiség történetében, mint a tűz, a kerék vagy az internet felfedezését. Andrew Ng, a DeepLearning.AI alapítója szerint az MI egyenesen korunk új elektromossága (Mühlhoff, 2019). Informatikai nézőpontból szemlélve az MI olyan feltörekvő technológia, ami gépek használatával próbálja szimulálni az emberi intelligenciát (URL3), az Európai Parlament megfogalmazásában pedig *„a gépek emberhez hasonló képességeit jelenti, mint például az érzékelés, a tanulás, a tervezés és a kreativitás”* (URL1). Bárhonnan is közelítjük meg a kérdést, tagadhatatlan, hogy az MI itt van velünk és exponenciális módon fejlődik. De hogy alakult ki, és milyen események alakították olyanná, ahogy ma ismerjük?

Az MI kialakulásához vezető hosszú út első lépéseként általában Hodgkin és Huxley neuronmodelljét szokták azonosítani, amit a munkájukért később Nobel-díjjal kitüntetett tudósok az idegsejtet érő impulzusok keletkezésére és terjedésére alkottak meg, és azután a mesterséges neuronmodellek kutatásának kiindulópontjává vált. Szintén érdemes megemlíteni az első olyan kísérletet, ami arra irányult, hogy egy gépről eldöntse, tud-e emberi válaszokat adni. Ez volt az úgynevezett Turing-teszt, ami a szakterület „kezdetének” tekinthető (Saygin et al., 2000).

Az MI-kutatások kezdete és az MI definiálása John McCarthy nevéhez fűződik, aki 1956-ban, a Dartmouth College campusán állt elő az új névvel az akkor még formálódó szakterület prominens kutatóinak (Minsky, Shannon, Rochester, Newell, Simon) részvételével zajló munkatalálkozón (URL5). A mai is használatos neurális hálózatok alapjait alkotó mesterséges neuronok alapvető modellje az 1957-ben bemutatott Rosenblatt-féle elemi perceptron – ehhez köthető az úgynevezett perceptron konvergencia tétel (1962), ami bizonyította, hogy annak *„tanulási algoritmusra képes a perceptron súlyait úgy módosítani, hogy az tetszőleges bemeneti adatokhoz illeszkedjen, feltéve, hogy ilyen illeszkedés egyáltalán lehetséges”* (URL5). A szakterület első átfogó leírása az alapproblémákról és útkeresésről Minsky nevéhez fűződik, akinek műve, a *Steps Toward Artificial Intelligence* (Lépések a mesterséges intelligencia felé) 1961-ben jelent meg (Minsky, 1960).¹

A kezdeti fellendülés után a hetvenes, nyolcvanas években erős visszaesés következett, amit a szakirodalom „MI-tél” néven említ. Több tényező együttes bekövetkezése vezetett odáig, hogy általános kiábrándultság volt tapasztalható a tudományos társadalom részéről az MI-kutatások irányában (elégtelen hardverfeltételek, a nyelvi fordítási próbálkozások kudarca, a perceptron kritikája); *„a korai programok az általuk kezelt problémákról sokszor kevés vagy szinte semmi tudást nem tartalmaztak, és csupán egyszerű szintaktikai manipulálással értek el sikereket”*, a helyzetet pedig tovább súlyosbította, hogy *„sok olyan probléma, amelyeket az MI által kísértek megoldani, kezelhetetlen volt”* (URL5). A fejlődés az elvártakhoz képest túlságosan lassúnak és nehézkesnek bizonyult, aminek eredményeképpen az MI-kutatásokra fordított támogatások jelentősen csökkentek.

A kilencvenes évektől újabb robbanásszerű fejlődés indult meg a területen, ami elsősorban az internet elterjedésének (ami megoldotta a nagy mennyiségű adat tárolásának problémáját), a hardverelemek növekvő számítási kapacitásának

1 Hazánkban a mű sajnos hivatalos fordításban nem jelent meg, bár elérhetők nem hivatalos magyar nyelvű fordítások.

(a hardver kellően nagy teljesítményűvé vált a gyakorlati MI-alkalmazásokhoz) és egy teljesen eltérő szemlélet kialakulásának köszönhető.² Az emberi agy ihlette neurális hálózatok kialakítása során felismerték, hogy az észlelés, gondolkodás és cselekvés nem függetleníthetők egymástól. Az 1989-ben megjelent backpropagation algoritmus hatékony módszert kínált az összetett, többrétegű hálózatok betanítására és a kimeneten keletkező hibák minimalizálására, ezáltal lehetővé téve a neurális hálózatokban rejlő potenciál kihasználását. Az algoritmus részletes működéséről többek között Kristóf Tamás írt átfogó tanulmányában (Kristóf, 2002). A felgyorsult, exponenciális fejlődés az elmúlt közel harminc évben szép számmal hozott olyan eredményeket, amire az egész világ felkapta a fejét: 1997-ben a Deep Blue szuperszámítógép legyőzte Garri Kaszparov sakk-világbajnokot, 2005-ben egy autonóm jármű teljesen önálló döntéseket hozva szelte át a Mojave-sivatagot, 2012-ben, a konvolúciós neurális hálózatok továbbfejlődésével megjelent a valósidejű képfelismerés, 2014-ben egy mesterséges entitás, Eugene Goostman elsőként, sikeresen teljesítette a Turing-tesztet, 2016-ban aktiválták az első, később jogi személyiséget elnyert robotot, Sophiát, az AlphaGo pedig legyőzte az aktuális Go világbajnokot. A 2010-es évek végén pedig megjelentek az első nagy nyelvi modellek (a 2017-ben bemutatott Transformer architektúrára épülve), 2023-ban pedig a ChatGPT-4 (URL11).

A rapid fejlődés eredménye valóban látványos technológiai mérföldkőként jelenik meg, a generatív MI képességei napról napra, látványosan fejlődnek (Yovan, 2024), és egyelőre semmi nem utal arra, hogy ez a fejlődés lassulna vagy megtorpanna. Nem véletlen, hogy a neves kutatók közül egyre többen fogalmaznak meg fenntartásaikat a nívumot illetően. Az MI-összehangolási, vagy más néven MI-illeszkedési probléma azon aggodalmat járja körül, miszerint az MI viselkedését, céljait nagyon nehéz összehangolni az emberi értékekkel, erkölcsi normákkal (Chaturvedi et al., 2023). A képet tovább árnyalja, hogy az öntanuló, önmagát fejlesztő MI célkitűzései a fejlődéssel módosulhatnak, még jobban eltávolodva az emberi céloktól. Ebből kiindulva az MI céljainak és képességeinek viszonyát vizsgáló, Nick Bostrom nevéhez fűződő ortogonális tézis (Bostrom, 2015) arra figyelmeztet, hogy egy MI céljait külön kell megtervezni és összehangolni az emberi értékekkel, a biztonság fenntartása és az etikai irányelvek maximalizálása érdekében (Aliman et al., 2019), szavatolva, hogy az MI-rendszerek az emberiség számára kívánatos módon működjenek. A már említetteken túl olyan, az MI-fejlesztés területén ismert kutatók, mint

2 Terjedelmi korlátok okán nem térünk ki bővebben a big data, felhőszolgáltatások és okoseszközök hatásaira az MI fejlődésében.

Eliezer Yudkowsky ([URL9](#)) vagy Elon Musk ([URL2](#)) is többször hangot adtak aggodalmaiknak.

A mesterséges intelligencia típusai és az ismertebb neurális-háló-architektúrák

Ahogy az már korábban említésre került, az MI hajnalán az MI-alapú megoldások sokkal inkább automatizált számítási feladatok elvégzésére fókuszáltak, azaz egyetlen, jellemzően nagy számításigényű feladat elvégzésére programozták őket. Ezeket összefoglaló néven szűk vagy gyenge MI-nek nevezzük, és fő jellemzőjük, hogy nem képesek problémákat megoldani, csak az adott cél-feladatra alkalmasak, egy meghatározott, korlátozott környezetben. Ilyen volt például a DeepBlue, vagy a mobiltelefonokon futó MI-asszisztensek (például a Siri és az Alexa), de ide sorolhatjuk a manapság népszerű szövegfordító alkalmazásokat is ([URL3](#)). A gyenge MI elsődlegesen nem azt a célt szolgálja, hogy kreativitásban, problémamegoldásban felülmúlja az emberi intellektust, hanem az, hogy meghatározott cselekvést intelligensen és hatékonyan hajtson végre. A szűk MI nem képes önállóan döntéseket hozni, és nem képes önálló gondolkodásra ([URL8](#)).

A fentivel ellentétben az úgynevezett általános vagy erős MI (strong AI) képes a tanulásra, átlátja az elvégzendő feladatok komplexitását, és képes az emberhez hasonlóan racionális döntéseket hozni, sőt adott esetben képes bármilyen intellektuális területen túlszárnyalni az emberi elme teljesítőképességét. Valójában az olyan magas szintű erős MI, amely minden tekintetben legalább olyan intelligens, mint az ember, még mindig elérhetetlen. Még a legfejlettebb jelenlegi modellek sem tudnak következtetéseket levonni, megérteni vagy megmagyarázni az adatok mögött rejlő folyamatokat és okokat (Butz, 2021). A valódi általános MI létrejöttéhez egy olyan gépi intelligenciára van szükség, amely képességek terén túlmutat az emberi agy–számítógép analógián („komputációs elmélet”), ami szerint az elme és az agy kapcsolata a számítógép szoftvere és hardvere közötti viszonyhoz hasonlítható, és amely felfogást John Searle is cáfolta a „kínai szoba” néven ismertté vált gondolatkísérletével (Searle, 1980).

Ahhoz azonban, hogy az MI hatékony fegyver lehessen a megtévesztési kísérletekben, social engineering támadásokban, automatizált adatgyűjtésben, nincs szükség erős MI-re vagy mesterséges szuperintelligenciára (AIS).³ Ehhez ele-

3 A mesterséges szuperintelligencia (ASI – Artificial Super Intelligence) olyan – egyelőre elméleti – fogalom, amely az emberi elme képességeit minden intellektuális területen képes túlszárnyalni.

gendő, ha egy megfelelően megválasztott és betanított nyelvi modellt készít fel a támadó a céljának megfelelő tevékenység elvégzésére.

Ahogy arra korábban már utaltunk, az MI-kutatás a perceptronok megalkotásával kapott először igazán lendületet, az első igazán elterjedt modell pedig a többrétegű perceptron (MLP – MultiLayer Perceptron) volt. Ez a modell lehetővé teszi mintázatok, összefüggések, kapcsolatok felismerését az adatokban (Lumacad & Namoco, 2022), ugyanakkor nem boldogul jól strukturálatlan adatokkal, mint például a szövegek, képek. Ez a típusú modell képes megtanulni a valós tartalom mintáit, és ez alapján felhasználhatók hamis tartalom generálására. Kifejezetten a képi adatok elemzésére, feldolgozására fejlesztették ki az élőlények vizuális rendszereinek mintájára a konvolúciós neurális hálózatokat (CNN – Convolutional Neural Networks), amelyek elsősorban nem lineáris mintázatok, arc- és képfelismerés területén hatékonyak (Ghosh et al., 2020), ennél fogva tökéletes eszközzé taníthatók be hamis képek generálására vagy potenciális áldozatok azonosítására a célpont online tevékenységének elemzésével. Idősoros adatok (elsősorban nyelvi szekvenciák) elemzésére, feldolgozására szolgálnak az úgynevezett rekurrens neurális hálózatok (RNN – Recurrent Neural Networks), amelyek legelterjedtebb képviselői az LSTM (Long Short-term Memory), a GRU (Gated Recurrent Unit) (Takale et al., 2024),⁴ illetve a természetes nyelvi feldolgozás területén jelenleg a leginkább meghatározó modell, a Transformer hálózatok. Utóbbi megtévesztésen alapuló kibertámadások széles körű fajtájának megvalósítására tehető alkalmassá, főleg ha adatok elemzéséről vagy manipulatív üzenetek generálásáról van szó. Összpontosító mechanizmusának segítségével képes azonosítani a szövegeken belüli függőségeket és kapcsolatokat, ami által jobban megértik a különböző kontextusokat (URL13). Az elmúlt években törtek előre az NLP (natural language processing, magyarul természetes nyelvfeldolgozás) -megoldásokon alapuló nagy nyelvi modellek, amelyek „*olyan fejlett mesterséges intelligencia-rendszerek, amelyek hatalmas mennyiségű adatot és kifinomult algoritmusokat használnak fel az emberi nyelv megértéséhez, értelmezéséhez és generálásához*”, és mélytanulási technikák teszik lehetővé számukra, hogy „*hatalmas mennyiségű szöveges adatot dolgozzanak fel és tanuljanak belőle*” (URL13). Azaz keretet adnak minden olyan technológia számára (szöveggenerálás, gépi fordítás, hangulat- és érzelemelemzés, válaszadó rendszerek), amely egy adathalászat vagy social engineering támadás előkészítésében vagy végrehajtásában használható (URL13).

4 Az MLP, RNN és CNN neurális hálózatok összehasonlító elemzéséről lásd Takale és szerzőtársai (2024) munkáját.

Social engineering – mindig egy lépéssel mindenki előtt?

A bevezetőben már említett Mitnick-féle meghatározás szerint: „*A social engineering a befolyásolás és a rábeszélés eszközével megtéveszti az embereket, manipulálja vagy meggyőzi őket, hogy a social engineer tényleg az, akinek mondja magát. Ennek eredményeként a social engineer – technológia használatával vagy anélkül – képes az embereket információszerezés érdekében kihasználni.*” (Mitnick & Simon, 2002). Vagyis az információbiztonsági szempontból leggyengébb ponton támad az elkövető, az embernél. Ezek a támadások megvalósulhatnak IT-eszközön keresztül, a virtuális térben vagy a fizikai térben is. Mindkét esetben az emberi természet gyenge pontjaira alapozza a támadást az elkövető, úgymint a hanyagság, a figyelmetlenség, valamint felkészületlenség, vagy a hozzáértés hiánya.

Tanulmányunkban „hagyományosnak” az MI segítségével, felhasználása nélkül, információtechnológia használatával vagy anélkül végrehajtott social engineering támadásokat tekintjük, amikről az alábbiakban közlünk egy rövid ismertetőt.

A vonatkozó szakirodalomban a különböző típusú (direkt és közvetett, technológia használatával történő vagy anélkül megvalósuló, humán és számítógép-alapú) hagyományos social engineering támadásformák között sokszor igencsak keskeny a határvonal. A már említett Mitnick – aki „hacker karrierje” feladása óta kiberbiztonsági tanácsadóként saját céget vezet – besorolása szerint az alábbi hat fő csoportot különíthetjük el:

- 1) Phishing, azaz a klasszikus értelemben vett adathalászat e-mail formájában;
- 2) Vishing és Smishing: szintén adatszerzés, adathalászat, azonban hanghívások és SMS üzenetek segítségével;
- 3) Pretexting: a megsemmélyesítés egy fajtája, melynek során a támadó a célszervezet egyik ügyfelének vagy magas rangú alkalmazottjának adja ki magát;
- 4) Csali (baiting): az áldozat megtévesztése valamilyen ajándék segítségével (például ingyen osztogatott vagy elhagyott pendrive);
- 5) A behatolás praktikái, a szoros követés (tailgating) és más jogosultságának használata (piggybacking);
- 6) Quid Pro Quo, azaz a „valamit valamiért” (Mitnick & Simon, 2002; [URL6](#)).

Dustin Dykes, az AT&T kiberbiztonsági szakértője különbséget tesz a social engineering és a már említett behatolási praktikák között, az ő felosztása szerint a négy jellemző megtévesztési technika a social engineering, a fizikai behatolás, a technológiai támadások és a kukabúvárkodás⁵ (Mitnick & Simon, 2002).

5 Kukabúvárkodás: a kidobott hulladék átvizsgálása hasznos információk után (Sörös & Váczi, 2013).

A magyar tudományos közösségben is vannak kutatók, akik behatóan foglalkoztak a social engineering támadásokkal. A téma elismert hazai szakértője, Oroszi Eszter *Az információbiztonság lélektana* című tanulmányában a következőképpen osztja fel ezeket a technikákat: a) segítségkérés; b) segítség nyújtása („fordított social engineering”); c) identitáslopás; d) jelszavak kitalálása; e) baráti üdvözlés;⁶ f) bejutás az épületbe; g) kukabúvárkodás; h) vállszörfölés (Oroszi, 2019).

Sörös Tamás és Váczi Dániel a terület hazai pionírjaiként már 2012-ben foglalkoztak a social engineering támadási fajtáival. Klasszifikációjuk szerint elkülönítendő a humán alapú és az IT-alapú technikák, előbbibe az identitáslopást, a fordított social engineeringet,⁷ a valamit valamiért elvét, a jelszavak kitalálását, a segítségkérést, az épületbe behatolást és az egyéb módszereket (vállszörfözés, kukabúvárkodás), míg az utóbbi csoportba az előzetes információszerzést, az adathalászatot, a kártékony programok használatát és a hálózatfigyelést sorolták (Sörös & Váczi, 2013). Szintén érdemes még megemlítenünk a Kelemen – Németh szerzőpárost, valamint Bányász Pétert, akik több értékes tanulmányal bővítették a hazai vonatkozó szakirodalmat (Bányász, 2018; Kelemen & Németh, 2019; Németh, 2019).

Mesterséges intelligencia és social engineering – nyerő páros?

A korábban felsorolt elkövetési módok eszköztárát tovább bővítette az MI megjelenése. A mára klasszikusnak mondható elkövetési módok még hatékonyabbá váltak az MI révén.

A social engineering támadásokhoz használt előzetes adatgyűjtés során az MI-t használó algoritmusok képesek automatizálva, nagy mennyiségű adatot gyűjteni a potenciális áldozatok közösségi médiában található profiljáról, majd az adatgyűjtéssel párhuzamosan elemezni azokat. Így a támadóknak már rendszerezetten áll a rendelkezésére az adathalmaz, amely segítségével célzottabb támadásokat tudnak indítani (Hadnagy, 2018).

Ha az elkövető már a birtokában van a kielemezett adatoknak, és felállította a támadáshoz szükséges stratégiáját, akkor kétféle technikát is bevetethet

6 A szerző meghatározása a spam e-mailek egy kártékony fajtájára, jelesül: „*ha egy kedves barát küld nekünk üzenetet, azt automatikusan megnyitjuk, hiszen nem hisszük, hogy bármi veszélyt is rejt*” (Oroszi, 2019).

7 A szerzők ezt a módszert a segítségkérés fordítottjaként írják le: „... a támadó felvet egy még nem létező problémát az áldozatnak. Biztosítja róla, hogy ha véletlen fellépne mégis az adott helyzet, őt bizalommal keresheti, szívesen segít.” Az esetek többségében ezt a problémát maga a támadó idézi elő, majd a megoldás után kihasználja a hálás áldozat bizalmát. Erről bővebben lásd Sörös & Váczi, 2013.

a hatékony elkövetés érdekében. Az egyik, hogy NLP technológia használatával elkészíti a természetes, ember által alkotott szövegnek tűnő levelet. Az NLP egy olyan ága a gépi tanulásnak, amely a nyelvészetet használja az emberi nyelv elemzése és annak megértése, valamint használata érdekében (URL4). A korábban széles körben ismert adatahalász e-mailek egyik ismertetőjele a hibás nyelvhasználat és a rossz helyesírás volt. Egy kevésbé figyelmes személy számára is könnyen észrevehető volt a levél megtévesztő mivolta. Az új technológia használatával egyre természetesebb, árnyaltabb megfogalmazású levelek készülnek. Indranil Bose és Alvin Chung Man Leung 2020-ban megjelent tanulmánya szerint az MI által generált e-mailek a hagyományos, ember által írt e-mailekhez képest körülbelül 15%-kal nagyobb eséllyel vezetnek sikeres támadáshoz (Leung & Bose, 2008).

A másik technika, hogy a levelek automatizálva kerülnek kiküldésre, tömegesen, MI által gyűjtött és feldolgozott e-mail címekre. Ebben az esetben már csak minimális mértékben van szükség emberi beavatkozásra. A két technika külön-külön is nagyságrendileg gyorsabbá és könnyebbé teszi a támadások kivitelezését, azonban az együttes alkalmazás jelentősen növeli az ilyen jellegű támadások hatékonyságát.

Az elkövetők között egyre népszerűbb technológia az MI által vezérelt hangutánzás, vagy a deepfake videók használata. Ezek segítségével a támadó elhiteti az áldozattal, hogy az a rokonával, kollégájával, üzleti partnerével beszél, és így lehetősége nyílik nemcsak adatokhoz hozzáférni, de pénzt is kicsalni az áldozatból (Florêncio & Herley, 2019). A deepfake videók és hangfelvételek létrehozásához hatalmas mennyiségű adat szükséges, amelyek a leendő áldozatról készült képeket, videókat és hangfelvételeket tartalmazzák. Ezeket az adatokat az úgynevezett generatív neurális hálózatok (GAN) felhasználják a személy arcminikájának, hangjának és gesztusainak pontos utánzásához. Az eredmény egy olyan hamis videó vagy hangfelvétel, amely rendkívül meggyőzően imitálja a valós személyt (Mirsky & Lee, 2021).

Védekezési lehetőségek

A gépi tanuláson alapuló algoritmusok hatékonyan alkalmazhatóak a felhasználói viselkedés monitorozásában és elemzésében. Az MI-alapú eszközök képesek felismerni a felhasználó megszokott viselkedése és az attól eltérő viselkedés közötti eltéréseket. Vállalati környezetben riasztást adhat le a program, ha a felhasználó vagy az annak tűnő entitás nagy mennyiségű adatot próbál letölteni, elérhetlenné tenni, vagy olyan adathoz próbál hozzáférni, amelyhez nincs jogosultsága.

A gyanúsnak vagy veszélyesnek detektált cselekményről nemcsak riasztást ad a rendszer, hanem azonnal blokkolja is az elkövetést, így az meghiúsul. Ezután az informatikai szakemberek már a kielemezett adatok birtokában tudják a kibervédelmi stratégiát és a fennálló biztonsági protokollt alakítani ([URL10](#)).

Az egyik legismertebb ilyen jellegű platform az IBM Watson nevű viselkedéselemző szoftvere. Rendszeresen alkalmazzák hálózati forgalom elemzéséhez, vagy a pénzügyi szektorban a csalások megelőzéséhez. A szoftver érdekessége, hogy nemcsak a kiberbiztonság területén használják sikerrel, hanem az egészségügy területén is. A Health nevű alváltozata a viselkedéselemzéssel képes az egészségügyi nyilvántartások kezelése során a betegségek korai tüneteit felismerni.

Az adathalász e-mailek szűrésére használt MI-eszközök képesek azonosítani a potenciálisan gyanús üzeneteket még azelőtt, hogy azok elérnék a felhasználó postaládáját. Az MI-alapú adathalász szűrők elsősorban a gépi tanulásra és a fent említett NLP technológiákra építenek. Ezek a rendszerek többféle módszer alkalmaznak a phishing e-mailek azonosítására, úgymint a minta felismerése, vagy a tartalom, a tárgy és a feladó elemzése.

Az első esetben az algoritmusok nagy mennyiségű e-mail adatot elemeznek, hogy felismerjék az adathalász e-mailekre jellemző mintákat. Ezek a minták lehetnek bizonyos szavak, kifejezések, URL-ek vagy mellékletek, amelyeket gyakran használnak a támadók.

A tartalom és a feladó elemzése NLP segítségével történik. Ennek során az algoritmusok képesek elemezni az e-mailek szövegét, hogy azonosítsák a gyanús vagy szokatlan nyelvi mintázatokat. Például, ha egy e-mail szövege sürgős vagy pánikot keltő üzenetet tartalmaz, az figyelmeztető jel lehet. Az MI-rendszerek elemzik az e-mailek feladójának címét és domainjét is. Ha a feladó címe eltér a megszokottól vagy gyanús, az algoritmus riasztást küld.

A két legismertebb ilyen szűrő alkalmazás a Google Gmail Phishing Detection, valamint az Microsoft Office 365 Advanced Threat Protection. Mindkét alkalmazás figyeli az e-mailek tartalmát, feladóját, az URL-eket és a mellékleteket, és így azonosítja a káros elemeket. Ezen kívül a felhasználóktól érkező jelentésekből és visszajelzésekből is tanulva fejleszti magát, hogy az új típusú támadásokat is gyorsan felismerje ([URL7](#)).

Deepfake technológiát nemcsak a bűncselekmény elkövetéséhez használnak a támadók, hanem a fejlesztők is a védekezésre. Kiberbiztonsági rendszerek fejlesztése esetében az arcfelismerő rendszerek tesztelésénél meghatározó a technológia alkalmazása. Számos, mobileszközökre is elérhető szoftver létezik, amely akár valós időben is képes felismerni a deepfake videókat. A programok közös jellemzői, hogy a metaadatokat és a kereteket is vizsgálja, valamint az eredményről jelentést készít. Ebben a körben meg kell említeni még

a FaceForensics++ nevű kutatási projektet (Rössler et al., 2019), amely egyrészt egy grandiózus adatbázist tartalmaz deepfake videókból, másrészt eszközöket tartalmaz azok elemzésére. Kutatók és fejlesztők egyaránt használják további deepfake felismerő algoritmusok fejlesztésére.

Vállalatok esetében a rendszeres oktatás az információbiztonság egyik sarokköve. A cégek ellen indított kibertámadások jelentős százaléka social engineering támadás, ahogy az az Interpol 2022-es nyilvános jelentéséből is kitűnik: „Az Interpol honlapján (www.interpol.int) elérhető nyilvános jelentések kiemelik a pénzügyi bűnözésre mutató adatok között, hogy az üzleti elektronikus levelezésen keresztül elkövetett visszaélések globálisan már 2017-ben 676 millió, majd 2018-ra már 1,25 milliárd dollár értékű csalást tettek ki (Interpol, 2022).” (Jagodics & Kollár, 2023).

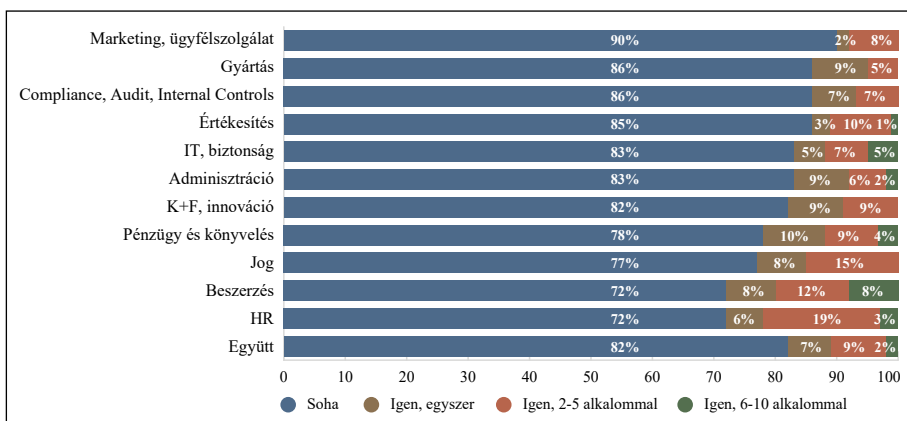
Az OpenAI robbanásszerű megjelenése után, egy 2023-ban készült tanulmányhoz tartozó felmérésben a megkérdezett vállalati dolgozók 82%-a fejezte ki aggodalmát amiatt, hogy egy ilyen támadásnak esik áldozatul (Falade, 2023).

Jagodics Ibolya és Kollár Csaba (2023) a tanulmányukban vizsgálták, hogy vállalati környezetben milyen területeket és milyen mértékben érintettek a social engineering támadások. A tanulmány szerzői által készített 1. számú ábrában láthatók az eredményeik.

A tanulmányban megállapítást nyert, hogy azoknál a vállalatoknál, ahol már történt ilyen jellegű támadás, ott nagyobb arányban kaptak social engineering támadások felismerésére irányuló oktatást a dolgozók.

1. számú ábra

A céges környezetben elszenvedett social engineering támadások gyakoriság szerinti megoszlása szakterületenként

Forrás. Jagodics & Kollár, 2023.

Ezekben az oktatásokban szignifikáns szerepe lehet az MI-t használó alkalmazásoknak és oktatási anyagoknak. Deepfake technológiával szimulálható egy social engineering támadás, elősegítve, hogy a dolgozók megismerjék annak menetét, és a későbbiekben felismerjék azt.

A megfelelő kibervédelmi stratégia összeállításának nemcsak az a része, hogy az MI milyen mértékben kerül bevonásra a védekezésbe, hanem az is, hogy humán oldalról milyen rendszerességgel lesz ellenőrizhető. Érdemes előre meghatározni a szükséges auditok időpontját, az adatok, eredmények értékelésének a gyakoriságát és határidejét, valamint az esetleges javítások határidejét.

További fontos része a stratégia összeállításának a preventív oktatás. A fent már említett utólagos képzés hasznos, de a legtöbbet a megelőzéssel lehet tenni azért, hogy a szervezet hatékonyan védekezzen a kibertámadások ellen. Fontos felhívni az egyének figyelmét az erős jelszavak és a többfaktoros hitelesítések szükségességére, valamint arra, hogy nemcsak az ismeretlen forrásból származó információ vagy adatkérések lehetnek potenciálisan gyanúsak, hanem a látószög a szervezeten belülről érkező megkeresések is.

Érdemes számot vetni azzal a lehetőséggel is, hogy a védelmi rendszeren átjut a támadó, és sikeresen teljesíti a meghatározott feladatát. Ez esetben bonyolult jogi és technikai kihívást jelent a támadó azonosítása, valamint a felelősségre vonás és az elszámoltathatóság (Falade, 2023). Napjainkban már nem jelent komoly kihívást alapos informatikai szaktudás nélkül megtévesztésen alapuló kibertámadást indítani (Klein & Szabó, 2018). A terrorista szervezetek tevékenységének szignifikáns része az online térben zajlik, és az elkövetéshez elegendő lehet egy VPN-hálózat használata, amely már önmagában nehezíti a felderítést. Ugyan az elkövetői magatartás és az elkövetési tárgy alapján az a kép rajzolódhat ki, hogy az elkövetők nagy számban fiatal felnőttek, az sem kizárható, hogy az adott támadást fiatalok indította (Klein & Szabó, 2018).

Leáldozhat a social engineeringnek?

Napjainkban a cégek egyre gyakrabban alkalmaznak az irodai feladatok automatizálására „MI-asszisztenst”. Ezek az eszközök képesek a naptárbejegyzéseket létrehozni/megosztani/törölni, valamint – a social engineering támadásokhoz hasonló módon – az e-maileket automatizált módon kezelni. Az ilyen asszisztensek és az ezekből felépített MI-ökoszisztémák kockázatainak bemutatására fogtak bele a tudósok egy olyan kutatásba, amely egy olyan főreg létrehozását célozta, amely képes az egyik rendszerről a másikra terjedni, miközben adatokat lop vagy rosszindulatú programokat telepít. 2024. március 1-jén jelent

meg a *WIRED* technológiai magazinban ([URL14](#)) a Cornell Egyetem techkutatóinak, Ben Nassinak, Stav Cohennek és Ron Bittonnak a tanulmánya ([Nassi et al., 2024](#)), amely arról számolt be, hogy ellenőrzött körülmények között sikerült létrehozniuk az első generatív MI-férget, ami megfelel a fenti céloknak. A kutatócsoport Morris II-nek nevezte el a férget, utalva az eredeti Morrisra, amely az első, kifejezetten a számítógéprendszerek hiányosságait kihasználó digitális kártevő volt. A Morris II képes megtámadni egy MI-alapú e-mail asszisztent, hogy adatokat lopjon az e-mailekből, valamint spameket küldjön. A legtöbb generatív MI-rendszer úgy működik, hogy a programoknak szöveges utasításokat (másnéven prompt) adnak, amelyekkel az eszközöknek meg kell válaszolniuk egy kérdést vagy létrehozniuk egy képet. Ezek a felszólítások azonban fegyverként is felhasználhatók a rendszer ellen. Jailbreakek segítségével a rendszer figyelmen kívül hagyhatja a biztonsági szabályokat, és mérgező vagy gyűlöletkeltő tartalmakat adhat ki, míg a promptinjekciós támadások titkos utasításokat adhatnak egy chatbotnak. Például egy támadó elrejthet egy szöveget egy weboldalon, amely azt mondja egy LLM-nek, hogy csalóként viselkedjen, és kérje el a banki adatait ([Nassi et al., 2024](#)).

A generatív MI-féreg létrehozásához a kutatók egy úgynevezett „ellenséges önismétlő prompthoz” fordultak. Ez egy olyan prompt, amely arra készíti a generatív MI modellt, hogy válaszul egy másik promptot szolgáltatson – mondják a kutatók. Vagyis az MI-rendszert arra utasítják, hogy válaszaiban további utasításokat állítson elő. Hogy megmutassák, hogyan működhet a féreg, a kutatók létrehoztak egy olyan e-mail rendszert, amely képes üzeneteket küldeni és fogadni a generatív MI segítségével, az OpenAI ChatGPT, a Google Gemini és a nyílt forráskódú LLM, LLaVA csatlakoztatásával. Ezután két módot találtak a rendszer kihasználására: egy szövegalapú önismétlő felszólítás használatával és egy képfájlbba ágyazott önismétlő felszólítással.

Az első esetben a támadóként eljáró kutatók írtak egy e-mailt, amely tartalmazta a támadó szöveges felszólítást, amely „megmérgezi” az e-mail asszisztens adatbázisát. Amikor az eszköz a felhasználói lekérdezésre válaszul lekérdezi az e-mailt, és elküldi a GPT-4-nek vagy a Gemini Pro-nak a válasz létrehozására, az „feltöri a GenAI szolgáltatást”, és végül adatokat lop az e-mailekből – nyilatkozta Nassi, a kutatás vezetője ([URL9](#)).

Habár ilyen férget egyelőre nem találtak a kibertérben, több kutató és biztonsági szakértő is arra figyelmeztetett, hogy ezek elterjedése valós veszélyt jelent. Az OpenAI szóvivőjének nyilatkozata szerint: „Úgy tűnik, hogy megtalálták a módját annak, hogy kihasználják a prompt-injection típusú sebezhetőségeket azáltal, hogy olyan felhasználói bemenetre támaszkodnak, amelyet nem ellenőriztek vagy szűrtek.” ([URL12](#)).

Amennyiben egy adathalász támadás ilyen eszközzel is megvalósítható, úgy jogosan merül fel az a kérdés, hogy miért lenne szükség a továbbiakban a social engineering sokkal összetettebb technikájára az elkövetőknek. A válasz a védekezési lehetőségekben keresendő. A hivatkozott tanulmány megjelenése után a Google és az OpenAI fejlesztői is szorgalmazták a kutatókkal való találkozót, és több kiberbiztonsággal foglalkozó kutató is – például Sahar Abdelnabi, a németországi CISA Helmholtz Információbiztonsági Központ kutatója – olyan nyilatkozatot tett, amelyben felhívták a fejlesztők figyelmét a technikai hiányosságok kezelésére, valamint a megfelelő alkalmazástervezés fontosságára. Míg a féréggel megvalósítható támadások elleni védekezés kulcsa a technológia fejlesztése, addig a social engineering támadások esetén a felhasználó biztonságtudatossága és természetes gyanakvása legalább olyan fontos, mint az informatikai védelem.

A Bevezetőben is említett tény – miszerint az MI-t használó virtuális asszisztensek felhasználhatók az ilyen típusú bűncselekmények elkövetésére –, valamint a hivatkozott tanulmány egyértelműen abba az irányba mutatnak, hogy hamarosan a kibertámadások elleni védekezés első védelmi vonalát nem kizárólag a technikai megoldások jelentik. Elengedhetetlen lesz az emberi jelenlét, még akkor is, ha látszólag a humán tényező kiszorul ebből a körből. A biztonságos jelszókezelési gyakorlat, a többfaktoros hitelesítés, és bizonyos folyamatok automatizálásból kizárása mind olyan összetevője a kiberbiztonsági stratégiának, amely megkérdőjelezhetetlenül hozzá fog járulni annak hatékonyságához. A vezetők felelőssége nemcsak az információbiztonsági szabályok elrendelésében fog manifesztálódni, hanem abban is, hogy a hálózat üzemeltetésében részt vevők megfelelően felkészültek legyenek a védekezésben betöltött szerepük vonatkozásában, és megkapják a szervezeten belül a szükséges képzéseket. A felelősségi rendszer ilyen módon átláthatóvá tételével a kiberbiztonsági rendszer nemcsak hatékony, hanem teljes egész is lesz.

Záró gondolatok

A kiberbiztonsági stratégia megalkotása és alkalmazása során az MI tagadhatatlanul központi szerepet tölt be. Számptalan támadás automatikus elhárítására alkalmasak a már létező rendszerek, és a kutatók, fejlesztők munkájának, valamint a gépi tanulásnak köszönhetően a biztonsági rendszerek folyamatosan alkalmazkodnak az új fenyegetésekhez. A kibertámadások elleni védekezés proaktívvá válik, a hálózatok biztonsága ezáltal növekszik.

A social engineering támadások hatékonyságát ugyan növeli az MI használata, azonban az továbbra is a manipuláción és az emberi természet gyengeségein

alapul. A védekezés hatékonysága is csak úgy növelhető, ha nem zárjuk ki az embert. A támadások komplexek, azokban olyan összefüggések szerepelhetnek, amelyeket az MI egyelőre nem képes felismerni. Az ember képes kontextusba helyezni olyan adatokat, információkat, amelyek az automatizált folyamatokon átmennek, köszönhetően a kreativitásnak. Ez az ember sajátja, amelyet a gépek nem tudnak reprodukálni. A sikeres kibervédelem jövője abban rejlik, hogy az ember nem zárja ki saját magát a folyamatokból, hanem megtanulja a saját és a gépek előnyeit ötvözni, és azt egységgént használni.

Felhasznált irodalom

- Aliman, N. M., Kester, L. J. H. M., Werkhoven, P., & Yampolsky, R. (2019). Orthogonality-based disentanglement of responsibilities for ethical intelligent systems. In P. Hammer, B. Goertzel, & M. Iklé (Eds.), *Artificial general intelligence* (pp. 3–13). Springer.
- Bányász P. (2018). Social engineering and social media. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 5(1), 59–77.
- Bostrom, N. (2015). *Szuperintelligencia – Utak, veszélyek, stratégiák* (Szalay Á., Ford.) [Eredeti mű megjelenése 2014]. Ad Astra Kiadó.
- Butz, M. V. (2021). Toward strong AI. *KI – Künstliche Intelligenz*, 35(4), 391–399.
- Chaturvedi, S., Patvardhan, C., & Lakshmi, C. V. (2023). AI value alignment problem: The clear and present danger. In *2023 6th International Conference on Information Systems and Computer Networks (ISCON)* (pp. 1–6). IEEE. <https://doi.org/10.1109/ISCON57294.2023.10112100>
- Dub M. (2021). A social engineering támadások megelőzésének lehetőségei. *Hadmérnök*, 16(3), 137–187. <https://doi.org/10.32567/hm.2021.3.10>
- Falade, P. V. (2023). Decoding the threat landscape: ChatGPT, FaudGPT, and WormGPT in social engineering attacks. *International Journal of Scientific Research in Computer Science, Engineering and Information Technology*, 9(5), 132–133.
- Florêncio, D., & Herley, C. (2019). The economics of phishing and malicious email. In *Proceedings of the 28th USENIX Security Symposium* (pp. 963–980). USENIX Association.
- Ghosh, A., Sufian, A., Sultana, F., Chakrabarti, A., & De, D. (2020). Fundamental concepts of convolutional neural network. In V. Balas, R. Kumar, & R. Srivastava (Eds.), *Recent trends and advances in artificial intelligence and internet of things* (Intelligent Systems Reference Library, Vol. 172, pp. 519–567). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-32644-9_36
- Hadnagy, C. (2018). *Social engineering: The science of human hacking*. John Wiley & Sons Inc.
- Hassabis, D. (2017). Artificial intelligence: Chess match of the century. *Nature*, 544(7651), 413. <https://doi.org/10.1038/544413a>
- Jagodics I., & Kollár Cs. (2023). 21. századi social engineering támadások, védekezés és szervezeti hatások Európában. *Belügyi Szemle*, 71(1), 113–126. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.1.6>
- Kelemen R., & Németh R. (2019). A kibertér alanyai és sebezhetősége. *Szakmai Szemle: A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat tudományos-szakmai folyóirata*, (3), 95–118.

- Klein T., & Szabó A. (2018). A cybercrime, mint infokommunikációs jogi probléma. In Polyák G., & Lévai D. (Szerk.), *Tanulmányok a technológia- és cyberjog néhány aktuális kérdéséről* (pp. 123–132). Médiatudományi Intézet.
- Kristóf T. (2002). A mesterséges neurális hálók a jövőkutatás szolgálatában. In Hideg É. (Szerk.), *Jövőelméletek sorozat* (pp. 23–26). BGE Jövőkutatási Kutatóközpont.
- Leung, A. C. M., & Bose, I. (2008). Indirect financial loss of phishing to global market. In *ICIS 2008 Proceedings* (Paper 5). Association for Information Systems. <https://aisel.aisnet.org/icis2008/5>
- Lumacad, G. S., & Namoco, R. A. (2023). Multilayer perceptron neural network approach to classifying learning modalities under the new normal. *IEEE Transactions on Computational Social Systems*, 1(99), 1–13. <https://doi.org/10.1109/TCSS.2023.3251566>
- Minsky, M. (1961). Steps toward artificial intelligence. *Proceedings of the IRE*, 49, 8–30. <https://doi.org/10.1109/JRPROC.1961.287775>
- Mirsky, Y., & Lee, W. (2021). The creation and detection of deepfakes: A survey. *ACM Computing Surveys*, 54(1), 1–41. <https://doi.org/10.1145/3425780>
- Mitnick D. K. & Simon L. W. (2002). *A legendás hacker – A megtévesztés művészete*. Perfact-Pro Kft. Kiadó.
- Mühlhoff, R. (2019). Human-aided artificial intelligence: Or, how to run large computations in human brains? Toward a media sociology of machine learning. *New Media & Society*, 22(10), 1868–1884. <https://doi.org/10.1177/1461444819885334>
- Nassi, B., Cohen, S., & Bitton, R. (2024). Here comes the AI Worm: Unleashing zero-click worms that target GenAI-powered applications. Retrieved from <https://sites.google.com/view/compromptmized>
- Németh R. (2019). Kibertámadások gazdasági vonatkozásai a vállalati szférában. In Dernóczy-Polyák A. (Szerk.), *Kutatási jelentés* (1. kötet, pp. 307–325).
- Oroszi E. (2019). *Az információbiztonság lélektana*. Nemzeti Kibervédelmi Intézet.
- Rössler A., Cozzolino D., Verdoliva L., Riess Ch., Thies J., & Nießner M. (2019). *FaceForensics++: Learning to detect manipulated facial images*. arXiv. <https://arxiv.org/abs/1901.08971>
- Saygin A., Cicekli I., & Akman V. (2000). Turing test: 50 years later. *Minds and Machines*, 10(4), 463–518.
- Searle J. R. (1996). Az elme, az agy és a programok világa. In Pléh Cs. (Szerk.), *Kognitív tudomány* (pp. 136–151). Osiris Kiadó.
- Sörös T., & Váczai D. (2013). Social engineering a biztonságtechnika tükrében. *XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia, Had- és Rendészettudományi Szekció*, Budapest.
- Takale G., Wattamwar A., Saipatwar S., Saindane H., & Tushar P. (2024). Comparative analysis of LSTM, RNN, CNN and MLP machine learning algorithms for stock value prediction. *Journal of Firewall Software and Networking*, 2(1).
- Youvan, D. (2024). *Self-improving AI and the ungodly basis for intelligent design: Implications for the future of intelligence, creation, and a simulated universe*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.26336.90881>

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Európai Parlament: Mi az a mesterséges intelligencia és mire használják?* <https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20200827STO85804/mi-az-a-mesterseges-intelligencia-es-mire-hasznaljak>
- URL2: *Fortune: Elon Musk says there's a 10% to 20% chance that AI 'goes bad,' even while he raises billions for his own startup xAI.* <https://fortune.com/2024/10/30/elon-musk-ai-could-go-bad-existential-threat-xai-fundraising/>
- URL3: *Investopedia: What Is Artificial Intelligence (AI)?* <https://www.investopedia.com/terms/a/artificial-intelligence-ai.asp>
- URL4: *ISO: Unravelling the secrets of natural language processing.* <https://www.iso.org/artificial-intelligence/natural-language-processing>
- URL5: *Mesterséges Intelligencia Elektronikus Almanach: A mesterséges intelligencia története.* http://project.mit.bme.hu/mi_almanach/books/aima/ch01s03
- URL6: *Mitnick Security: 6 Types of Social Engineering Attacks.* <https://www.mitnicksecurity.com/blog/6-types-of-social-engineering-attacks>
- URL7: *Nakivo: Microsoft Office 365 Advanced Threat Protection: Complete Overview.* <https://www.nakivo.com/blog/microsoft-office-365-advanced-threat-protection-overview/>
- URL8: *Pigro Blog: History of AI: Deep Blue and Strong and Weak Artificial Intelligence.* <https://blog.pigro.ai/en/deep-blue-and-strong-and-weak-ai-the-story-of-ai-in-the-90s>
- URL9: *The Independent: AI worm that infects computers and reads emails created by researchers.* <https://www.independent.co.uk/tech/ai-worm-computer-security-chatgpt-malware-b2506594.html>
- URL10: *The New York Times: What Ever Happened to IBM's Watson?* <https://www.nytimes.com/2021/07/16/technology/what-happened-ibm-watson.html>
- URL11: *The Royal Institution: 10 AI milestones of the last 10 years.* <https://www.rigb.org/explore-science/explore/blog/10-ai-milestones-last-10-years>
- URL12: *The Spectator: Should we fear AI? James W. Phillips and Eliezer Yudkowsky in conversation.* <https://www.spectator.co.uk/article/should-we-fear-ai-james-w-phillips-and-eliezer-yudkowsky-in-conversation/>
- URL13: *Unite.AI: A nagy nyelvi modellek (LLM) erejének leleplezése.* <https://www.unite.ai/hu/nagy-nyelvi-modellek/>
- URL14: *Wired.com: Here come the AI worms.* <https://www.wired.com/story/here-come-the-ai-worms/>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Tárkányi R., & Németh R. (2025). A mesterséges intelligencia szerepe a social engineering támadások megelőzésében. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1579–1597. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1579-1597>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Tárkányi Edina, aki az etark@protonmail.com e-mail címen érhető el.

A terhelti jogok érvényesülésének neuralgikus pontjai az Európai Ügyészség nyomozásaiban

Neuralgic points of the regulatory method of the rights of the defendant in the investigations of the European Public Prosecutor's Office

Márton Balázs

Dr., doktorandusz
Nemzeti Közszerződési Egyetem,
Rendészettudományi Kar
marton.balazs@uni-nke.hu

Magyar
Közszolgálati
Egyetem

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja, hogy bemutassa a terhelti jogok garanciarendszerének szabályozási megoldását az Európai Ügyészség nyomozásaiban, valamint a témával foglalkozó nemzetközi álláspontok bemutatásán keresztül felhívja a figyelmet a konstrukcióból fakadó kihívásokra.

Módszertan: A tanulmány alapját kvalitatív kutatás képezi, amely a hatályos uniós jogszabályok elemzéséből és elsősorban külföldi szakirodalom feldolgozásából áll.

Megállapítások: A jogállami büntetőeljárás feltétele azoknak a büntetőeljárás alapelveknek, a tisztességes eljárás követelményének és bizonyos emberi jogoknak az érvényesülése, amelyek egyúttal a terhelt eljárási pozícióját is meghatározzák. Az Európai Ügyészség nyomozására vonatkozó uniós jogban a terhelti jogoknak egy háromrétegű garanciarendszerét dolgozták ki. Ez a jogi konstrukció azonban több olyan sérülékenységet hordoz, amelyek végső soron alááshatják a büntetőeljárások jogállamiságát. A terhelti jogok garanciarendszere nem koherens, mert egyfelől hiányos és tisztázatlan terminológiával dolgozik, másfelől a rendelkezései túlságosan komplexek, ezáltal nem alkalmas a terhelti jogok egységes védelmi szintjének megteremtésére. Az Európai Ügyészség

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 11. 27. Átdolgozás: 2025. 01. 23.
Elfogadás: 2025. 02. 03.

határon átnyúló bűncselekmények esetén folytatott nyomozásaiban a terhelti jogok szabályozási módjára tekintettel sérülhet a jogbiztonság elve.

Érték: A tanulmány legfontosabb célja, hogy az Európai Ügyészségről való átpolitizált diskurzust segítsen visszaterelni a szakmai vita szintjére, és a következőket utat nyissanak a témával foglalkozó hazai szakértők számára mélyebb kutatásokhoz. Emellett célja, hogy bemutassa az Európai Ügyészség nyomozásaiban a terhelti jogok szabályozási megoldását, továbbá ennek néhány kritikus területét, amelyek egyúttal az európai büntetőjog fejlődésének kurrens kérdései.

Kulcsszavak: Európai Ügyészség, nyomozás, jogállamiság, európai büntetőjog

Abstract

Aim: The aim of this study is to present the regulatory framework of the guarantees of the defendant's rights in the investigations of the European Public Prosecutor's Office (EPPO), and highlight the challenges emerging from this structure by presenting international perspectives on the topic.

Methodology: The study is based on qualitative research, consisting of an analysis of current EU legislation and the processing of primarily foreign scientific literature.

Findings: The prerequisites for a rule-of-law-based criminal procedure are the implementation of criminal procedural principles, the requirement for a fair trial, and the protection of certain human rights, which simultaneously define the procedural position of the defendant. In EU law, for the investigations of the European Public Prosecutor's Office, a three-layer guarantee system has been established for the rights of the accused. However, this legal framework carries several vulnerabilities that undermine the rule of law in the investigations. The guarantee system for the defendant's rights is not coherent, as it both works with incomplete and unclear terminology and contains provisions that are excessively complex, rendering it unsuitable for creating a uniform standard of protection for the defendant's rights. In investigations conducted by the European Public Prosecutor's Office concerning cross-border crimes, the principle of legal certainty may be breached.

Value: The primary aim of this study is to help redirect the overly politicized discourse on the European Public Prosecutor's Office back to a professional level, with its conclusions paving the way for deeper research by domestic experts on the subject. Additionally, it presents the regulatory framework of the defendant's rights in investigations by the European Public Prosecutor's Office, while also drawing the attention to several critical areas that are current issues in the development of European criminal law.

Keywords: European Public Prosecutor's Office, investigation, rule of law, European criminal law

Bevezető gondolatok a jogállami büntetőeljárásról és a terhelt jogairól

A jogi és a közhatalmi intézmények időről időre és államról államra változnak, s mivel emberi tevékenység eredményei, ezért tartalmazhatnak működő és hibás összetevőket. Ezek aránya minden politikai konstrukcióban értékelés tárgyát kell, hogy képezze. A jog egyik célja pontosan az, hogy a segítségével elkerülhetők vagy orvosolhatók legyenek a közhatalmi intézmények hibái és visszaélései. A közhatalom működésének jogi keretek közé szorítása és a jog uralmának (rule of law¹) megteremtése a 20. század végétől egyre nagyobb diszkurzív teret foglal el, amelyben a jogi hivatásrend művelői mellett a demokrácia és az emberi jogok előmozdítói is helyet követelnek maguknak. A jogállam az egyént hivatott védeni az önkénnyel szemben, azaz az emberi jogok érvényesülésének elengedhetetlen feltétele. Az emberi jogok védelme érdekében tett erőfeszítések hipocentruma az euroatlanti kultúrkörben található. Az emberi jogok tiszteletben tartása azon túl, hogy az igazság és a béke alapját jelenti, európai identitás- és közösségképző érték, amely hozzájárul a szorosabb egység megvalósításához, ahogyan ezt az 1950. évben aláírt, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény (Emberi Jogok Európai Egyezménye –EJEE) preambuluma is rögzíti.² Maga az Európai Unió (Unió) is a jogállam és az emberi jogok tiszteletben tartásának értékein alapul.³

A büntető igazságszolgáltatás immanens célja eljutni az igazsághoz. A jogállamiság szorosan tapad az igazság megállapításához, hiszen nemcsak az igazság feltárása érdekében alkalmazott eszközöknek, hanem az igazsághoz vezető eljárásnak is a jog uralma alatt kell állnia, amelybe természetesen az emberi jogok tiszteletben tartása is beletartozik (Bárd, 2019). A büntetőeljárásal kapcsolatban érdemesnek tartom idézni Király Tibor időtálló gondolatait: „A büntetőeljárás olyan hatalom, amely embereket törölhet ki az élők sorából,

1 A rule of law kifejezés szó szerinti fordításában joguralmat jelent, amelynek használata helyénvalónak tűnne, különösen, mivel a tanulmányban a fogalmat elsősorban európai, államok feletti dimenzióban használom. Kerülve a szemantikai vitákat, a továbbiakban az általánosan elfogadott jogállamiság kifejezést használom.

2 Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt egyezmény. Preambulum.

3 Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. HL C 326. 2012. október 26. 13-390. 2.

megfoszthatja őket szabadságuktól, vagyonuktól, becsületükről. A büntetőeljárás útján békeidőben is háborút lehet folytatni.” (Király, 2023). A jogállami büntető igazságszolgáltatásban a büntetőeljárást olyan garanciarendszerrel kell megerősíteni, amely biztosítja, hogy a közhatalmat gyakorló részéről a terhelt emberi jogaiba kizárólag a szükséges mértékben, arányos módon és a lehető legenyhébb eszközökkel történhessen beavatkozás. Ez egyúttal az ártatlanok védelmét is szolgálja. Az emberi jogok halmaza olykor átfedést mutat a tisztességes eljárás körébe tartozó jogokkal, némelyikük ugyanis a természeténél fogva a büntetőeljárásban részt vevő személyekhez fűződik, e személyek közül is leginkább a terhelt vonatkozásában kell, hogy érvényesüljön (Lichtenstein, 2018). A jogállami büntető igazságszolgáltatás feltételeinek alábontása során előtűnő rétegek (a büntetőeljárás alapelvek, a tisztességes eljárás követelménye, az emberi jogok érvényesülése) egymáshoz való viszonya kérdésében a jogtudomány nem tudott egységes álláspontot kialakítani. A büntetőeljárás alapelvek gyűjtőfogalmába tartoznak a tisztességes eljárás követelményét érvényre juttató jogok. A tisztességes eljárás egyetemes alapelv, amely magába foglalja például a jogorvoslathoz való jogot. Az alapelvek normativitásának kérdéséhez tartozik, hogy bizonyos büntetőeljárás alapelvek terhelti jogként is megfogalmazhatók, így például a tisztességes eljárás követelménye a terhelt oldalán tisztességes eljáráshoz való jogként, vagy a büntetőjogi védelem elve védőhöz való jogként jelenik meg. A tisztességes eljárás biztosítása szükséges, de nem elégséges feltétele a jogállami büntető igazságszolgáltatásnak. Utóbbi szélesebb vonatkozásában értelmezendő, és átfogja a bíróság, a vádhatóság, a sértett és más résztvevők jogainak, továbbá a büntetőeljáráson kívüli feltételeknek, úgy mint a büntető anyagi jogi alapelveknek, valamint az igazságszolgáltatási intézményrendszer egészének alkotmányos berendezkedését és a működést meghatározó jogállami elveknek (például a bíróságok jogállása, a jogalkotás feltételei stb.) a maradéktalan teljesülését.

A terhelti jogok érvényesülése nem „csak” a terhelt érdeke, hanem a tisztességes eljárásnak olyan alapvető feltétele, amelynek hiányában az igazság felderítése kerül veszélybe, ilyen értelemben tehát közérdek. A terhelti jogok körébe tartozó jogok a büntető igazságszolgáltatásban eljáró hatóságok tevékenységének a korlátját jelentik. Noha ezek államokként és jogrendszerekként eltérhetnek, létezik egy olyan minimum, amely minden európai országra nézve kötelező. Ez a közös minimum, amely egyfajta alsó küszöbnek tekinthető, azokból a nemzetközi megállapodásokból olvasható ki, amelyek a második világháború történelmi tapasztalataira épülve születtek. Az elfogadásuk mögötti fő elgondolás az volt, hogy még az állam szuverenitása és ezen belül a büntetőhatalma sem lehet korlátlan, mert azt a nemzetközi jogi normákba foglalt emberi

jogok keretek közé szorítják. Ilyen nemzetközi jogforrás az EJE, amelyben tematikus rendben találhatók azok a jogok, amelyek a büntető igazságszolgáltatás során nyerneket jelentőséget, és a tisztességes eljárást, ezen belül a terheltek érdekeinek védelmét szolgálják. Ide kell kapcsolni e normák értelmezésének, azaz az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatát (Bárd, 2004).

Az Unió viszonylatában ki kell emelni az Unió Alapjogi Chartáját, amely jelentős politikai és jogi súllyal bíró szupranacionális jogforrás. Az Alapjogi Charta önálló fejezetben (VI. cím) összegzi az igazságszolgáltatáshoz kapcsolódóan védendő jogokat, például a hatékony jogorvoslathoz, a tisztességes eljáráshoz való jogot, az ártatlanság védelmét, a védelemhez való jogot stb.⁴ Az Alapjogi Chartában foglalt alapvető terhelte jogoknak az Unió tagállamaiban az uniós jog végrehajtása során maradéktalanul érvényesülniük kell. Az Alapjogi Chartán túl az Unió másodlagos joganyagában is találhatók a büntetőeljárásokra vonatkozó bizonyos garanciákat előíró rendelkezések (URL1). Ezek gyarapodása körülbelül az évezred elejétől számítható és több mögöttes (politikai) okra vezethető vissza, amelyek részben átfedik egymást és különböző érdekek mentén, de mégis azonos irányba mutattak. Egyrészt a kölcsönös elismerés elvének kiteljesítése érdekében deklarált célkitűzés volt a tagállami jogrendszerek közelítése. Az Unió Tanácsának 2005-ben elfogadott Hágai Programja rögzítette, hogy a kölcsönös elismerés elvének mint az igazságügyi együttműködés sarokkövének a további megvalósítása maga után vonja a büntetőeljárás jogok egységes szabályainak kidolgozását.⁵ Másrészt az Unió pénzügyi érdekei védelmére irányuló törekvések részét képezi, hogy legalább a releváns bűncselekmények miatti büntetőeljárások szabályait illetően intenzívebb harmonizáció menjen végbe (Delmas-Marty, 2000). Az Unió pénzügyi érdekeinek védelme terén mérföldkő volt az Európai Ügyészség létrehozása és operatív működésének megkezdése.

Az Európai Ügyészséghez tartozó büntetőügyekben folytatott nyomozások a tagállami⁶ jogrendszeren alapulnak, viszont bizonyos területeiket – az Európai Ügyészség hibrid jellegéből⁷ adódóan – uniós jogszabályban szabályozták. A büntetőeljárás jogállamiságának kérdésköréhez tartozó garanciák uniós szintű szabályozásával az uniós jogalkotó a tagállami különbözőségek ellenére

4 Az Európai Unió Alapjogi Chartája. 2012. október 26. HL C 326/391, VI. cím.

5 Hágai Program: a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban. 2005. március 3. HL C 53. 1-14.

6 Ebben az értelemben és a továbbiakban a tanulmányban a tagállam alatt nem az Európai Unió 27 tagállamát, hanem csak az Európai Ügyészség létrehozására vonatkozó megerősített együttműködésben részt vevő uniós tagállamokat értem.

7 Az Európai Ügyészség hibrid jellege a többszintű struktúrájából fakad, amelynek két szintje van: egy központi (szupranacionális szint), valamint egy tagállami (decentralizált) szint.

koherens rendszert kísérelt meg kialakítani. A végeredmény a terheltet védő garanciák összetett, több szintű struktúrája lett, amelynek az elemzését önmagában is érdemesnek vélem anélkül, hogy egy-egy terhelti jog részletes boncolgatásába kezdenék. Ezért a jelen tanulmány az Európai Ügyészség nyomozásaira vonatkozó uniós jogi konstrukció terhelti jogi szabályozási metódusát veszi górcső alá. Ennek során – részben a témában ismert nemzetközi kutatók következtetéseinek felhívásán keresztül – rávilágítok néhány jogértelmezési és jogalkalmazási kihívásra.

A terhelti jogok szabályozásának módszere az Európai Ügyészség nyomozásaiban

Az Európai Ügyészség nyomozásaiban a tagállami jogokban található garanciák adják a terhelti jogok első védvonalát. Mivel a nyomozás szabályai még az Európai Ügyészség hatáskörébe tartozó bűncselekmények miatti eljárásokban sincsenek uniós szinten harmonizálva, ezért az Európai Ügyészség eljáró ügyészei az érintett tagállamok büntetőeljárási jogának megfelelően folytatják azokat.⁸ Az Európai Ügyészség nyomozásait elsősorban annak a tagállami büntetőeljárási rendszernek – beleértve az eljárásjognak – a karakterisztikája határozza meg, ahol az adott eljárási cselekményt foganatosítják. Ezt a strukturális elgondolást követi a terhelti jogok szabályozása is, vagyis az – akár az elsődleges, akár a másodlagos – uniós jogban foglalt norma hiányában a terhelti jogokra nézve a tagállami jogokban található garanciákat kell irányadónak tekinteni.⁹

A terhelti jogok védelmének második rétegét az uniós jogban található rendelkezések alkotják. Az Európai Ügyészség létrehozására vonatkozó megerősített együttműködés bevezetéséről szóló uniós rendelet (2017/1939 EU rendelet) az, amelyik alapvetően határozza meg az Európai Ügyészség felépítését és működését. A 2017/1939 EU rendelet a preambulumban több helyen is említi a terhelti jogok érvényesülését, de rögzíti a tisztességes eljárás,¹⁰ a jogbiztonság,¹¹ az arányosság¹² követelményét stb. Az uniós jogalkotó az Európai Ügyészség tevékenységére vonatkozó alapvető szintű rendelkezésekben rögzíti, hogy az Európai Ügyészség a tevékenysége során biztosítja az Alapjogi Chartában rögzített

8 Az Európai Ügyészség létrehozására vonatkozó megerősített együttműködés bevezetéséről szóló, a Tanács (EU) 2017/1939 rendelete (2017. október 12.). 2017. október 31. HL 283/1 (30).

9 2017/1939 EU rendelet 41. cikk (3) bekezdés.

10 2017/1939 EU rendelet (65) bekezdés.

11 2017/1939 EU rendelet (66) bekezdés.

12 2017/1939 EU rendelet (70) bekezdés.

jogok tiszteletben tartását,¹³ valamint magára nézve kötelezőnek tekinti a jogállamiság és az arányosság elveit,¹⁴ a nyomozásaiban pártatlanul jár el és minden releváns – akár terhelő, akár mentő – bizonyítékot felkutat.¹⁵ A 2017/1939 EU rendeletnek ezek a rendelkezései az Európai Ügyészség nyomozásában érvényesülő alapelveket fejezik ki, úgy mint a jogállamiság elve, az arányosság elve, a fegyveregyenlőség elve. A terhelti jogokról ugyanakkor egyetlen cikk szól, amely a *Gyanúsítottak és vádlottak jogai* címet viseli és a 2017/1939 EU rendelet *Eljárási biztosítékok* című önálló fejezete alatt található.¹⁶ Az uniós jogalkotó itt rögzítette a terhelti jogok védelmének hármas rétegződését. Az uniós *acquis* részét képezi több büntetőeljárási tárgyú irányelv, amelyek normatív előírásai az Európai Ügyészség nyomozásai során alkalmazandók. A büntetőeljárási garanciák területén – az Európai Unióról szóló szerződés által biztosított jogalapon¹⁷ – történt részleges jogharmonizációnak köszönhetően több irányelvet is elfogadtak, amelyek célja a tagállami különbségek csökkentése és az egységes alsó küszöb rögzítése. Az irányelvekben megfogalmazott és kötelezően elérendő célok címzettjei a tagállamok, a célok elérésére alkalmazott forma és az eszközök megválasztása nemzeti hatáskörbe tartozik.¹⁸ A büntetőjogi tárgyú irányelvek hatása általánosságban véve, hogy a tárgyi hatályuk alá tartozó területen közelítik a tagállami eljárásjogokat, mivel az előírásaik az átültetésük elmaradása, vagy a hiányos átültetésük esetén kötelezettségszegési eljárás útján kikényszeríthetők.¹⁹

A harmadik jogvédelmi réteget az Alapjogi Chartában és az EJEE-ben foglalt jogok képezik. Az Alapjogi Charta normái a másik kettő védelmi réteghez képest magasabb absztrakciós fokon fogalmazódtak meg. Az Alapjogi Charta a Lisszaboni Szerződés²⁰ óta az elsődleges uniós jog részét képezi. Az uniós jogalkotó a 2017/1939 EU rendeletben kifejezetten felhívja a terheltek számára az Alapjogi Chartában biztosított jogokat, amelyek közül exemplifikatív jelleggel kiemeli a tisztességes eljáráshoz és a védelemhez való jogot.²¹ Szintén ide, a harmadik jogvédelmi réteghez kell sorolni az EJEE-t, mely ugyan nem

13 2017/1939 EU rendelet 5. cikk (1) bekezdés.

14 2017/1939 EU rendelet 5. cikk (2) bekezdés.

15 2017/1939 EU rendelet 5. cikk (4) bekezdés.

16 2017/1939 EU rendelet 41-42. cikk.

17 Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. HL C 202. 2016. június 7. 47–360. 82. cikk (2) bekezdés.

18 EUMSZ 288. cikk.

19 EUMSZ 258-260. cikk.

20 Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról, amelyet Lisszabonban, 2007. december 13-án írtak alá. 2007. december 17. HL C 306.

21 2017/1939 EU rendelet 41. cikk (1) bekezdés.

uniós jogi dokumentum, hanem az Európa Tanács égisze alatt aláírt nemzetközi jogi egyezmény, de a tagállamokban is érvényesülnie kell. Az Alapjogi Chartában foglalt jogok tartalma és terjedelme – beleértve az engedélyezett korlátozásokat – azonos az EJEE által meghatározottakkal.²² Az EJEE-hez egyébiránt kötelező kikényszerítési mechanizmus (az Emberi Jogok Európai Bírósága, az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága végrehajtási eljárása stb.) kapcsolódik és olyan precedensjog, amely nagymértékben foglalkozik a büntetőeljárási garanciákkal.

A terhelti jogok szabályozásának módszeréből fakadó kritikus pontok az Európai Ügyészség nyomozásaiban

A 2017/1939 EU rendelet terhelti jogok kapcsán választott háromrétegű szabályozási módszernek több kritikus területe azonosítható, a továbbiakban ezeket tekintem át.

A 2017/1939 EU rendelet a gyanúsítottak és a vádlottak jogait elsődlegesen a tagállami jogok által számukra biztosított eljárási jogokban határozza meg.²³ A 2017/1939 EU rendelet eltérő rendelkezésének hiányában az adott ügyben eljáró delegált európai ügyész tagállama szerinti jog alkalmazandó.²⁴ Egyes szerzők rámutattak, hogy a tagállami jog elsődlegességének és ahhoz képest az uniós jog kiegészítő jellegének ellentmond, hogy a 2017/1939 EU rendeletben éppen a tagállami jogokra hivatkozó védelmi klauzula hordoz magán látszólag kiegészítő jelleget (ancillary nature) (Wahl, 2020). Elsőként fontos szót ejteni a nyomozásokban alkalmazandó tagállami büntetőeljárási rendszerek kontrasztjáról. Ha a büntetőeljárási rendszereket komparatív szemszögből elemezzük, akkor jogszabályi különbségekkel találjuk szembe magunkat. Az Európai Ügyészség nyomozásai szempontjából ennél sokkal nagyobb probléma, hogy a tagállamok büntetőeljárási rendszerei még az alapvető karakterjegyeik tekintetében sem mindig azonosak. Az Unióban találunk példát az adverziális rendszerre, míg máshol az inkvizitórius, vagy a vegyes rendszer jellemző (Ogg, 2013). Egy tagállam büntetőeljárási rendszerének alapvető karakterjegyei gyakorlati következményekkel járnak az egyes jogintézmények alkalmazhatóságára. Például Olaszországban a büntetőeljárási jog a védőt kvázi nyomozási jogkörökkel ruházza fel, amelyet védelmi nyomozásnak neveznek

22 Az Európai Unió Alapjogi Chartája. 52. cikk (3) bekezdés.

23 2017/1939 EU rendelet 41. cikk (3) bekezdés.

24 2017/1939 EU rendelet 5. cikk (3) bekezdés.

(defence investigations).²⁵ Amíg tehát ott a védelmi nyomozás teljesen elfogadott, addig máshol a védő ilyen irányú proaktivizmusa akár jogellenesnek is minősülhet (Costa Ramos, 2023). A tagállami büntetőeljárás rendszerek különbözősége azt eredményezi, hogy a terhelt jogai az Európai Ügyészség akár azonos ügyben, vagy azonos tényállásra tekintettel, de több tagállamban folytatott nyomozásaiban tagállamonként eltérő módon érvényesülnek. Ez sérti a terhelt jogok egyenlőségének követelményét. Felvethető, hogy a tagállami büntetőeljárás rendszerek különbözősége valójában azért nem jelent nehézséget, mert a terhelt garanciák tekintetében létezik az a bizonyos egységes alsó küszöb, noha jelenleg az Unióban nem ez a helyzet. A terhelt jogok uniós szintű szabályozása most még csak a részleges harmonizáció állapotában van. Ez azt jelenti, hogy kizárólag azokon a területeken indult el a jogharmonizációs folyamat, amelyekre elfogadtak valamilyen büntetőeljárás tárgyú irányelvet. Jó példa erre a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról szóló irányelv,²⁶ amely a védelemhez való jog bizonyos kérdéseiről szól. Az irányelvek egy-egy terhelt jognak közel sem minden részletére terjednek ki, ráadásul széles tagállami mozgásteret biztosítanak az átültetés során. A példaként hivatkozott irányelvben is csak a védelemhez való jog bizonyos kérdéseit rögzítette az uniós jogalkotó. Az Európai Ügyészség létrehozásának ugyan nem volt közvetlen célja az eljárás szabályok bármilyen mértékű harmonizálása, de ez mostanra elkerülhetetlennek tűnik. Megjegyzem, hogy az Európai Ügyészségre vonatkozó eredeti koncepció (a Corpus Juris) uniformizált büntetőeljárás szabályrendszerrel számolt az Európai Ügyészség hatáskörébe tartozó bűncselekmények nyomozása esetére.

A 2017/1939 EU rendelet több rendelkezése is közvetlenül alkalmazandó az Európai Ügyészség nyomozásaiban. Mindazonáltal a normaszövegben található lényeges jogi fogalmak (így a terhelt) meghatározásával az uniós jogalkotó adós maradt, amely a terhelt jogállására is igaz. Az uniós jogalkotó a terhelt (defendant), illetve az eljárásjogi pozíciót általában a büntetőeljárás egy meghatározott szakaszától megszerző gyanúsított (suspect) és vádlott (accused person)

25 Olaszország büntetőeljárás kódexe. VI. bis. Védelmi nyomozások.

26 A büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2013/48/EU irányelve (2013. október 22.). 2013. november 6. HL L 294.

kifejezéseket egyaránt használja anélkül, hogy pontos meghatározást rendelne ezekhez. Ez a megoldás két értelmezési lehetőséget kínál fel arra, hogy az eljárás mely szakaszától illetik meg az érintettet a terhelti jogok. Az egyik, hogy teljes egészében a tagállami szabályozásra marad a kérdés rendezése, ami azazal a veszéllyel jár, hogy a nem egységes tagállami szabályozásból fakadóan az Európai Ügyészség nyomozásaiban az eljárás alanyai akár szélsőségesen különböző időponttól léphetnek a terhelti jogállásba és gyakorolhatják a terhelti jogukat. A másik, hogy valamilyen nemzetközi jogforrás adja meg az egységes fogalmi kritériumokat. Ilyen lehet a 2017/1939 EU rendelethez az Európai Unió Bírósága által adott bírói jogértelmezés. Szintén a terhelt fogalmi körével kapcsolatban vethető fel a jogi személyek terhelti joggyakorlásának kérdése, figyelemmel arra, hogy a 2017/1939 EU rendelet a jogi személyek részére is megnyitja a terhelti jogállást.²⁷ Az eddigiek alapján úgy tűnhet, hogy a 2017/1939 EU rendelet terhelti jogokra vonatkozó szabályozásának már a lábazata sem koherens, legalábbis azokon a területeken, amelyek nem tartoznak valamilyen uniós irányelv hatálya alá. Thomas Wahl ezzel kapcsolatosan úgy érvel, hogy ez a szabályozási modell addig működhet problémamentesen, amíg egyetlen tagállamba koncentrálódik a nyomozás, továbbá a terhelték és a védelem is ebben az országban található (Wahl, 2020). Ez azonban az Európai Ügyészség nyomozásainak csak egy részére jellemző, mivel az Európai Ügyészség létrehozásának egyik fő mozgatója éppen az uniós pénzügyi érdekeket sértő transznacionális bűncselekmények elleni hatékonyabb fellépés volt.²⁸ A határon átnyúló bűncselekmények esetén mindig annak a tagállamnak a jogát kell irányadónak tekinteni az egyes eljárási cselekményeknél, amelyben a cselekményt fogantatják, ami szétterjedez a nyomozást. A terhelti jogok érvényesülése szempontjából Wahl erre a helyzetre a „patchwork investigation” fogalmat használja, amit magyarul nagyjából összetákolt nyomozásnak fordíthatunk (Wahl, 2020). Azon túl, hogy ez a nyomozás hatékonyságát hátrányosan befolyásoló körülmény, sérti a terhelti jogok egyenlőségét is (vö. fentebb), továbbá megnehezíti a megfelelő büntetőjogi védelem biztosítását (Falletti, 2017), amivel kapcsolatban elég a több jogrendszerrel számoló védelmi stratégia kidolgozásának nehézségeire gondolni (Mitsilegas & Giuffrida, 2017). Az ügyvédek képviselő Európai Unió Ügyvédi Kamaráinak Tanácsa (Council of the Bars and Law Societies of the European Union, CCBE) az Európai Ügyészség megalakítása során adott véleményében külön kiemelte, hogy a kölcsönös elismerés

27 2017/1939 EU rendelet 2. cikk (2) bekezdés.

28 Európai Bizottság: Javaslat A Tanács rendelete az Európai Ügyészség létrehozásáról. Brüsszel, 2013. június 17. COM (2013) 534 final.

elve mentén fontos biztosítani a büntetőjogi védelmet ellátó különböző tagállambeli ügyvédek jogi helyzetének egyenlőségét (URL2). Maria Kaiafa-Gbandi álláspontja szerint a tagállami jogi normák sokféleségének összeegyeztetéséből fakadó nagyfokú komplexitás miatt a jogbiztonság és az előreláthatóság kritériumai csorbát szenvedhetnek (Kaiafa-Gbandi, 2015). A védelem oldalán jelentkező bizonytalansági faktorok számát tovább növeli, hogy az Európai Ügyészségnek meghatározott jogi keretek között lehetősége van a joghatóság befolyásolására (forum shopping) (Löf, 2020).

Ahogy fentebb említettem, az uniós irányelvek nem közvetlenül alkalmazandók, a bennük foglalt előírást átültető tagállami norma az, amelyik a kötelező erővel bíró parancs hordozója. Az irányelvekben biztosított jogok egységes alkalmazását megnehezíti, hogy a bennük foglaltak átültetésének módja tagállamonként eltérő lehet. A tagállami eljárásjogok változó geometriája tehát az irányelvek átültetését követően is fennmarad. Az irányelvek címzettjei a tagállamok, ezért főszabály szerint a magánszemélyekre közvetlen hatállyal nem bírnak. Az Európai Unió Bírósága egy precedens értékű ítéletében²⁹ ugyanakkor kimondta, hogy az irányelveknek is lehet közvetlen hatályuk, ha a rendelkezéseik feltétel nélküliek, egyértelműek, pontosak és a címzett tagállam az irányelvet nem vagy nem megfelelően ültette át a nemzeti jogába határidőn belül.³⁰ Ez azt jelenti, hogy az irányelv által szabályozandó területen jogsérelmet szenvedő terhelt a tagállami bíróság előtt közvetlenül is hivatkozhat az irányelvre, ha azt a tagállam nem ültette át, vagy az átültető nemzeti jogszabály hiányos. A jogalkotó a terhelti jogok 2017/1939 EU rendeletben történő részletes szabályozása helyett kereszthivatkozásokat alkalmazott, ezekkel utalt azokra az uniós irányelvekre, amelyek a minimumszabályokat tartalmazzák. Ezt a megoldást több okból is bírálják (Mitsilegas, 2021), például azért, mert részleges azoknak a terhelti jogoknak a köre, amelyeket irányelv szabályoz. Vannak olyan területek, ahol bár lett volna lehetőség irányelvet elfogadni, erre mégsem került sor. Ilyen a bizonyítékok elfogadhatóságának kérdése, amely – a 2017/1939 EU rendeletbe foglalt eltérő rendelkezés hiányában – a tagállami jogok szabályozása alatt maradt, annak ellenére, hogy a több tagállamra kiterjedő büntetőügyekben a bizonyítékok tagállamok közötti kölcsönös elfogadhatóságára vonatkozóan az Európai Unió működéséről szóló szerződés jogalapot biztosít a szabályozási minimum elfogadására.³¹ A szakértők egyéb területeket is nevesítenek, amelyeken lehetségesnek és indokoltnak tartanak irányelv elfogadását,

29 A Bíróság 1974. december 4-i ítélete. Yvonne van Duyn kontra Home Office. Előzetes döntéshozatal iránti kérelem: High Court of Justice, Chancery Division – Egyesült Királyság. Közrend. 41-74. sz. ügy.

30 41-74. sz. ügy. 12.

31 EUMSZ 82. cikk (2) bekezdés.

mint például a letartóztatás, vagy a joghatósági konfliktusok kezelése ([URL3](#)). Azonban még az irányelvek sem képesek arra, hogy csodát tegyenek, mivel az irányelvek nem a jogegységesítést, hanem a jogharmonizációt célozzák és minimumszabályokat állapítanak meg, amelyek nem terjednek ki a büntetőeljárás egészére és a terhelti jogok teljességére. Az irányelvekben alkalmazott gyakran homályos, definiálatlan fogalomhasználat széles teret enged a jogalkalmazói jogértelmezésnek. Az irányelvekkel kapcsolatban az Európai Unió Bíróságának jogértelmezési hatásköre az előzetes döntéshozatali eljárásig terjed ([Zimianitis, 2021](#)). A terhelt helyzetére hatást gyakorló, a vádemelést megelőzően elfogadott eljárási aktusok egyébként a tagállami bíróságok előtt támadhatók.³² A 2017/1939 EU rendelet logikája szerint a tagállami bíróságok az elsődleges jogorvoslati fórumok („first judges”) az Európai Ügyészség döntései elleni fellebbezések során. Az Európai Unió Bírósága csak korlátozott esetkörben vonható be közvetlenül az eljárásba, elsősorban az uniós jog értelmezése érdekében.³³ Az – egyébként nem az Európai Ügyészség által folytatott nyomozások szem előtt tartásával elfogadott – irányelvek legfeljebb korlátozottan képesek javítani a tagállami jogok különbözőségéből eredő kedvezőtlen állapotot, és még ekkor is igen nagy szerep hárul az Európai Unió Bírósága általi jogértelmezésre.

Az uniós jogalkotó az Alapjogi Charta *Igazságszolgáltatásról* szóló címe alatt található jogok közül a 2017/1939 EU rendelet preambulumban többek között a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogra, valamint a védelemhez való jogra hivatkozik.³⁴ Később, a 41. cikkben alapvető elvül mondja ki, hogy az Európai Ügyészség a tevékenysége során az Alapjogi Chartában a gyanúsítottak és a vádlottak számára biztosított jogokat teljeskörűen tiszteletben tartja.³⁵ A 2017/1939 EU rendelet e vonatkozásában összhangban van az Alapjogi Charta rendelkezésével, amely szerint az Alapjogi Charta címzettjei – egyebek mellett – az Unió intézményei, szervei és hivatalai.³⁶ Az Alapjogi Charta alkalmazási köre a tagállamokra csak annyiban terjed ki, amennyiben uniós jogot hajtanak végre, még akkor is, ha ennek a pontos meghatározása sokszor nem egyértelmű (Blutman, 2016). Ezzel szemben az uniós szervek feltétlen címzettjei a Chartának.³⁷ A tagállamokban eljáró, kettős jogállású delegált európai ügyész az Európai Ügyészség nyomozásaiban mindvégig kizárólag az uniós szerv nevében és részéről járhat el, amelyhez számára jogi és funkcionális függetlenséget

32 2017/1939 EU rendelet (87) bekezdés.

33 2017/1939 EU rendelet (88) bekezdés.

34 2017/1939 EU rendelet (83) bekezdés.

35 2017/1939 EU rendelet 41. cikk (1) bekezdés.

36 Az Európai Unió Alapjogi Chartája 51. cikk (1) bekezdés.

37 Az Európai Unió Alapjogi Chartája 51. cikk (1) bekezdés.

biztosítanak.³⁸ A fentiekből következik, hogy az Európai Ügyészségnek a tagállami jog alkalmazásával járó jogi aktusainak összessége során is biztosítania kell az Alapjogi Chartának való megfelelést. A terhelti garanciák tekintetében az Alapjogi Charta és az EJEE több helyen átfedésben állnak és kiegészítik egymást. Az Alapjogi Charta ezeket a szinergiákat akként rendezi, hogy lefekteti, amennyiben a Charta olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az EJEE-ben biztosított jogoknak, akkor a tartalmukat és a terjedelmüket azonosnak kell tekinteni az EJEE-ben szereplőkével.³⁹ Ez a tartalmi és terjedelmi szint tekinthető az alsó küszöbnek, hiszen az uniós jogalkotó e jogok vonatkozásában még azt is megengedi, hogy az uniós jog az EJEE-nél kiterjedtebb védelmet nyújtson.⁴⁰ Az Alapjogi Charta elfogadásának célja azonban nem a mindennapi gyakorlati jogalkalmazás során nélkülözhetetlen eljárási jogok megfogalmazása volt, és nem is alkalmas arra, hogy ezt a funkciót betöltse. Az Alapjogi Charta értelmezésére és alkalmazására vonatkozó általános rendelkezések szövegezése nem világos, nem könnyen érthető (Scalia, 2015). Az Alapjogi Chartában részletezett jogok általános tartalma és tisztázatlan megfogalmazása miatt nem jelent megoldást arra az eljárási jogi környezetből fakadó kihívásra, amelyre a tanulmányban rá kívántam világítani. Az Alapjogi Chartában található terhelti jogokra történő hivatkozás esetén az Európai Unió Bíróságának jogértelmezési gyakorlata különösen hangsúlyos szerephez jut. Ez így van abban az esetben is, ha a tagállami büntetőeljárási jogok Alapjogi Charta által védett alapvető jogokkal való összhangja képezi a vizsgálat tárgyát. Azoknál a jogoknál, amelyeknél átfedés van az Alapjogi Charta és az EJEE között, az EJEE és a hozzá kapcsolt strasbourgi bírósági jogértelmezés helyenként az uniós jogértelmezésnél jóval kimunkáltabb. Wahl éppen ezért a 2017/1939 EU rendelet 41. cikkében foglalt, az általánosságban az Alapjogi Chartára hivatkozó szabályt egyenesen félrevezetőnek tartja, és úgy véli, hogy a jelenlegi megfogalmazás helyett célszerűbb lett volna az Alapjogi Chartának megfelelő nemzeti eljárásjogok garanciarendszerének a tiszteletben tartását rögzíteni (Wahl, 2020). Összességében arra juthatunk, hogy a jogalkotói szándék az volna, hogy a 2017/1939 EU rendelet egyetlen rendelkezése se korlátozza az Alapjogi Chartában biztosított terhelti jogokat, sőt a tagállami jogok alkalmazása se vezessen az Alapjogi Chartával kialakított minimális védelmi szint csökkenéséhez. Ahogyan a fenti érvelésben arra rámutattam, a 2017/1939 EU rendelet nem szabályozza a kérdéskört, a terhelti státuszra vonatkozó uniós irányelvek pedig nem elégségesek az eljárási garanciák védelmére.

38 2017/1939 EU rendelet (32) bekezdés.

39 Az Európai Unió Alapjogi Chartája. 51. cikk (3) bekezdés.

40 Az Európai Unió Alapjogi Chartája. 51. cikk (3) bekezdés.

Záró gondolatok

Az Európai Ügyészség nyomozásainak szabályozásában a terhelti jogok védelmét egy többretegű és koherens rendszerben képzelték el. A „tervezőasztal” mellett született koncepciót – amelyhez eredetileg a jelenlegitől lényegesen különböző szervezeti modell társult – az uniós jogalkotási folyamatok kompromisszumkényszere megtépázta. A hatályos szisztémát a terhelti jogok szempontjából vizsgálva a „*Sokat markol, keveset fog*” közmondás juthat eszünkbe. Vânia Costa Ramos álláspontom szerint helyesen foglalja össze, hogy az Európai Ügyészség nyomozásának szabályozásából hiányzik a garanciák minimális és homogén küszöbszintje, a rendelkezések az eljárási jogok tekintetében nem kellően részletezettek, a tagállami jogokra és az uniós irányelvekre történő kettős hivatkozási rendszer túlságosan komplex (Costa Ramos, 2022). Az Európai Unió Ügyvédi Kamaráinak Tanácsa felhívta rá a figyelmet, hogy az Európai Ügyészség tevékenységének biztosítania kell a védelemhez való jog⁴¹ magas szintű érvényesülését, és az Európai Ügyészség megfelelő működésének kulcsfontosságú összetevője a büntetőeljárás résztvevői számára biztosított jogok uniós minimum szintjének a tiszteletben tartása az összes tagállamban. Ebbe a minimum szintbe a fegyverek egyenlőségének elve, a terhelti jogok az eljárás azonos szakaszától kezdődő garntálása is beletartozik. Hozzá tették, hogy amíg az Európai Ügyészség szabályozásában a vádlói jogosítványok nagyfokú részletezésére sor került, addig a védelemhez való jogról és annak tartalmáról már jóval kevesebb szó esett (URL2). A Védőügyvédek Európai Egyesülete⁴² úgy látja, hogy az uniós vívmányok megszilárdítása és az eljárási garanciák beillesztése szükséges volna ahhoz, hogy az Európai Ügyészség tevékenysége teljes mértékben megfeleljen a legmagasabb alapvető jogi követelményeknek (URL4). Állásfoglalásukban utalnak arra a tagállami aggodalomra, hogy az uniós intézmények a tagállami hatóságokhoz képest jelentős többletjogosítványokat kapnak, amelyek a tagállamok állampolgárait védő eljárási garanciák fellazulásához vezethetnek. Úgy vélik, hogy néhány problémás pontot megoldhatna, ha az Európai Ügyészség eljárásaiban minden tagállamban biztosított volna a büntetőeljárás alanyait megillető bizonyos garanciák és jogok azonos érvényesülése (URL4). Az eddigiek alapján körvonalazható, hogy melyek a 2017/1939 EU rendelet terhelti jogokkal kapcsolatos szabályozási rendszerének gyenge pontjai. A tanulmányban rávilágítottam több, a szabályozási módszerből következő

41 A védelem joga a terheltet közvetlenül mint embert illeti meg, de egy olyan sajátos, kettős alanyiságú jog, amely a védő eljárási jogállását egyaránt felöleli.

42 European Criminal Bar Association, ECBA.

hiányosságra, amely az Európai Ügyészség nyomozásaiban a jogállami követelmények érvényesülését akadályozzák. A hiányosságok kiküszöbölésének egyik lehetséges útja a 2017/1939 EU rendelet módosításra történő megnyitása lenne, amelyre reális esély a soron következő felülvizsgálat idején, több év múlva mutatkozik. Még valószínűbb, hogy a hiányosságok rendezéséhez az európai büntetőjogi integráció mélységében történő elmozdulásra van szükség.

Felhasznált irodalom

- Bárd K. (2019). Az út az igazsághoz – büntetőeljárási törvényünk a jogállami elvek tükrében. *Belügyi Szemle*, 67(3), 5–17. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.3.1>
- Bárd K. (2004). Igazság, igazságosság és tisztességes eljárás. *Fundamentum*, 8(1), 44–50. <https://fundamentum.hu/sites/default/files/04-1-03.pdf>
- Blutman, L. (2016). Az Alapjogi Charta és az uniós jog határai. *Acta Universitatis Szegediensis: Acta Juridica et Politica*, 79, 103–109.
- Costa Ramos, V. (2022, October 18). *Investigating and prosecuting offences affecting the EU financial interests: Fundamental rights implications – the rights of suspects and accused in EPPO cases* [Conference presentation]. Centro de Estudos Judiciários, Lisbon, Portugal.
- Costa Ramos, V. (2023, March 27). *The EPPO and the equality of arms between the prosecutor and the defence*. *New Journal of European Criminal Law*, 14(1), 43–70. <https://doi.org/10.1177/20322844231157078>
- Delmas-Marty, M. (2000). Guest Editorial: *Combating Fraud – Necessity, Legitimacy and Feasibility of the Corpus Juris*. *Common Market Law Review*, 37(2), 247–256. <https://doi.org/10.54648/264406>
- Falletti, F. (2017). *The European Public Prosecutor's Office and the principle of equality*. *Eucrim*, (1), 25–27. <https://doi.org/10.30709/eucrim-2017-002>
- Kaiafa-Gbandi, M. (2015). *The establishment of an EPPO and the rights of suspects and defendants: Reflections upon the Commission's 2013 proposal and the Council's amendments*. In P. Asp (Ed.), *The European Public Prosecutor's Office: Legal and criminal policy perspectives* (pp. 234–254). Jure.
- Király T. (2023). *A védelem és a védő a büntető ügyekben*. Gondolat Kiadói Kör Kft.
- Lichtenstein A. (2018). *A terhelt emberi jogai és a büntetőeljárás egyes alapelvei*. *Acta Universitatis Szegediensis: forum: publicationes discipulorum iurisprudentiae*, 1(1), 305–337.
- Löff, R. (2020). *The EPPO and the corporate suspect – Jurisdictional agnosticism and legal uncertainties*. *Eucrim*, (4), 310–314. <https://doi.org/10.30709/eucrim-2020-029>
- Mitsilegas, V., & Giuffrida, F. (2017, November 30). *Raising the bar? Thoughts on the establishment of the European Public Prosecutor's Office* [Policy brief No. 2017/39]. CEPS. https://doi.org/10.1007/978-94-6265-216-3_6

- Mitsilegas, V. (2021). *European prosecution between cooperation and integration: The European Public Prosecutor's Office and the rule of law*. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 28(2), 245–264. <https://doi.org/10.1177/1023263X211005933>
- Ogg, J. T. (2013). *Adversary and adversity: Converging adversarial and inquisitorial systems of justice – A case study of the Italian criminal trial reforms*. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 37(1), 31–61. <https://doi.org/10.1080/01924036.2012.721199>
- Scalia, V. (2015). *Protection of fundamental rights and criminal law: The dialogue between the EU Court of Justice and the national courts*. *Eucrim*, (3), 100–111. <https://doi.org/10.30709/eucrim-2015-013>
- Wahl, T. (2020). *The European Public Prosecutor's Office and the fragmentation of defence rights*. In K. Ligeti, M. J. Antunes & F. Giuffrida (Eds.), *The European Public Prosecutor's Office at launch – Adapting national systems, transforming EU criminal law* (p. 95). Wolters Kluwer Italia S.r.l.
- Zimianitis, D. (2021). *EPPO: A challenging, balance-striking exercise in the national and EU judicial environment*. *Eucrim*, (1), 65–66. <https://doi.org/10.30709/eucrim-2021-012>

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: Európai Bizottság sajtóközlemény: *A büntetőeljárásokra vonatkozó új szabályokat és garanciákat mostantól az EU egész területén alkalmazni kell*. 2019. június 11. Brüsszel. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_2910
- URL2: CCBE: *Comments from the Council of the Bars and Law Societies of the European Union (CCBE) regarding the establishment of a European Public Prosecutor's Office*. 2014. november 18. https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/CRIMINAL_LAW/CRM_Position_papers/EN_CRM_20141118_Comments-from-the-CCBE-regarding-the-establishment-of-a-EPPO.pdf
- URL3: European Criminal Bar Association, 'ECBA Initiative 2017/2018. Agenda 2020: A new Roadmap on minimum standards of certain procedural safeguards'. https://www.ecba.org/ext-docserv/20180424_ECBA_Agenda2020_NewRoadMap.pdf
- URL4: *Cornerstones for a draft regulation on the establishment of a European Public Prosecutor's Office ("EPPO") in accordance with Art. 86 par. 1-3 TFEU* https://www.ecba.org/ext-docserv/201300207_ECBACORNERSTONESONEPPO.pdf

Alkalmazott jogszabályok

- A Bíróság 1974. december 4-i ítélete. Yvonne van Duyn kontra Home Office. Előzetes döntéshozatal iránti kérelem: High Court of Justice, Chancery Division - Egyesült Királyság. Közrend. 41-74. sz. ügy

Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény. Preambulum

Az Európai Unió Alapjogi Chartája. 2012. október 26. HL C 326/391

Az Európai Unió Bíróságának 1979. április 5-i ítélete. Tullio Ratti elleni büntetőeljárások. Előzetes döntéshozatal iránti kérelem: Pretura di Milano - Olaszország. Veszélyes készítmények. 148-78. sz. ügy

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. HL C 202. 2016. június 7. 47–360.

Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. HL C 326. 2012. október 26. 13-390.

Az Európai Ügyészség létrehozására vonatkozó megerősített együttműködés bevezetéséről szóló, a Tanács (EU) 2017/1939 rendelete (2017. október 12.). 2017. október 31. HL 283/1

Európai Bizottság: Javaslat A TANÁCS RENDELETE az Európai Ügyészség létrehozásáról. Brüsszel. 2013. június 17. COM (2013) 534 final

Hágai Program: a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban. 2005. március 3. HL C 53.

Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról, amelyet Lisszabonban, 2007. december 13-án írtak alá. 2007. december 17. HL C 306

Olaszország büntetőeljárási kódexe. VI. bis. Védelmi nyomozások

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Márton B. (2025). A terhelti jogok érvényesülésének neuralgikus pontjai az Európai Ügyészség nyomozásaiban. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1599–1616. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1599-1616>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Márton Balázs, aki a marton.balazs@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Epigenetika, azaz a „genetikán túl”

II. rész

Epigenetics or ‘beyond Genetics’ Part II

Petrétei Dávid

Dr., osztályvezető
Nemzeti Szakértői és Kutató Központ
Daktiloszkópai Szakértői Intézet
petreteid@nszkk.gov.hu

Lontai Márton

főigazgató
Nemzeti Szakértői és Kutató Központ
lontaim@nszkk.gov.hu

Pamzsav Horolma

Dr., DSc, igazságügyi genetikus
szakértő
Nemzeti Szakértői és Kutató Központ
pamzsavh@nszkk.gov.hu

Absztrakt

Cél: A kétrészes tanulmány szerzői egy újabban feltörekvő tudományterületet, az epigenetikát ismertetik publikált szakirodalmi adatok alapján, e második részben a forenzikus tudományok – a genetika és a daktiloszkópia – területén elért eredményekkel.

Módszertan: A tanulmány a bőrlécrendszer kialakulásának és a DNS-alapú biológiai életkorbecslésnek epigenetikai alapját szolgáló szakkikkek feldolgozását, azok szintézisét végzi el. Ismerteti továbbá az egyetétjű ikrekre vonatkozó kutatási eredményeket is.

Megállapítások: Meglepően keveset tudunk azokról a tényezőkről, amelyek befolyásolják a bőrfodorszálok által képzett rajzolatot, mintázatot. A rokon személyeknek több hasonló ujjlenyomata van, mint két nem rokon személynek, amely arra utal, hogy a bőrlécrendszer kialakulása genetikai szabályozás alatt áll, továbbá a fodorszálok méretét, alakját és távolságát is genetikai tényezők befolyásolják. A képződési folyamatban apró véletlenszerű események befolyásolják az egyes minúciák kialakulását, melyek tehát epigenetikai hatások. Minden külső és belső környezeti tényező kémiai módosításokat okozhat a génjeinkben és idővel be- vagy kikapcsolja őket. A DNS-metilációs mintázatok alapján meghatározható a biológiai életkor (epigenetikai-óra). Az, hogy epigenetikai szinten hány éves az illető nemcsak az egyén biológiai órájába nyújthat betekintést,

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 12. 09. Átdolgozás: 2025. 02. 23.
Elfogadás: 2025. 02. 26.

hanem a jogalkalmazás során is fontos nyomozati adatokat szolgáltatathat. Az életkor becslése a forenzikus tudományokban a biológiai profil rekonstrukciójának kritikus aspektusa. Az epigenetikai órák, amelyek az egyének öregedésével hipermetiláción vagy hipometiláción átmenő DNS-helyeket elemzik, az életkor legjobb prediktív modelljei.

Érték: A tanulmány átfogó képet nyújt az epigenetikai öröklődés molekuláris hátteréről a bőrlécrendszer kialakulása és a DNS életkorbecslése tekintetében publikált szakirodalmi tanulmányokon keresztül, továbbá használható javaslatokat kínál az epigenetikai óra lassítása érdekében.

Kulcsszavak: genetika, epigenetika, génkifejeződés, ujjnyomat

Abstract

Aim: The authors of the two-part study describe a recently emerging scientific field, epigenetics, based on published literature data, and in this second part, they present results achieved in the domain of forensic sciences – genetics and ridgeology.

Methodology: The study reviews and synthesizes the articles on the epigenetic basis of fingerprint development and DNA-based biological age estimation. It also describes research results on identical twins.

Findings: Surprisingly little is known about the factors that influence the pattern formed by the dermal ridges. Related individuals have more similar fingerprints than unrelated individuals, suggesting that the formation of dermal ridge system is genetically controlled and that the size, shape, and spacing of the ridges are also influenced by genetic factors. In the formation process, small random events influence the formation of individual minutiae, which are therefore epigenetic effects. All external and internal environmental factors can cause chemical modifications in our genes, turn them on or off over time. DNA methylation patterns can be used to determine biological age (epigenetic clock). Knowing how old someone is at the epigenetic level can not only provide insight into an individual's biological clock but can also provide important investigative data in law enforcement. Age estimation is a critical aspect of reconstructing a biological profile in forensic science. Epigenetic clocks, which analyze DNA sections that undergo hypermethylation or hypomethylation as individuals age, are the best predictive models of age.

Value: The study provides comprehensive findings of the molecular background of epigenetic inheritance through published literature studies on the development of dermal ridges and DNA age estimation and offers actionable suggestions for slowing down the epigenetic clock.

Keywords: genetics, epigenetics, gene expression, ridgeology

*'We're all ghosts. We all carry, inside us,
people who came before us.'*

Liam Callanan, *The Cloud Atlas*.

Tanulmányunk e második felében összefoglaljuk, hogy a bőrfodorszál-mintázatok véletlenszerűen jönnek-e létre, vagy a genetika befolyásolja őket. Továbbá igyekszünk betekintést nyerni az újonnan és gyorsan fejlődő „epigenetikai ujjnyomatok” öröklődési mechanizmusába. Definícióként az egyén epigenetikai ujjnyomata arra az epigenomikai variációra utal, amelyet élete során mindenki tapasztal a környezeti tényezőkre adott élethosszig tartó molekuláris reakciói miatt.

Az emberi bőrlécrendszer kialakulásának genetikai és epigenetikai háttere

Az emberi tenyér és talp felületének bőrfelszínén képzett bőrfodorszálakból és barázdákból álló összefüggő mintázatot bőrlécrendszernek hívjuk. A fodorszálak pontos funkciója máig nem teljesen tisztázott, de bizonyosan növelik a tapintási érzékenységet, valamint a test kapaszkodó- és lépőfelületeinek csúszásmentességét is biztosítják. A fodorszálak a bőr rétegeit egymáshoz kapcsoló csapok, a dermális papillák felszíni leképeződései. A papillák a tenyereken és a talpakon sűrűn helyezkednek el, hogy szorosan egymáshoz kapcsolják a bőr rétegeit, megakadályozva azok egymáshoz képesti elcsúszását.

Az ujjnyomatokat a 19. század vége óta használják megbízható személyazonosításra, mivel a bőrlécrendszerben lévő sajátossági pontok (minúciák) egymáshoz képesti elhelyezkedésének kombinációja olyan rendkívül változatos, hogy gyakorlatilag teljesen egyedinek tekinthető. Ezzel együtt a bőrlécrendszer alapvető mintázatai mégis besorolhatók néhány csoportba: ezek az „ujjnyomat-fajták”, amikből megkülönböztethetünk hármat, mint az amerikai szakértők; kilencet, mint a Galton-Henry osztályozási rendszer; vagy többet-kevesebbet más osztályozási rendszerek alapján.

Máig meglepően keveset tudunk azokról a tényezőkről, amelyek befolyásolják az ember bőrfodorszál-rajzolását. Mint sok más összetett tulajdonság esetében, a tanulmányok azt sugallják, hogy mind a genetikai, mind a környezeti tényezők szerepet játszhatnak a bőrlécrendszer kialakulásában. Elöljáróban még fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy az ujjnyomatokkal személyazonosítási, kriminalisztikai és igazságügyi szempontokból a daktiloszkópia foglalkozik, antropológiai és orvostudományi szempontból pedig a dermatoglófia. Bizonyos

betegségek, születési rendellenességek esetében dermatoglífiái jellegzetességek is megfigyelhetők (Alberti et al., 2021; Guardiola-Ripoll et al., 2024).

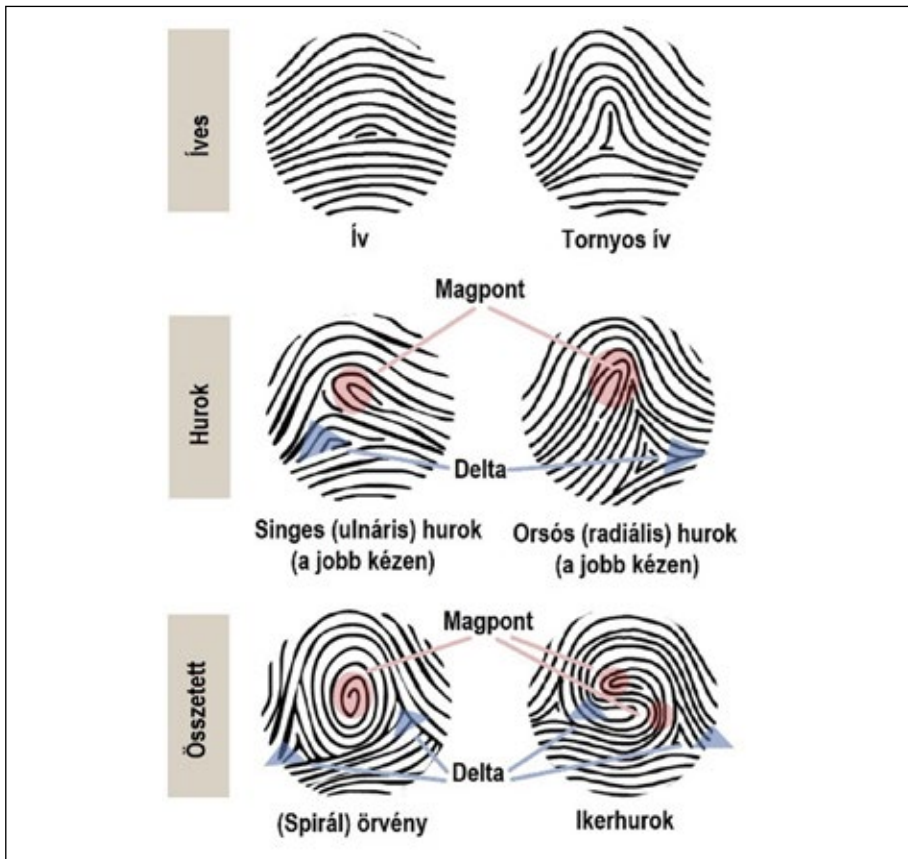
A bőrlérendszer a születés előtt, a magzati élet 10–24. hetében alakul ki, tehát még az anyaméhben. A magzat tenyerén, talpán, ujjainak tenyér felőli és lábujjainak talp felőli felszínén bőrlécek képződnek, és a hatodik hónapra teljesen kialakulnak. Ezeknek a fodorszálaknak a rajzolata, illetve az azokról rögzített minta a köznyelvben egyaránt ujjnyomatként ismert.

A fodorszálak által megformált rajzolat tulajdonságait, jellemzőit három szintre csoportosíthatjuk (Champod et al., 2016). Az 1. szintű tulajdonságok a minták alapvető típusai vagy fajtái, amik segítségével az ujjnyomatok osztályozhatók és adatbázisba rendezhetők. A 2. szintű tulajdonságok a fodorszálak lefutásának sajátosságai: a végződéses, elágazások, pontok és szigetek, azaz az úgynevezett minúciák. Ezek teszik lehetővé az egyedi személyazonosítást, a minúciák pontos típusa, száma és egymáshoz képesti elhelyezkedése rendkívüli változékonyságot eredményez, már egy-egy kis csoport (például tíz egymás melletti minúcia) esetében is gyakorlatilag egyedinek tekinthető, még az egypetéjű ikrek között is (Irmak, 2010). A 3. szintű tulajdonságok az egyes fodorszálak sajátosságai, például a szélesség, a fodorszál szélének-peremének alaki jellemzői, a pórusok száma, alakja és eloszlása, a lesüllyedt fodorszálak, a ráncok-karcok, hegek és más hasonló jellemzők.

Az 1. szintű tulajdonságok alapján a mintázatok három általános kategóriába sorolhatók: ív, hurok és összetett (1. számú ábra) (Holt, 1968). A mintázatok osztályozásához meg kell határozni két fontos pontot, a magpontot és a deltát. A magpont gyakorlatilag a mintázat középpontja, például ahol a fodorszál visszafordul önmagába. A delta vagy trirádusz az a pont, ahol három fodorszál találkozik (Hawthorne, 2008). A hurok fajtáknak van magpontja és deltája, az összetett fajtáknak egynél több deltája van, az íves fajtáknak nincs se magpontja, se deltája (1. számú ábra).

1. számú ábra

Az ujjnyomat alap mintázatai

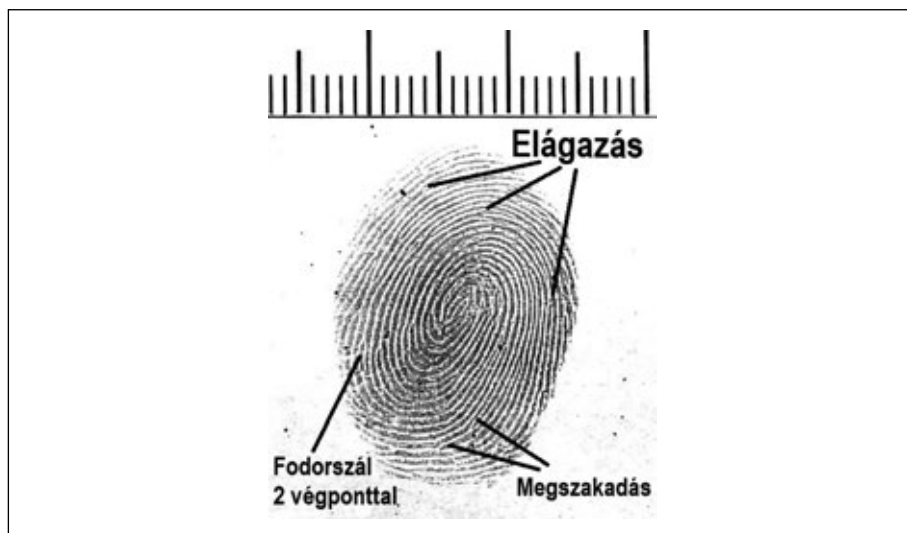

Forrás. A szerzők szerkesztése Li et al. (2022) alapján

A második szintű tulajdonságok lényege, hogy a bőrfodorszál futása nem folyamatos: a fodorszál véget érhet, elágazhat, két fodorszál összefuthat vagy keresztezheti egymást. Ezeket a jellemzőket minúciáknak nevezzük. A legegyszerűbb megközelítésben a minúciáknak két alapvető típusa van, az elágazás és a fodorszál végződés (Champod et al., 2016; Dale, 2004).

2. számú ábra

A minúciák alapvető típusai

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

A két alaptípus összetettebb minúciákat is alkothat. Az 2. számú ábrán a „Fodorszál 2 végponttal” lényegében olyan rövid fodorszál, ami mindkét végén megszakad. Az ennél is rövidebb képződmény a pont. A két egymással szemben álló elágazás úgynevezett szemet alkot, ha közel vannak, és szinte kört formálnak, ha távolabb, akkor a minúcia neve „sziget”. Az elágazások változatai közé tartoznak a horgok is, ahol az elágazó fodorszál nagyon rövid. Elágazások továbbá az összekötő vagy a keresztező fodorszálak is (Ashbaugh, 1999).

A harmadik szintű tulajdonságok, azaz a fodorszálak szélessége, peremük rajzolata, a pórusok alakja, száma és elhelyezkedése, továbbá a ráncok-karcok és redők, lesüllyedt fodorszálak, hegek és bőrhibák kiegészítő információkat jelentenek csupán a gyakorlati szakértői munka során. Bár a legapróbb részletek is fontosak lehetnek a daktiloszkópiában, a 3. szintű tulajdonságokat kevésbé alkalmazzák; a gyakorlatban például a pórusok csak az olyan jó minőségű helyszíni nyomokban láthatók, amik esetében a minúciákra épülő azonosítás is tökéletesen működik. Széles körben elfogadott továbbá az a vélemény, hogy a genetika kisebb szerepet játszik a harmadik szintű sajátosságok kialakulásában (Champod et al., 2016; Dale, 2004).

Az első szintű tulajdonságok alapján a mintázatok mindegyike besorolható a legegyszerűbb, hármas felosztás szerinti kategóriák valamelyikébe, és az

a megállapítás, hogy a vérrokon személyeknek több hasonló fajtájú ujjnyomata van (O'Brien & Murphy, 2020), mint két nem rokon személynek (Hefetz et al., 2022), arra utal, hogy legalább az első szintű tulajdonságok kialakulása genetikai szabályozás alatt áll. Az ábrák méretét, alakját és a fodorszálak távolságát is genetikai tényezők befolyásolják (Garzón-Alvarado & Ramírez Martínez, 2011; Li et al., 2022; Glover et al., 2023). A hivatkozott vizsgálatok azt sugallják, hogy több gén is érintett, így az öröklődési folyamat még mindig nem teljesen világos. A különböző bőrrétegek, valamint a bőr alatti izmok, zsírok és erek fejlődését szabályozó gének mind szerepet játszhatnak a bőrlécmintázatának kialakulásában. A fodorszálak mintázatának finomabb részleteit a magzati fejlődés során más tényezők is befolyásolják, beleértve a méhen belüli környezetet is.

A fejlődési tényezők hatására minden ember fodorszálarajzolata különbözik mindenki másétól. Még az azonos DNS-sel rendelkező egyetértő ikreké is. A legújabb kutatások a „környezeti tényezőket” átkeresztelték epigenetikai hatásokra (Petronis, 2006; Irmak, 2010). Az ikerkutatások mindig is értékes modellként szolgáltak az összetett tulajdonságok genetikai és epigenetikai mechanizmusainak feltárásához, most pedig lehetőséget kínálnak a DNS-metiláció variabilitását és biológiai jelentőségét befolyásoló tényezők feltárására is. Az „ikermódel” kifejezetten lehetővé teszi genetikai, környezeti és életmódbeli tényezők, valamint ezek lehetséges kölcsönhatásainak tanulmányozását az epigenetikai profilokon (Yet et al., 2016).

Az ideális megoldás az egyetértő ikrek (monozigóta – MZ) összehasonlítása az epigenetikai különbségek vizsgálata céljából, mivel azonos genetikai háttérrel (azonos DNS-sel) rendelkező egyedekről van szó. Több tanulmány foglalkozik az MZ-ikrek közötti epigenetikai különbségekkel (Xiang et al., 2017; Van Baak et al., 2018; van Dongen et al., 2021), jóval kevesebb tanulmány található arról, hogy az MZ-ikrek bőrlécrendszerének különbözősége milyen epigenetikai hatásra alakulhat ki (Ho et al., 2016; Walsh et al., 2016). Pedig a különbségek talán legjellegzetesebb példája a különböző fodorszálarajzollal született MZ-ikerpár (3. számú ábra). A legtöbb tanulmány egyetért abban, hogy az MZ-ikrek különböző bőrlécmintázatát környezeti hatások, más szóval az epigenetika okozza. Azonban nem tudják pontosan meghatározni, hogy melyik gén (vagy gének) epigenetikai módosulásai játszanak szerepet a kialakulásukban.

A 3. számú ábrán egyetértő ikertestvérek jobb tenyerének nyomatai láthatók. Rendkívüli hasonlóság figyelhető meg a tenyér méretét és alakját illetően, továbbá a hajlító ráncok iránya, elhelyezkedése és lefutása esetében is. Mindkét jobb tenyérnek csak egy axiális triradiusa vagy carpal deltája van ugyanabban a pozícióban: a tenyér legalsó részén, a thenár és a hipóthenár között. Viszont

örvéymintázat látható az egyik hipóthenáron, és csak egy hurok a másik hipóthenáron. Természetesen a minúciák is teljesen mások.

3. számú ábra

Egyiptetjű ikertestvérek jobb tenyerének nyomatai

Forrás. A szerzők saját felvétele.

Egy tanulmány csaknem háromszáz ikerpár tíz-tíz nyomát hasonlította össze egymással, kitérve az első szintű és második szintű sajátosságokra is. Megállapították, hogy az egyiptetjű ikrek ujjnyomatai is megkülönböztethetők egymástól (hiszen egyediek), ugyanakkor sokkal jobban hasonlítanak egymásra, mint más, véletlenszerűen kiválasztott személy ujjnyomataira. Meglepő lehet viszont az az eredmény, hogy az egyiptetjű ikrek ujjnyomatai nem hasonlítanak egymásra jobban, mint a képtetjű ikrek ujjnyomatai, amik tehát szintén rendkívül hasonlóak (Srihari et al., 2008).

Az egyiptetjű ikrek tehát ugyanazokon, az ujjak és a fodorszájrajzolatok kialakulását szabályozó géneken osztoznak, ezért az MZ-ikrek egyes ujjain a mintázatok fajtái (örvény, hurok vagy ív) jobban hasonlítanak egymásra, mint az általános populáció tagjaira. A fodorszájstruktúra képződése során apró, véletlenszerű események történnek az embrióval, melyek minden ujjbegyet egyedivé tesznek a finom részletekben. A sajátossági pontok kialakulását tehát külső környezeti tényezők is befolyásolják, melyek másképpen megfogalmazva epigenetikai tényezők. Az MZ-ikrek esetében a különbségek abból adódhatnak,

hogyan az egyes ikrek hol helyezkedtek el az anyaméhben a magzati fejlődés során, milyen közel voltak a magzatvízsákhoz, milyen hosszú volt a köldökzsinór, vagy milyen tápanyagokat kaptak. Hatást gyakorolnak továbbá az olyan apró, véletlenszerű események, mint az ujjak mozgása, vagy más környezeti hatások, többek között a magzatvíz sűrűsége vagy nyomása, valamint a magzati véráramlás. Az anyaméhben minden befolyásolhatja a képződés folyamatát, beleértve a magzatok elhelyezkedését és mozgási sémáit is.

Ezek a környezeti tényezők segítenek megmagyarázni, hogy minden egyes ember bőrfodorszál-rajzolata egyedi, még az egypetéjű ikrek esetében is. Míg a fizikai környezetük az anyaméhben azonos, cselekedeteik eltérőek lehetnek. Kezdetben az egyik baba többet mozoghat, mint a másik, vagy összeütközhetnek egymással. Egyes MZ-ikrek osztozhatnak a placentán, ami iker-iker transzfúziós szindrómának nevezett állapotot okozhat, ami azt jelenti, hogy az egyik iker több vért kap, mint a másik. Az egyenlőtlen vérellátás mindkét csecsemő növekedésére, egészségére és valószínűleg bizonyos mértékig a bőrlérendszer fejlődésére is hatással lehet. Azt is fontos megjegyezni, hogy még az egypetéjű ikrek genetikai profiljában is vannak kis eltérések, amely valószínűleg a fejlődésük korai szakaszában következik be, például a sejtosztódás változásai folyamatosan keletkezhetnek.¹ Tehát a fodorszálak kialakulása képződése génjeink és a méhen belüli körülményeink kölcsönhatásának eredménye.

Az „epigenetikai ujjnyomat”

A „DNS ujjnyomat”, azaz a genetikai jellemzőkből képzett egyedi azonosítóra épülő technológia alkalmazása az egypetéjű ikrek megkülönböztetésében mindig is a kutatók tudományos érdeklődésének középpontjában állt. Míg a hagyományos ujjnyomat-azonosítás hatékony eszköz az egypetéjű ikrek megkülönböztetésére, előfordulhatnak olyan helyzetek, amikor a hagyományos ujjnyomok helyszíni hiánya DNS-elemzést igényel a megbízható azonosításhoz. Bár a rutinszerűen használt *Short Tandem Repeat* (STR) profilalkotás (sejtmagi DNS) ebben az esetben nem sokat segít, az MZ-ikrek még mindig megkülönböztethetők az igazságügyi genetika fejlődésének köszönhetően. Az MZ-ikrek megkülönböztetésének módszerei közé tartozik a mitokondriális genom (mtDNS) elemzése, az egynukleotidos polimorfizmus (SNP) profilalkotás, az epigenetikai profilalkotás (DNS-metilációs profilozás), a kópiaszám-variáns (CNV) profilalkotás és az egynukleotid variáns (SNV) vizsgálata hagyományos

1 [URL1](#); [URL2](#); [URL3](#).

szekvenálási módszerrel (Sanger szekvenálás) vagy fejlett módszerrel, mint például teljes genom szekvenálás (WGS vagy NGS) (Kattamreddy, 2023; Hwa et al., 2024; Aourangzaib et al., 2024). A fent felsoroltak közül a továbbiakban az epigenetikai profilalkotást fogjuk tárgyalni.

Az öregedés és DNS életkor epigenetikája

Az öregedés olyan természetes folyamat, amely szinte minden élőlény életének része. (Szinte. A bordás medúza vagy a tengeri dió például kivétel.) Az epigenetika megmutatja, hogy az öregedés sokkal több, mint egyszerűen csak az idő múlása. Az öregedés hátterében olyan „genetikain túli” változások rejlenek, melyek nagyon is befolyásolhatják az öregedési folyamatokat. Az epigenetika azt vizsgálja, hogy életmódunk hogyan befolyásolja génjeink be- és kikapcsolását. Minden külső és belső tényező kémiai módosulásokat okozhat a génjeinkben, idővel be- vagy kikapcsolják azokat.

Környezet, társas kapcsolatok, viselkedési vagy alvási szokások, valamint a minket érő traumák, betegségek, a táplálkozás, a stresszhatás, az élvezeti szerek használata vagy a testmozgás, mind-mind hatnak saját génjeinkre, sőt még utódjaink génjeire is, ahogy a tanulmány előző részében leírtuk. A DNS-metilációs mintázatok alapján meghatározható a biológiai életkor (másképp epigenetikai óra). Ha valakinek kronológiai életkora 35, de anyagszere betegséggel küzd, mint például a 2-es típusú cukorbetegség, a biológiai életkora nagy valószínűséggel legalább tíz évvel több lesz. A kulcs a minket érő külső és belső tényezőkön múlik. Pozitív epigenetikai változásokat jelent a rendszeres testmozgás, a jó minőségű alvás, a tápanyagokban gazdag táplálkozás, a stresszoldó technikák, még a tanulás is, melyek nemcsak lassíthatják az öregedést, hanem vissza is fordíthatják a biológiai órát. Még az élet apró mozzanatait észrevenni és örülni, mint például a napsütésnek, madárcsicsergésnek, egészséges állapotnak, kisgyermek látványának, apró sikereknek, kedveset mondani embertársunknak, segíteni másnak, ezek mind-mind pozitív epigenetikai hatást fejtenek ki. Negatív epigenetikai változások a fent felsoroltak ellentétjei: a mozgáshiány, a krónikus stressz, a cigaretta, az alkohol, a gyógyszerek szedése vagy egyoldalú táplálkozás, morcoság, pesszimista hozzáállás mindenhez, rosszindulat, haragtartás, amelyek a gének átírását vagy azok be- és kikapcsolását megváltoztathatják és ezáltal felgyorsíthatják a biológiai órát. Ezek az érzések is átörökökíthetők, ahogy félelmek átöröklődnek a gyermekekre, sőt még a következő generációk génkifejeződéseiben is szerepet játszik (ahogy azt írtuk is a tanulmány előző részében, az intergenerációs trauma fejezetben). Tehát a génjeink emlékeznek.

Az, hogy epigenetikai szinten hány évesek vagyunk, nemcsak az egyének biológiai órájára enged következtetni, hanem komoly kriminalisztikai jelentősége is lehet. Az életkor becslése a jogalkalmazásban kulcsfontosságú, gondoljunk csak a kiskorúsághoz fűzött anyagi és eljárásjogi következményekre. A kutatók különböző biokémiai folyamatokat vizsgáltak az életkorral való összefüggésükben, és az eredmények a DNS-metilációt mint ígéretes biomarkert emelték ki. A DNS-metilációt mint epigenetikai módosulást az elmúlt években alaposan tanulmányozták életkorbecslési modellek kidolgozása céljából a kriminalisztika és a törvényszéki antropológia területén (Vidaki et al., 2017a; Dias et al., 2022; Naue et al., 2018a). Az epigenetikai órák, amelyek az egyének öregedésével hipermetiláción vagy hipometiláción átmenő DNS-helyeket elemzik, nagyon jó prediktív modellnek bizonyulnak. A DNS-metilációs elemzéshez biomarkerek és módszerek széles skáláját vették fel, amik különböző pontosságot érnek el a minták és sejtípusok között. E fejezetünk megkísérli összefoglalni az elmúlt években megjelent fontosabb szakirodalmat.

Az epigenetikai elváltozások, amilyen például a DNS-metiláció is, az „öregedés fémjeleinek” részét képezik, amelyek az öregedéssel kapcsolatos olyan folyamatokat képviselik, amik a különböző organizmusokban közősek (López-Otín et al., 2013). Eddig az öregedés tizenkét jellemzőjét azonosították (López-Otín et al., 2023), amelyek szorosan összefüggenek egymással, és az összefüggés felismerése javítja az életkor becslését. A telomerhossz-korreláció (Vaiserman & Krasnienkov, 2021), a delécio a mitokondriális genomban (Lujan et al., 2020), az aszparaginsav racemizáció (Zapico & Ubelaker, 2022), a T-sejtek átrendeződése (Mittelbrunn & Kroemer, 2021), a fejlett glikációs végtermékek (AGE-k) felhalmozódása (Zgutka et al., 2023), és az mRNS-profil analízis (Jin et al., 2022) különböző pontosságot mutatott. Ezeknek a módszereknek mindegyike sajátos korlátokkal rendelkezik, ha egymástól függetlenül alkalmazzák. E kihívások leküzdésében a DNS-metiláció ígéretes fémjellé vált az életkor becslésében.

A DNS-metiláció különösen érdekessé válik a forenzikus tudományok számára mind a kriminalisztika, mind a törvényszéki antropológia vonatkozásában. Tipikus kriminalisztikai alkalmazás az egyén jellemzőinek meghatározása a helyszíneken talált biológiai anyagmaradványból, amikor nincs összehasonlítható személyi minta a szóba jöhető személyektől vagy az adatbázisból. Így nincs lehetőség az igazságügyi genetikában tipikus összehasonlító azonosításra, az elemző munka mégis segíthet szűkíteni a gyanúsítottak körét. Ezenkívül a törvényszéki antropológiában az életkor becslése az emberi maradványok azonosítására szolgáló biológiai profil része. Az életkor becslése a forenzikus DNS fenotipizálás (FDP: Forensic DNA Phenotyping) összetevője, amely magában

foglalja a személy külsőleg látható tulajdonságainak (EVC: External Visible Characteristics) meghatározását a megjelenés és a biogeográfiai származás mellett. A példák közé tartozik a szem-, haj-, bőrszín és biogeográfiai származást prediktáló egynukleotidos polimorfizmusok (SNP-k) kiterjedt kutatása (Chaitanya et al., 2018; Schneider et al., 2019), ami a legpontosabb és legszélesebb körben használt kriminalisztikai DNS fenotipizáló módszer lett. A közös SNP-k azonban alkalmatlannak bizonyultak bizonyos egyéni jellemzők becslésére, amelyeket az epigenetika potenciálisan kezelhet. Ezért az elmúlt években a DNS-metilációt a törvényszéki tudományokban tanulmányozták a kronológiai életkor előrejelzésére (Hong et al., 2017; Naue et al., 2018b; Vidaki et al., 2017a), az egypetéjű ikrek megkülönböztetésére (Vidaki et al., 2017b; Vidaki et al., 2018), valamint a szövetek és sejtípusok azonosítására (Lee et al., 2016; Vidaki et al., 2016).

Az azonos génkészlettel rendelkező egypetéjű ikrek megkülönböztetésének területén a hagyományos törvényszéki DNS-profilalkotás nem teszi lehetővé a differenciálást. Mindazonáltal eltérő DNS-metilációs mintákat mutathatnak, amelyeket életmódbeli tényezők befolyásolnak, és új utat kínálnak egyedi azonosításukhoz. Bár a differenciálódás végleges markereit még nem sikerült megállapítani, számos, különböző technológiát alkalmazó tanulmány ígéretes eredményeket mutat (Vidaki & Kayser, 2017; Vidaki et al., 2018).

A genom specifikus CpG (Citozin-foszfát-Guanin) helyei kiválaszthatók az egyén öregedési sebességének mérésére az úgynevezett epigenetikai órák segítségével (Hannum et al., 2013; Horvath et al., 2012; Weidner et al., 2014). Horváth és munkatársai az epigenetikai órát úgy határozták meg, mint „*az életkor becslését években, amely egy matematikai algoritmus eredménye, a genomban lévő specifikus CpG helyek metilációs állapotán alapul*” (Horvath & Raj, 2018). Az epigenetikai óráknak köszönhetően ma már ismert, hogy a DNS metilációs mintázatai jelentős változásokon mennek keresztül gyermekkorban, amit gyors felhalmozódás jellemez, majd felnőttkorban egy stabilizációs fázis követ (Horvath, 2013; Horvath et al., 2012). Ezen túlmenően a biológiai és a kronológiai életkor közötti különbségtétel különösen jelentős ezekben a vizsgálatokban. A kronológiai életkor a születés óta eltelt naptári időre vonatkozik, míg a biológiai életkor egy többértelmű fogalom, amely az öregedési folyamattól függ, főként a környezet és az egyén kapcsolatával és a fenotípusra gyakorolt hatással függ össze. Ezért fiziológiai kornak, szervezeti kornak vagy fenotípusos kornak is nevezik (Horvath et al., 2012). Általában megfigyelhető, hogy különböző tényezők miatt – környezeti hatások, életmód, szokások és betegségek – az egyén biológiai életkora nem egyezik meg kronológiai életkorával (Horvath, 2013; Horvath et al., 2012; Zbiec-Piekarska et al., 2015; Fiorito et al., 2019).

Az ELTE genetikusai a korábbi, az öregedés epigenetikájával és a transzpozonokkal (ugráló gének) kapcsolatos úttörő munkájukra építve, újabb jelentős áttörést értek el az öregedés molekuláris mechanizmusainak megértésében (Sturm et al., 2023). Tanulmányukban egy ez idáig ismeretlen epigenetikai mechanizmust tártak fel a mitokondriális DNS-ben (mtDNS), ami forradalmasíthatja az öregedéskutatást és a diagnosztikát. A kutatócsoport felfedezte, hogy a szervezetek öregedése folyamán az mtDNS-ben egy korábban rejtett DNS-módosulás, az úgynevezett 6-metil adenin (6mA) felhalmozódik. Ebben az esetben nem a citozinra (C), hanem az adeninra (A) kerül rá a metilcsoport. A jelenséget különböző fajoknál is megfigyelték, beleértve a *Caenorhabditis elegans* fonálférget, a *Drosophila melanogaster* gyümölcslegyet (azaz a muslicát), valamint a kutyákat. Ez egy evolúciósan konzervált mechanizmusra, vagyis az evolúció során hosszan megmaradt jelenségre utal az öregedési folyamatban. A kutatás során új mérési módszert kellett fejleszteniük, mivel a rejtett adeninmódosulásokat a citozin metilációjára alkalmazott módszerek nem képesek kimutatni, ezért egy PCR alapú módszert dolgoztak ki, amely lehetővé tette a 6mA-szintek pontos, szekvencia-specifikus kimutatását az mtDNS-ben. Az új módszerrel végzett kutatás kulcsfontosságú megállapítása, hogy a hosszú élettartamú *C. elegans* mutánsok, amelyek kétszer olyan hosszú ideig élnek, mint a vad típusú férgek, fele olyan gyorsan halmozzák fel a 6mA-t, mint normál (vad típusú) társaik. Ez a megfigyelés erősen összekapcsolja az adenin (6mA) felhalmozódásának ütemét az öregedési folyamattal és az élettartam szabályozásával, emlékeztetve a kutatócsoport korábbi eredményeire a transzpozon-aktivitás és az élettartam összefüggéséről. A kutatás azt is feltárta, hogy pontosan mely enzimatisz utvonala felelősek a metilcsoport (CH_3) adeninhez adásáért vagy eltávolításáért a mtDNS-ben. A szerzők „élettartam-határvonalnak” nevezték el azt a pontot, ahol egy epigenetikai jelzés a mitokondriális DNS-ben eléri csúcspontját, mielőtt hanyatlani kezdene, jelezve az öregedés azon pontját, amikor a gyors egészségromlás elindul.

A felfedezés újabb kutatásokat indíthat el, amelyek azt vizsgálhatják, hogyan befolyásolják a környezeti tényezők, az életmódbeli változások és a potenciális beavatkozások az mtDNS-ben történő 6mA felhalmozódás ütemét és a transzpozon-aktivitást. (Megjegyzés: minél több metil csoport rakódik rá a DNS-re, annál jobban „kiugrik” a transzpozon a DNS-ből, „beugrik” máshova és elronthatja a gént.) Ezen epigenetikai változások megértése új stratégiákhoz vezethet az egészségesebb öregedés elősegítésében és az egészséges élettartam meghosszabbításában.

A módszer ugyanúgy alkalmas humán biológiai korbecslésre a kriminalisztikai tudományokban, és PCR-alapú, tehát egyszerű módszer, gyors és költséghatékony.

Összefoglalás

Az igazságügyi genetika az utóbbi évek fejlődése során kiterjesztette kutatási irányait a genetikán túli, azaz epigenetikai területekre is. Kétrészes tanulmányunkban ismertettük az epigenetika alapvető fogalmait és összefüggéseit, az intergenerációs traumák jelenségét, az epigenetika jelentőségét a daktiloszkópia, a genetikai fenotipizálás és az életkor-meghatározás terén. Kiemelendő, hogy nemcsak az összehasonlító azonosítás, hanem a tulajdonságok meghatározása is rendkívül fontos lehet a kriminalisztikában. Összefoglaltuk továbbá azokat a jogi és etikai vonatkozásokat, amik e fiatal tudományág aggálymentes műveléséhez szükségesek.

Az epigenetika, különös tekintettel a DNS-metilációra (citozin, illetve adenin), jelenleg kiterjedt kutatási terület. Egyrészt segíti az életkorbecslést igazságügyi szakértői kontextusban, másrészt hozzájárul az öregedéssel, életmóddal és betegségekkel kapcsolatos kutatásokhoz az orvostudományban. Ezen a területen központi kérdés, hogy az epigenom aktívan hozzájárul-e az öregedési folyamatokhoz, vagy maga az öregedés befolyásolja-e az epigenetikai mintázatokat, amely a DNS-metilációhoz vezet életkor markerként. E kérdés megválaszolásához, valamint az epigenetikai órák és az életkorbecslési modellek fejlesztéséhez elengedhetetlen e terület megértésének előmozdítása.

A robusztus és reprodukálható eredmények biztosítása elengedhetetlen a különböző módszerek bűnügyi nyomozásba való integrálásához. A fő cél az, hogy a lehető legkevesebb, de leginformatívabb markert használjunk, így alkalmasabbá téve azokat a törvényszéki felhasználásra. A tárgyalt kihívások ellenére az epigenetika terén az elmúlt években elért figyelemreméltó felfedezések felerősítik a várakozást, hogy a folyamatos kutatások révén a közeljövőben elérhető lesz az életkor előrejelzésének rutinszerű alkalmazása a törvényszéki tudományokban.

Felhasznált irodalom

- Alberti, A., Traebert, J., Traebert, E., Nodari Junior, R. J., & Comim, C. M. (2021). Association between gestational period and obesity in children with the use of dermatoglyphic traits: A preliminary study. *PLOS ONE*, 16(9), e0257153. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0257153>
- Aourangaib, M., Chandra, M., Maham, R., Naz, A., Malathi, H., Qadeer, S., Mateen, R. M., & Parveen, R. (2024). Solving the twin paradox – Forensic strategies to identify the identical twins. *Forensic Science International*, 363, 112205. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2024.112205>
- Ashbaugh, D. R. (1999). *Quantitative-qualitative friction ridge analysis*. CRC Press.

- Chaitanya, L., Breslin, K., Zuñiga, S., Wirken, L., Pośpiech, E., Kukla-Bartoszek, M., Sijen, T., Knijff, P., Liu, F., Branicki, W., Kayser, M., & Walsh, S. (2018). The HirisPlex-S system for eye, hair and skin colour prediction from DNA: Introduction and forensic developmental validation. *Forensic Science International: Genetics*, 35, 123–135. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2018.04.004>
- Champod, C., Lennard, C. J., Margot, P., & Stoilovic, M. (2016). *Fingerprints and other ridge skin impressions*. CRC Press.
- Dale, C. (2004). *The practice of crime scene investigation*. CRC Press.
- Dias, H. C., Cunha, E., Real, F. C., & Manco, L. (2022). Challenges and (un)certainties for DNAm age estimation in future. *Forensic Sciences*, 2(3), 601–614. <https://doi.org/10.3390/forensicsci2030044>
- Fiorito, G., McCrory, C., Robinson, O., Carmeli, C., Rosales, C. O., Zhang, Y., Colicino, E., Dugué, P. A., Artaud, F., McKay, G. J., Jeong, A., Mishra, P. P., Nøst, T. H., Krogh, V., Panico, S., Sacerdote, C., Tumino, R., Palli, D., Matullo, G., ... Polidoro, S. (2019). Socioeconomic position, lifestyle habits and biomarkers of epigenetic aging: A multi-cohort analysis. *Aging*, 11(7), 2045–2070. <https://doi.org/10.18632/aging.101900>
- Garzón-Alvarado, D. A., & Ramírez Martínez, A. M. (2011). A biochemical hypothesis on the formation of fingerprints using a Turing patterns approach. *Theoretical Biology and Medical Modelling*, 8, 24. <https://doi.org/10.1186/1742-4682-8-24>
- Glover, J. D., Sudderick, Z. R., Shih, B. B., Batho-Samblas, C., Charlton, L., Krause, A. L., Anderson, C., Riddell, J., Balic, A., Li, J. X., Klika, V., Woolley, T. E., Gaffney, E. A., Corsinotti, A., Anderson, R. A., Johnston, L. J., Brown, S. J., Wang, S., Chen, Y. H., Crichton, M. L., & Headon, D. J. (2023). The developmental basis of fingerprint pattern formation and variation. *Cell*, 186(5), 940–956. <https://doi.org/10.1016/j.cell.2023.01.015>
- Guardiola-Ripoll, M., Sotero-Moreno, A., Chaumette, B., Kebir, O., Hostalet, N., Almodóvar-Payá, C., Moreira, M., Giralt-López, M., Krebs, M.-O., & Fatjó-Vilas, M. (2024). Genetic and neurodevelopmental markers in schizophrenia-spectrum disorders: Analysis of the combined role of the CNR1 gene and dermatoglyphics. *Biomedicines*, 12(10), 2270. <https://doi.org/10.3390/biomedicines12102270>
- Hannum, G., Guinney, J., Zhao, L., Zhang, L., Hughes, G., Sadda, S., Klotzle, B., Bibikova, M., Fan, J. B., Gao, Y., Deconde, R., Chen, M., Rajapakse, I., Friend, S., Ideker, T., & Zhang, K. (2013). Genome-wide methylation profiles reveal quantitative views of human aging rates. *Molecular Cell*, 49(2), 359–367. <https://doi.org/10.1016/j.molcel.2012.10.016>
- Hawthorne, M. R. (2008). Fingerprint pattern types and associated terminology. In *Fingerprints* (pp. 27–54). CRC Press.
- Hefetz, I., Pasternak, Z., Liptz, Y., & Bet-Yosef, M. (2022). Preliminary investigation of the ability of fingerprint examiners in detection of sib-sib relationships based upon finger and palm prints similarities. *Forensic Science International*, 337, 111381. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2022.111381>

- Ho, Y. Y. W., Evans, D. M., Montgomery, G. W., Henders, A. K., Kemp, J. P., Timpson, N. J., St Pourcain, B., Heath, A. C., Madden, P. A. F., Loesch, D. Z., McNevin, D., Daniel, R., Davey-Smith, G., Martin, N. G., & Medland, S. E. (2016). Common genetic variants influence whorls in fingerprint patterns. *Journal of Investigative Dermatology*, 136(4), 859–862. <https://doi.org/10.1016/j.jid.2015.10.062>
- Holt, S. B. (1968). *The genetics of dermal ridges*. Charles C Thomas.
- Hong, S. R., Jung, S. E., Lee, E. H., Shin, K. J., Yang, W. I., & Lee, H. Y. (2017). DNA methylation-based age prediction from saliva: High age predictability by combination of 7 CpG markers. *Forensic Science International: Genetics*, 29, 118–125. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2017.04.006>
- Horvath, S. (2013). DNA methylation age of human tissues and cell types. *Genome Biology*, 14(10), R115. <https://doi.org/10.1186/gb-2013-14-10-r115>
- Horvath, S., & Raj, K. (2018). DNA methylation-based biomarkers and the epigenetic clock theory of ageing. *Nature Reviews Genetics*, 19(6), 371–384. <https://doi.org/10.1038/s41576-018-0004-3>
- Horvath, S., Zhang, Y., Langfelder, P., Kahn, R. S., Boks, M. P. M., van Eijk, K., van den Berg, L. H., & Ophoff, R. A. (2012). Aging effects on DNA methylation modules in human brain and blood tissue. *Genome Biology*, 13(10), R97. <https://doi.org/10.1186/gb-2012-13-10-r97>
- Hwa, H. L., Lin, C. Y., Yu, Y. J., Linacre, A., & Lee, J. C. I. (2024). DNA identification of monozygotic twins. *Forensic Science International: Genetics*, 69, Article 102998. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2023.102998>
- Irmak, M. K. (2010). Multifunctional Merkel cells: Their roles in electromagnetic reception, finger-print formation, Reiki, epigenetic inheritance and hair form. *Medical Hypotheses*, 75(2), 162–168. <https://doi.org/10.1016/j.mehy.2010.02.011>
- Jin, X., Ren, Z., Zhang, H., Wang, Q., Liu, Y., Ji, J., & Huang, J. (2022). Systematic selection of age-associated mRNA markers and the development of predicted models for forensic age inference by three machine learning methods. *Frontiers in Genetics*, 13, Article 924408. <https://doi.org/10.3389/fgene.2022.924408>
- Kattamreddy, A. R. (2023). Cracking the code: Can forensic genetics distinguish identical twins? A technical perspective. *Sri Lanka Journal of Forensic Medicine, Science & Law*, 14(2), 46–51. <https://doi.org/10.4038/sljfmsl.v14i2.7938>
- Lee, H. Y., Jung, S. E., Lee, E. H., Yang, W. I., & Shin, K. J. (2016). DNA methylation profiling for a confirmatory test for blood, saliva, semen, vaginal fluid and menstrual blood. *Forensic Science International: Genetics*, 24, 75–82. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2016.06.007>
- Li, J., Glover, J. D., Zhang, H., Peng, M., Tan, J., Mallick, C. B., Hou, D., Yang, Y., Wu, S., Liu, Y., Peng, Q., Zheng, S. C., Crosse, E. I., Medvinsky, A., Anderson, R. A., Brown, H., Yuan, Z., Zhou, S., Xu, Y., Kemp, J. P., ... Wang, S. (2022). Limb development genes underlie variation in human fingerprint patterns. *Cell*, 185(1), 95–112.e18. <https://doi.org/10.1016/j.cell.2021.12.008>
- López-Otín, C., Blasco, M. A., Partridge, L., Serrano, M., & Kroemer, G. (2013). The hallmarks of aging. *Cell*, 153(6), 1194–1217. <https://doi.org/10.1016/j.cell.2013.05.039>

- López-Otín, C., Blasco, M. A., Partridge, L., Serrano, M., & Kroemer, G. (2023). Hallmarks of aging: An expanding universe. *Cell*, 186(2), 243–278. <https://doi.org/10.1016/j.cell.2022.11.001>
- Lujan, S. A., Longley, M. J., Humble, M. H., Lavender, C. A., Burkholder, A., Blakely, E. L., Alston, C. L., Gorman, G. S., Turnbull, D. M., McFarland, R., Taylor, R. W., Kunkel, T. A., & Copeland, W. C. (2020). Ultrasensitive deletion detection links mitochondrial DNA replication, disease, and aging. *Genome Biology*, 21, 248. <https://doi.org/10.1186/s13059-020-02138-5>
- Mittelbrunn, M., & Kroemer, G. (2021). Hallmarks of T cell aging. *Nature Immunology*, 22(6), 687–698. <https://doi.org/10.1038/s41590-021-00927-z>
- Naue, J., Hoefsloot, H. C. J., Kloosterman, A. D., & Verschure, P. J. (2018a). Forensic DNA methylation profiling from minimal traces: How low can we go? *Forensic Science International: Genetics*, 33, 17–23. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2017.11.004>
- Naue, J., Sängler, T., Hoefsloot, H. C. J., Lutz-Bonengel, S., Kloosterman, A. D., & Verschure, P. J. (2018b). Proof of concept study of age-dependent DNA methylation markers across different tissues by massive parallel sequencing. *Forensic Science International: Genetics*, 36, 152–159. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2018.07.007>
- O'Brien, G., & Murphy, K. (2020). Fingerprint patterns through genetics. *Journal of Emerging Investigators*, 2, Article 20-012. <https://doi.org/10.59720/20-012>
- Petronis, A. (2006). Epigenetics and twins: Three variations on the theme. *Trends in Genetics*, 22(7), 347–350. <https://doi.org/10.1016/j.tig.2006.04.010>
- Schneider, P. M., Prainsack, B., & Kayser, M. (2019). The use of forensic DNA phenotyping in predicting appearance and biogeographic ancestry. *Deutsches Ärzteblatt International*, 116(51–52), 873–880. <https://doi.org/10.3238/arztebl.2019.0873>
- Srihari, S. N., Srinivasan, H., & Fang, G. (2008). Discriminability of fingerprints of twins. *Journal of Forensic Identification*, 58(1), 109–127.
- Sturm, Á., Sharma, H., Bodnár, F., Aslam, M., Kovács, T., Németh, Á., Hotzi, B., Billes, V., Sigmond, T., Tátrai, K., Egyed, B., Téglás-Huszár, B., Schlosser, G., Charmpilas, N., Ploumi, C., Perczel, A., Tavernarakis, N., & Vellai, T. (2023). N6-Methyladenine progressively accumulates in mitochondrial DNA during aging. *International Journal of Molecular Sciences*, 24(19), 14858. <https://doi.org/10.3390/ijms241914858>
- Vaiserman, A., & Krasnienkov, D. (2021). Telomere length as a marker of biological age: State-of-the-art, open issues, and future perspectives. *Frontiers in Genetics*, 11, Article 630186. <https://doi.org/10.3389/fgene.2020.630186>
- Van Baak, T. E., Coarfa, C., Dugué, P.-A., Fiorito, G., Laritsky, E., Baker, M. S., Kessler, N. J., Dong, J., Duryea, J. D., Silver, M. J., Saffari, A., Prentice, A. M., Moore, S. E., Ghantous, A., Routledge, M. N., Gong, Y. Y., Herceg, Z., Vineis, P., Severi, G., ... Waterland, R. A. (2018). Epigenetic supersimilarity of monozygotic twin pairs. *Genome Biology*, 19(1), 2. <https://doi.org/10.1186/s13059-017-1374-0>
- van Dongen, J., Gordon, S. D., McRae, A. F., Odintsova, V. V., Mbarek, H., Breeze, C. E., Sugden, K., Lundgren, S., Castillo-Fernandez, J. E., Hannon, E., Moffitt, T. E., Hagenbeek, F. A.,

- van Beijsterveldt, C. E. M., Hottenga, J. J., Tsai, P.-C., Min, J. L., Hemani, G., Ehli, E. A., Paul, F., ... Boomsma, D. I. (2021). Identical twins carry a persistent epigenetic signature of early genome programming. *Nature Communications*, 12(1), 5618. <https://doi.org/10.1038/s41467-021-25583-7>
- Vidaki, A., & Kayser, M. (2017). From forensic epigenetics to forensic epigenomics: Broadening DNA investigative intelligence. *Genome Biology*, 18, Article 238. <https://doi.org/10.1186/s13059-017-1373-1>
- Vidaki, A., Ballard, D., Aliferi, A., Miller, T. H., Barron, L. P., & Syndercombe Court, D. (2017a). DNA methylation-based forensic age prediction using artificial neural networks and next generation sequencing. *Forensic Science International: Genetics*, 28, 225–236. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2017.02.009>
- Vidaki, A., Díez López, C., Carnero-Montoro, E., Ralf, A., Ward, K., Spector, T., Bell, J. T., & Kayser, M. (2017b). Epigenetic discrimination of identical twins from blood under the forensic scenario. *Forensic Science International: Genetics*, 31, 67–80. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2017.07.014>
- Vidaki, A., Giangasparo, F., & Syndercombe Court, D. (2016). Discovery of potential DNA methylation markers for forensic tissue identification using bisulphite pyrosequencing. *Electrophoresis*, 37(21), 2767–2779. <https://doi.org/10.1002/elps.201600261>
- Vidaki, A., Kalamara, V., Carnero-Montoro, E., Spector, T. D., Bell, J. T., & Kayser, M. (2018). Investigating the epigenetic discrimination of identical twins using buccal swabs, saliva, and cigarette butts in the forensic setting. *Genes*, 9(5), Article 252. <https://doi.org/10.3390/genes9050252>
- Walsh, S., Pośpiech, E., & Branicki, W. (2016). Hot on the trail of genes that shape our fingerprints. *Journal of Investigative Dermatology*, 136(4), 740–742. <https://doi.org/10.1016/j.jid.2015.12.044>
- Weidner, C. I., Lin, Q., Koch, C. M., Eisele, L., Beier, F., Ziegler, P., Bauerschlag, D. O., Jöckel, K. H., Erbel, R., Mühleisen, T. W., Zenke, M., Brümmendorf, T. H., & Wagner, W. (2014). Aging of blood can be tracked by DNA methylation changes at just three CpG sites. *Genome Biology*, 15(2), R24. <https://doi.org/10.1186/gb-2014-15-2-r24>
- Xiang, Z., Yang, Y., Chang, C., & Lu, Q. (2017). The epigenetic mechanism for discordance of autoimmunity in monozygotic twins. *Journal of Autoimmunity*, 83, 43–50. <https://doi.org/10.1016/j.jaut.2017.04.003>
- Yet, I., Tsai, P. C., Castillo-Fernandez, J. E., Carnero-Montoro, E., & Bell, J. T. (2016). Genetic and environmental impacts on DNA methylation levels in twins. *Epigenomics*, 8(1), 105–117. <https://doi.org/10.2217/epi.15.90>
- Zapico, S. C., & Ubelaker, D. H. (2022). Application of aspartic acid racemization for age estimation in a Spanish sample. *Biology (Basel)*, 11(6), Article 856. <https://doi.org/10.3390/biology11060856>

- Zbiec-Piekarska, R., Spólnicka, M., Kupiec, T., Parys-Proszek, A., Makowska, Ż., Pałeczka, A., Kucharczyk, K., Płoski, R., & Branicki, W. (2015). Development of a forensically useful age prediction method based on DNA methylation analysis. *Forensic Science International: Genetics*, 17, 173–179. <https://doi.org/10.1016/j.fsigen.2015.05.001>
- Zgutka, K., Tkacz, M., Tomasiak, P., & Tarnowski, M. (2023). A role for advanced glycation end products in molecular ageing. *International Journal of Molecular Sciences*, 24(12), Article 9881. <https://doi.org/10.3390/ijms24129881>

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: Article discussing whether identical twins have the same fingerprints. www.healthline.com/health/do-identical-twins-have-the-same-fingerprints#forming-fingerprints
- URL2: Educational resource on the genetic and environmental factors influencing fingerprints. <https://medlineplus.gov/genetics/understanding/traits/fingerprints/>
- URL3: UMBC article explaining the development of individual fingerprints and their uniqueness. <https://umbc.edu/stories/how-did-i-get-my-own-unique-set-of-fingerprints/>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Petrétei D., Lontai M., & Pamzsav H. (2025). Epigenetika, azaz a „genetikán túl” – II. rész. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1617–1635. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1617-1635>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Pamzsav Horolma, aki a pamzsavh@nszkk.gov.hu e-mail címen érhető el.

A vámhatóságok mint elsődleges védelmi vonal a szellemi tulajdonjogok megsértése elleni fellépésben

Customs as the first line of defence against IPR infringements

Bakai Kristóf Péter

Dr., PhD, vámszakmai és nemzetközi elnökhelyettes,
pénzügyőr dandártábornok
Nemzeti Adó- és Vámhivatal
bakai.kristof@nav.gov.hu

Magyar
Tudományos
Akadémia

Csiki Olivér Tamás

kihelyezett nemzeti szakértő, pénzügyőr százados
Szellemi Tulajdonjogok Megsértésének Európai
Megfigyelőközpontja,
Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala
csiki.oliver.tamas@gmail.com

Magyar
Tudományos
Akadémia

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja a szellemi tulajdonjogokat sértő áruk vámeljárással történő kiszűrésének vizsgálata, különös tekintettel a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) gyakorlatára. A kutatás bemutatja a vámhatóságok által alkalmazott ellenőrzési mechanizmusokat, valamint azokat a jogszabályi és eljárási eszközöket, amelyekkel a hamisított termékek azonosítása és visszatartása történik.

Módszertan: Szekunder kutatás során a releváns nemzetközi szakirodalmi forráselemzés mellett áttekintésre kerültek mind a hazai, mind a közösségi és nemzetközi jogszabályok, melyek hatással voltak és vannak a jelenlegi ellenőrzési folyamatokra. Emellett a kutatás áttekinti az elmúlt évek hazai és EU-s vámellenőrzési statisztikáit és a vámhatóságok által alkalmazott eljárásokat.

Megállapítások: Az elemzés rávilágít arra, hogy a vámhatóságok kulcsszerepet játszanak a hamisított áruk terjedésének visszaszorításában, azonban az eljárások hatékonysága nagyban függ a jogtulajdonosok együttműködésétől. A kutatás során megállapítást nyert, hogy a hamisítás elleni fellépés széles körű együttműködést követel meg, különös tekintettel a várható globális gazdasági nehézségekkel együtt járó növekvő igénnyel az olcsóbb termékek iránt. A tanulmány azonosít egy folyamatban lévő jogalkotásra ható törekvést, amelynek iránya paradigmaváltást okozhat a jelenlegi szabályozáshoz képest. Amennyiben

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2025. 03. 28. Átdolgozás: 2025. 05. 16.
Elfogadás: 2025. 05. 26.

a hamis áruk vámellenőrzést követő tárolásának és megsemmisítésének költségviselésébe bevonhatóvá válnak az áruk tulajdonosai, úgy vélelmezhetően jelentősen növekedni fog a vámeljáráshoz köthető szellemi tulajdonjog védelmi intézkedések száma.

Érték: A tanulmány javaslatokat fogalmaz meg a vámhatósági kapacitások fejlesztésére és a szellemi tulajdonjogok hatékonyabb vámellenőrzési érvényesítésére. A paradigmaváltás magával vonhatja a növekvő humánerőforrás- és tárolási kapacitás szükségességét a vámhatóságok részéről, mellyel kapcsolatban előzetes felkészülés lehet szükséges.

Kulcsszavak: szellemi tulajdonjogok, vámhatóság, hamisítás, együttműködés

Abstract

Aim: This study aims to examine the identification of goods infringing intellectual property rights (IPR) during customs procedures, with a particular focus on the practices of the National Tax and Customs Administration of Hungary (NTCA). The research presents the control mechanisms applied by customs authorities, as well as the legal and procedural tools used for the identification and detention of counterfeit goods.

Methodology: This study is based on secondary research, which includes an analysis of relevant domestic, EU, and international legal frameworks, as well as academic literature. Additionally, the research reviews recent national and EU customs enforcement statistics and the procedures applied by customs authorities.

Findings: The analysis highlights that customs authorities play a key role in preventing the spread of counterfeit goods; however, the effectiveness of their procedures largely depends on the cooperation of rights holders. The research confirms that combating counterfeiting requires broad collaboration, particularly given the increasing demand for cheaper goods due to anticipated global economic challenges. The study identifies an ongoing legislative effort that could lead to a paradigm shift in the current regulatory framework. If the costs of storing and destroying counterfeit goods after customs inspection can be imposed on the owners of these goods, it is expected that the number of IPR enforcement actions linked to customs procedures will significantly increase.

Value: The study formulates recommendations for enhancing customs capacity and improving the effectiveness of IPR enforcement within customs procedures. Such a paradigm shift may require customs authorities to expand human resources and storage capacities, necessitating prior preparation.

Keywords: intellectual property rights, customs, counterfeiting, collaboration

Bevezetés

A 2023-as évben a Vám Világszervezet (VVSZ¹) jelentése ([World Customs Organization, 2024](#)) szerint a tagországok vámhatóságai 98 millió feltételezett szellemi tulajdonjogo(ka)t (IPR²) sértő tételt tartottak vissza 48 061 lefoglalás során. A legnépszerűbb áru kategóriák első három helyezettje között a kiegészítők, a ruházati termékek, valamint a lábbelik találhatók, míg a legnagyobb kihívást az e-kereskedelemhez köthető kisméretű postai küldemények jelentik, azok jelentős mennyisége okán. A magyar vámhatóság pénzügyőreinek elhivatottságát és eredményességét, valamint a térségbe irányuló áruforgalom összetételét tükrözi, hogy a 62 ország eredményeit tartalmazó listán hazánk a 12. helyen szerepel az esetszámok tekintetében.

A tanulmány összeállítása során a szerzők az új ismereteket létrehozó folyamatot részben a már meglévő, a tudományos közösség számára ismert, közzétett és megfelelően dokumentált információk elemzésével, összehasonlításával ([Hornyaček, 2014](#)) végezték szekunder kutatás útján. Tehát a kutatás során szisztematikusan összegyűjtésre, elemzésre és értékelésre kerültek a releváns nemzetközi szakirodalom részét képező jelentések és tanulmányok, melyek többek közt a spanyolországi székhelyű Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala (EUSZTH³), a franciaországi székhelyű Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD⁴), vagy a belga székhellyel bíró VVSZ információin alapulnak. Részben pedig a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) releváns adatainak primer kutatásával valósítottak meg.

A valódi helyzetkép globális szinten minden bizonnyal súlyosabb a bevezetőben foglaltaknál, tekintettel arra, hogy a jelentés nem tartalmazza az Amerikai Egyesült Államokból származó 2023 második félévi adatokat. Természetesen az ország méretéből, lakosság számából és gazdasági erejéből kifolyólag így is első helyen végzett az esetszámok tekintetében.

Tovább árnyalja a helyzetet, hogy bár a jelentésben közös fejezetben szerepelnek a hamisítással érintett termékek és az egészségügyi termékek, azok kiemelésére mégis külön került sor. A 2023-as évben 158 millió darab és 338 tonna hamisított, illegális egészségügyi termék került visszatartásra. Tekintettel a VVSZ által kialakított gyakorlatra, jelen tanulmány eltekint a hamisított egészségügyi felhasználásra szánt termékekkel kapcsolatos eljárások ismertetésétől, különös tekintettel annak hazai sajátosságaira – például az eljárásban érintett hatóságok körére –, mely a későbbiekben egy önálló tanulmány témája lehet.

1 World Customs Organisation, WCO.

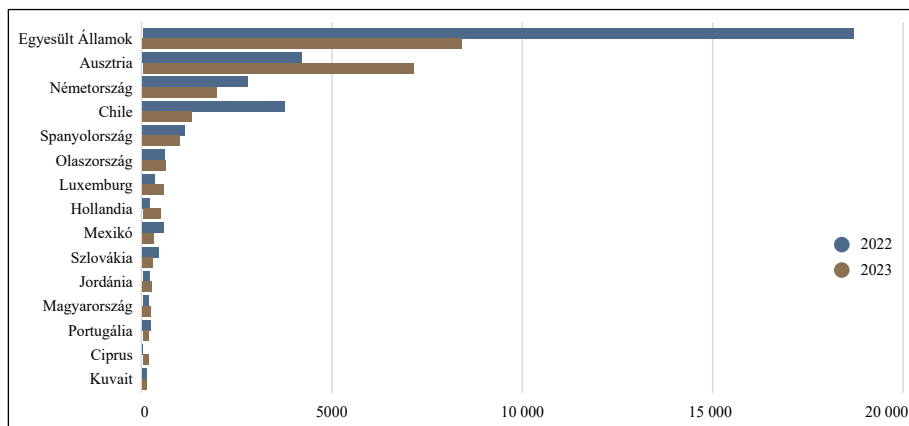
2 Intellectual Property Rights.

3 European Union Intellectual Property Office, EUIPO.

4 Organisation for Economic Co-operation and Development.

1. számú ábra

Az IPR-termékekkel kapcsolatos esetek száma országonként (2022–2023)

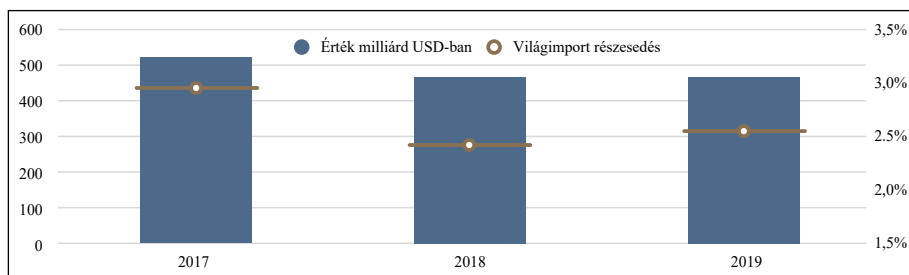

Forrás: World Customs Organization, 2024.

Ahhoz, hogy a veszély és a fenyegetettség mértéke érzékeltethető legyen, az EUSZTH és az OECD közös tanulmánya ([Organisation for Economic Co-operation and Development & European Union Intellectual Property Office, 2021](#)) nyújt segítséget. A tanulmány becslése szerint, a rendelkezésre álló információk alapján (például vámhatósági felderítések) a világ kereskedelmének mintegy 2,5%-a volt érintett hamisítással és kalózkodással 2019-ben, amely körülbelül 412 milliárd eurónak felel meg. A tanulmány további értékelése szerint ugyanabban az évben az EU importjának 5,8%-a volt érintett hamisítással és kalózkodással, mintegy 119 milliárd euró értékben.

2. számú ábra

Becslés a hamisított és kalóztermékek globális kereskedelméről (2017–2019)

Forrás: Organisation for Economic Co-operation and Development & European Union Intellectual Property Office, 2021.

A fenti számok alapján megállapítható, hogy a hamisítás jelensége jelentős gazdasági károkkal jár, hiszen az alacsony minőségű, hamisított termékek után – ha azok a vámeljáráásban nem kerülnek visszatartásra – jóval kisebb (vagy semmilyen) mértékben kell közterheket fizetni. Ugyanakkor az is jelentős probléma, hogy az ismeretlen eredetű termékek nagyobb biztonsági, egészségügyi kockázatot jelentenek a fogyasztókra nézve. Egy több forrásból származó, összetett kockázatokot hordozó jelenséggel állunk szemben (Csaba & Gecsei, 2021). Az Európai Bizottság (EC⁵, a továbbiakban Bizottság) RAPEX rendszerén⁶ – mely 2024 decemberét követően Safety Gate néven elérhető, tekintettel az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/988 rendeletére – keresztül számos riasztás került továbbításra kockázatos termékek tekintetében, amelyek áramütés, tűzveszély, halláskárosodás és egyéb veszélyek lehetőségét hordozzák magukban. Ezen veszélyes termékekről bővebb információt egy korábbi EUSZTH által publikált tanulmány (European Union Intellectual Property Office, 2019) tartalmaz, mely megállapította, hogy a RAPEX útján 2010 és 2017 között jelentett veszélyes áruk 24%-a olyan hamis termék volt, ami egynél több veszélyt jelentett a felhasználókra nézve.

Az aktuális helyzetkép alaposabb átláthatósága végett érdemes egy további EUSZTH jelentést is górcső alá venni, amely az Adóügyi és Vámuniós Főigazgatósággal (DG TAXUD⁷) együttműködve került összeállításra (Directorate-General for Taxation and Customs Union, & European Union Intellectual Property Office, 2024), tekintettel arra, hogy a két érdekelt fél rendelkezik a szükséges információk összességével.

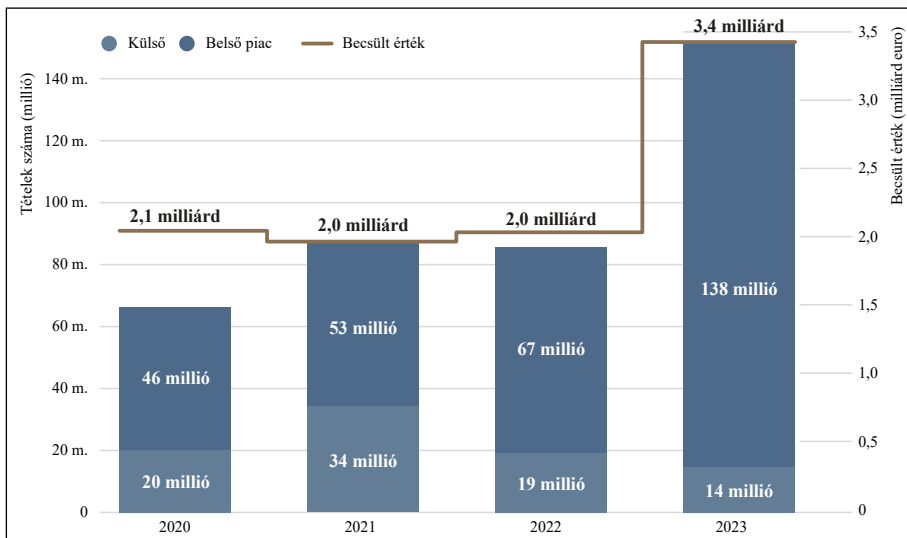
5 European Commission.

6 Rapid Exchange of Information – Közösségi Gyors Tájékoztatási Rendszer, a nem élelmiszer jellegű veszélyes termékek riasztási rendszere.

7 Directorate-General for Taxation and Customs Union.

3. számú ábra

A szellemi tulajdonjogok uniós érvényesítése: eredmények az EU vámhatárainál és az EU belső piacán 2023-ban

Forrás. Directorate-General for Taxation and Customs Union, & European Union Intellectual Property Office, 2024.

A 3. számú ábrán látható grafikon alapján megállapítható, hogy az elmúlt évek felderítései tekintetében jelentős kilengés nem történt, évente közel 80 millió darab termék került visszatartásra, illetve lefoglalásra az EU vámhatóságai és egyéb hatóságai által belterületen (sötétkék), illetve vám eljárások (világoskék) során, kétmilliárd euró értékben – a sárga vonal szolgál a lefoglalt/visszatartott áruk becsült értékének bemutatására. A 2023-as év azonban szakít ezzel a tendenciával, és bár a vám eljárások során visszatartott hamis áruk mennyisége csökkent, az össz mennyiség közel megduplázódott, meghaladva a 151 millió darabot. Jelen tanulmány terjedelmi okokból kifolyólag nem vállalkozik a jelentés részletes bemutatására vagy a növekedés mögött álló okok feltárására, ugyanakkor kiemelendő, hogy hasonlóan a VVSZ féle „eredményességi rangsor” esetében tapasztaltakhoz, Magyarország az előkelő 8. helyen szerepel a visszatartott és lefoglalt áruk mennyiségében, a maga közel 1 750 000 darabszámával.

Magyarországon az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT⁸) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteiről szóló 1998. évi IX. törvénnyel kihirdetésre került

8 General Agreement on Tariffs and Trade.

a Szellemi Tulajdonjogok Kereskedelmi Vonzatairól szóló Megállapodás (TRIPS Egyezmény⁹). Az egyezmény meghatározza, hogy „a részes államok megfelelő büntetőeljárási és büntetőjogi jogszabályokat alkossanak a kereskedelmi nagyságrendű (üzletszerű) szerzői jogi kalózkodás esetére. Utal továbbá a TRIPS Egyezmény arra is, hogy milyen szankciók alkalmazása kívánatos a szerzői jogi jogbitorlás esetén” (Kiss, 2006). Erre tekintettel „a magyar törvényhozás az 1999. évi CXX. törvény útján a Büntető Törvénykönyvet módosította, és mind a szerzői jogok, mind az iparjogvédelmi jogok megsértése esetére újabb bűncselekményi törvényi tényállásokat állapított meg és vezetett be büntetőjogi szankciókat” (Bacher, 2002).

A büntető eljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 34. § (2) bekezdésének c) pontja értelmében a NAV végzi a nyomozást „bitorlás, szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése, védelmet biztosító műszaki intézkedés kiajtása, jogkezelési adat meghamisítása és iparjogvédelmi jogok megsértése” bűncselekmények tekintetében. A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény értelmében a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése (238/A. §), illetve iparjogvédelmi jogok megsértése (238/B. §) szabálysértés esetében az eljárás szintén a NAV hatáskörébe tartozik. Ez alapján megállapítható, hogy hazánkban az egészségügyi termék hamisításától eltekintve – bár ezen területen is szoros együttműködés jellemző a rendőrséggel és a Nemzeti Népegészségügyi és Gyógyszerészeti Központtal (NNGYK) – a szellemi tulajdonjogok megsértése elleni rendészeti fellépés kizárólag a NAV feladatkörébe, vám-, szabálysértési- vagy nyomozó hatósági hatáskörébe tartozik. Megállapítható, hogy ez a hatékonyság szempontjából előnyös állapot, mivel szükségtelenné teszi az idővesztést okozó, bürokratikus elvárásokkal terhelt szervezetek közötti együttműködési formákat, s az eljárások a hivatal szervezetén belül elintézhethetők.

Mint az látható, a probléma jelentős a fogyasztók élete és testi épsége megóvása szempontjából, ahogy a gazdasági élet szereplői számára is közösségi és nemzetgazdasági szinten, mely például a már említett hamis egészségügyi termékek, gyógyszerek tekintetében 1,7 milliárd eurós bevételkiesést okoz az EU tagországai számára, valamint ezen termékek fogyasztásából fakadó kezelések szükségessége további kiadást jelent az OECD és az EUSZTH közös tanulmánya alapján (European Union Intellectual Property Office & Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020). A magyar vámhatóság mint első védelmi vonal elsőként kerül kapcsolatba a hazánk, és így a Közösség vámterületére belépő árukkal. A vámvizsgálat során a szellemi tulajdonjogok

9 The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS).

vámhatósági érvényesítéséről és az 1383/2003/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló Európai Parlament és a Tanács 608/2013/EU rendelete (továbbiakban EU-rendelet) határozza meg a kereteket és a sajátos eljárás menetét.

Vámhatósági intézkedési kérelem (AFA¹⁰)

Mit lehet sajátos jelzőként érteni egy hatósági eljárás kapcsán? A NAV által kiadott útmutató ([URL1](#)) szerint, amennyiben szellemi tulajdonjog megsértésének gyanúja merül fel egy áruval kapcsolatban, akkor a szellemi tulajdonjog jogosultja(i) vagy képviselője (a továbbiakban kérelmező) kérelmezhetik a vámhatóság illetékes vámszervénél a vámhatóság intézkedését.

Tehát a vámhatóság a feltételezhetően hamis termékek kapcsán – ez alól kivételt képeznek a láthatóan veszélyt jelentő áruk – akkor intézkedik, ha és amennyiben azzal kapcsolatban a kérelmező vámhatósági intézkedési kérelmet (a továbbiakban intézkedési kérelem) nyújtott be, vagy a gyanú felmerülésekor hivatalból indított eljárás során a visszatartás ideje alatt ilyen kérelmet terjeszt elő.

Az intézkedési kérelem benyújtása 2024 októberétől az új uniós szabályozás eredményeképpen csak és kizárólag elektronikusan (eAFA) történhet ([URL2](#)) az EUSZTH által fejlesztett és működtetett IP Végrehajtási Portál (IPEP¹¹) útján ([URL3](#)). Ez alól Németország és Spanyolország kivételt élvez, mivel erre a célra a nemzeti szintű online platformjuk is alkalmazható ([URL4](#)).

Az intézkedési kérelmet a kérelmezők nemzeti vagy uniós kérelem formájában nyújthatják be. A nemzeti szint esetében az adott tagállami vámhatóság intézkedése, míg uniós kérelem esetén kettő vagy több tagállam területére kiterjedő intézkedés kérhető.

A vámhatóságnak az intézkedési kérelem beérkezésétől számítva 30 munkanapon belül döntést kell hoznia annak elfogadásával kapcsolatban, esetleges hiánypótlásra a kérelmezőnek egy 10 munkanapos időkeret áll rendelkezésre, amely viszont nem csökkenti a hatóság számára előírt eredeti 30 munkanapos határidőt. Az intézkedési kérelem támogatása esetén a kérelmezőt a továbbiakban a határozat jogosultjának kell tekinteni. A hatékony információcsere biztosítása érdekében a DG TAXUD létrehozta és 2014 eleje óta elérhetővé tette a hamisítás és kalózkodás elleni információs rendszert (COPIS¹²), ahol az intézkedési kérelmekkel kapcsolatos információk elérhetők a vámhatóságok számára.

10 Application for Action.

11 IP Enforcement Portal.

12 Anti-counterfeit and anti-piracy information system.

A 2023-as évben 1643 darab uniós és 1854 darab nemzeti kérelmet nyújtottak be a kérelmezők, melyek összesen 37 149 kérelmet jelentettek, mivel az átláthatóság érdekében az uniós kérelmeket a kérelmezett tagállamok számával meg egyező kérelemnek számolták (EUIPO & DG TAXUD, 2024). Az elmúlt 4 év tekintetében a legtöbb mennyiségű kérelemről van szó, mivel 2020-ban a benyújtott kérelmek száma 35 844, 2021-ben 36 444, 2022-ben 35 486 darab volt.

Szabványos eljárás intézkedési kérelem megléte esetén

A következőkben egy elképzelt – a mindennapi gyakorlattól nem elrugaszkodott – felderítés segítségével bemutatásra kerülnek a szabványos eljárás lehetséges kimenetelei. Mielőtt azonban erre sor kerül, szükséges röviden bemutatnunk az EU-rendelet alkalmazásának lehetőségeit.

Az EU-rendelet 2. cikkében felsorolt szellemi tulajdonjogok megsértésének gyanúja esetén merülhet fel a vámhatóság intézkedése, az alábbiak kapcsán:

- védjegy,
- formatervezési minta,
- nemzeti vagy uniós jog által meghatározott szerzői jog vagy kapcsolódó jog,
- földrajzi árujelző,
- nemzeti vagy az uniós jog által meghatározott szabadalom,
- gyógyszerekre vonatkozó kiegészítő oltalmi tanúsítvány,
- növényvédő szerekre vonatkozó kiegészítő oltalmi tanúsítvány,
- közösségi jog/nemzeti jog által meghatározott növényfajta-oltalmi jog,
- közösségi jog/nemzeti jog által meghatározott félvezető termékek topográfája,
- használati minta/kereskedelmi név, meghatározott esetekben.

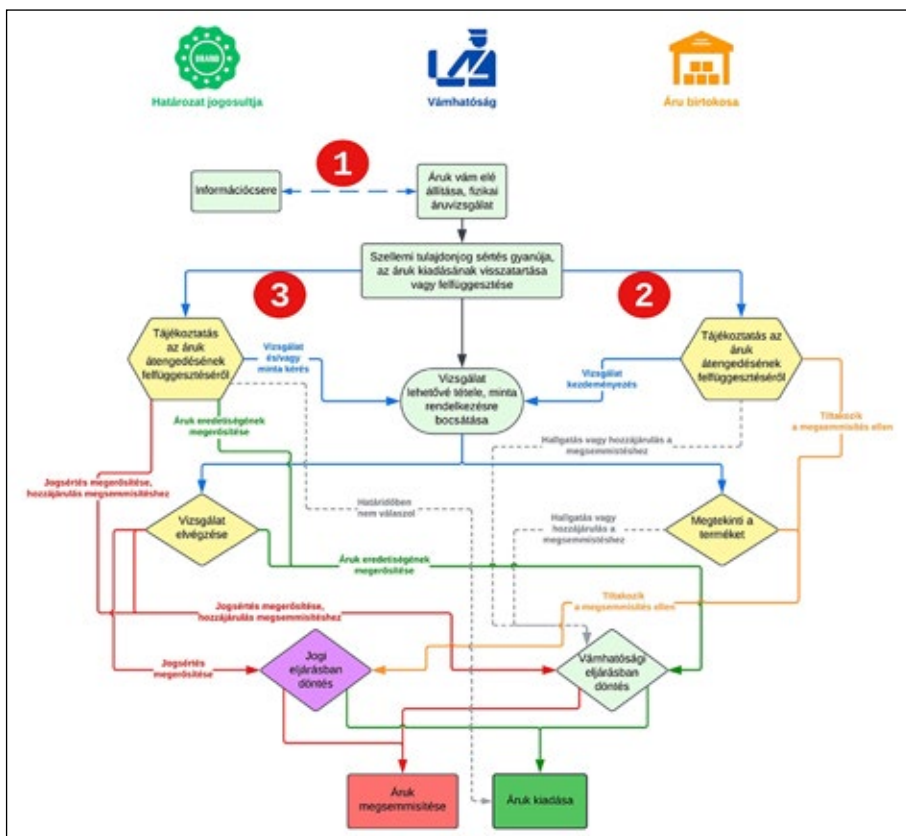
Tárgyi hatályt tekintve olyan, feltehetően szellemi tulajdonjogot sértő áruk kapcsán alkalmazandó az EU-rendelet, amelyek az EU vámterületén vámfelügyelet vagy vámmellenőrzés alatt állnak, vagy kellene állniuk, különösen, ha az említett árukat bejelentették szabad forgalomba bocsátásra, exportra vagy re-exportra. Továbbá akkor is, ha a Közösség vámterületére be- vagy kiléptetik, illetve azok felfüggesztő eljárás alá kerülnek vagy vámszabad területre/raktárba szállítják. Nem alkalmazható azonban olyan esetekben, amikor személyes poggyászban, nem kereskedelmi jellegű áru kerül előtálalásra, vagy a végfelhasználási rendszer keretében szabad forgalomba bocsátás esetére, ahogy a párhuzamos kereskedelem és az engedély birtokában, de a meghatározott mennyiség felett előállított eredeti termék kapcsán sem.

Tehát a magyar vámhatóság munkatársai vámmellenőrzés során egy Ázsiából

érkező postai csomag ellenőrzése alkalmával 100 darab, egy népszerű mobiltelefon gyártó logójával ellátott telefontokot találnak elő. Az ellenőrzést végzőkben felmerül a gyanú, hogy a termékek hamisak, ezért megnézik, hogy van-e benyújtott és elfogadott, érvényes intézkedési kérelem, majd előzetesen felveszik a kapcsolatot a határozat jogosultjával vagy annak képviselőjével az áruk visszatartásának kérdése kapcsán a 4. számú, a szabványos eljárás lehetséges eseteit összefogó és ismertető ábra 1-essel jelölt pontja szerint.

4. számú ábra

A szabványos eljárás lehetséges esetei

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Amennyiben a vámhatóság az előtalált áruk visszatartása vagy kiadásának felfüggesztése mellett döntött, úgy egy munkanapon belül értesíti erről az áruk birtokosát és a határozat jogosultját, a 4. számú ábra 2-es és 3-as pontjának

megfelelően. Mind a két fél számára biztosított a kérdéses áru vizsgálatának lehetősége, a határozat jogosultja számára a mintavétel is lehetséges. Ezt a pontot elérve a szabványos eljárásnak három lehetséges kimenetele van, mely az EU-rendelet 23. cikkében található: az áruk megsemmisítése, az áruk kiadása vagy a visszatartás megszüntetése, illetve jogi eljárás kezdeményezése.

Áruk megsemmisítése

5. számú ábra

A szabványos eljárás lehetséges esete: áruk megsemmisítése

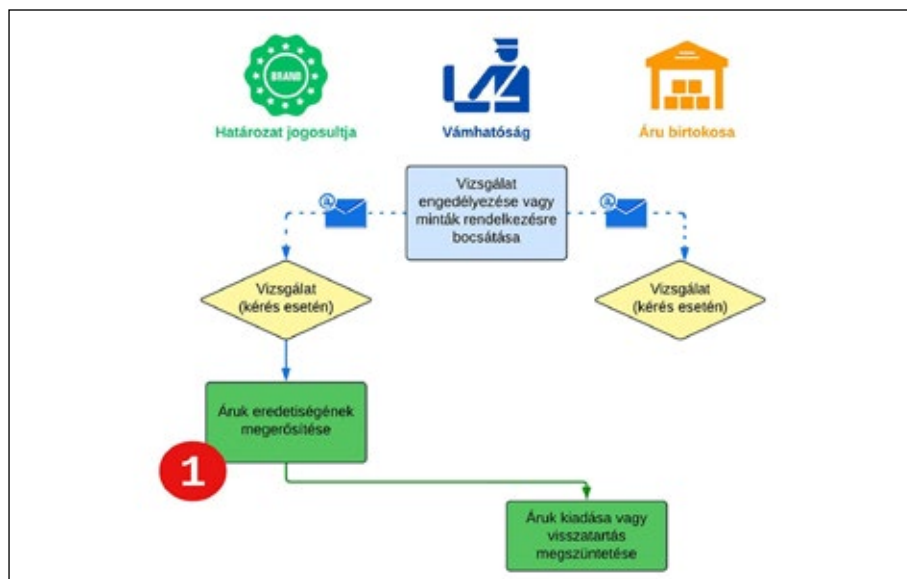
Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

A feltehetően jogsértő áruk megsemmisíthetők a tényleges szellemi tulajdonjog megsértésének megállapítása nélkül, ha a határozat jogosultja a visszatartásról szóló értesítést követő 10 munkanapon belül írásban megerősíti az álláspontja szerinti jogsértést és hozzájárul az előtalált áruk – jelen példa esetében a telefonatokok – megsemmisítéséhez. A megsemmisítéshez az áruk birtokosának hozzájárulására is szükség van. Az 5. számú ábrán 1-essel került feltüntetésre egy, az EU-rendelet által a vámhatóság számára biztosított vélelem lehetősége, amely szerint, ha az áruk birtokosa a 10 munkanapos határidő lejártá előtt nem járul hozzá a megsemmisítéshez, de nem is emel kifogást azzal szemben, úgy a vámhatóság azt a megsemmisítéshez való hozzájárulásként tekintheti.

Áruk kiadása vagy visszatartás megszüntetése

6. számú ábra

A szabványos eljárás lehetséges esete: áruk kiadása/visszatartás megszüntetése

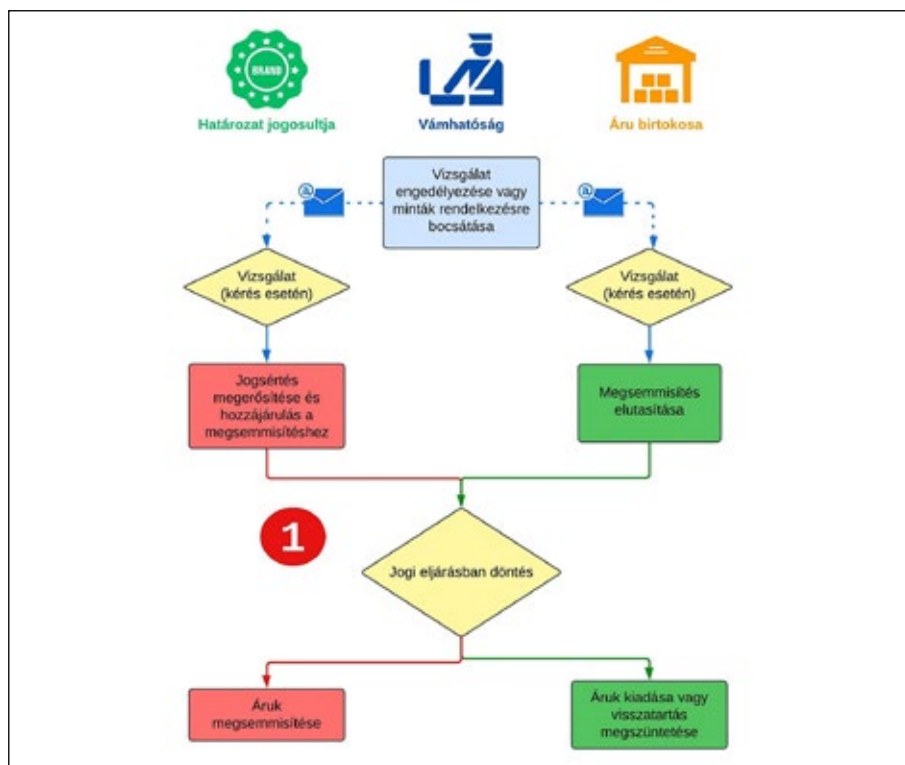
Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Abban az esetben, ha a határozat jogosultja az előtalált áruk – jelen esetben telefonok – eredetiségét megerősíti, úgy a vámhatóság intézkedik az áruk kiadása vagy visszatartásának megszüntetése érdekében. A 6. számú ábrán 1-essel került jelölésre az az eshetőség, mikor a határozat jogosultja nem nyilatkozik 10 munkanapon belül, nem kommunikál a vámhatósággal, így a hatóság, az előzőek szerint fog eljárni, ha egyéb akadályát nem látja, az áruk kiadása érdekében intézkedni.

Jogi eljárás

7. számú ábra

A szabványos eljárás lehetséges esete: jogi eljárás kezdeményezése

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Abban az esetben, ha az áruk birtokosa nem emel kifogást – írásban nem járul hozzá – a megsemmisítéssel szemben, és a vámhatóságok sem tekintették hozzájárulásnak a magatartását, úgy a határozat jogosultja hozzájárul az áruk megsemmisítéséhez, vagy nem járul hozzá a megsemmisítéshez és a körülményekre tekintettel jogi eljárás keretében kezdeményezheti a szellemi tulajdonjog megsértésének megállapítását, mely lehetőség 1-essel került jelölésre a 7. számú ábrán. Az EU-rendelet, figyelemmel a tagországok eltérő nemzeti szintű szabályozására, ezt az eljárást nem határozza meg. A hazai jogszabályi környezet alapján ez a jogi eljárás „polgári peres eljárást, vagy magánindítvány alapján szabálysértési vagy büntetőeljárást” jelent ([URL1](#)), az utóbbiak esetében

értékhatártól függően. A vámhatóság a határozat jogosultja által kezdeményezett eljárás következtében meghozott jogerős döntést követően intézkedik az áruk megsemmisítéséről vagy kiadásáról, vagy a visszatartás megszüntetéséről. Fontos megjegyezni, hogy bármely jogi eljárásra is kerül sor, az áruk vámfelügyelet alatt maradnak és a határozat jogosultjának 10 munkanapon belül – az első értesítéstől számolva – tájékoztatnia kell a vámhatóságot a jogi eljárás megindításáról. A határozat jogosultjának megfelelően indokolt kérelme alapján ez a határidő további 10 munkanappal meghosszabbítható. Ennek a hosszabbításnak a jelentősége abban áll, hogy megfelelő időkeretet biztosítson a határozat jogosultja számára a szükséges jogi eljárás megindításához.

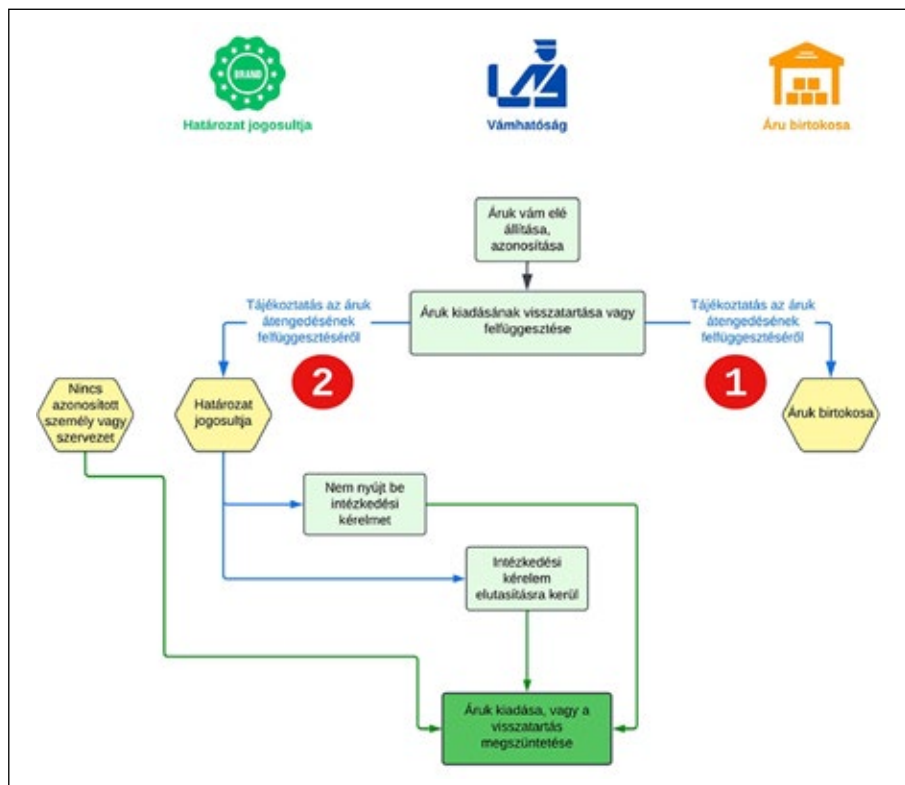
EX-OFFICIO eljárás, romlandó áruk, kiscsomagok esete

A vámellenőrzés során felderített szellemi tulajdonjog-sértésekkel kapcsolatos hazai gyakorlat teljes áttekintése érdekében indokolt röviden megvizsgálni a romlandó áruk kérdését, a kiscsomagok esetét, valamint a szabványos eljárás azon két lehetőségét, amikor nem áll rendelkezésre érvényes intézkedési kérelem.

Amennyiben felmerül a szellemi tulajdonjog sértés gyanúja egy áruval kapcsolatban, és megállapításra kerül, hogy azokkal esetében még nem került sor intézkedési kérelem benyújtására vagy a korábban jóváhagyott kérelem már nem érvényes, úgy az eljárás hivatalból kerül megindításra az alábbiak szerint.

8. számú ábra

A szabványos eljárás lehetséges esete intézkedési kérelem hiányában

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Folytatva a példát, a vámellenőrzés alá vont telefontokok esetében a pénzügy-örök kísérletet tesznek azon személyek vagy szervezetek beazonosítására és megkeresésére, akik a telefontokokkal kapcsolatosan intézkedési kérelem benyújtására jogosultak lehetnek. Amennyiben sikerrel járnak, akkor mind az áruk tulajdonosa, mind a kérelem benyújtására jogosultak értesítést kapnak az áruk visszatartásáról. A lehetséges kérelmezőnek ebben az esetben az értesítés kézbesítését követő négy munkanapon belül nemzeti intézkedési kérelmet kell benyújtania. Abban az esetben, ha az intézkedési kérelem benyújtásra és elfogadásra kerül, akkor a 4. számú ábrán szereplő lehetséges kimenetekkel járó szabványos eljárások valamelyike kerül lefolytatásra. Az intézkedési kérelem be nem nyújtása vagy elutasítása esetén a vámhatóság intézkedik az telefontokok kiadásának vagy visszatartásának megszüntetéséről.

Romlandó áruk esetében a jogszabály nem biztosít lehetőséget az eljárás hivatalból történő megindítására, továbbá a 10 munkanapos határidők lerövidülnek három munkanapra, mint például a megsemmisítésekhez való hozzájárulás.

Az EU-rendelet 2. cikkének 19. pontja a három vagy annál kevesebb darabból álló, bruttó két kilogramm tömeget meg nem haladó postai vagy expressz futárküldeményeket kiscsomagként határozza meg. Az intézkedési kérelem kitöltése során a kérelmező nyilatkozhat a kiscsomagokra vonatkozó eljárás lehetőségével kapcsolatban. Amennyiben él a lehetőséggel, úgy az említett kereteken belüli, nem romlandó, feltehetően hamis vagy kalózáruk megsemmisítésére sor kerülhet a határozat jogosultjának megkeresése nélkül is. Tehát a példában szereplő 100 darab telefontok esetében – mivel az több mint a rendeletben meghatározott három vagy kevesebb darab – erre nincs lehetőség, annak ellenére sem, ha azt a határozat jogosultja az intézkedési kérelemében megjelölte. Amennyiben a küldeményben csak két hamis márkajelzéssel ellátott telefontok érkezik, akkor azok megsemmisítésére a vámhatóság jelentősebb adminisztratív kötöttségek nélkül intézkedik.

A fentiek alapján látható, hogy egy komplex és szerteágazó eljárást kell lefolytatnia a vámhatóság munkatársainak a feltehetően hamis termék észlelése esetén. A kihívásoknak való megfelelés érdekében a DG TAXUD és az EUSZTH online oktatási modulokat ([URL5](#)) hozott létre, megkönnyítendő a felkészülést a szakterületre újonnan érkezők számára.

Hazai eredmények

A 2023-as hazai statisztikai adatok részben egybevágnak az EU szinten tapasztaltakkal, mivel a magyar hatóságok által kereskedelmi forgalomból kivont 1 747 324 hamis terméknek valamivel kevesebb mint 8%-a került visszatartásra vámeljárás során, mely számszerűsítve 136 196 darabot jelent. Uniós léptékben – Görögország kivételével, mert itt nem áll rendelkezésre visszatartásokkal kapcsolatos adat –, az összes tagország eredményeit figyelembe véve körülbelül 9%-os ez az arány.

Szembetűnő viszont a visszatartott áruk mennyiségének eltérő trendje. Míg Magyarországon növekedés történt, mivel 2022-ben kevesebb, 125 388 hamis termék került visszatartásra, addig EU-s szinten a 2022-es 24 millióról történt csökkenés a 2023-as 17,5 millióra. Mind a két adat kapcsán fontos megjegyezni, hogy a végső mennyiség a megsemmisítésre került áruk tekintetében ettől eltérő lehet, figyelemmel a már ismertetett áruk kiadása vagy visszatartásának megszüntetése eshetőségre, amikor egy termék kapcsán megerősítésre kerül

annak eredetisége a határozat jogosultja által, vagy nem nyilatkozik 10 munkanapon belül.

A hazai vámhatósági statisztikákból kiolvasható még, hogy a kiscsomagos tételek frontján visszaesés történt; míg 2022-ben 373 darab került megsemmisítésre, addig ez a mennyiség 2023-ban közel felére, 199 darabra csökkent.

Költségek, reformok és távlati lehetőségek

A hamisítás jelensége elleni fellépés különösen indokolt. A probléma nagysága látható a VVSZ globális jelentéséből, valamint az EUSZTH által készített tanulmányokból az emberi életre és egészségre leselkedő potenciális veszélyek különféle formája tekintetében, valamint a becsült gazdasági károk nagysága vonatkozásában. Ezek a gazdasági károk még jobban beazonosíthatók, segítségül hívva az Európai Szabadalmi Hivatal (EPO¹³) és az EUSZTH közös jelentését ([European Union Intellectual Property Office & European Patent Office, 2022](#)) az EU fokozott szellemi tulajdonjog-igényű ágazatairól. A jelentés szerint 2019-ben és az azt megelőző kettő évben az összes munkahely 29,7%-át, mintegy 61 millió munkahelyet ezen ágazatok biztosították, továbbá ezek generálták az EU összes gazdasági tevékenységének (GDP¹⁴) 47,1%-át, amely mintegy 6,4 milliárd euró.

A gazdasági kihívások kapcsán nem lehet eltekinteni a jogtulajdonosokat ért jelentős kiadásoktól a hamisítás elleni fellépés vonatkozásában. Az EUSZTH egy 2023-as tanulmánya szerint, mely a lefoglalt és visszatartott áruk tárolását és megsemmisítését elemzi és értékeli ([European Union Intellectual Property Office, 2023](#)) a vizsgált időszak (2018–2021) évente 463 000 euró kiadást jelentett számukra három termékkategória esetében: sportcipők, ruházati cikkek, illetve parfümök és kozmetikumok. Nyilván további termékkategóriák bevonásával ez az érték jelentősen növekedne.

A veszély nagyságát remekül illusztrálja, hogy az Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegtettség Elleni (EMPACT¹⁵) jelenlegi (2022–2025) szakpolitikai ciklusának egyik prioritása ([URL6](#)) a szellemi tulajdon elleni bűncselekményekkel szembeni fellépés. A veszélyre tekintettel a Bizottság 2024. március 19-én ajánlást adott ki, intézkedéseket javasolva a tagállamok számára, amelynek célja, „*hogy előmozdítsa a jogtulajdonosok, a szolgáltatók és a bűnüldöző szervek közötti együttműködést, miközben ösztönzi a bevált gyakorlatokat, valamint a modern eszközök és technológiák használatát*” ([URL7](#)).

13 European Patent Office.

14 Gross Domestic Product.

15 European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats.

A jelenség elleni fellépésnek hatékonynak és eredményesnek kell lennie, ez együttműködést követel meg az érintett felektől. Amint az látható volt a vámhatósági ellenőrzés mélyebb megismerése során, a szellemi tulajdonjogok jogosultjainak aktív közreműködése nélkül nem lehetséges jogaik eredményes érvényesítése. Az intézkedési kérelmeket be kell nyújtani, az érvényességük meghosszabbítását kérelmezni kell, a vámhatósági megkeresésekre pedig választolni kell annak érdekében, hogy lehetőség szerint már az első védelmi vonalnál, az első szűrőn megakadjanak a hamis és veszélyes termékek. Ahogy azt fentebb részletesen bemutattuk, az eljárás sajátos, mert a „sértettek” egyikének, a jogtulajdonosnak kell kérnie az intézkedést, valamint viselnie az esetleges tárolással és megsemmisítéssel járó költségeket. Ezen költségek eltérőek az EU tagországaiban, irányadó információkat a már említett, a lefoglalt vagy visszatartott áruk tárolását és megsemmisítését fókuszba helyező EUSZTH tanulmánynak az 1-es és 2-es számú melléklete tartalmazza, míg hazai szinten az uniós vámjog végrehajtásának részletes szabályairól szóló 11/2016. (IV. 29.) NGM rendelet határozza meg a fizetendő díjakat.

A kérdés, hogy a több mint tíz éves EU-rendelet alapján a vámhatóságok milyen hatékonysággal és eredményességgel képesek oltalmazni a Közösség érdekeit, valamint, hogy a jogtulajdonosokat sújtó költségek az eredményesség kárára vannak-e, megérdemelhetnek egy mélyebb vizsgálatot. Ezzel kapcsolatosan az EUSZTH utóbb említett tanulmánya azonosít különféle kihívásokat és kockázatokat, például a lefoglalt vagy visszatartott áruk környezetbarát módon történő megsemmisítését, vagy a szellemi tulajdonjogok érvényesítésének jogtulajdonosi oldalról történő elmaradásának kérdését, figyelemmel a hivatalos díjakra és az egyéb költségekre.

A 2014-es megállapítás, mely szerint „*az Európai Unió vámuniója az európai integráció és a közös politika egyik élenjáró példája, az egyik legrégebbi, és mára az egyik legkiforrottabb közös cselekvés*” (Bakai, 2014), továbbra is helytálló. Ahogy akkoriban, úgy ismételtelen egy a vámuniót érintő reform előszobájában várakozunk. A Bizottság 2023. május 17-én tett javaslatot megfogalmazása szerint, a vámunió „*legambiciózusabb és legátfogóbb reformjára vonatkozóan*” (URL8). Számos célkitűzés mellett, mint például a megfelelés a zöldebb és a digitális korszak elvárásainak, vagy az együttműködés fokozása és az ellenőrzések korszerűbb és intelligensebb megközelítése mellett, egy új, centralizált uniós vámügyi adatközpont létrehozása is a célok között szerepel. Ezen célkitűzések elérése érdekében elengedhetetlen az Uniós Vámkódex (UCC¹⁶) létrehozásáról szóló, az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU

16 Union Customs Code.

rendelet reformja, amely jelenleg is zajlik. Bár a vámreform – figyelemmel a világkereskedelem folyamatos fejlődésére és átalakulására – szükségszerű és üdvözlendő folyamat, mégis van negatív következménye, mégpedig a figyelem elvonása 608/2013/EU rendelettel kapcsolatos teendőkről.

A Bizottság munkáját segítő Vámszakértői Csoport (CEG¹⁷) szellemi tulajdonjoggal foglalkozó szekciójának 2023. szeptember 19-ei üléséről készült jegyzőkönyv tervezet (URL9) tanúsága szerint a Bizottság mint a munkacsoporti ülés elnöke tájékoztatta a résztvevőket, hogy az EU-rendelet végrehajtásának értékelését – ami megelőzne bármiféle reform lehetőségét – felfüggesztik, tekintettel az UCC folyamatban lévő reformjára. Az értékelés újbóli megindításával kapcsolatban nem tudtak pontos időpontot meghatározni.

Pedig már most is lenne igény a paradigmaváltásra, hiszen a 89 visszajelző egyike, a Nemzetközi Védjegy Egyesület (INTA¹⁸), amely élt a Bizottság jogszabálytervezet véleményezési lehetőségével (URL10), 2023. november 7-én közzétette javaslatát (URL11) a folyamatban lévő UCC reformmal kapcsolatban. Eszerint bizonyos elemek tisztázása szükséges, különös tekintettel a megsemmisítés költségviselése tekintetében. Az akkor aktuális UCC tervezet alapján megfogalmazott javaslat szerint indokolt lenne az „árúk birtokosa” meghatározást beemlíteni a tervezet áruk megsemmisítéséről szóló 76. cikk (1) bekezdésébe – „To ensure that Article 76(1) is consistent with Regulation 608/2013, we would recommend that the term “holder of the goods” be added to the list of possible entities that will bear the cost of destruction under the UCC.” –, mely így szövegezt: „76. cikk

Az áruk megsemmisítése

(1) Ha a vámhatóságoknak arra alapos indokaik vannak, megkövetelhetik a náluk vám elé állított áruk megsemmisítését, és erről megfelelően tájékoztatniuk kell az importőrt, az exportőrt és az áruk birtokosát. Az áruk megsemmisítésének költségeit az importőr vagy az exportőr viseli.”

A fentiek alapján egyértelműnek látszik, hogy a jogtulajdonosok távlati célja az, hogy a 608/2013/EU rendelet egy jövőbeli felülvizsgálatot követően – akár a reform folyamaton átesett UCC-re hivatkozva –, a jelenlegi hatályos szövegezésben [29. cikk (1) bekezdés] foglaltaktól eltérően, az áruk birtokosa is bevonható legyen a tárolással és megsemmisítéssel járó költségeket megtérítők körébe.

Álláspontunk szerint hasznos lehet a tagállamok vámhatóságainak folyamatosan, aktívan nyomon követnie a vámunió reformjának szellemi tulajdonjogot érintő aspektusait. Amennyiben a jelenlegi állapothoz képest a jövőben

17 Customs Expert Group.

18 International Trademark Association.

az áruk tulajdonosa részben vagy egészben bevonható lesz az eljárás során keletkezett költségek megtérítésébe, úgy vélelmezhető, hogy ezen eljárások száma érezhetően növekedni fog, tekintettel arra, hogy a jogtulajdonosok érdekeltek lesznek a kisebb mennyiségű árukkal kapcsolatosan is a vámhatóság intézkedését kérni. Erre érdemes lehet előzetesen felkészülnie a hatóságoknak erőforrások – humán- és raktárkapacitások –, valamint eljárásrendek kialakítása tekintetében.

Konklúzió

A szellemi tulajdonjogok megsértésével kapcsolatos fellépések során az érintett felek egymásra utaltsága egyértelmű. Az együttműködés kulcsfontosságú és igen szerteágazó, mint például a jogtulajdonossal és más EU ügynökségekkel közös munkacsoporti ülés ([URL12](#)), online webinárium ([URL13](#)) vagy személyes részvétel mellett megvalósuló tréning ([URL14](#)). A zökkenőmentes kapcsolattartás érdekében az IPEP lehetőséget biztosít a hatóságok képviselői, valamint a jogtulajdonosok közötti biztonságos, anyanyelven történő kommunikációra. Továbbá az Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynöksége (CEPOL¹⁹), együttműködve az EUSZTH-val, a Virtuális Képzési Központ (VTC²⁰) útján online kurzusokat biztosít a vámhatóságok, a nyomozó hatóságok és a piacfelügyeleti hatóságok tagjai számára.

Ezek az együttműködési és támogatási formák természetesen nemcsak a NAV vámszakterülete számára jelentenek hasznos támogatást, hanem a rendészeti és bünyügyi szakterület vonatkozásában is kulcsfontosságúak. Erre szükség is van, mivel a NAV nyomozó hatósága tevékenységét ismertető 2022-es beszámoló szerint „*az iparjogvédelmi jogok megsértése bűncselekmények aránya növekedett (21%, 2020-ban 12%)*” ([URL15](#)). A szabálysértés és bűncselekmény elhatárolása kérdésében a jogtulajdonos számára a vagyonban okozott kár mértéke a döntő, ennek megállapításában segítségre lehet az azóta már (2022. augusztus 1-jén) megszüntetett ([URL16](#)) Hamisítás Elleni Nemzeti Testület (HENT) által korábban, 2017-ben összeállított, de máig használatban lévő kiadvány ([URL17](#)), amely remek példája a nemzeti szinten megvalósuló szoros együttműködésnek.

A jövőre vonatkozó kilátások nem optimálisak, erre és a nemzetközi kooperációra, valamint a lehetséges támogatások minden formájára szükség lesz. Egy 2022-es EUSZTH és egy 2020-as HENT által végzett felmérésen alapuló tanulmány

19 European Union Agency for Law Enforcement Training.

20 Virtual Training Centre on Intellectual Property Rights, VTC on IPR.

(Szabó & Csiki, 2023) megállapítása szerint – ami a Z generáció hamis termékekkel kapcsolatos viszonyát vizsgálta – „a vásárlók közel 50%-a magyar viszonylatban az eredeti termékek árát jelölte meg nehezítő körülményként a legális, jogtisztá termékek megvásárlása tekintetében. Figyelemmel a pandémiát követő megváltozott globális helyzetre – például a globális ellátási láncokban megjelenő akadályok –, valamint napjaink geopolitikai kihívásaiból – például az orosz-ukrán konfliktus – fakadó gazdasági nehézségekre és azok hatásaira, az európai és azon belül a magyar fogyasztók, különösen a fiatalabb generáció körében vélelmezhetően nőni fog a hamis termékek felé fordulókat száma”.

A tanulmány lezárása óta a helyzet még tovább romlott, a közel-keleti konfliktus következményeként veszélyeztetett hajózási útvonalak az áruszállítás kényszerű megnyúlását eredményezték, ez a termékek végfelhasználói árának növekedésével jár, és a helyzet rendeződésére vonatkozó kilátások nem ideálisak. Ezek együtt könnyen fordíthatják a fogyasztók figyelmét az olcsó, könnyen beszerezhető kétes minőségű, hamis termékek irányába. Ezt a felvetést alátámasztja a VVSZ 2024-ben (World Customs Organization, 2024) és 2023-ban (World Customs Organization, 2023) megjelent jelentései is, amelyek összehasonlítása alapján megállapítható, hogy 2022 (43,7 millió darab) és 2023 (98 millió darab) között jelentős emelkedés figyelhető meg a visszatartott termékek számában. Ugyanezen jelentések alapján az is egyértelmű, hogy a vámhatóságok munkájára, odafigyelésére még nagyobb szükség lesz a jövőben a vámhatárokon és az EU egységes piacán egyaránt. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a hamis termékek kiszűrésének leghatékonyabb módja, ha azokat még szabad forgalomba kerülésük előtt, a szállítás során sikerül ellenőrizniük a vámosoknak.

Felhasznált irodalom

- Bacher V. (2002). A szellemi tulajdon büntetőjogi védelme, figyelemmel a jogsértő magatartások polgári jogi összefüggéseire. *Gazdaság és Jog*, 10(12), 27–31. <https://szakcikkkadatbazis.hu/doc/5025303>
- Bakai K. P. (2014). A vámunió irányításának reformja: az Európai Unió egyik legégetőbb kérdése. *Magyar Rendészet*, 14(6), 119–130. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/3872>
- Csaba Z., & Gecsei M. (2021). Kockázatelemzés a gyakorlatban: cigaretta a repülőtéren. In V. Czene-Polgár, K. Gál, G. Kiss, A. Gönczi & K. Boros (Szerk.), *Tradíció, tudomány, minőség: 30 éves a Vám- és Pénzügyőri Tanszék* (pp. 129–142). Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat. <https://doi.org/10.37372/mrtvtpt.2021.2.7>

- Directorate-General for Taxation and Customs Union, & European Union Intellectual Property Office. (2024). *EU enforcement of intellectual property rights: Results at the EU border and in the EU internal market 2023*. European Union Intellectual Property Office. <https://doi.org/10.2814/4807266>
- European Union Intellectual Property Office, & European Patent Office. (2022). *IPR-intensive industries and economic performance in the European Union: Industry-level analysis*. European Patent Office. <https://www.euipo.europa.eu/en/publications/ipr-intensive-industries-and-economic-performance-in-the-european-union-industry-level-2022>
- European Union Intellectual Property Office. (2019). *Qualitative study on risks posed by counterfeits to consumers*. European Union Intellectual Property Office. https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2019_Risks_Posed_by_Counterfeits_to_Consumers_Study/2019_Risks_Posed_by_Counterfeits_to_Consumers_Study.pdf
- European Union Intellectual Property Office, & Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). *Trade in counterfeit pharmaceutical products*. Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://doi.org/10.1787/a7c7e054-en>
- European Union Intellectual Property Office. (2023). *Storage and destruction of seized counterfeit goods in the EU*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2814/835084>
- Hornycsek J. (2014). *A tudományos kutatás elmélete és módszertana: szakkönyv tudományos munkát végzők és doktori tanulmányokat folytatók számára*. Nemzeti Közszerzői Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar.
- Kiss T. (2006). Szerzői jogi jogsértések büntetőjogi jogkövetkezményei. *Debreceni Jogi Műhely*, 3(4), 1–9. <https://ojs.lib.unideb.hu/DJM/article/view/6472>
- Organisation for Economic Co-operation and Development, & European Union Intellectual Property Office. (2021). *Global trade in fakes: A worrying threat*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/74c81154-en>
- Szabó A. & Csiki O. (2023). A Z generáció attitűdje a hamis termékek vásárlásával kapcsolatban. In Szabó A., Zsámbokiné Ficskovszky Á. & Csaba Z. (Szerk.), *Tudás- és értékmegosztás – mesterséges intelligencia – generációváltás?* (pp. 160–173). Magyar Rendészettudományi Társaság. <https://doi.org/10.37372/mrtvpt.2023.1.13>
- World Customs Organization. (2023). *Illicit trade report 2022*. <https://www.wcoomd.org/en/media/newsroom/2023/june/the-world-customs-organization-releases-the-illicit-trade-report-2022.aspx>
- World Customs Organization. (2024). *Illicit trade report 2023*. <https://www.wcoomd.org/en/media/newsroom/2024/june/wco-releases-illicit-trade-report-2023.aspx>

A cikkben található online hivatkozások

URL1: 3013/2016. útmutató a szellemi tulajdonjogok védelmében bevezetendő vámhatósági intézkedésekről. <https://nav.gov.hu/pfile/file?path=/szabalyzok/utmutatok/e3013-2016>

- URL2: *Intellectual Property Rights (IPR): Transition to the mandatory use of electronic Applications for Action (eAFAs) coming to an end.* https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/intellectual-property-rights-ipr-transition-mandatory-use-electronic-applications-action-eafas-2023-10-16_en?prefLang=hu
- URL3: *IP Enforcement Portal (IPEP) The EU platform to manage customs applications for action (AFA) and deal with IPR enforcement matters.* <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/ip-enforcement-portal-home-page>
- URL4: *Defend your rights.* https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/prohibitions-and-restrictions/counterfeit-piracy-and-other-ipr-violations/defend-your-rights_en?prefLang=hu
- URL5: *Virtual Training Centre (VTC) on Intellectual Property (IP), Intellectual Property Rights for Customs Officials, Module about Regulation (EU) No 608/2013 – Part 1&2.* <https://leed.cepol.europa.eu/course/view.php?id=3272>
- URL6: *EU Policy Cycle – EMPACT, EMPACT 2022+ Fighting crime together.* <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact>
- URL7: *A Bizottság intézkedéseket javasol a hamisítás elleni küzdelem és a szellemi tulajdonjogok hatékonyabb védelme érdekében.* https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_24_1551
- URL8: *Uniós vámügyi reform: adat vezérelt jövőkép egy egyszerűbb, intelligensebb és biztonságosabb vámunióról.* https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_23_2643
- URL9: *Draft report - 14th customs expert group IPR enforcement section (CEG/IPR/14), 19 SEPTEMBER, 2023 Draft report short 14th CEG meeting - 19 Sept 2023 - Expert Group Register.* <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/meetings/consult?-lang=en&meetingId=51257>
- URL10: *Az Uniós Vámkódex felülvizsgálata.* https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13316-Az-Unios-Vamkodex-felulvizsgalata_hu
- URL11: *A véleményt beküldte: International Trademark Association (INTA).* https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13316-Az-Unios-Vamkodex-felulvizsgalata/F3442807_hu
- URL12: *CropLife Europe took part in a CEPOL Workshop on Combating Illegal and Counterfeit Pesticide Trade.* <https://croplifeeurope.eu/croplife-europe-took-part-in-a-cepol-workshop-on-combating-illegal-and-counterfeit-pesticide-trade/>
- URL13: *CEPOL-EUIPO webinar Fighting IP Crime in major sport events.* <https://www.euipo.europa.eu/es/news/observatory/cepol-euipo-webinar-fighting-ip-crime-in-major-sport-events>
- URL14: *25/2024/ONS: Intellectual property rights – Train the trainers.* <https://www.cepol.europa.eu/training-education/25-2024-ons-intellectual-property-rights-train-trainers>
- URL15: *A NAV nyomozó hatósága.* <https://nav.gov.hu/pfile/file?path=/kiadvanyok/a-nav-nyomozo-hatosaga/a-nav-nyomozo-hatosaga>
- URL16: *Augusztus 1-jén megszűnik a Hamisítás Elleni Nemzeti Testület.* <https://www.sztnh.gov.hu/hu/hirek/sztnh-hirek/hirek-esemenyek/augusztus-1-jen-megszunik-a-hamisitas-elleni-nemzeti-testulet>

URL17: *A Hamisítás Elleni Nemzeti Testület ajánlása jogalkalmazók, különösen a bűnüldöző és rendészeti szervek munkatársai részére a vagyoni hátrány meghatározására.* https://www.hamisitasellen.hu/wp-content/uploads/2017/11/HENT_VagyoniH%C3%A1tr%C3%A1ny_kisf%C3%BCzet_2017_11.pdf

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Bakai K. P., & Csiki O. T. (2025). A vámhatóságok mint elsődleges védelmi vonal a szellemi tulajdonjogok megsértése elleni fellépésben. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1637–1660. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1637-1660>

Nyilatkozatok

A vizsgálat eredményeiből levont következtések – függetlenül azok nyilvánosan elérhető forrásától – a szerzők sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik a Nemzeti Adó- és Vámhivatal és az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatal hivatalos álláspontját, véleményét.

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A publikáció a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Tudományos Tanácsa támogatásával készült.

Etikai nyilatkozat

Az adatokat kérésre rendelkezésre bocsátják.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Csiki Olivér Tamás, aki a csiki.oliver.tamas@gmail.com e-mail címen érhető el.

Október 7-e és a nemzetközi rendőrségi együttműködés

Az Interpol hallgatása

October 7 and International Police Cooperation: The Silence of Interpol

Mathieu Deflem

Mathieu Deflem
Prof. Dr., egyetemi tanár
Dél-Karolinai Egyetem,
Szociológia Tanszék
deflem@mailbox.sc.edu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja, hogy feltárja a Hamasz által 2023. október 7-én Izrael ellen elkövetett terrortámadásokkal kapcsolatosan az Interpol részéről tanúsított hallgatás hátterét és értelmezését. A szerző az esemény nemzetközi rendőrségi vonatkozásait vizsgálja, különös tekintettel arra, hogy a világ legnagyobb rendőri szervezete miért nem reagált érdemben a történetekre.

Módszertan: A kutatás szociológiai elemzésre épül, amely az Interpol terrorizmus elleni tevékenységének történeti és intézményi áttekintését, a szervezet kommunikációs és szervezeti döntéseinek vizsgálatát, valamint nyilvános források, dokumentumok és közlemények elemzését ötvözi. A tanulmány kifejezetten kvalitatív forrásokra és esettanulmány-jellegű értelmezésre épül.

Megállapítások: A tanulmány megállapítja, hogy az Interpol az elmúlt évtizedben fokozatosan visszavonult a terrorizmus elleni aktív fellépésből, és különösen szembetűnő a szervezet teljes hallgatása a 2023. október 7-i támadások kapcsán. Ez a passzivitás nemcsak a szervezet korábbi gyakorlatával áll ellentétben, hanem kérdéseket vet fel a politikai nyomásgyakorlás, a szakmai autonómia és a szervezet pártatlanságának érvényesülése kapcsán is.

Magyar nyelvű utánközlés. Jelen cikk angol változata megjelent a Belügyi Szemle 2025. évi 8. számában.
DOI link: <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i7.pp1771-1787>

Érték: A tanulmány hozzájárul a nemzetközi rendőrségi együttműködés politikai és intézményi sajátosságainak jobb megértéséhez, és új szempontokat kínál az Interpol szerepének kritikai értékeléséhez a globális terrorizmus elleni küzdelemben. A szerző rávilágít arra, hogy az Interpol működésének látszólagos semlegessége mögött gyakran politikai és geopolitikai megfontolások húzódnak meg.

Kulcsszavak: Interpol, október 7., terrorizmus, Hamasz

Abstract

Aim: The aim of this study is to explore the background and interpretation of Interpol's silence following the terrorist attacks committed by Hamas against Israel on October 7, 2023. The author examines the international policing implications of the events, with special attention to why the world's largest police organization failed to issue any substantive response.

Methodology: The research is based on a sociological analysis combining a historical and institutional overview of Interpol's counterterrorism activities with the examination of the organization's communications and institutional decisions. It relies on qualitative sources and an interpretive, case study-based approach using public documents, records, and statements.

Findings: The study finds that Interpol has gradually retreated from actively addressing terrorism over the past decade, and that its complete silence regarding the October 7, 2023 attacks is particularly striking. This inaction not only contrasts with the organization's earlier practices, but also raises questions about political pressure, professional autonomy, and the integrity of the organization's neutrality.

Value: The study contributes to a better understanding of the political and institutional characteristics of international police cooperation and offers new perspectives for critically evaluating Interpol's role in the global fight against terrorism. The author highlights that the organization's apparent neutrality often conceals underlying political and geopolitical considerations.

Keywords: Interpol, October 7, Terrorism, Hamas

Bevezetés

Ez a tanulmány az Izraelben történt október 7-i események Interpolra gyakorolt hatásait tárgyalja. Bemutatásra kerül az a kiemelt figyelmet érdemlő jelenség, hogy az Interpol teljesen figyelmen kívül hagyta az Iszlám Ellenállási

Mozgalom, a Hamasz terrorista fenyegetéseit és akcióit. Ez az ignorálás igaz a Hamasz által 2023. október 7-én Izrael ellen elkövetett atrocitások esetében is. A világ legnagyobb rendőri szervezetének ez a reakcióhiánya szöges ellentétben áll a 2001. szeptember 11-i terrortámadásokra adott válaszával, továbbá nincs összhangban a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos küldetésével.

Az Interpol az 1970-es évek óta szentel figyelmet a (nemzetközi) terrorizmusnak. Az 1990-es években és különösen a 2001. szeptember 11-i események után a nemzetközi szervezet különböző stratégiai kezdeményezések formájában nagymértékben fokozta a terrorizmus elleni küzdelem iránti elkötelezettségét. Az elmúlt évtizedben azonban az Interpol fokozatosan kivonult a terrorizmus elleni harcból, mint egyik központi célkitűzéséből. Még az elmúlt évek terrorizmussal kapcsolatos ügyeinek viszonylagos mellőzése ellenére is szembeütnő a szervezet október 7-i, Hamasz-támadásokat követő hallgatása. Ebben az írásban ismertetem az október 7-i eseményekkel kapcsolatos aktivitások szinte teljes elutasításának különböző aspektusait, valamint az erre reagáló nyilvános reakciók és kritikák közül a legfontosabbakat. Továbbá megkísérlem értelmezni ezt a reakcióhiányt az Interpol alapvető küldetése és közelmúltbeli szervezeti változásainak tükrében.

Az Interpol és a terrorizmus 9/11 előtt és után

Az Interpol 1923-ban Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Bizottságként jött létre, elősegítendő a nemzeti rendőrségek együttműködését a bűnüldözési ügyekben (Deflem, 2002).

A szervezet a hétköznapi bűncselekményekre összpontosít, és nem kíván politikai vagy ideológiai jellegű ügyekkel foglalkozni. Az Interpol sokáig vonakodott a terrorizmust bevonni a tevékenységi köreibe. Az 1970-es évek folyamán azonban a szervezet a terrorizmussal kapcsolatos aktivitások és funkciók fejlesztésének irányába mozdult el. Olyan bűncselekményekkel kezdett foglalkozni, amelyek tipikusan a terrorista tevékenységhez kapcsolódnak (például gépeltérítések, robbantások), bár a terrorizmussal önmagában továbbra sem foglalkozott (Deflem & Maybin, 2005). Ez a helyzet az 1980-as és 1990-es években a nemzetközi terrorizmussal kapcsolatos növekvő aggodalmak miatt változott meg. Több nagy horderejű terrortámadást követően – mint például az 1993-as World Trade Center elleni merénylet és az 1998-as kenyai és tanzániai amerikai nagykövetségek ellen elkövetett robbantás után – az Interpol hivatalosan is ki nyilvánította a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem iránti elkötelezettségét az 1998-as kairói közgyűlésen elfogadott *Terrorizmus Elleni Nyilatkozat*-ban.

A politikai befolyásoltság által okozott nehézségek elkerülése érdekében az Interpol a terrorizmust bűncselekményként kezelte. A terrorizmusnak mint bűncselekménynek a politikamentes felfogása valóban az az értelmezés, amely lehetővé teszi a rendőrség szerepvállalását a terrorizmusellenes műveletekben, és ezt a megközelítést a rendőri szervek széles körben alkalmazzák a különböző joghatóságok között (Deflem, 2010). Az Al-Kaida által az Egyesült Államok ellen elkövetett 2001. szeptember 11-i támadásokat követően az Interpol terrorizmus elleni erőfeszítései jelentősen kibővültek (Deflem & Maybin, 2005). Az Interpol közgyűlése határozatot fogalmazott meg, amelyben a 9/11-es támadásokat a világ polgárai elleni terrorcselekményként ítélte el, és prioritásként kezelte az érintett terroristák felkutatását. Speciális programok is kidolgozásra kerültek az Interpol terrorizmusellenes törekvéseinek elősegítésére. Létrehoztak egy terrortámadásokra reagáló csoportot, amely nyomozati és elemzési támogatást nyújt a tagügynökségeknek. 2002-ben megalakították a terrorista csoportok tagjainak azonosítását segítő fúziós munkacsoportot. 9/11-et követően az Interpolnál végrehajtott változások közé tartozott az állandó főtitkársági parancsnoki és koordinációs központ létrehozása, valamint a gyors információcserre megkönnyítése érdekében az I-24/7 nevű, internetalapú titkosított kommunikációs rendszer kialakítása.

Az Interpol tagügynökségei közötti politikai és jogi különbségek ideális esetben nem akadályozhatják a nemzetközi együttműködést a terrorizmusellenes rendőri tevékenység során. A terrorizmus mint politikamentes bűncselekmény megértése és felfogása a rendőrségi együttműködés alapjául szolgálhat (Deflem, 2010). Ebben a megközelítésben a terrorizmust tágan értelmezték a rendőri intézmények, így lehetővé téve az egyes nemzeti joghatóságok közötti egyedi értelmezéseket.

Továbbá a hangsúlyt a terrorista tevékenység bűncselekményi elemeire helyezik, mint például a gyilkosságok és emberrablások, amelyek a bűnüldözési műveletek tárgyát képezik. Az együttműködést elősegítő erőfeszítések ellenére az erősebb nemzetek rendőrségei mégis inkább a nemzetközi munka önálló vagy kétoldalú formáit részesítik előnyben, különösen az olyan, viszonylag érzékeny ügyekben, mint a terrorizmus.

Az utóbbi években megfigyelhető, hogy az Interpol fokozatosan csökkentette a nemzetközi terrorizmusra való korábbi elsődleges összpontosítást (Deflem, 2024). Ez a tendencia különösen a 2010-es évektől kezdve szembetűnő, jelesül az Interpol vezetésében 2014-ben bekövetkezett változást követően, amikor Ronald Noble lemondott főtitkári pozíciójáról Jürgen Stock javára. A német rendfenntartó nemrég fejezte be második öt éves szolgálati ciklusát. 2024 novemberében, a brazil Valdecy Urquizát (az Interpol korábbi amerikai kontinensért

felelős alelnökét) nevezte ki helyére a szervezet közgyűlése. Ahelyett, hogy a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemre koncentrált volna a szervezet, az elmúlt évtizedben Stock vezetése alatt a legtöbb energiát arra fordította, hogy egyre több nemzetből toborozzon tagszervezetet. Így a szervezet tagsága jelenleg 196 országot képvisel. A széles és globális hatóköréből adódóan a szervezet jelenleg talán túl nagy, továbbá politikai és egyéb szempontokból túl sokszínű ahhoz, hogy tagszervezetei hatékonyan működjenek együtt a terrorizmus elleni küzdelemben. Bár a terrorizmus elleni küzdelem központi feladatként való felvállalásától való vonakodásnak (ahogyan azt az Interpol a 9/11-et követő közvetlen években tette) politikai, intézményi és/vagy gyakorlati okai lehetnek, mindenesetre vitathatatlan tény, hogy a (nemzetközi) terrorizmust az Interpol az elmúlt években viszonylag elhanyagolta. Kivéve azokat a nagyrészt szimbolikus, gesztus értékű nyilatkozatokat, amelyekben hangsúlyozza, hogy a terrorizmus veszélyt jelent a globális békére (Deflem, 2024).

Az Interpol és az október 7-i események

Október 7. jelentősége és annak hatása az Interpolra jól körülhatárolhatóan vizsgálható. Az esemény széles körű, intenzív és globális visszhangja ellenére a szervezet székhelyén, a vezetőség körében, valamint a különböző éves és regionális találkozókon egyetlen említés sem történt az október 7-i terrorista támadásról. Az Interpol semmilyen intézkedést nem tett, hogy akár csak megemlítsé, nemhogy elítélje az Izrael elleni Hamasz-támadásokat, vagy segítsen a nyomozásban, annak ellenére, hogy a szervezetnek saját szabályzata és irányelvei alapján ez a felvállalt szerepköreinek egyike.

Az Interpol honlapján egyetlen szó sincs október 7-ről vagy a Hamaszról. Ma még hangsúlyosabb, mint az elmúlt évtizedben, hogy valójában csak minimálisan említik a nemzetközi terrorizmus számos problémája közül bármelyiket (Interpol honlapja, kulcsszó keresés „terrorizmus”). Az Interpol saját tevékenységeit bemutató weboldalán ehelyett a szervezett bűnözés, a kábítószerek-kereskedelem, a gyermekbántalmazás és a szexkereskedelem elleni küzdelemre helyezi a hangsúlyt.

Az Interpol 91. közgyűlését 2023. november 28. és december 1. között tartották Bécsben, száz évvel azután, hogy a szervezetet az osztrák fővárosban megalapították. Annak ellenére, hogy a közgyűlésre alig néhány héttel október 7-e után került sor, a közgyűlés nem tett említést sem a Hamaszról, sem a terrorizmusról, ehelyett a figyelmet a határokon átnyúló szervezett bűnözésnek és a rendőrségi együttműködés általános szükségességének szentelte.

Az Interpol honlapján minden dokumentum angol, francia, spanyol és arab nyelven elérhető, ez utóbbi nyelvnek a dzsihádisták terrorizmus térnyerése óta nyilvánvalóan nagy jelentősége van.

Jürgen Stock főtitkár nem tett semmilyen utalást október 7-re vagy a Hamaszra. (Stock utódja, Urquiza még nem nyilatkozott semmilyen érdemi nemzetközi rendőrségi ügyről, ami nem meglepő, mivel kinevezése nemrégiben történt.) Mindent összevetve, az Interpol egyszerűen nem mondott és nem tett semmit a Hamasz október 7-i mérszárlásával kapcsolatosan. Röviddel a szörnyű esemény után, 2023. október 26-án Stock az X-en közzétett egy közleményt az Egyesült Arab Emírségek rendőrsége által szervezett együttműködési eseményről (Stock, 2023a). November 27-én az Interpol a „*semleges nemzetközi bűnüldözési együttműködés*” melletti elkötelezettségének megerősítését tette közzé (Stock, 2023b), de sem a terrorizmust, sem a Hamaszt konkrétan nem említette.

Az egyetlen október 7-i terrortámadással kapcsolatos nyilatkozat Interpol köréből egy héttel a mérszárlás után került közzétételre, amikor az Interpol Washington (a szervezet amerikai nemzeti központi irodája) 2023. október 14-én egy rövid nyilatkozatot tett közzé X-oldalán, amely az amerikai igazságügyi tárca igazságügyi minisztere, Merrick B. Garland nyilatkozatának egy részletét idézte (Office of Public Affairs, U. S. Department of Justice, 2023). Elismerve, hogy „*a Hamasz Izrael elleni szörnyű terrortámadásai a zsidók elleni leghalálosabb mérszárlást jelentik a holokauszt óta*”, az idézett Garland-részlet leszögezi: „*A szívem együtt van azokkal a családokkal, akiknek szeretteit megölték, és azokkal, akiknek szerettei eltűntek*” (URL4).

Bár a terrorizmus mint nemzetközi bűnüldözési kérdés nem teljesen mellőzött az Interpolnál, azonban az ezzel kapcsolatos aktivitásnak csak kevés jele látható. A terrorizmussal kapcsolatos legújabb Interpol erőfeszítések többsége névleges vagy szimbolikus (Interpol honlapja, Terrorizmus, Partnerségek a terrorizmus ellen). A terrorizmus például még mindig szerepel a honlapon, mint az Interpol egyik tevékenységi területe, de a folyamatban lévő, ezzel kapcsolatos intézkedések nagyon ritkának tűnnek. Hasonlóképpen az Interpol vezetése által a terrorizmusról tett nyilvános nyilatkozatok is nagyon ritkák. Stock főtitkár egészen 2018-ig néhány alkalommal nyilvánosan beszélt a terrorizmusról – bár már akkor is többnyire nagyon általános megfogalmazásban – az együttműködés szükségességét hangsúlyozva (United Nations, 2018). Az utóbbi években már csak nagyon kevés említés történt a terrorizmusról (Deflem, 2024).

A Hamasszal és a dzsihádisták terrorizmus fenyegetésével kapcsolatban Stock találkozott az ENSZ képviselőivel, hogy megvitassák a nemzetközi terrorizmussal kapcsolatos biztonsági intézkedéseket. Megjegyzendő, hogy az ENSZ Közgyűlése elfogadta az *Az Izrael és a Hamasz közötti ellenségeskedések beszüntetéséhez*

vezető azonnali és tartós humanitárius fegyverszünetre való felhívás című határozatot, de a globális politikai szervezet nem fogadta el az október 7-i terrortámadásokat elítélő módosítást (United Nations, 2023). Az ENSZ New York-i székhelyén 2024 februárjában tartott tájékoztatót követően Stock a sajtó előtt kifejezetten a nemzetközi terrorizmus általi fenyegetésekről beszélt, különösen az ISIS iszlamista terrorcsoport fenyegetése kapcsán.

A rövid sajtótájékoztatón a főtitkár többnyire általánosságban beszélt, hangsúlyozta a nemzetközi információcsere szükségességét, valamint a szervezett bűnözés és a nemzetközi terrorizmus közötti kapcsolatok elleni küzdelmet (Stock, 2024; ENSZ Biztonsági Tanács, 2024). Amikor egy riporter konkrét kérdést tett fel Izraelnek a Hamasz felszámolására irányuló folyamatos erőfeszítéseiről, Stock az ISIS és a globális dzsihádisták ideológia magányos terroristáira gyakorolt hatására utalva válaszolt, anélkül, hogy a Hamaszt megemlítette volna. Amikor ugyanez a riporter feltett egy további kérdést arról, hogy ez hogyan segíthetne konkrétan a Hamasz elleni harcban, Stock gyorsan befejezte a sajtótájékoztatót, és egyszerűen csak annyit mondott: *Köszönöm szépen* (Stock, 2024).

Az Interpol hasonlóképpen nem hajlandó foglalkozni a terrorizmussal kapcsolatos izraeli tapasztalatokkal, miközben más országok ilyen jellegű problémáival rendre foglalkozik. Az Interpol X-oldala 2024. október 1-jén közzétett egy választ a *The Global Coalition* (2024) bejegyzésére, amely az utóbbiaknak az Iszlám Állam elleni tevékenységéről szólt (URL1). A posztban Greg Hinds, az Interpol terrorizmusellenes igazgatójának idézete szerepelt, amely szerint „Az elmúlt évtizedben sikeres stabilizációs erőfeszítésekkel hajtottunk végre a terrorizmus körforgása ellen Irakban, Szíriában és Afganisztánban. Az Interpol készen áll arra, hogy a hálózatok hálózata legyen ezekkel a fenyegetésekkel szemben.” (URL2).

Az Interpol vezetése keveset beszél és tesz a terrorizmussal kapcsolatban, és nem tesz említést az izraeli társadalommal szemben fennálló biztonsági problémákról, miközben, ha minimálisan is, de felkarolja más országok hasonló erőfeszítéseit. 2024 januárjában Jürgen Stock a január 3-i kermáni terrortámadást követően, amelyben az ISIS-ügynökök 95 embert öltek meg, nyilvánosan elítélte a támadást és felajánlotta a támogatását Iránnak (Tehran Times, 2024). Az Iszlám Köztársaság tisztviselői egyébként kezdetben azt sugallták, hogy Izrael áll a támadások mögött, és továbbra is arra utalnak, hogy „az izraeli hírszerzés együttműködhetett az ISIS elemeivel az iráni bombatámadás végrehajtásában” (Fathollah-Nejad, 2024). 2024 júliusában Stock tárgyalt a dél-afrikai rendőrség vezetőivel a szervezett bűnözéssel, valamint a terrorizmussal kapcsolatos kérdésekről, megemlítve az együttműködés fontosságát a bűnözés nemzetközi eszkalációjával szemben (SABC News, 2024).

Nyomozati szinten nehéz határozott állításokat tenni az Interpol tevékenységéről, mivel a kommunikáció és az információcsere (különösen kétoldalú szinten) a helyszínen, a különböző országok rendőrségei között történhet, függetlenül attól, hogy a szervezet csúcán mit mondanak, vagy mit nem mondanak ki. A *Red Notices* (legmagasabb szintű körözési lista) adatbázis jelenleg 26 izraeli személy nevét tartalmazza, akiket különböző bűncselekmények miatt keresnek, és két palesztin személyét, akiket gyújtogatás miatt keresnek (Interpol honlap, [Red Notice](#)).

Az izraeli rendőrség által az Interpolon keresztül körözött gyanúsítottak száma jelenleg nulla. 2024-ben mintegy 13 izraelit tartóztattak le külföldön az Interpol értesítései alapján ([Eichner, 2024](#)). Bár a Hamasz vezetői ellen nem adtak ki Interpol körözést, a török hatóságok nemrégiben kifejezték azt a szándékukat, hogy izraeli gyanúsítottak után kutassanak, akik állítólag felelősek egy amerikai-török aktivista 2024 szeptemberében, Ciszjordániában történt meggyilkolásáért ([Akin, 2024](#)). Hasonló módon felmerült, hogy az Interpol vonják be Benjamin Netanjahu izraeli miniszterelnök és az ország volt védelmi minisztere, Yoav Gallant letartóztatásába, tekintettel a Nemzetközi Büntetőbíróság azon döntésére, miszerint háborús bűnöket követtek volna el. Konkrétan az Arab Center Washington DC nevű érdekvédelmi csoport azt javasolta, hogy az országok „intézzenek kérést az Interpolhoz, hogy adjon ki felhívást valamenyny tagállamnak Netanjahu és Gallant letartóztatására és kiadatására, bárhol is találják meg őket” ([Akram & Quigley, 2024](#)). Bár elismerték, hogy nemzetközi körözést valószínűleg nem adnak ki egy hivatalban lévő államfő ellen, azonban „valós megfontolás tárgyát képezi Gallant esetében”, és Netanjahu esetében is megvalósítható lenne, amikor „már nem ő a miniszterelnök” ([Akram & Quigley, 2024](#)).

Nyilvános reakciók

Az Interpol a szélesebb nyilvánosság körében továbbra is viszonylag ismeretlen és működését tekintve félreértett szervezet. A büntető igazságszolgáltatással és a kapcsolódó társadalomtudományokkal foglalkozó tudósok sem mindig járultak hozzá az Interpol terrorizmussal és más bűnüldözési területekkel kapcsolatosan betöltött szerepének megértéséhez. Ennek ellenére legalább néhány nyilvános felhívás elhangzott a közösségi platformokon és a civil szerveződések által, azért, hogy az Interpol vállalja fel a terrorizmus elleni küzdelem felelősségét, különösen a Hamasz és más dzsihadista csoportok által elkövetett terrorcselekményekkel kapcsolatban.

Néhány nappal a Hamasz-támadások után, 2023. október 12-én az American Center for Law & Justice levelet küldött Michael Hughes-nak, a washingtoni Interpol Nemzeti Központi Iroda igazgatójának. A levélben kérte, hogy a Hamasz tagjaira vonatkozó Interpol körözéseket adjanak ki ([American Center for Law & Justice, 2023](#)). A kérést azzal indokolták, hogy az október 7-i halálos áldozatok között amerikai állampolgárok is voltak. Konkrétan *Green Notice*, azaz zöld szintű körözést kértek (a közbiztonságra veszélyt jelentő bűncselekmény gyanúsítottjára való figyelmeztetés) a Hamasz öt megnevezett tagja ellen, akikről tudott volt, hogy részt vettek az atrocitásokban. Köztük volt Mohammed Deif, a Hamasz al-Kassam Brigádok vezetője, akit az IDF erői 2024-ben megöltek egy célzott művelet során, a Hamasz elleni „*vas kardja*” háború részeként.

Továbbá 2024. január 3-án, a Simon Wiesenthal Központ levelet intézett Stock Interpol-főtitkárhoz, amelyben felszólította, hogy adjanak ki vörös körözést (a gyanúsított felkutatása és letartóztatása) a Hamasz vezetői ellen. A levél hat személyt nevezett meg, köztük Yahya Sinwar, Mahmoud al-Zahar és Mohamed Deif (Simon Wiesenthal Központ, 2024; [Samuels, 2024](#); [Israel National News, 2024](#)). A levél megemlíti, hogy ez az intézkedés nem sértené az Interpol azon rendelkezését, hogy nem avatkozhat be „*politikai, katonai, vallási vagy faji jellegű*” ügyekbe, mivel az október 7-i támadások „*diabolikusan bűnös*” jellegűek voltak. „*Azzal, hogy ezeket a bűnözőket a körözöttek listájára teszi, az Interpol történelmet írhatna.*” (Simon Wiesenthal Központ, 2024). A három gyanúsított közül Sinwart és Deifet a Hamasz elleni háború során az IDF erői által megölték, míg al-Zahar október 7-e óta nem jelent meg a nyilvánosság előtt.

A terrorizmus bűncselekményként való kezelésére irányuló szélesebb körű felhívás részeként a B’nai B’rith International képviselői 2024 februárjában azt javasolták, hogy az Interpol lépjen közbe, és a Hamasz és más terrorista csoportok tagjainak felkutatására használja a saját kommunikációs rendszerét ([Mariaschin & Michaels, 2024](#)). Azt a tragikusan ironikus érvet hozták fel, hogy az Interpol fokozott szerepe a terrorizmus elleni küzdelemben, mint a nemzetközi bűnüldözés kérdésében, megakadályozhatná a háborúkat és a katonai beavatkozásokat a terrorista tevékenységekkel kapcsolatban.

Végül a fenti szervezeti kezdeményezések mellett, Oliver North, az amerikai tengerészgyalogság egykori alezredese, aki az Irán–Contra-ügyben játszott szerepéről ismert, felhívást intézett az Interpolhoz, hogy a szervezet reagáljon az október 7-i eseményekre. North, aki most politikai kommentátorként időnként megjelenik a médiában, széles körű ellenoffenzívát javasolt az október 7-i eseményekben részt vevő terroristák ellen, amely katonai beavatkozást, politikai nyomást és bűnüldözési intézkedéseket foglal magában ([Creitz, 2023](#)). Amellett,

hogyan azt javasolta, hogy az (amerikai) Igazságügyi Minisztérium emeljen hivatalos vádat a Hamasz ellen, North azt is javasolta, hogy „*Interpol molinón a terroristák fotóit függesszék ki a világ repülőterein, mert ez megakadályozhatná, hogy ezek a gengszterek szabadon utazzanak*” (Creitz, 2023).

A téma megvitatása

E vizsgálat eredményei egyértelműen azt mutatják, hogy az Interpol az elmúlt években nem csupán csökkentette a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos aktivitását, hanem – ami még egyértelműbb – a szervezet teljesen néma és tétlen maradt a Hamasz október 7-i atrocitásaival kapcsolatban. Az Interpolnak a terrorizmus elleni küzdelemben betöltött változó szerepe magyarázatot követel. A következőkben felvázolok néhány olyan körülményt, amelyek hozzájárulhattak a fenti helyzet kialakulásához.

Izrael részvétele az Interpolban történelmileg gyakran nehézségekbe ütközött. Az izraeli rendőrség 1949. október 15-én, nem sokkal az államalapítás után vált tagjává az Interpolnak. A tényleges részvétel az évek során minimális volt. 2017-ben a Palesztinát képviselő rendőrség is az Interpol tagjává vált, miután Izrael számos sikeres erőfeszítést tett a tagság megakadályozására (Ahren, 2016). A lépés érthető módon feldühítette Izraelt (Allen, 2017; Charlton, 2017; Keinon, 2017a, 2017b; Pileggi, 2017). Palesztina egyébként az Interpol honlapján az ázsiai/dél-csendes-óceáni régió részeként szerepel (más közel-keleti tagokkal együtt), míg Izrael Európa részeként van besorolva (URL5).

Izrael a Nemzeti Központi Irodán keresztül tagja az Interpolnak, amely összeköti az izraeli bűnüldöző szerveket a franciaországi Lyonban található Interpol központjával. Az október 7-i támadások idején az Interpol izraeli képviselője Dror Assaraf, a rendőrség hírszerzési osztályának vezetője volt. Néhány héttel a Hamasz-támadások előtt, 2023 szeptemberében éppen ő kísérte el Yaakov Shabtai izraeli rendőrfőnököt az Egyesült Arab Emírségek (UAE) rendőrségének dubai látogatására, hogy megvitassák országaik „szervezett bűnözés és terrorizmus elleni közös harcát” (Husseini, 2024). A beszámolók szerint feszültség alakult ki Shabtai és Itamar Ben Gvir nemzetbiztonsági miniszter között, aki 2022-es kinevezése óta felügyeli az izraeli nemzeti rendőrséget és a MAGAV határrendőrséget (Husseini, 2024).

A 2020-as Ábrahám megállapodást követően az Egyesült Arab Emírségek és Izrael normalizálta kapcsolatait, és egy izraeli rendőrségi tisztviselő állomásozott az Abu-Dzabiban lévő izraeli nagykövetségen. (2024 júliusában Shabtait Avshalom Peled váltotta fel.) Assaraf rendőrfőnök 2024 szeptemberében

lemondott „*az izraeli katonai és biztonsági intézményeket érintő lemondási hullám közepette*”, és helyére Daniel Levi rendőrfőnök került (The Cradle, 2024). Ez volt akkoriban a harmadik lemondás az izraeli rendőrség vezetésében azóta, hogy Levit a nemzetbiztonsági miniszter ugyanabban az év júliusában ki-nevezte (Haberler, 2024). Izrael belpolitikai zavarai mellett – amelyek hatással vannak a rendőri vezetés pozícióira és a nemzetközi rendőri munkára – Izrael általában kevés támogatást kapott az Interpoltól. A Hamasz vezetők letartóztatására és az izraeli rendőrség terrorizmus elleni küzdelemben való támogatására irányuló kéréseket az Interpol rendszerint figyelmen kívül hagyta (URL6).

2017-ben, egy nappal azután, hogy Palesztinát felvették az Interpolba (szeptember 27-én), a Shurat HaDin Izraeli Jogi Központ levelet küldött az Interpolnak, hogy tegyen meg „*minden szükséges lépést a Hamasz vezetőjének és terroristájának, Száleh al-Arourinak a letartóztatására két hírhedt, izraeliek elleni bűncselekményben játszott szerepe miatt*” (Bob, 2017). Al-Arouri a Hamasz egyik (azóta az IDF által 2024. január 2-án megölt) ügynöke volt, akit három izraeli tinédzser 2014-es elrablásának és meggyilkolásának, valamint egy rabbi és felesége 2015-ös meggyilkolásának kitervelésével vádoltak.

Nem meglepő módon az izraeli tisztviselők élesen bírálták, hogy az Interpol nem foglalkozik a Hamasz és a hozzá kapcsolódó radikálisok által jelentett terrorista fenyegetéssel és akciókkal. Alan Baker, a Jeruzsálemi Biztonsági és Külügyi Központ munkatársa például megjegyezte, hogy 2017. szeptember 26-án, ugyanazon a napon, amikor a palesztinok belépését az Interpolba hivatalossá tették, egy palesztin állampolgár három embert lőtt le Har Adar faluban. Baker elítélte „*a nemzetközi közösség teljes érzéketlenségét*”, és azzal érvelt, hogy a palesztinok Interpol-tagságának engedélyezése „*zöld utat és engedélyt ad a palesztinoknak a terrorra való uszításra és annak jutalmazására*” (Baker, 2017).

Izraelnek nem csak nehézséget okozott, hogy segítséget kérjen az Interpoltól a terrorizmus elleni erőfeszítéseikhez, de arra is voltak kísérletek, hogy az Interpol izraeli tisztviselők ellen használják fel. 2010 januárjában, amikor a Hamasz vezetőjét, Mahmud al-Mabhuhot holtan találták egy dubai szállodai szobában, a dubai rendőrfőnök a Moszad vezetőjének, Meir Dagannak a letartóztatását kérte, amennyiben a szervezet lenne felelős a halálesetért (Rushworth, 2010). Az EAE rendőrfőnöke később Benjamin Netanjahu miniszterelnök, valamint a Moszad vezetője ellen is feljelentést tett. Az Interpol Dubaj kérésére több, az állítólagos gyilkosság miatt körözött izraeli személy ellen is elfogató parancsot adott ki (Reuters, 2010). Ilyen körülmények között nem meglepő, hogy az Interpolról még Anat Granit, az izraeli rendőrség nyugalmazott főfelügyelője és az Interpol korábbi izraeli vezetője is negatív véleménnyel van, aki „*szörnyetegnek*” nevezte a nemzetközi rendőri szervezetet (Shani, 2018).

Záró gondolatok

Az Interpol október 7-i terrortámadásokra adott válaszával kapcsolatos vizsgálat eredményei éppoly egyértelműek, mint amennyire zavarba ejtőek. Az Interpol ugyanis teljesen néma maradt az október 7-i eseményekkel és a Hamasszal kapcsolatban egyaránt. Ez a hallgatás szöges ellentétben áll a több mint húsz évvel ezelőtti, 9/11 utáni Interpol reakciókkal és az akkori számos aktivitással, amelyekkel a nemzetközi terrorizmussal kapcsolatos növekvő aggodalmakra reagált a szervezet.

Még ha figyelembe is vesszük, hogy az elmúlt évtizedben az Interpol fokozatosan csökkentette a terrorizmusra való fókuszálást, a nemzetközi terrorizmus (legtöbb formája) iránti figyelem jelenlegi hiánya minden értelemben érthetetlen. Megfigyelhető, hogy az Interpol vezetése a 2023. október 7-i Hamasz-atrocitások előtt többet beszélt a terrorizmusról, mint azt követően.

Különböző kritikusok és megfigyelők felvetették, hogy az Interpolnak szerepe lehet és kell, hogy legyen az október 7-i események nemzetközi vonatkozásainak kezelésében. Amint azonban ez az írás bemutatta, Izrael és az Interpol közötti együttműködés nehézségei, valamint az Izraelen belüli politikai, jogi és rendőrségi nehézségek valószínűtlenné teszik az ilyen válaszlépéseket az Izrael nemzetállamot fenyegető terrorizmus és az ellene elkövetett terrorcselekmények esetében.

Végezetül, az Interpolt mint szakmai szervezetet érintő közelmúltbeli fejlemények tágabb kontextusában is szükséges elhelyezni ([URL7](#)). Ahogyan ugyanis egyre több szakértő és megfigyelő felvetette, az Interpol az utóbbi években átpolitizálódott, és a bűnüldözés eszközeit, különösen a körözési listákat, állítólag egyes autokratikus politikai rezsimek visszaélésekre használták fel ([Boyajian, 2024](#); [Bromund, Grossman, & Greenberg, 2024](#); [Bromund & Reich, 2021](#); [Lemon, 2019](#); [Keith, 2025](#); [San, 2022](#)).

Ami az Interpol autokratikus kormányok általi visszaéléseit illeti, nem alaptalan feltételezés, hogy a szervezet vezetésére nyomást gyakorolnak, hogy engedjen a politikai követeléseknek. Megjegyzendő, hogy a szervezet jelenlegi elnöke az Egyesült Arab Emírségekből származó Ahmed Naser Al-Raisi vezérőrnagy, akit a törökországi Isztambulban tartott Interpol Közgyűlésen, 2021-ben választottak meg négy évre ([BBC, 2021](#)). A megválasztásra annak ellenére került sor, hogy súlyos aggályok merültek fel azzal kapcsolatban, hogy Al-Raisi részt vett az általa felügyelt biztonsági erők által elkövetett kínzásokban az Egyesült Arab Emírségekben. A fenti vádak gyanúja miatt Al-Raisi ellen még a francia hatóságok is vizsgálatot folytattak ([Associated Press, 2022](#)). Továbbá fontos megemlíteni, hogy az Egyesült Arab Emírségek minden más országnál

nagyobb mértékben járult hozzá anyagilag az Interpol támogatásához. Az Interpol 2017-ben 50 millió eurós adományt kapott az Egyesült Arab Emírségektől, amelyet a rendőri szervezet önkéntes finanszírozási rendszerén keresztül engedélyeztek egy (azóta megszűnt) projekt létrehozására, amely a terrorizmus elleni küzdelmet is a célterületek közé sorolta (Calvert-Smith, 2021; Estlund, 2021).

Al-Raisi elnökségének és az Egyesült Arab Emírségek befolyásának fényében, amelyet az ország az Interpol túlzott finanszírozásán keresztül gyakorol, az Egyesült Arab Emírségek tisztviselőinek az Interpolban való, fentebb tárgyalt sajátos részvétele különös jelentőséget kap. Ezért nem alaptalan az a feltételezés sem, hogy az Egyesült Arab Emírségek befolyást gyakorolnak az Interpol szervezetére és annak tevékenységére a nemzetközi terrorizmussal kapcsolatos ügyekben. Ez megmagyarázná, hogy Jürgen Stock főtitkár miért fordított meglehetősen nagy figyelmet az ISIS terrorizmusára, például amikor 2021. augusztus 26-án elítélte az afganisztáni Kabul repülőterén elkövetett terrortámadást (URL3). Ezzel szöges ellentétben az Interpol vezetése mélyen hallgatott a Hamasz egyébként hasonló és nagy visszhangot kiváltó dzsihadista akcióiról (Interpol, 2021).

Végezetül egy kérdéssel fejezem be írásomat: Az Interpol elnökének kérései – bár nagyrészt szimbolikus tisztségről van szó – és a saját nemzeti politikai érdekeiket képviselő más befolyásos Interpol résztvevők diktálják-e a főtitkárságnak, hogy az Interpol mint hivatásos rendőri szervezet hogyan működjön a Hamasz és Izrael ügyében?

További elemzések hiányában erre a kérdésre jelenleg nem lehet egyértelmű választ adni, de a kérdés észszerű alapon feltehető, és legalább ilyen észszerű alapon az Interpol vezetősége elé is kellene terjeszteni. Még politikai, normatív vagy egyéb külső tényezőkre való hivatkozás nélkül is, az Interpol kiemelt és egyedülálló nemzetközi bűnüldözési küldetése is ezt követeli. A jelenlegi helyzetben mindenesetre az a sokatmondó következtetés vonható le, hogy az Interpol – legalábbis néhány alkalommal – a semlegesség gyakorlása mellett érvel, de gyakorlatilag visszaél ezzel az elvvel.

Felhasznált irodalom

- Ahren, R. (2016). Israel thwarts Palestinians' campaign to join Interpol. *The Times of Israel*, November 8, 2016. <https://www.timesofisrael.com/israel-thwarts-palestinians-campaign-to-join-interpol/>
- Akin, E. (2024). Turkey seeks Interpol Red Notice in Israeli killing of US activist. *AL Monitor*, September 12, 2024. <https://www.al-monitor.com/originals/2024/09/turkey-seeks-interpol-red-notice-israeli-killing-us-activist>

- Akram, S. M., & Quigley, J. B. (2024). Arrest warrant for Netanyahu: A long time coming. *Arab Center Washington DC*, November 27, 2024. <https://arabcenterdc.org/resource/arrest-warrant-for-netanyahu-a-long-time-coming/>
- Allen, B. (2017). Palestine just joined Interpol: Is that bad for Israel? *Foreign Policy*, September 27, 2017. <https://foreignpolicy.com/2017/09/27/palestine-just-joined-interpol-is-that-bad-for-israel-police-middle-east-china/>
- American Center for Law & Justice. (2023). Request to issue INTERPOL notices against Hamas operatives responsible for murdering and taking as hostages U.S. citizens in Israel. Letter. *American Center for Law & Justice*, October 12, 2023. http://media.aclj.org/pdf/ACLJ-INTERPOL-Letter_Redacted.pdf
- Associated Press. (2022). French court investigates Interpol chief over torture claims. *Associated Press*, May 11, 2022. <https://apnews.com/article/europe-france-crime-paris-war-crimes-9a98aba0793121c74c3b7ef4ccde7ff7>
- Baker, A. (2017). INTERPOL ignores terror and criminals. *Jerusalem Center for Security and Foreign Affairs*, September 26, 2017. <https://jcfa.org/interpol-ignores-terror-criminals/>
- BBC. (2021). UAE general accused of torture elected Interpol president. *BBC*, November 25, 2021. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-59417409>
- Bob, Y. J. (2017). NGO demands Interpol arrest Hamas leader who masterminded terror attacks against Israel. *The Jerusalem Post*, October 1, 2017. <https://www.jpost.com/arab-israeli-conflict/ngo-demands-interpol-arrest-hamas-leader-who-masterminded-terror-attacks-against-israel-506336>
- Boyajian, A. W. (2024). Transnational repression: A threat to rights and security in the United States. Written testimony to the House Homeland Security Committee Subcommittee on Counterterrorism. *Law Enforcement, and Intelligence hearing*, January 17, 2024. <https://homeland.house.gov/wp-content/uploads/2024/01/2024-01-17-CTI-HRG-Testimony-1.pdf>
- Bromund, T. R., Grossman, S., & Greenberg, I. (2024). As Interpol gets new Secretary General, what are the risks of abuses over reforms? *Just Security*, November 1, 2024. <https://www.justsecurity.org/104398/new-interpol-chief-abuses-reforms/>
- Bromund, T. R., & Reich, J. (2021). Abuse of Interpol for transnational repression: Assessing the FY22 NDAA's provisions for prevention. *The Heritage Foundation*, November 12, 2021. <https://www.heritage.org/global-politics/commentary/abuse-interpol-transnational-repression-assessing-the-fy22-ndaas>
- Calvert-Smith, D. (2021). *Undue Influence: The UAE and Interpol*. Report, London, March 2021. https://www.bindmans.com/uploads/files/documents/The_UAE_and_Interpol_an_analysis.pdf
- Charlton, A. (2017). Interpol approves Palestinian membership, angering Israel. *Associated Press*, September 27, 2017. <https://apnews.com/general-news-1149fcd99d404546a33fdbb2c66dabf2>
- Cradle The. (2024). Wave of resignations continues in Israel as police intel chief steps down. *The Cradle*, September 4, 2024. <https://thecradle.co/articles-id/26712>

- Creitz, C. (2023). Oliver North calls on DOJ to indict Hamas leaders for murdering Americans: Use Interpol to halt their travel. *Fox News*, October 28, 2023. <https://www.foxnews.com/media/oliver-north-calls-doj-indict-hamas-leaders-murdering-americans-use-interpol-halt-travel>
- Deflem, M. (2024). The declining significance of Interpol: Policing international terrorism after 9/11. *International Criminal Justice Review*, 34(1), 5-19. <https://doi.org/10.1177/10575677221136175>
- Deflem, M. (2010). *The Policing of Terrorism*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203860380>
- Deflem, M. (2002). *Policing World Society*. Oxford University Press.
- Deflem, M., & Maybin, L.C. (2005). Interpol and the policing of international terrorism: Developments and dynamics since September 11. In Snowden, L. L. & Whitsel, B. (Eds.), *Terrorism: Research, Readings, & Realities* (pp. 175-191). Upper Saddle River.
- Eichner, I. (2024). At least 13 Israelis arrested abroad after Interpol issues warrants. *Ynetnews*, August 13, 2024. <https://www.ynetnews.com/article/hk3agyeha>
- Estlund, M. (2021). The United Arab Emirates, INTERPOL's funding, and why Ahmed Naser Al-Raisi's presidential candidacy is a problem. *Red Notice Law Journal*, November 24, 2021. <https://www.rednoticelawjournal.com/2021/11/the-united-arab-emirates-interpols-funding-and-why-ahmed-naser-al-raisis-presidential-candidacy-is-a-problem/>
- Fathollah-Nejad, A. (2024). The curious case of the Kerman Attacks. *New Lines Magazine*, March 4, 2024. <https://newlinesmag.com/argument/the-curious-case-of-the-kerman-attacks/>
- Global Coalition The. (2024). Post on X, September 30, 2024. <https://x.com/coalition/status/1840738372933058754>
- Haberler. (2024). Resignations in Israel, one after another! The top figure in intelligence has stepped down from their position. *Haberler.com*, September 4, 2024. <https://en.haberler.com/resignations-in-israel-one-after-another-the-top-1991073/>
- Husseini, I. (2024). Israel's police commissioner in Dubai for second visit this year to meet UAE officials. *The New Arab*, September 20, 2023. <https://www.newarab.com/news/israels-police-commissioner-dubai-meet-uae-officials>
- Interpol (2021). Continued imperative to combat ISIS –INTERPOL Secretary General. *Interpol*, August 30, 2021 <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2021/Continued-imperative-to-combat-ISIS-INTERPOL-Secretary-General>
- Interpol View Red Notices. <https://www.interpol.int/en/How-we-work/Notices/Red-Notices/View-Red-Notices>
- Israel National News. (2024). Wiesenthal Center: Interpol must put Hamas leaders on wanted list'. *Israel National News*, January 3, 2024. <https://www.israelnationalnews.com/en/news/383017>
- Keinon, H. (2017a). Interpol votes to admit 'State of Palestine' as new member state. *The Jerusalem Post*, September 27, 2017. <https://www.jpost.com/israel-news/politics-and-diplomacy/interpol-votes-to-admit-state-of-palestine-as-new-member-state-506088>
- Keinon, H. (2017b). When Interpol clashes with the 'Bibi doctrine'. *The Jerusalem Post*, September 29, 2017. <https://www.jpost.com/international/when-interpol-clashes-with-the-bibi-doctrine-506256>

- Keith, B. (2025). INTERPOL is at a crossroads amid rising global repression. *Solicitors Journal*, January 14, 2025. <https://www.solicitorsjournal.com/sjarticle/interpol-is-at-a-crossroads-amid-rising-global-repression>
- Lemon, E. (2019). Weaponizing Interpol. *Journal of Democracy*, 30(2), 15-29. <https://doi.org/10.1353/jod.2019.0019>
- Mariaschin, D. S., & Michaels, D. J. (2024). To avoid more Gaza wars, treat terrorism as a crime – Opinion. *The Jerusalem Post*, February 3, 2024. <https://www.jpost.com/opinion/article-784858>
- Office of Public Affairs, U.S. Department of Justice. (2023). Attorney General Merrick B. Garland statement following meeting with President Biden and National Security Team on terrorist attacks in Israel. *Office of Public Affairs, U.S. Department of Justice*, October 12, 2023. <https://www.justice.gov/opa/pr/attorney-general-merrick-b-garland-statement-following-meeting-president-biden-and-national>
- Pileggi, T. (2017). Israel seeking to block fresh Palestinian bid to join Interpol. *The Times of Israel*, September 24, 2017. <https://www.timesofisrael.com/israel-seeking-to-block-fresh-palestinian-bid-to-join-interpol/>
- Reuters. (2010). Interpol issues notice for Hamas murder suspects. *Reuters*, February 18, 2010. <https://www.reuters.com/article/world/us/interpol-issues-notice-for-hamas-murder-suspects-idUSTRE61H4MO/>
- Rushworth, N. (2010). Israel dismisses calls for arrest of top spy over Hamas killing. *France24.com*, February 19, 2010. <https://www.france24.com/en/20100219-israel-dismisses-calls-arrest-top-spy-over-hamas-killing>
- SABC News. (2024). Interpol to support SA in combating international syndicates. *SABC News*, July 25, 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=SwdoQTEFjX4>
- Samuels, S. (2024). Hamas terrorists must be placed on Interpol's 'wanted' list. *The Times of Israel*, January 11, 2024. <https://blogs.timesofisrael.com/hamas-terrorists-must-be-placed-on-interpols-wanted-list/>
- San, S. (2022). Transnational policing between national political regimes and human rights norms: The case of the Interpol Red Notice system. *Theoretical Criminology*, 26(4), 601-619. <https://doi.org/10.1177/13624806221105280>
- Shani, A. (2018). 'Interpol Has Become a Monster'. *Haaretz*, August 13, 2018. <https://www.haaretz.com/israel-news/2018-08-13/ty-article-magazine/.premium/interpol-has-become-a-monster/0000017f-f7b1-d460-aff-fff757700000>
- Simon Wiesenthal Centre. (2024). Wiesenthal Centre open letter to INTERPOL: "Hamas terrorists must be placed on wanted list". Letter. *Simon Wiesenthal Centre*, January 3, 2024. <https://www.wiesenthal-europe.com/en/1062-wiesenthal-centre-open-letter-to-interpol-hamas-terrorists-must-be-placed-on-wanted-list>
- Stock, J. (2024). Interpol Secretary-General on threats caused by terrorist acts. United Nations. YouTube video, February 15, 2024. https://www.youtube.com/watch?v=qw_GkNGRmZ8

- Stock, J. (2023a). Post on X, October 26, 2023. https://x.com/INTERPOL_SG/status/1717479279418638615
- Stock, J. (2023b). Post on X, November 27, 2023. https://x.com/INTERPOL_SG/status/1729178721737670730
- Tehran Times. (2024). Interpol offers support to Iran following Kerman terrorist attack. *Tehran Times*, January 9, 2024. <https://www.tehrantimes.com/news/493517/Interpol-offers-support-to-Iran-following-Kerman-terrorist-attack>
- United Nations. (2018). Interpol chief on counter-terrorism. *United Nations*, June 28, 2018. <https://webtv.un.org/en/asset/k11/k11cmif48a>
- United Nations. (2023). General Assembly adopts resolution calling for immediate, sustained humanitarian truce leading to cessation of hostilities between Israel, Hamas. Tenth Emergency Special Session, 40th & 41st Meetings (AM & PM), GA/12548, October 27, 2023. <https://press.un.org/en/2023/ga12548.doc.htm>

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Interpol. Post on X, October 1, 2024.* https://x.com/INTERPOL_HQ/status/1841024996870639696
- URL2: *Interpol Washington. Post on X, October 14, 2023.* https://x.com/INTERPOL_USA/status/1713308749740277957
- URL3: *Interpol Israel.* <https://www.interpol.int/Who-we-are/Member-countries/Europe/ISRAEL>
- URL4: *Interpol keyword search 'terrorism.* <https://www.interpol.int/Search-Page?search=terrorism>
- URL5: *Interpol website, Palestine.* <https://www.interpol.int/Who-we-are/Member-countries/Asia-South-Pacific/PALESTINE>
- URL6: *Interpol Partnerships against terrorism.* <https://www.interpol.int/en/Crimes/Terrorism/Partnerships-against-terrorism>
- URL7: *Interpol Terrorism.* <https://www.interpol.int/en/Crimes/Terrorism>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Deflem, M. (2025). Október 7-e és a nemzetközi rendőrségi együttműködés. Az Interpol hallgatása. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1661–1668. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1661-1678>

Nyilatkozatok

E cikk egy korábbi változata a Sir David Garrard Session on International Counter-Terrorism Policing című előadásra készült. A terrorizmus elleni küzdelemről szóló Shabtai Shavit Világcsúcstalálkozó keretében, amelyet a Nemzetközi Terrorizmus Elleni Intézet szervezett. Reich-

man Egyetem, Herzlyia, Izrael, 2024. október. Bár az előadás szekcióját az Izrael elleni október 1-jei iráni rakétatámadás miatt törölték, nagy hasznomra vált, hogy részt vehettem a rövidített konferencián 2024. október 4. és 14. között Izraelben tett kutatói látogatásom során.

Összeférhetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Mathieu Deflem, aki adeflem@mailbox.sc.edu e-mail címen érhető el.

Szemelvények és emlékek Magyarország határőrizetének korszakaiból

Excerpts and memories from the periods of border security in Hungary

Hottó István

doktorandusz
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
hoto.istvan@ajk.pte.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja a határőrség és a magyarországi határőrizet múltjának és egyes korszakainak bemutatása, ami által betekintést nyerhetünk a határőrség szervezetének alakulásába, megismerhetjük azokat a körülményeket, hatásokat és történelmi eseményeket, melyek befolyásolták mindenkori működését.

Módszertan: A tanulmány irodalmi forrásokra támaszkodva széles időszakot ölel fel a magyarországi határőrizet történetéből, olyan bonyolult és eseménydús emlékeket idéz fel, melyek hűen és részletesen szemléltetik egy letűnt kor történéseit.

Megállapítások: A határőrség emlékeinek védelme és hagyományainak méltó ápolása kiemelt jelentőségű, hiszen a határőrség szellemiségének üzenetei így őrizhetők meg az utókor számára.

Érték: A tanulmány megismerteti az olvasót a határőrség és a magyarországi határőrizet múltjával, történetével, szellemiségével. Ezen az emlékek megőrzéséért napjainkban sokan és sokat tesznek. A legjelentősebb emlékhelyek a volt apátistvánfalvai határőr őrsből kialakított Apátistvánfalvai Határőr Emlékhely és a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Karának Határrendészeti Tanszékén található Határőr Emlékhely. A hagyományörzők küldetésadata példaértékű, az emlékek kiemelt jelentősége elvitathatatlan. A határőrség értékeinek védelme és hagyományainak ápolása közügynek tekinthető.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 12. 16. Átdolgozás: 2025. 03. 11.
Elfogadás: 2025. 05. 10.

Kulcsszavak: határőrség, határőrség története, határőrizet, a határőrség megszűnése, Apátistvánfalvai Határőr Emlékhely, határőrség emlékei

Abstract

Aim: The purpose of this study is to enhance understanding of the evolution of the Hungarian Border Guard, by providing an overview of the various historical events and forces that shaped the organization throughout different periods.

Methodology: By drawing on a broad literature covering various periods in the history of border surveillance in Hungary, this study provides a detailed examination of the history of the Hungarian Border Guard.

Findings: It is imperative to work to preserve the memory and traditions of the Border Guard, as this is the only path to maintaining its spirit into the future.

Value: This study provides the reader with an understanding of the history, spirit, and messages of the Hungarian Border Guard. A great deal of recent work has been conducted to preserve these memories. Several significant monuments have been created, including the Apátistvánfalva Border Guard Memorial Site, established in the former Apátistvánfalva border guard post, and the Border Guard Memorial Room at the Border Guard Department of the National University of Public Service, Faculty of Law Enforcement. The dedication of those working to protect these traditions is exemplary; the significance of their work is unquestionable. The protection of the values of the Border Guard and the preservation of its traditions is arguably a matter of public interest.

Keywords: Border Patrol, History of the Border Patrol, Border Guard, The demise of the Border Patrol, Apátistvánfalva Border Patrol Memorial, Border Patrol memories

Bevezető gondolatok

A határvédelem kifejezés értelmezése napjainkra átalakult. Míg korábban hadtudományi és rendészettudományi szempontból is e tevékenységbe elsősorban területvédelmi és katonai feladatok tartoztak, addig tág értelmezésben napjainkban a határvédelem az ország államhatárának jogellenes átlépése megakadályozásában testet öltő, az államhatár rendjének védelméhez köthető valamenynyí jogi és technikai eszköz, illetve rendészeti és katonai módszer beletartozik. A rendőrség feladata ugyanakkor nem határvédelmi, hanem határrendészeti természetű, és olyan részfeladatokból áll össze, mint az államhatár őrizete, a határforgalom ellenőrzése és a határrend mindenkor fenntartása (Hautzinger, 2020).

A határőrség napját 1992-től kezdődően minden évben június 27-én, Szent László, a határőrök védőszentjének napján ünneplik. Ezt a hagyományt az sem szakította meg, hogy 2008. január 1-jével a szervezet beolvadt a rendőrségbe. A Határőr Kultúráért Alapítvány kuratóriumi elnöke, Vájlok László r. alezredes, mesteroktató és Dr. Balla József r. ezredes a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar általános és fejlesztési dékánhelyettese kezdeményezte egy emlékhely kialakítását. Elhivatottságuknak köszönhetően a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar Határrendészeti Tanszékén megszületett a Határőr Emlékhely, illetve Emlékszoba, amely a kar 30. évfordulóján, 2022. szeptember 1-jén került felavatásra, azóta pedig szerkesztés része a határrendészeti szakirányú hallgatók oktatásának és a hagyományok ápolásának ([URL1](#)).

Béndek József altábornagynak, a határőrség utolsó országos parancsnokának kezdeményezésére az Őrségben található Apátistvánfalván, az egykori határőr őrsből került kialakításra 2007-ben a Határőr Emlékhely.

A korábban megszűnésre ítélt őrs tizenhat év múltán újjászületett, ahol elhelyezésre került a határőr emlékmű, melynél Szent László napján minden évben megemlékeznek és koszorúkat helyeznek el a volt határőrök ([Hottó, 2023](#)).

A szimbolikus értékű Apátistvánfalvai Határőr Emlékhelyen a Szent László napi megemlékezéseket 2019-től minden évben a Körmendi Rendvédelmi Technikum rendezi meg, azt megelőzően pedig az Országos Rendőr-főkapitányság szervezésében zajlottak a koszorúzási ünnepségek.

Az Apátistvánfalvai Határőr Emlékhely falára elhelyezett márványtablán olvasható Kossuth Lajos egyik leveléből származó idézet – „*A nemzet kegyeletere legyen emlékeztető a hűségre, a kötelességre a magyar Haza szabadsága iránt...*” ([URL2](#)) – hűen tükrözi az emlékhelyre látogatók számára a határőrség egykori üzenetét.

A szervezett határőrizet kezdetei Magyarországon

A kiegyezés után fokozatosan megszűnt a katonai határőrvidék, és az államhatárok őrizetére különböző szervezetek alakultak ki. Az 1881. évi III. törvénycikkkel ([URL3](#)) létrehozott Magyar Királyi Csendőrség csak alkalmasszerűen látott el határőrizeti feladatokat, mint ahogy történt az az 1884. évi marhavész és kolerajárvány idején. A magyar–román határegyezmény után, amelyet a magyar országgyűlés 1888. április 30-án emelt törvényerőre, szükségessé vált az új, pontosan kijelölt és karbantartott határvonal megbízhatóbb őrzete. E célra hozták létre 1891. július 15-én az 50.341 számú közös honvédelmi és

belügyminiszteri utasítással a Magyar Királyi Határszéli Csendőrséget, amely – kisebb változásokkal és később a csendőrség szervezetén belül – közbiztonsági feladatai mellett gyakorlatilag 1945-ig részt vett a határőrizetben. A magyar államiséghez igazodó második határőrizeti szervezet az 1903. évi VIII. törvénycikkel ([URL4](#)) létrehozott Magyar Királyi Határrendőrség volt, amely az első országos hatáskörű határőrizeti szervezetnek tekinthető a dualista államban.

A határrendőrség hosszas egyeztetések után 1906. január 15-én kezdte meg működését. Feladatát Magyarország teljes határszakaszán látta el, szervezete 16 határrendészeti kapitányságból és 31 kirendeltségből állt. A kapitányságok, a kirendeltségek negyedéves ellenőrzése mellett, a határőrizetben részt vevő hatóságok munkáját félévente ellenőrizték (Parádi, 2006). Létrejöttével a határőrizet irányítása a Pénzügyminisztériumtól átkerült a Belügyminisztériumhoz (Kui, 2020). A határrendőrség, amely vezető szerepet töltött be a határőrizettel foglalkozó szervezetek tevékenységének összehangolásában, ennek megfelelően széles jogkört kapott a határőrizeti, határforgalomellenőrzési és idegenrendészeti kérdésekben, de saját állományával közvetlenül csak a határforgalom ellenőrzésében vett részt. A határrendőrök végezték az útlelvizsgálatot, kiállították a határátkelési igazolványokat és ellenőrizték a határszéli vasút- és hajóállomásokon a közegészségügyi szabályok betartását (Suba, 2014).

A 19. és 20. század fordulóján a közúti forgalom a határátkelőhelyeken nem volt jelentős. A Szerbiával és Romániával közös határszakaszon a kiemelt jelentőségű utak mentén lévő épületekben voltak kijelölve úgynevezett hivatalos helyiségek, ahová az utasok az úti okmányok láttamozása végett kötelesek voltak betérni. Sokan úti okmány nélkül léphették át az államhatárt, mint a román és magyar határállomásokon alkalmazott állami, vármegyei és községi közegek, családtagjaik, élelmiszer beszerzése végett a legközelebbi piacra indulók, a magyar és román államvasút hivatalnokai, a Szerb Királyság lakói, a határmenti falvakban dolgozó román hivatalnokok és családtagjaik. A határrendőrség kizárólagossága a határforgalom ellenőrzésében 1912-ig tartott, onnantól kezdve a szerb és a román határon az útlevéllenőrzési feladatokat a csendőrség vette át.

Az 1910-es évektől a háborúra való felkészülés során a pénzügyőrség és a csendőrség irányításában nőtt a Magyar Királyi Honvédség szerepe, ám a határrendőrség a Belügyminisztérium irányítása alatt maradt, majd a háború időszakában a határrendőrség a katonai hatóságok munkáját támogatta. 1918-ban – az eredetileg felállítottak mellett – Liptószentmiklóson, Ótátrafüreden, Temesváron, Nagyszebenben és Újvidéken is működött határrendészeti kapitányság. A háború végén Magyarország területének nagy részét idegen csapatok szállták meg, a határőrizeti rendszer felbomlott, és az újonnan kialakuló demarkációs vonalakon nem határőrizetre, hanem honvédelemre volt szükség.

Az őszirózsás forradalom után a Károlyi-kormány elkezdte a hadsereg leszerelését, ezzel az ország még megmaradt területei is védtelenné váltak. A Tanácsköztársaság Vörös Hadseregében több tiszt – eltérő politikai meggyőződésük ellenére – azért vállalt szolgálatot, mert az harcot kezdett az ország területi egységének helyreállításáért. A határra vörös őrezredek irányítottak, amelyek ellátták a gyér határforgalom ellenőrzését is, de elsődleges feladatuk a demarkációs vonal védelme volt. A Nagy Háborút lezáró békediktátum az államhatár őrizetében is új szervezet felállítását, illetve a határőrizeti rendszer átalakítását tette szükségessé.

Vámőrség és a honvéd határvadászok megjelenése a határőrizetben

A trianoni békediktátum következtében Magyarország területe egyharmadára csökkent. Egységes szervezet hiányában az új határok őrizetét a csendőrség, a határrendőrség megmaradt egységei, a pénzügyőrség, a rendőrség, valamint az oda vezényelt honvédalakulatok végezték.

A Magyar Királyi Vámőrség 1921. augusztus 25-i létrehozásával¹ az államhatár őrizete ismét egy szervezet hatáskörébe került, amely ellátta a katonai határőrizetet, a határon átmenő személy- és áruforgalmat, s a kisebb határszéli forgalom felügyeletét.

A vámőrség legfelsőbb igazgatását a pénzügyminiszter gyakorolta, szervezeti, személyi, szolgálati és anyagi ügyeit azonban a Pénzügyminisztérium XIX. Szakosztálya (később főosztálya) intézte, amely valójában a rejtett honvéd vezérkar alatt működött. A testület vezetője a fővámigazgató és a vámőrfőparancsnok volt. A honvéd kerületi parancsnokságok szervezetéhez igazodó hét vámőrkerület élén vámőrkerületi parancsnokok álltak. A kerületek vámőr szakaszokra, azok pedig vámőr őrsőkre és a határforgalmat felügyelő ellenőrző állomásokra oszlottak. A szakaszok száma 1925-ben 52, 1931-ben 54 volt. 1925-ben 200 határszéli őrs és 35 ellenőrző állomás működött. A csapatállomány egyenruhát és fegyvert viselt, a közigazgatási állomány és a segéd személyzet azonban sem egyenruhát, sem fegyvert nem kapott. A csapatállományba tartozó legénység maximális létszáma 4500 fő, a tisztviselőké 600, a közigazgatási állományé 1250 fő volt. Fegyverhasználatukat csendőrségi minta szerint szabályozták (Borbély & Kápy, 1941).

1 1921. augusztus 25.-én a 6 200/1921. M. E. rendelet és a pénzügyminiszter 114.400/1921. számú körrendelete alapján.

A Magyar Királyi Csendőrség továbbra is segítette a határ őrizetét, ellenőrizte a határővezet forgalmát és ellátta a határátkelőhelyek külső biztosítását. A Magyar Királyi Államrendőrségen belül a távolsági határforgalom ellenőrzésére létrehozták a határszéli kirendeltségeket. Az államrendőrség idegenrendészeti hatósága a Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hivatal volt. A vízi határforgalom ellenőrzésére 1939. július 1-jétől révkapitányságokat állítottak fel.

A vámőrség feladatkörét – a vám- és jövedéki feladatok kivételével – 1932. október 1-jétől a pénzügyminiszter névleges alárendeltségében maradó, de a honvédség részét képező Magyar Királyi Határőrség vette át. A vegyesdandárok 3. gyalogezredeként felállított hét határőr ezred a hét határőrkerületben működött, amelyek megegyeztek a honvédkerületekkel.

A határőrség beolvasztását a honvédség szervezetébe 1938. október 1-jétől tervezték. Ez a hadrend azonban módosult a felvidéki bevonulás miatt, s az átszervezés csak 1938 decemberétől kezdődhetett el. 1939. január 23-ával a honvédség kötelékében hivatalosan is felállt 24 határvadász-zászlóalj, amelyeknek bázisát a korábban a határőrkerületek parancsnokságai alárendeltségében működő határbiztosító osztályok képezték. A zászlóaljak egy része népes volt és magas szintű fegyverzettel rendelkezett, míg mások kisebb állomány és gyengébb fegyverzet birtokában voltak. A határőrizetet zászlóaljanként egy-két határvadász portyázó század, összességében a teljes határvadász állomány egynegyede végezte. Az országhatár közvetlen őrizetét a századok szervezetében működő határvadászőrsők és határvadász tiszti őrsők látták el (Borbély & Kapy, 1941). A zászlóalj zöme, az úgynevezett csapatrész, önálló tevékenységre is képes erős gyalogzászlóaljnak felelt meg. 1939. október 1-jétől tovább nőtt a határvadász-zászlóaljak száma, valamint a kárpáti hegyvidéki területen megkezdődött az oda helyezett zászlóaljak átszervezése hegyi felszerelésű egységekké. Ezek egy részéből 1943-ban hegyivadász-zászlóaljakat alakítottak ki. Észak-Erdély és a Székelyföld visszatérte után, az újonnan létrehozott kolozsvári IX. hadtest csapatainak megszervezésekor a 27. székely honvéd gyalogdandár felállításához 18 határvadász-zászlóaljat használtak fel. A megszűnő zászlóaljak szerepét határvadász-portyázóosztályok vették át, amelyek csapatrésszel nem rendelkeztek, csak határőrizeti feladatokat láttak el. A háború folyamán a határvadászok az ország keleti és déli határain is hősiessen harcoltak az ellenség ellen (Borbély & Kapy, 1941).

A Honvéd Határőrség – Politikamentes határőrök politikai vezetés alatt

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. január 30-án adta ki a toborzási felhívást az új honvédség felállítására. Ezzel egy időben felmerült a határőrség megszervezése is, amit az indokolt, hogy a visszaállított 1937 előtti határok őrizetét a szomszédos országok fontos politikai kérdésnek tekintették. A határok közelében lévő szovjet területi parancsnokságok is sürgették a határőrizet megszervezését, mert a bűnözés és a csempészet annyira elharapózott, hogy veszélyeztette a front mögötti terület nyugalma, a hadtápvonalak biztonságát, sőt az ország gazdasági stabilizációját is. A csempészet már 1944 novemberében jelentős volt Románia irányába, és a front előrehaladtával kiterjedt a jugoszláv, majd az osztrák területek felé is. A gyakran 10–15 szekérrel haladó, sorozatlövő fegyverekkel – esetenként nehézfegyverrel is – felszerelt több száz fős csempészbandák a közellátásból elsikkasztott, sőt a katonai raktárakból eltulajdonított árucikkeket, üzemek gépeit, felszereléseit és alkatrészeit juttatták a zugkereskedelem csatornáiba (Berki, 2015). A második világháború befejezését követően a visszaállított határok mentén kezdődött meg a határok őrzete Magyarországon. 1945. február 22-én a honvédelmi miniszter a honvéd kerületparancsnokságok keretében határportyázó századok felállításáról döntött (Fórizs, 2015).

A háború után a nyugati hadszíntérről hazatért tisztekkel és katonákkal megerősített Határőrség 1945. június 14-re az ország valamennyi határán megkezdte működését. A testület ekkor 27 határportyázó századból és 150 őrsből állt. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság sürgetésére, a Honvédelmi Minisztérium 1946. március 11-jén intézkedett a Határőrség átszervezéséről. A határportyázó századok számát 50-re emelték, és azokat 14 határvadász-zászlóaljba szervezték. A parancsnoki kart a Honvédségtől áthelyezett, Ludovikát vagy hadiakadémiát végzett tisztekkel erősítették meg, akiket tanfolyamokon készítettek fel a határőrizeti feladatokra. E szervezettel az ekkor 11 493 fős határőrség eredményesen lépett fel a csempészés és a határszéli bűnözés ellen. A határrendőrség megszervezéséig – 1946 januárjáig – a határvadász alegységek részt vettek a határforgalom ellenőrzésében is. 1946 tavaszára kialakultak a határrendőrség szervei: a kapitányságok, az alkapitányságok és az őrsparancsnokságok. Az új testület a határforgalom ellenőrzése mellett széles körű határrendészeti tevékenységet is folytatott. A határforgalomban a hazatérő hadifoglyok, illetve a ki- és áttelepülők tömeges átléptetésére és szűrésére ellenőrző állomásokat és táborokat hoztak létre. A békeállapotnak megfelelő határforgalom 1947–1948-tól alakult ki.

Az Államvédelmi Határőrség – a totális határőrizet jegyében

A Minisztertanács a 4.353/194. számú rendeletével 1950. január 1-jétől a Belügyminisztérium Államvédelmi Hatóságából és a Honvéd Határőrségből egy önálló szerv jött létre, melynek Államvédelmi Hatóság lett az elnevezése. Az Államvédelmi Hatóság a minisztertanács alá tartozott ([URL5](#)).

Az Államvédelmi Határőrség hivatásos állományú tisztjeit, alezredesig bezárólag, az ÁVH vezetője nevezte ki. A sorállományú legénység szolgálati ideje három évre változott. A határrendőrség beolvasztásával a határőrség létszáma 17 777 főre duzzadt. Az új testület átszervezését a politikai érdekeknek alárendelve, szovjet minta alapján hajtották végre. A Határőrség Országos Parancsnokságán és a határőrkerületeknél megjelent szovjet tanácsadók részt vettek a tevékenység irányításában (Berki, 2015).

A hidegháborús légkörben a nyugati határt teljesen lezárták. A Jugoszláviával megromlott viszony a határon gyakorta konfliktusokkal, időnként fegyveres összetűzésekkel járt. 1950-ben e két határszakaszon négyszögghálós szögesdrótból álló műszaki zárat létesítettek, a drótkerítések között pedig 10 méter széles aknamezőt és nyomsávot telepítettek. 1950 júniusától a jugoszláv határon 15 km széles határövezetet létesítettek,² melyet 1952 szeptemberében az osztrák határra³ is kiterjesztettek. A határövezeteken belül 2 km-es szigorított sávot, ezen belül 500 és 50 méteres határsávot jelöltek ki. Az egyes övezetekbe csak írásos rendőrségi, illetve határőrségi engedéllyel lehetett belépni, az 50 méteres határsávban pedig csak a határőrök tartózkodhattak. A szigorítások komoly feszültséget váltottak ki a határmenti lakosság körében.

A Minisztertanács döntése alapján 1953. július 15-i hatállyal az ÁVH a Belügyminisztérium alárendeltségébe került. A BM Határőrséget és a BM Belső Karhatalmat közös parancsnokság alá helyezték. Az aknamező felszedését a nyugati és a déli határon 1956 áprilisban kezdték meg, és szeptember 15-re fejezték be. A déli határon megszűnt a drótkerítés is, és a területet visszaadták a lakosságnak. A határőrség csapatainak az 1956-os forradalom és szabadságharc időszakában is az államhatár őrizete volt a fő feladata. A Határőrség Országos Parancsnokságán megalakult Határőrség Forradalmi Katonai Bizottsága a testület országos irányításában nem tudott befolyást szerezni.

Mosonmagyaróváron a határőrök a laktanya felé vonuló tömegbe lőttek, több mint száz ember meghalt és sokan megsebesültek. Az év utolsó hónapjaiban a legnagyobb problémát a nyugat felé meginduló menekültek hulláma okozta (Bisi, 2011).

2 A BM IV. Főosztály 16/1950. számú utasítása alapján.

3 A BM IV. Főosztály 0390/1952. számú utasítása alapján.

A határőrség 1956. december végéig 26 113 főt fogott el, összesen 32 699 személy külföldre szökését észlelte, amit szaknyelven büntetlen határsértésnek neveznek. Gyakran a csoportos határsértések során nagyobb tömegben érkező menekülők számát nem lehetett reálisan megbecsülni, télen a nyomokat sem lehetett megfelelően értékelni, elemezni. A szervezetnek nem is volt érdeke a pontos szám meghatározása, hiszen az adatszolgáltatás a határőrökre nézve lett volna hátrányos. Ezért az őrsők járőrei sok esetben a határsértők mozgását sem jelentették (Fórizs, 2020).

BM Határőrség 1957–1971 között – A stabil határőrizeti rendszer kialakulása

A határőrség 1957 tavaszáig a Fegyveres Erők Minisztériuma alá, majd újra a Belügyminisztériumhoz tartozott. A tömeges országelhagyási (disszidálás) hullám miatt 1957 elején a nyugati határon újratervezették az aknazárat, délen pedig február 2-től visszaállították a határövezetét. A *Határőr* lap 1960. március 1-jétől, *Hazáért* címmel a határőrség és a belső karhatalom közös kiadványa lett.

A határőrség minőségi fejlesztése során 1958 májusában megnyílt a Tiszt- és Tiszthelyettes Képző Iskola, 1959 márciusában pedig a határőrség tiszti iskolája. 1960-ban 5000 forint induló összeggel a hivatásos állomány számára ruhapénzt vezettek be. A sorállomány 1959-ben új posztóruhát kapott, 1960-ban új nyári gyakorlóruhát, 1964-ben új kimenőruhát. 1968-ban felemelték a sorállomány illetményét. A tisztképzést szolgálták a hatvanas években egyre magasabb követelményeket állító új tiszti iskolák, az Egyesített Tiszti Iskola, majd a Kossuth Lajos Katonai Főiskola. A magasabb rangú parancsnokok felkészítése a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián történt. A tiszthelyettesek szakmai felkészítését a Rendőr Zászlóképző Iskola segítette. 1965–1970 között a nyugati határon az aknamezőt fokozatosan felváltotta az elektromos jelzőrendszer, ezzel együtt a határőrizet rendszere is módosult. A 2002/69. számú kormányhatározat alapján a 01/1969. számú BM parancs megszüntette a nyugati határövezetét, a határsáv a jelzőrendszer és a határvonal közötti, 2 km-ig terjedő területsávra szűkült. A 2007/65. számú kormányhatározat alapján a 0017/65. számú BM parancs megszüntette a déli határövezetét, de a nyomsáv és az 500 méteres határsáv megmaradt. A határforgalom 1957-től kezdett újra emelkedni, elsősorban a szocialista országokkal. Ez a határellenőrzés hatékonyságának javítását tette szükségessé. 1961 augusztusától a kürtösi, 1962 júniusától a párkányi határátkelőhelyen került bevezetésre a közös ellenőrzés. Az első kisebb könnyítéseket 1964-ben vezették be. A nyugati turisták június

15-től szeptember 15-ig három hónapos kedvezményes vízumot válthattak, így Sopron, Kőszeg, Szombathely idegenforgalma megnőtt. 1964. szeptember 16-án átadták a rajkai határátkelő új épületét, amelyben a csehszlovák szervek is helyet kaptak. 1966 júniusában megnyílt az Udvar–Hercegszőlős, július 1-jén a Rédics–Lendva határátkelő, és megkezdték munkájukat a sorállományú útlevélkezelők. 1967 márciusában átadták a hegyeshalmi határállomás új épületét, 1968 áprilisában megnyílt a nagylaki átkelő, 1969 májusában elkészült a Barcs–Verőce Dráva-híd, és megnyílt a barcsi határátkelő, 1970. június 1-jén pedig a Gyula–Varsánd határátkelő. Az 1966 februárjában életbe lépett jugoszláv magyar kishatárforgalmi egyezmény a 15 km-es sávban a lakóknak kedvezett. Az 1969. június 17-én aláírt magyar–román kishatárforgalmi egyezmény alapján a 15 km-es sávban lakók évente négy alkalommal könnyített formában léphettek át. Az 1970. január 12-én hatályba lépett egyezmény nyomán Nyirábránynál, Csengersimánál és Ágerdömajornál a vasúti forgalom mellett megindult a személyforgalom is (Bisi, 2011).

A BM Határőrség 1971–1989 között – A fejlődő technika és idegenforgalom jegyében

Az 1971–1989 közötti időszakban a határforgalom-ellenőrzés jelentősége egyre inkább nőtt. Gyors ütemben épültek új átkelők, bővültek és korszerűsödtek a régiék. 1973. augusztus közepére befejeződött a letenyei határállomás átalakítása, amely négyről 14 sávossá bővült, s a sávok fölé tető került. Megkezdődött az udvari és a nagylaki átkelők új épületének építése, és október 25-én átadták az új drávaszabolcsi hidat az új határátkelővel. 1975 februárjában már a kibővített nagylaki átkelőn haladt a forgalom. 1976. szeptember 24-én megnyílt a busui határállomás. 1977-ben 37,2 milliós volt a személyforgalom, a legforgalmasabb átkelők a csehszlovák és a jugoszláv határon működtek, az első helyre Komárom került 5,1 milliós fős évenkénti forgalommal. Hegyeshalom ekkor még a 8. helyen szerepelt a maga 2,1 millió fős forgalmával. 1977-ben két új határátkelő nyílt, június 3-án Tompánál és júliusban Bajánsenyénél. 1982. április 6-án átadták az új, 36 sávossá bővített hegyeshalmi határátkelőt. Június 12-én megnyílt a berzencei határátkelő. 1983. január 2-ától Vámosszabadi–Medve határállomás is fogadta a nemzetközi forgalmat. 1985. július 1-jétől megnyílt a 65. átkelő Kópháza–Deutschkreutznál.

Az 1970-es útlevéltörvény után 1972. január 1-jétől megjelent az új útlevél, amely hét szocialista országba szólt, öt évig volt érvényes, és újabb öt évre lehetett meghosszabbítani, ám még minden kilépéshez kiutazási engedélyre volt

szükség. 1979. január 1-jén életbe lépett a magyar–osztrák vízumkényszer megszüntetéséről szóló, 1978. május 5-én aláírt kormányközi egyezmény (Nagy, 2010).

A magyar határsértők száma 1972-től csökkent, de nőtt a külföldi, főleg román és keletnémet állampolgárok aránya, a külföldi embercsempészek száma, a határsértők agresszivitása, s a kitörési kísérletek száma is a határátkelőhelyeken. 1976-ban hét esetben támadtak meg járőrt. Az országos parancsnok 1988-ban korlátozta a járőrök fegyverhasználatát, így a menekülő határsértők ellen már a nyugati határon sem lehetett fegyvert használni (Bisi, 2011).

A BM Határőrség 1989-ben – Gyökeres fordulat

Az 1989-es év történelmi sorsfordulót jelentett a határőrség életében. Az államhatáron megszűntek a totális határőrizetet segítő műszaki záruk, illetve a korlátozások, megkezdődött a testület gyökeres átalakítása.

A magyar–román határon már 1987-től jelentősen emelkedett az illegális határátlépők száma. 1989 elején 13 000 romániai menekülő volt az országban, akik kis kivétellel illegálisan érkeztek a zöldhatáron keresztül Magyarországra, s számuk 1989 novemberéig 30 000 főre nőtt. Több esetben a román határőrök lőttek is a menekülőkre, valamint voltak, akik visszatoloncolásra kerültek Romániába.

A nyugati határszakaszon álló, addigra elavult elektromos jelzőrendszer lebontására belügyminisztériumi döntés alapján 1989 márciusában kormányelőterjesztés készült. Az MSZMP Politikai Bizottsága már februárban úgy értékelte a körülményeket, hogy a korábbi határőrizeti rendszert az új idők elvárásainak megfelelően át kell alakítani, melynek velejárója, hogy az útlevélkezelés feladatait a sorállományú határőrök helyett hivatásos állományú határőrök vegyék át. A testület hivatalosan május 2-án kezdte meg a jelzőrendszer lebontását és – bár a terület rehabilitálása 1990-ig tartott – augusztusra be is fejezte. Ezt megelőzően májusban megszüntették a belépési korlátozást a déli határsávba, majd augusztus 1-jéig a nyugati határon is megszűnt a nyomsáv és a határsáv. Hazánk október 15-én csatlakozott a Genfi Egyezményhez, és új menekülttáborokat létesítettek Békéscsabán és Hajdúszoboszlón.

A határmenti korlátozások felszámolása és a romániai belső helyzet a határsértők számának jelentős növekedésével járt. 1989 júliusáig a határőrök ötezer, többségében román és keletnémet határsértőt tartóztattak fel. Az év második felében a keletnémet állampolgárok határsértési kísérletei tömegessé váltak, és emelkedett az erőszakos esetek száma is. Az augusztusban Fertőrákos térségében tartott Páneurópai Piknik alkalmával több száz keletnémet állampolgár jutott át Ausztriába.

„A Magyar Demokrata Fórum debreceni szervezete és a Soproni Ellenzéki Kerekasztal pártjai 1989. augusztus 19-re Páneurópai Piknik elnevezéssel rendezvényt hirdettek a vasfüggöny lebontásának és a határok nélküli közös Európa eszméjének népszerűsítésére. A rendezvény fővédnöke magyar részről Pozsgay Imre, a Vasfüggöny másik oldaláról pedig Habsburg Ottó lett. Miután a rendezvény az NDK-ban is komoly reklámozást kapott, ezen a nyáron még többen érkeztek a Balaton partjára nyaralni, és az itt üdülők később nem is voltak hajlandók hazamenni. Érdekes volt maradniuk, mert a Páneurópai Piknik szervezői 1989. augusztus 19-én jelképes határátkelőt nyitottak három órányi időtartamra – délután háromtól este hat óráig – Sopronpuszta és az osztrák oldalon fekvő Szentmargitbánya között. A szögesdrót szimbolikus átvágását a Páneurópai Unió főtitkára, Walburga Habsburg Douglas végezte, majd egy magyar küldöttség átment a határ osztrák oldalára. Itt jelképesen kaput nyitottak, majd a delegáció a szabad határon át osztrák polgárokkal együtt érkezett vissza a népiünnepség színhelyére. Ezután hangzott el Habsburg Ottó, az Európai Parlament képviselője, a Páneurópai Unió elnöke és Pozsgay Imre államminiszter üzenete és a találkozót rendező Magyar Demokrata Fórum és Páneurópai Unió felhívása. A rendezvény azért került be a világsajtóba, mert az ideiglenes határnyitást kihasználva több száz keletnémet állampolgár rohant át Ausztriába, hogy onnan a „másik” Németországba utazzon. A határőrök tanácsaltak voltak, mivel a határnyitás nem az NDK-sok kiengedésére szolgált, így sem azok megállítására, sem átengedésére nem kaptak utasítást. A Határőrség útmutatója kizárólag jogos önvédelem esetére engedélyezte a fegyverhasználatot. A felettesek által magukra hagyott és „szabadságra ítélt” magyar határőrök nem akadályozták meg az ostromszerű szökést, amely így a német egyesülés első igazán látványos akciójává vált.

Ezen a napon az ideiglenesen megnyitott osztrák-magyar határon több száz NDK-állampolgár jutott át Ausztriába. Egy hónappal később pedig, szeptember 11-jén már hivatalosan is megnyílt a magyar határ a nyugatra távozni szándékozó keletnémet állampolgárok előtt.

A Páneurópai Piknik olyan lavinát indított el, mely meggyorsította a kétpólusú világ összeomlását és a kelet-európai demokratikus átalakulást. Jelentős mértékben hozzájárult a Vasfüggöny áttöréséhez és Németország újraegyesítéséhez” (URL6).

Előfordult, hogy a nyugatra igyekvő határsértők a járőrt megtámadták, augusztus 21-jén egy ilyen alkalommal a járőr fegyvere véletlenül elsült, és a támadó határsértőt halálos lövés érte (Nagy, 2010). A magyar–osztrák közös kivizsgálás a határőr vétlenségét állapította meg, aki számára a szomszédos Sankt Martin és Deutschkreutz lakói 10 000 schillinget gyűjtöttek össze. Az egyre feszültebbé

váló helyzetben a kormány döntött a nyugati határátkelők megnyitásáról a keletnémet állampolgárok előtt, amit a határőrség szeptember 11-jén hajtott végre.

A határforgalom jelentősen emelkedett, már az első félévben 34 millió fő volt a határátlépők száma. Az 1989. évi XVIII. törvény állampolgári jogon biztosította a világútlevelet a magyar állampolgároknak. Jelentősen nőtt a Német Szövetségi Köztársaságból, Ausztriából, Lengyelországból és Jugoszláviából érkezők száma.

A Minisztertanács decemberben tárgyalta a határőrség helyzetét és döntött a szervezeti átalakításokról. 2046/1989. számú határozata⁴ szerint: „...a határőrség 1990. január 1-jétől megkezdje, s 1995-ig teljessé tesze az őrsőkön és forgalomellenőrző pontokon a hivatásos és polgári állománnyal történő feladatvégrehajtást.”

Az egyre nagyobb határforgalom-növekedés, annak ellenőrzése, a nyugati határviszonylat korábbi jelentőségének csökkenése szervezeten belüli változásokat is indokoltak. Egyre inkább a rendészeti jellegű szervezet kialakítására kellett a hangsúlyt helyezni. A kutatók már ekkor felismerték, hogy a kor haditechnikai színvonala mellett a határőrség rendelkezésére álló fegyverzet hatástalan lenne egy reguláris katonai támadással szemben, tehát nincs létjogosultsága a fegyveres erőként történő működésnek és a katonai fegyverzetnek, helyette a fegyveres testületté váló válás irányába kell elmozdulni, ennek megfelelően a nagy létszámú sorozott állomány helyett fokozatosan hivatásos állománnyal kell megoldani a határőrizeti feladatokat (Fórizs – Gáspár & Paku, 1990).

A sorállomány fokozatos kivonása és az azzal kapcsolatos intézkedések az akkori információk birtokában megalapozottak voltak, figyelembe véve az akkor várható társadalmi és migrációs változásokat, így megfelelő alapot nyújtottak a további jogszabályalkotási törekvésekhez. Ellenben nem számoltak a kelet-európai politikai rend mélyülő válságával, és az abból eredő konfliktusokkal, sem a jugoszláv polgárháborúval, sem az azt követő migrációs válsággal (Ritecz, 2003).

A BM Határőrség 1990–1998 között – Háborús helyzet és átalakulás

A szervezet előtt számos új kihívás állt. A határőrség történetének 1990–1998 közötti korszakát a sorozott katonák kivonását követő hivatásos állományú

4 A Magyar Köztársaság államhatáráról, annak rendjéről, őrizetéről és átlépések szabályairól szóló törvényjavaslat alapelveiről szóló 2046/1989. Minisztertanácsi Határozat, Határozatok Tára 17.

határőrökből álló szervezetre történő áttérés, a határrend, a határőrizet és a határforgalom területén történt alapvető változások kezelése és a jugoszláviai polgárháború miatti új feladatok határozták meg.

Hazánk körül új államok jöttek létre, a korábbi öt helyett hét országgal lettünk határosak. Mindez az államhatárral kapcsolatos együttműködést szabályozó egyezmények és a partneri viszony megújítását is megkívánta.

A határforgalom jelentősen megnőtt, 1990 év végére meghaladta a 100 milliót, és a következő években is e körül maradt. A nagy forgalom kezelésére 1990 áprilisától a totális helyett bevezették a szelektív ellenőrzést, az utasokat három csoportra (magyarok, vízumkötelezett külföldiek, vízummentes külföldiek) osztották, és a magyar állampolgárok esetében megszüntették a bélyegzést.

A magyar–csehszlovák határon 1991. szeptember 12-től megszüntették az egyoldalú ellenőrzést. Ausztria felé sorra nyíltak az új átkelők, és bevezették a közös határforgalom-ellenőrzést. 1995-től új átkelők nyíltak a szlovák és a szlovén határon is. Az EU Phare-programja bekapcsolódott a határállomások korszerűsítésébe, amely 1995-től a nagylaki, gyulai, az ártándi, a záhonyi, a rajkai és a rédicsi határállomásokon kezdődött meg.

A jugoszláv polgárháború kezdetén, 1991. június 27-től a Jugoszláv Néphadsereg elsősorban az átkelőket akarta ellenőrzése alá vonni, október 14-én pedig Ivándárda–Ilocska–Sárok térségében megkezdte a határon átvetető főbb irányok elaknasítását. Augusztus 17-től a határállomásokon és a zöldhatáron megjelentek a menekülők. A határőrség országos parancsnoka az érintett határszakaszon megerősített szolgálatot rendelt el, és a helyi határőr erőket ötszáz fővel megerősítette. A kormány rendészeti akciószázadok felállítását rendelte el, így 1992 végére már 19, páncélozott szállító harcjárművekkel megerősített akciószázad működött. Az elhúzó harcok miatt a Baranya háromszögben viszonylati parancsnokságot állítottak fel, és e területet egy akciózászlóaljjal erősítették meg.

1992 áprilisban létrejött a határőrség idegenrendészeti és szabálysértési osztálya, és megkezdtek munkájukat a testület rendészeti szervei. Az igazgatóságoknál nyolc közösségi szállást hoztak létre. Az 1994-ben elfogadott új idegenrendészeti törvény⁵ több jogosítványt adott a határőrségnek. A belügyminiszter 1992. szeptember 1-jétől határrendészeti szakot alapított a Rendőrtiszti Főiskolán. 1995-ben megszűnt a zalaegerszegi és a soproni igazgatóság, összevonták a két budapesti igazgatóságot, és felszámolták a siklósi kiképzőbázist, illetve létrehozták a soproni kiképző és továbbképző intézetet, csornai kihelyezett tagozattal. 1998. áprilisában az utolsó sorkatonák is leszereltek a határőrségtől.

5 1993. évi LXXXVI. törvény a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról.

A határőrizetről és a határőrségről szóló törvény⁶ teljessé tette a határőrség tevékenységét szabályozó jogi háttérét. Az Európai Unióhoz való csatlakozás érdekében 1994-ben a határőrség megkezdte, majd a csatlakozást követően eredményesen folytatta a Schengeni Egyezmény által előírt határőrizeti feltételek teljesítésére való felkészülést, a büntetőeljárásról elfogadott törvény⁷ pedig meghatározta azon bűncselekmények körét, amelyek megvalósulása esetén a határőrség eljárhat.

A határőrség 1998–2004 között – Úton az Európai Unió felé

A határőrség 1998 és 2004 közötti időszakát a Magyarország schengeni csatlakozására való felkészülés, a feladatokat szabályozó további törvények megjelenése és a balkáni polgárháború utóhatásainak kezelése határozta meg. Az 1998-ban a büntetőeljárásról elfogadott 1998. évi XIX. törvény meghatározta azon bűncselekmények körét, amelyek megvalósulása esetén a BM Határőrség eljárhat. A külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény⁸ a határőrség idegenrendészeti jogkörét és feladatait szabályozta.

Az illegális migránsok száma folyamatosan magas volt, befelé elsősorban az ukrán és a román, később a jugoszláv határszakaszon, míg kifelé főleg Ausztria, Szlovénia, majd Szlovákia irányába. Sokan érkeztek Magyarországra legálisan, akik később illegális úton akartak továbbjutni nyugatra. Az illegális migrációhoz embercsempész tevékenység is kapcsolódott. Az embercsempészek között folyamatosan nőtt a magyarok aránya, amely 2002-re elérte a 40%-ot. A jól szervezett és magas szintű technikával felszerelt embercsempész szervezetek elleni küzdelemben a határőrség nyomozó szervei hatékonyan léptek fel. A bűnüldöző munkában erősödött a nemzetközi együttműködés. 2001-ben a leendő külső határokon az EU-elnökség felügyelete mellett *High Impact Operation* (nagy hatású művelet) néven határrendészeti akcióra került sor, amelyben a határőrség sikeresen szerepelt. Továbbá a repülőtéri közös akciók során, mint a *High Impact Operation* TP 12PT, és RIO I-IITP 13PT⁹ nyilvánvalóvá vált, hogy a nemzetközi repülőterek közötti folyamatos kapcsolattartás, a mindenre kiterjedő információcserék elengedhetetlenek (Bendes & Dankowski, 2004).

Az eredményes határőrzés egyre nagyobb mértékben követelte meg a korszerű technikai eszközök alkalmazását. Az intenzív technikai fejlesztés,

6 1997. évi XXXII. törvény a határőrizetről és a határőrségről.

7 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról.

8 2001. évi XXXIX. törvény a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról.

9 Risk Immigration Operation I-II. (migrációs kockázati művelet).

a Phare-program keretében, a COOP-programok támogatásával 1998-tól kezdődött. Ennek során 2004-ig a határátkelőhelyeket korszerű informatikai eszközökkel szerelték fel, amelyek megkönnyítették az útiokmányok ellenőrzését és a hamisítások felfedését, s kiépültek a gyors adattovábbítást segítő átviteli rendszerek. A járművekben megbújt személyek felkutatásához ipari endoszkópot és CO-mérő berendezéseket kaptak az átkelőhelyek. A zöldhatáron a felderítést segítő, nagy teljesítményű mobil hőkamerákat és kézi éjjellátó berendezéseket rendszeresítettek. Mindezekkel párhuzamosan folyt a schengeni joganyag átvétele és átültetése a gyakorlatba, valamint az állomány felkészítése az új követelményekre. A leendő külső határokon folytatódott a határátkelőhelyek schengeni normák szerinti rekonstrukciója. A határterületi kishatárforgalom – a vonatkozó egyezmények felmondását követően – megszűnt az ukrán és a szerb-montenegrói állampolgárok részére, majd az uniós követelményeknek megfelelően, 2003. november 1-jétől vízumkötelezettség lépett életbe (Bisi, 2011).

A BM Határőrség 2004 után – Úton a schengeni övezet felé

Magyarország 2004. május 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz. Ezzel az Ausztriával, Szlovéniával és Szlovákiával határos területeken 1139 km belső határvonal alakult ki. Az Ukrajnával, Romániával, Szerbia-Montenegróval és Horvátországgal közös, 1103 km határ szakaszon az Európai Unió külső határa jött létre, ahol a magyar határőrizetnek az unió magasabb biztonsági követelményeinek is meg kellett felelnie. A belső határvonalon megszűnt a vámellenőrzés, így az Európai Unión belül a magyar állampolgárok is személyi igazolvánnyal utazhatnak. A csatlakozás után Horvátország irányába is fennmaradt a személyi igazolvánnyal való utazás lehetősége.

A csatlakozás után a BM Határőrség folytatta a felkészülését arra az időszakra, amikor Magyarország ténylegesen a schengeni övezet tagja lesz. A Schengeni Egyezmény több feltételt támaszt az Európai Unió külső határain belépő nem uniós polgár utazókkal szemben. A határforgalomban alkalmazott szelektív és differenciált ellenőrzés módszere és a határátlépők szétválasztásánál alkalmazott utaskategóriák ekkor már megfeleltek a schengeni követelményeknek. A határőrség a négy fejlesztési ciklust felölelő COOP-programok keretében, 2004-ig 27 millió euró értékben kapott korszerű felszereléseket (Hegedűs, 2016). Az egységes automatikus útiokmány-leolvasó és rendszámleolvasó rendszer telepítése 2000 decemberében fejeződött be. A határátkelőhelyeken a 2000 után végrehajtott fejlesztéseknél és az új autópálya-átkelőhelyek építésénél a schengeni

követelmények kerültek alkalmazásra. A külső határok megerősítését és a schengeni előírásoknak megfelelő határátkelőhelyek kialakítását az Európai Unió továbbra is támogatja.

A 2004. január 1-jétől módosított Alkotmány alapján megszűnt a határőrség kettős feladatrendszere. Országos hatáskörű, fegyveres rendvédelmi szervvé vált, amely 2006 júniusáig a Belügyminisztérium (utána az Igazságügyi Minisztérium) szervezetében működött, és alapvetően rendészeti feladatokat teljesített. A korszerűsítés során a 125 határőrizeti, határforgalmi kirendeltség helyett 63 határrendészeti kirendeltséget hoztak létre, és ennek megfelelően módosultak a területi és a központi szervek is. A határforgalom ellenőrzése a határrendészeti kirendeltségek szervezetébe tartozó 112 határátkelőhelyen történt (Nagy, 2010).

A bűnözés elleni harc érdekében már a csatlakozás előtt létrejött a határőrség, a rendőrség, a vám- és pénzügyőrség, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal és az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség között a komplex ellenőrzési rendszer, majd 2004. május 1-je után létrejött az Integrált Vezetési Központ. A nemzetközi bűnözés elleni hatékonyabb fellépést szolgálta a szomszédos országokkal kialakított szoros együttműködés a szolgálati feladatok és a nyomozati cselekmények területén (Nagy, 2010). Ennek érdekében hozták létre a közös kapcsolattartási szolgálati helyeket, például Hegyeshalom–Nickelsdorfnál.

A schengeni övezethez történő csatlakozás után a belső határokon teljesen megszűnt az ellenőrzés. Az ország és az unió biztonsága érdekében szükségessé vált a külföldiek idegenrendészeti ellenőrzése és az illegálisan érkezettek felderítése a belső „mélységi” területeken is. E feladatra jöttek létre a határőrség bevetési szervezetei, amelyek a folyamatos ellenőrzés mellett a határrendészeti akciók tartalék erejét is képezték.

Az önálló határőrség 2008 végén megszűnt, integrálódott a rendőrség szervezetébe.

Zárógondolatok

„A határőrizet olyan történelmi kategória, amely mind a hadtudomány, mind a rendészettudomány kutatási módszereivel folyamatosan vizsgálható. Maga a határőrizet módja és minősége pedig visszamutat annak az országnak a társadalmi prioritásaira, amelyik azt alkalmazza.” (Hautzinger, 2020).

Az Országgyűlés Honvédelmi és Rendészeti Bizottságának ülésén 2007-ben Béndek József határőr altábornagy, a határőrség országos parancsnoka számolt be a határőrség integrációjáról és a jövő kihívásairól, majd a december 13-i

bizottsági ülés végén az ülést elnökként vezető Kontrát Károly felolvasta a bizottsági határozatot a határőrség integrációjáról, ami egyúttal az önálló határőrség megszűnését jelentette. Ekkor a határőr csapatzászlón Béndek József altábornagy úr elhelyezte az emlékszalagot, majd Kontrát Károly és Gál Zoltán is felhelyezték a bizottság emlékszalagját. Ezt követően a bizottság tagjai és a jelenlévők az udvaron megkoszorúzták a határőr hősök kopjafáját (URL7).

A határőrség Magyarországon országos hatáskörű önálló rendvédelmi testületként megszűnt, 2008. január 1-jén integrálódott a szervezet a Magyar Köztársaság rendőrségébe. A határőrség közel nyolcvan milliárd forint értékű vagyónával, amely elsősorban ingatlanokból, járművekből és egyéb eszközökből állt, a rendőrség gazdálkodhatott a továbbiakban. Az Országos Rendőr-főkapitányság, a Határőrség Országos Parancsnoksága jogutód szerveként kiemelt figyelmet fordít ma is a határőrség hagyományainak, valamint testületi szellemiségének ápolására és fenntartására (Hottó, 2023).

Felhasznált irodalom

- Apátistvánfalvai Határőr Emlékhely (2007). „*Az apátistvánfalvai őrs története*” című tájékoztató.
- Bendes G., & Dankowski A. (2004). A Budapesti Határőr Igazgatóság csatlakozása az Európai Határ Információs hálózathoz és a Légi Határok Központjának munkájához. *Határrendészeti Tanulmányok*, 34-66.
- Berki I. (2015). *Az adyligeti Határőrezred története*. Doktori értekezés, Eötvös Lóránd Tudományegyetem. <http://doktori.btk.elte.hu/hist/berkiimre/tezis.pdf>
- Bisi J. (2011). *A Határőrség integrációja a Rendőrségbe*. Debreceni Egyetem Állam és Jogtudományi Kar.
- Borbély Z. & Kapy D. (Szerk.) (1941). *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat.
- Fórizs S. (2015). A határőrség megalakulása, valamint tevékenysége az első években (1945-1950). *Magyar Rendészet*, 15(6), 89-102.
- Fórizs S. (2020). A Határőrség és a határőrizet újjászervezése 1956. november 4-ét követően. A hadtudománytól a rendészettudományig – társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében. In Hautzinger Z. & Gaál Gy. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXII.* (pp. 111-126). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja.
- Fórizs S., Gáspár L., & Paku J. (1990). Határőrizet és határőrség a kilencvenes években. *Határőrségi Tanulmányok*, 1(1), 39-72.
- Hautzinger Z. (2020). A határvédelem arca. A hadtudománytól a rendészettudományig – társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében. In Hautzinger Z. & Gaál Gy. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXII.* (pp. 93-97). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja.

- Hegedűs E. (2016). Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben. *Rendvédelemi-történeti Füzetek, Acta Historiae Preasidii Ordinis*, 27(52), 30. <https://doi.org/10.31627/RTF.XX-VI.2016.52N.15-52P>
- Hottó I. (2023). Gondolatok a határőrség letűnt korának üzeneteiről, értékeiről és fennmaradt szimbólumairól. *Rendőrségi Tanulmányok*, 6(4), 104-142. <https://doi.org/10.53304/RT.2023.3.05>
- Kui L. (2020). *A magyar határőrizet technikai generációváltásai és lehetséges fejlesztési irányok*. Doktori értekezés, Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Nagy G. (2010). Határőrség 1957-2007. *Rendvédelmi – Történeti – Füzetek, Acta Historiae Preasidii Ordinis*, 18(21), 57-65.
- Parádi J. (2006). A dualizmuskori magyar rendvédelem és határőrizet. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3(1), 5-46.
- Ritecz G. (2003). Az európai (schengeni) határőrizeti követelményekre való felkészülés helyzete és további feladatok Magyarországon. *Európai Tükör: Az integrációs stratégiai munkacsoport kéthavonta megjelenő folyóirata*, 90, 5-68.
- Suba J. (2014). Rendvédelmi szervek Ausztria és Magyarország titkosszolgálatában. *Szakmai Szemle: Katonai Nemzetbiztonsági szolgálat Kiadványa*, 12(3), 40-41.

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Határőr Kultúráért Alapítvány* (2022). *Határőr emlékhely (Emlékszoba) avatása*. <https://hokalapitvany.hu/hataror-emlekhely-emlekszoba-avatasa/>
- URL2: *Magyar Idők*. Kossuth levele. Emlékeztető hűségre, kötelességre. <https://www.magyaridok.hu/lugas/kossuth-levele-3530249/>
- URL3: *Az 1881. évi III. törvénycikk a közbiztonsági szolgálat szervezéséről*. <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=88100003.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D31>
- URL4: *Az 1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrségről*. <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=90300008.TV&targetdate=&printTitle=1903.+%C3%A9vi+VI-II.+t%C3%B6rv%C3%A9nycikk&referer=1000ev>
- URL5: *A Magyar Népköztársaság minisztertanácsának 4.353/1949. (268) M. T. számú rendelete Államvédelmi Hatóság szervezése tárgyában*. https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1949_4353.pdf
- URL6: *Páneurópai Piknik 1989. augusztus 19*. https://mnl.gov.hu/mnl/gymsmsl/hirek/paneuropai_piknik_1989_augusztus_19
- URL7: *Jegyzőkönyv az Országgyűlés Honvédelmi és Rendészeti Bizottságának 2007. december 13-án, csütörtökön, 10 órai kezdettel a Határőrség Országos Parancsnokságán megtartott kihelezett üléséről*. <https://www.parlament.hu/documents/static/biz38/bizjkw38/HOB/0712131.htm>

Alkalmazott jogszabályok

1881. évi III. törvénycikk a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrségről.

1993. évi LXXXVI. törvény a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról.

1997. évi XXXII. törvény a határőrizetről és a Határőrségről

1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

2001. évi XXXIX. törvény a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0100039.TV>

A BM IV. Főosztály 0390/1952. számú utasítása alapján

A BM IV. Főosztály 16/1950. számú utasítása alapján

A Magyar Köztársaság államhatáráról, annak rendjéről, őrizetéről és átlépések szabályairól szóló törvényjavaslat alapelveiről szóló 2046/1989. Minisztertanácsi Határozat, Határozatok Tára 17.

A magyar népköztársaság minisztertanácsának 4.353/1949. (268) M. T. számú rendelete Államvédelmi Hatóság szervezése tárgyában.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Hottó I. (2025). Szemelvények és emlékek Magyarország határőrizetének korszakaiból. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1679–1698. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1679-1698>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Hottó István, aki a hotto.istvan@ajk.pte.hu e-mail címen érhető el.

Az egyenlő bánásmód szociológiai fogalmáról

The sociological concept of equal treatment

Makkos Nándor

Dr., PhD, esélyegyenlőségi mentor
Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság
nandor.makkos@tef.gov.hu

Absztrakt

Cél: Az államtudomány a jogtudományon kívül számos más tudományterületet is tartalmaz, például a szociológia, a pszichológia, vagy a gazdaságtudományok területét, melyek olyan szempontrendszereket hoznak az egyenlő bánásmód vizsgálatába, melyek a közszolgálatot több oldalról, tehát realitásabban láttatják. A szerző kutatásában el kívánt szakadni szubjektív előfeltételezéseitől, és reagálni kívánt egyes kutatók olyan feltételezéseire, megfogalmazásaira, mely a fogalom szűkítésére, szükségeltenségére, vagy annak egyoldalú bemutatására vonatkoznak. A szerző a cikkek fogalomemlékeit tématerületeknek megfelelően csoportosította, hogy megállapítsa, mely területeken és milyen relációkban fordulhat az elő. Célja volt annak is a megállapítása is, hogy ezek a kapcsolatok milyen hatással vannak a fogalom alkalmazhatóságára, illetve képet akart kapni arról is, melyek azok a problémák, amelyek a jelenkor kutatóit ezzel a fogalommal kapcsolatban foglalkoztatják.

Módszertan: A szerző kísérletet tett az egyenlő bánásmód fogalmának naturalis definiálására, mégpedig oly módon, hogy a jelzett fogalom legfrissebb kutatásokban való előfordulását vizsgálta. Kutatásában a Google keresőmotorját használta, szándékosan nem vette figyelembe a cikkek vizsgálatában az egyetemek rangsorát, a kutatók egyetemi előmenetelét, tekintélyét vagy más preferenciákat. Nem akarta e fogalmat indokolatlanul színesíteni sem, a cikkek leválogatása a keresőmotor szerinti sorrendet követte.

Megállapítások: A kutatások általában két nagy problémával küzdhetnek: az egyik az, hogy nincs a kutatáshoz megfelelő számú adat. A másik, hogy olyan

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 11. 19. Átdolgozás: 2025. 01. 23.
Elfogadás: 2025. 02. 03.

nagyszámú adat található a tématerületen, hogy annak feldolgozása hónapokat, esetleg éveket vehet igénybe, a kutató rendelkezésére álló tudás és technológia függvényében. A közszolgálatban, annak kötöttsége miatt, az egyenlő bánásmód vizsgálatában egyik irányból négypólusú, állami, munkaadói, tisztviselői kötelezettségekben, valamint a tisztviselők és a közszolgáltatásokat igénybe vevők kapcsolatában érdemes az egyenlő bánásmódot vizsgálni, illetve az vizsgálható a jogszabály megfelelőségének szempontjából is. E négy pólus elvileg bővíthető felügyeleti és végrehajtási hatóságok, érintett személyek és csoportok, civil társadalom, nem kormányzati szervek kategóriáival is.

Érték: E kutatás az aktuális trendnek megfelelően az egyenlő bánásmód kutatási területeinek meghatározását célozza oly módon, hogy áttekinti a legfrissebb kutatásokat. A szerző megállapítja, hogy az egyenlő bánásmód fogalmi előfordulása napjainkban legalább politikai, jogi, pszichológiai és technológiai szemléletre osztható, melyekkel a közszolgálat klasszikus kötelezettséget figyelembe vevő szemlélete (állami, munkaadói, tisztviselői kötelezettségek, valamint a tisztviselők és a közszolgáltatásokat igénybe vevők kapcsolata) bővítendő legalább az egyenlő bánásmód politikai, jogi, pszichológiai és technológiai szemléletével, még akkor is, ha ezek a kategóriák egymásba fonódhatnak, illetve egymás részalmazait alkotják.

Kulcsszavak: bánásmód, egyenlő, fogalom, állam

Abstract

Aim: Political science includes many disciplines outside of law, such as sociology, psychology, or economic sciences, which bring systems of criteria to the examination of equal treatment, allowing public service to be viewed from multiple perspectives and thus more realistically. In this research, the author aimed to move beyond subjective presuppositions and sought to respond to the assumptions and formulations of certain researchers that refer to the narrowing of the concept, its perceived lack of necessity, or its one-sided presentation. The author grouped the mentions of concepts found in the articles according to subject areas, with the goal of identifying in which fields and in what relationships the concept may appear. Another objective was to determine how these relationships affect the applicability of the concept and to gain insight into the issues that currently concern researchers in connection with it.

Methodology: The author attempted to naturally define the concept of equal treatment by examining the occurrence of the indicated concept in the latest research. In the course of the research, Google's search engine was used, and the author deliberately disregarded university rankings, researchers' academic

advancement, authority, or other preferences when selecting the articles. The author also intentionally avoided presenting the concept in an unduly elaborate manner; the selection of articles followed the order provided by the search engine.

Findings: In general, research may face two major challenges: one is the lack of sufficient data, while the other is the presence of an overwhelming amount of data within the subject area, which may require months or even years to process, depending on the researcher's available knowledge and technological resources. Given the binding nature of public service, the investigation of equal treatment is worth pursuing, on the one hand, within the four-pole structure of the state, employer, official obligations, and the relationship between officials and users of public services. Equal treatment can also be examined from the perspective of legal compliance. In principle, these four poles can be expanded to include supervisory and enforcement authorities, affected individuals and groups, civil society, and non-governmental organizations.

Value: This research aims to identify the current research areas of equal treatment by reviewing the latest studies in line with contemporary trends. The author finds that the conceptual occurrence of equal treatment today can be categorized into at least four distinct approaches: political, legal, psychological, and technological. Accordingly, the traditional public service framework—based on classical obligations (state, employer, official obligations, and the relationship between officials and users of public services)—should be expanded to incorporate these approaches equally. This remains valid even if these categories occasionally intertwine or form subsets of one another.

Keywords: treatment, equal, concept, state

Bevezetés

A közszolgáltatásban, annak kötöttsége miatt, az egyenlő bánásmód vizsgálatában egyik irányból négypólusú, állami, munkaadói, tisztviselői kötelezettségekben, valamint a tisztviselők és a közszolgáltatásokat igénybe vevők kapcsolatában, érdemes az egyenlő bánásmódot vizsgálni, illetve az vizsgálható a jogszabály megfelelőségének szempontjából is. E négy pólus, elvileg bővíthető felügyeleti és végrehajtási hatóságok, érintett személyek és csoportok, civil társadalom, nem kormányzati szervek kategóriáival is.

Másik irányból azonban a kutatás társadalomtudományi kutatás, tehát érdemes azt politikai, jogi, pszichológiai és technológiai oldalról is vizsgálni, legalábbis e tudomány kutatásának mai állása úgy tűnik ezt igényli.

Talán szükséges az egyenlő bánásmód fogalmát is újra meg újra definiálni, hogy biztosak legyünk abban, hogy azt nem értjük félre, hogy ne erőltessük rá senkire álláspontunkat, vagy hogy ne essünk az egyenlő bánásmód fogalma indokolatlan redukciójának hibájába. E kutatás alapján, a vizsgált tudományos írásművek az alábbi kategóriákba sorolhatóak:

- politikai szemlélet,
- jogi szemlélet,
- pszichológiai szemlélet,
- technológiai szemlélet.

Az egyenlő bánásmód politikai szemlélete

Az egyenlő bánásmód politikai szemléletét a következő kategóriák mentén vizsgáljuk:

- adózás,
- közösségek közötti együttműködés,
- egyenlő esélyű hozzáférés,
- sokszínűség,
- „nyugati igazságosság”,
- „négy szabadság”,
- foglalkoztatás,
- szociális biztonság,
- béke dimenzió.

Adózás

El Habyb és munkatársai (2024) véleménye szerint méltányos és egyenlő bánásmódban kell részesíteni minden adózót, világos mechanizmust kell létrehozni az adómegállapítások fellebbezésére, hogy ösztönözzék az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot az adóbeszedési folyamatban.

Donaldson (2003) megjegyzi, hogy az egyszerűséget mint az adórendszer működésének követelményét azonban nem szabad túlzásba vinni, hogy az összes releváns nyereséget megragadják, és ne teremtsenek egyenlőtlen bánásmódot az adófizetőkkel szemben.

Sokhurokov (2024) véleménye szerint, a horizontális egyenlőség fogalma magában foglalja az egyenlő bánásmódot egyenértékű körülmények között. Ugyanitt megjegyzi, hogy – egyrészt – a helyi és globális bevételi küszöbök nem ösztönzik a kereskedelmi tevékenység fejlesztését és bővítését, és nem biztosítják

a multinacionális vállalatok adófizetői származása alapján történő egyenlő bánásmódját. Másrészt az első pillérre (Multilateral Convention to Implement Tax Treaties Related to Tax Avoidance and Evasion, többoldalú egyezmény az első pillér összegének végrehajtásáról, MLC.) vonatkozó javaslata nem biztosítja az egyenlő bánásmódot a határokon átnyúló kereskedelmi tevékenységet folytató multilaterális kis- és közép vállalkozások között azáltal, hogy az utóbbiakat alacsonyabb adóterherrel részesíti előnyben ugyanarra a tranzakcióra, de eltérő mennyiségű bevételre.

Egyenlő bánásmód községek közötti együttműködésben

Kwiatowski és munkatársai (2024) megjegyzik, hogy az önkormányzatok közötti együttműködés (Inter Municipal Coordination, IMC) egyre inkább az önkormányzatok eszközévé válik a fejlesztési célok eléréséhez és a közszolgáltatás minőségének javításához Lengyelországban is. A mélyinterjúk sorozata alapján a tanulmány megvizsgálta, hogy mi építi fel a helyi szintű települések közötti együttműködést. Az elemzés során bebizonyosodott, hogy a különböző szereplők tartalmi premisszákon alapuló együttműködés iránti elkötelezettsége eltérő. A projektben való együttműködésről alkotott pozitív vélemények a partneri és nem hierarchikus kapcsolatokról, a kisebb önkormányzatokkal szembeni uralom nélküli, méltányos és egyenlő bánásmódból fakadtak.

Egyenlő esélyű hozzáférés

Burwell és munkatársai (2024) szerint az egyenlő bánásmód egészségügyi szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést jelent. Például az USA-ban a prosztatarákos betegek egészségügyi ellátásában tapasztalható egyenlőtlen-ségek kezelési és halálozási különbségekhez vezethetnek annak ellenére, hogy a prosztatarákban szenvedő fekete férfiaknál magasabb a prosztatarák előfordulása és mortalitása. Hammarlund és munkatársai (2022) tanulmánya szerint, kevésbé valószínű, hogy az egészségügyben a fekete páciensek megfelelő bánásmódban részesülnek fehér társaikhoz képest. Ebben az esetben az egyenlő bánásmód az egyenlőtlen-ség kiegyensúlyozására szolgál, és azonos kezelésmódot jelent.

Nateghi (2024) véleménye szerint az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO) által 1960-ban elfogadott, az oktatásban való megkülönböztetés elleni Gyermekek jogi Egyezmény (CRC) hangsúlyozza a megkülönböztetésmentesség és az oktatáshoz való egyenlő hozzáférés elvét. Az oktatás alapvető emberi jog, amelyet különféle nemzetközi okmányok

rögzítenek, mint például az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (UDHR, 26. cikk.) és a CRC 28. és 29. cikke. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága szerint a menekült gyermekek számára az oktatás biztosítja azokat a képességeket, készségeket és jártasságokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy eligazodjanak a kihívásokkal teli jövőben (UNHCR, 2023). Wilk (2023) említi, hogy a 2022–2030 közötti időszakra szóló egyenlő bánásmódra vonatkozó lengyel nemzeti cselekvési terv (NAP) az adatgyűjtés és kutatás, az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, a diszkriminációellenes politika, az egészségügy, a koordináció, a munka- és társadalombiztosítás, az oktatás, valamint a tudatosság növelésének fejlesztésével foglalkozik.

Sokszínűség

Adikaram és Chathurang (2024) véleménye szerint, a „helyes dolognak” mondott cselekmény a Sri Lankai Pride-H szervezet LMBT-inkluzivitásra vonatkozó döntése volt, mely a társadalmi igazságosság és a vállalati logika konvergenciája révén, az egyenlő bánásmód értékei iránti elkötelezettség jegyében az ellentmondó állami, kulturális és vallási logikák ellenében jött létre. Véleménye szerint az egyenlőség elvét a modern társadalmak egyik alapvető értékének tekinthetjük, ami arra kényszeríti az állam adminisztrációját – hiszen más adminisztrációk is léteznek –, hogy egyenlő bánásmódban részesítsen minden természetes személyt, akivel kapcsolatba kerül, s amit a diszkrimináció általános tilalmaként fejezhetünk ki.

Simonati (2024) véleménye szerint – az utóbbi időkben – „széles körben elterjedt az az elképzelés, mely szerint, az egyenlőség nem csupán a diszkrimináció elleni védelmen, hanem a sokszínűségen, mint a társadalom gazdagság-forrásának előmozdításán is alapul.”

Grafstein (2024) véleménye szerint „az 1969-es Stonewall zavargások¹ utáni sebezhető időszak a transzszexuális mozgalom szélsőséges növekedésének időszaka volt, amikor a transz emberek összefogtak, hogy szembeszálljanak az általuk tapasztalt igazságtalanságokkal, mint például a foglalkoztatási diszkrimináció, a keresztbe öltöztetést tiltó törvények (cross dressing), a rendőrségi brutalitás és az orvosi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés.” Az 1990-es évektől kezdve

1 Az Egyesült Államokban az 1969. június 28-án történt, úgynevezett Stonewall zavargások jelentős események az LMBTQ+ szervezetek emberi jogokért folytatott harcában. Többek között a Pride mozgalom ezt az eseményt ünnepli minden évben. Az esemény közel öt évtizede formálja a társadalmat, és segíti a meleg közösség jogainak és láthatóságának előmozdítását szerte a világban.

az LMBTQ+ közösség jogaiért folytatott harc eredményeként a keresztöltözés² már nem tekinthető bűncselekménynek a legtöbb államban. Az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága is több fontos döntést hozott, amelyek megerősítették az LMBTQ+ egyének jogait, beleértve a keresztbeöltözést is.³ Grafstein idézi Rajt, akinek véleménye szerint, a transz emberek „*egy orvosi rejtély tragikus áldozatai [...] akik legalább ugyanolyan minimális tiszteletet érdemelnek, mint bármely más ember.*”

„Nyugati igazságosság”

Anizoba (2024) Rawlst említi (1971), akinek véleménye szerint az egyenlő bánásmód és a megkülönböztetésmentesség elvei központi szerepet játszottak különböző jogi keretszabályokban, emberi jogi nyilatkozatokban és a társadalmi igazságosságért vívott mozgalmakban szerte a világon. Anizoba azonban arra hívja fel a figyelmet, hogy a nyugati igazságosság a méltányosság, az egyenlőség és a jogállamiság iránti elkötelezettséget tükrözi, a nyugati filozófiai hagyományok által befolyásolt jogrendszereken belül. Az igbó⁴ kultúrán belül azonban az egyenlő bánásmód más értelmet nyer, mert a nyugati paradigmákon túlmutató spirituális, ősi és közösségi dimenziókat is felölel.

„Négy szabadság”

Fernández-i-Marín és munkatársai (2021) a mozgásszabadságot és az egyenlő bánásmód gondolatát kettős próbának tették ki, mikor elemezték az EU kedvezményes elbánását és az EU állampolgárok kezelését a COVID–19-járvány időszaka alatt. Bizonyítékot találtak arra, hogy a szolidaritás, az alapvető jogok a migráns és az uniós polgárok számára történő elosztásában korlátozott, mert bebizonyították, hogy a diszkrimináció – a kulturális különbségek helyettesítőjében – nemzetiségekben is előfordul.

Zbucka-Gargas (2024) megjegyzi, hogy a pénzügyi tőke szabad mozgása nem jelenti az emberi jogok biztosítottságát, és a termelésben a munkavállalók munkájának felhasználása nem garantálja az egész világon az egyenlő bánásmódot az alapvető emberi jogok terén.

2 A cross-dressing („keresztöltözés”) az a viselkedési forma, amikor férfiak vagy nők az ellenkező nem ruháit viselik (nem összetévesztendő a transzvesztitizmussal). A cross-dressing esetén nincs az ellenkező nemhez köthető viselkedés, kimerül az ellenkező nemhez társadalmilag elfogadott-konstruált ruhadarabok hordásával.

3 Bővebben lásd: Obergefell v. Hodges (2015), Masterpiece Cakeshop v. Colorado Civil Rights Commission (2018), Bostock v. Clayton County (2020) ügyek.

4 Az igbó nép Afrika egyik legnagyobb etnikai csoportja.

Foglalkoztatás

A jog a társadalomtudomány speciális területe, ahol a jogsértést jogi következmények követik. Ziółkowska véleménye szerint „*a munkaviszonyban a munkavállalókat leginkább a munkaviszony létesítésének és megszüntetésének módja, az alkalmazási feltételek, a végzettség és legfőképpen a politikai meggyőződéssel, szakszervezeti tagsággal vagy vallással kapcsolatos szempontok tekintetében kell egyenlő bánásmódban részesíteni.*” (Ziółkowska, 2024). Azt is említi, hogy a diszkrimináció (minősített ok miatti egyenlőtlen bánásmód) különbözik a munkavégzés során alkalmazott szokásos egyenlő bánásmódtól, amely ugyanazon feladatok azonos ellátásából ered.

Makkos (2021a) véleménye szerint, a munkavégzés során az egyenlő bánásmódhoz való jog állami és munkáltatói kötelezettségekben és a munkavállaló (tisztviselői) kötelezettségeiben és jogosultságaiban, valamint az ügyfél (szolgáltatást vásárló) együttműködési kötelezettségében is megragadható. A jogvédelem az egyenlő bánásmódban a diszkrimináció megállítására, következményei megszüntetésére és a sértett kompenzálására szolgál.

Tomšej és munkatársai (2024) szerint az egyenlő bánásmód érdekében tett bizonytalan foglalkoztatás elleni küzdelem is fontos a migránsok integrációja szempontjából.

Swargiary (2024) hívja fel a figyelmet arra, hogy Indiában a PWD törvény (1995)⁵ előírja a fogyatékkal élők foglalkoztatásának egyenlő bánásmódot figyelembe vevő alkalmazását. Tiltott a diszkrimináció például az oktatásban, közszolgáltatban vagy az áruszállításban is.

Szociális biztonság

Prajanti és munkatársai (2024) szerint nemcsak a migráns munkavállalók társadalombiztosításhoz való jogának védelmében fontos az egyenlő bánásmód, hanem a jelenleg védelem nélküli lakosság társadalombiztosítási fedezete szempontjából is.

5 A PWD törvény (Persons with Disabilities Act) Indiában a fogyatékkal élők jogait és védelmét szabályozó jogi keretet ad, amelynek célja, hogy biztosítsa a fogyatékkal élő emberek egyenlő jogait és lehetőségeit, valamint a társadalmi befogadást.

Perdomo (2023) véleménye szerint az egyenlő bánásmód nemcsak a migráns munkavállalók, hanem a koralapú diszkrimináció terén,⁶ és Sen (2009) szerint a generációk joga területén is értelmezhető.

Migráns munkavállalók jogait világszerte az ILO 143 számú egyezménye, és az ENSZ Migráns Munkavállalók Jogainak Védelmére vonatkozó Egyezménye (1990) védi. Az Európai Unióban a diszkrimináció elleni küzdelem alapvető jogi kereteit az egyenlő bánásmódról szóló irányelv (2000/78/EK irányelv) határozza meg.

A koralapú diszkrimináció a konkrét korcsoportokkal szemben elkövetett diszkrét és gyakran negatív megkülönböztetést magyarázza. Ezzel szemben a generációk joga a jövő generációk érdekeinek védelmét célozza meg, hangsúlyozva a felelősséget a jelen emberei számára, hogy fenntartható és igazságos döntéseket hozzanak, amelyek kedvezőek lesznek a jövőendő generációk számára.

A két fogalom összefonódhat, mivel a koralapú diszkriminációval szembeni harc és a generációs igazságosság érdekében tett lépések egyaránt hozzájárulhatnak egy igazságosabb társadalom létrejöttéhez, amely minden életkorban kedvező lehetőségeket biztosít.

Béke dimenzió

Sen (2009) véleménye szerint az egyenlőség alapján az intézmények válnak mozgatórugóivá egy olyan világnak, amelyben az emberek békésen élhetnek.

Hassan és Jamal (2024) véleménye szerint az egyenlő bánásmódra való törekvés a jogalkotás által a világ különböző kultúráiban életté vált, mert az a világbéke szempontjából alapvető lépés, mely Putnam (2007) véleménye szerint is integráló erő a világegység víziójának irányában.

Az egyenlő bánásmód jogi szemlélete

Az egyenlő bánásmód jogi szemlélete során az alábbi kategóriákra térünk ki:

- Faji alapú diszkrimináció tilalma.
- Vallási vagy világnézeti diszkrimináció tilalma.

6 Bővebben lásd: Az Európai Bíróság (nagytanács) 2005. november 22-i ítélete. Werner Mangold kontra Rüdiger Helm. Előzetes döntéshozatal iránti kérelem: Arbeitsgericht München – Németország. 1999/70/EK irányelv; A határozott ideig tartó munkaviszonyról szóló keret megállapodás 2., 5. és 8. szakasza; 2000/78/EK irányelv 6. cikk. C-144/04. sz. ügy. Az Európai Bíróság (nagytanács) 2010. január 19-i ítélete. Seda Küçükdeveci kontra Swedex GmbH & Co. KG. Előzetes döntéshozatal iránti kérelem: Landesarbeitsgericht Düsseldorf – Németország. Az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve. C-555/07. sz. ügy. ECLI identifier: ECLI: EU: C:2010:21.

- Nemi alapú diszkrimináció tilalma.
- Közigazgatási szervek kötelezettsége.

Faji alapú diszkrimináció tilalma

Tajouri és Tsoukiàs (2024) Nobles véleményére (2002) hivatkozik, mikor megemlíti, hogy az USA-ban a népszámlálás során a faji kategóriák általánosak, mert ott nagy múltra tekint vissza a faji megkülönböztetés. A tizenennyolcadik században a politikai hatalommal rendelkezők a fajt az emberi identitás velejárója és nyilvánvaló aspektusaként fogták fel, amely igazodott az európai felvilágosodás eszméihez. Napjainkban azonban más szempontból lehetne fontos ezen adatok gyűjtése, mert jó módszernek tűnne a kormányzati programok tisztességességének értékelésére, és a diszkriminációellenes törvények és rendeletek betartásának ellenőrzésére. Tajouri és Tsoukiàs (2024) Fehrenbachra és munkatársaira (2010) hivatkozva hozzáfűzik, hogy más országokban a faj fogalmát hivatalosan nem ismerik el vagy használják adatgyűjtési célokra, melynek a gyökerei történelmi érzékenységeket és tapasztalatokat rejtene, például Németországban, ahol a náci ideológia öröksége és katasztrofális következményei nagy mértékben befolyásolták a faji kategorizálással kapcsolatos nemzeti politikákat. Tajouri és Tsoukiàs (2024) Chapmanra és Fraderre (2004) hivatkozva pedig megjegyzik, hogy Franciaország történelmileg a „színvakság” vagy „univerzalizmus” köztársasági modelljét követte, amelynek célja az egyenlőség előmozdítása azáltal, hogy elkerüli a faji vagy etnikai különbségek jogi kereteken belüli elismerését.

Ez az álláspont – véleményük szerint – abban gyökerezik, hogy az ilyen különbségek elismerése megosztottsághoz és egyenlőtlenséghez vezethet. Tajouri és Tsoukiàs végül arra a következtetésre jutnak, hogy a védett tulajdonságok figyelembevételén alapuló faji megkülönböztetés univerzális megközelítésének megvalósítása jelentős kihívásokat jelent, mert bár ez a módszer az USA történelmi és politikai helyzetével összefüggésben releváns lehet, máshol nem egyértelmű annak alkalmazhatósága.

Vallási vagy világnézeti diszkrimináció tilalma

Mukitono és munkatársai (2021) egy friss bírósági esetet tár elénk a vallási diszkriminációval kapcsolatban. Tajul Muluk iszlám tanár (ustadz) volt Indonéziában, aki önkéntes hitoktatást nyújtott felnőtteknek, fiataloknak és gyerekeknek otthona közelében, miközben megszervezte követői társadalmi életét is, hogy az rendezettebb és virágzóbb legyen. Közössége fejlődésével együtt Tajul Muluk szembesült társadalmi, gazdasági és vallási konfliktusokkal, családjával és

más madurai szunnita papokkal együtt. Minden vallásnak meg van a maga fő tanítása, amelyet a belső vallása általánosan elfogadott, ezért a fő vallási tanítás meghatározása minden vallás számára belsőleg engedélyezett (Makkos, 2020).

Az istenkáromlásról szóló törvény létrehozása és alkalmazása Indonéziában általában a közrend fenntartása, az erőszakos konfliktusok megelőzése és a vallásszabadság gyakorlásának védelme alá tartozik. Indonéziában az alkotmány szerint a jog és az igazságosság érvényesítése érdekében alkotmányos kötelezettsége is van a bíróságnak az emberi jogok védelmének, előmozdításának, érvényesítésének biztosítására, amely a végrehajtási folyamatban garantálja, hogy „mindenki mentes legyen a megkülönböztető bánásmódtól” (Muktiono et al., 2021) bármi alapján, és védelmet kapjon a diszkriminatív bánásmód ellen. Indonézia mint olyan állam, amely a vallás és az állam elválaszthatatlanságának elvét követi, rendelkezik vallásügyi minisztériummal, amely a vallás egészséges fejlődését szolgálja és védi, valamint szervezeti kapacitással és eszközzel rendelkezik a különféle belső vallási vélemények összeállítására.

Indonéziában az állam bizonyos vallások fő vallási tanítását az érintett vallás belső megegyezése alapján határozza meg, ezért az Indonéz Alkotmánybíróság (Mahkamah Konstitusi) azzal érvelt, hogy a vallás istenkáromlás-megelőzési törvényre vonatkozó fő vallási tanítás meghatározása során nem kellett, hogy statikus legyen. Az tény, hogy az indonéz törvények nem tartalmazznak egyértelmű kritériumokat az iszlám fő tanítására vonatkozóan, ezért a bírónak kell kidolgoznia és végrehajtania a kritériumokat többnyire vitatott bizonyítékok alapján, a vádlott vagy ügyvéd és ügyész között. A bíró függetlensége és pártatlansága ekkor kritikus kérdéssé válik, mert ha ez nem megfelelő az ilyen helyzetek kezelésére, a bíróság diszkriminációt fog alkalmazni. Tajul Mulukot végül az Indonéz büntető törvénykönyv 156a. cikk megsértése miatt, az iszlám elleni megszenstelenítés következtében, és zavargások kiváltása miatt, négy év börtönbüntetésre ítélték.

Nemi alapú diszkrimináció tilalma

Monju (2024) megjegyzi, hogy Svédországban a nemek aránytalan oktatási lehetőségei, illetve az oktatáshoz való egyenlőtlen hozzáférésük, korlátozza a fiatal nők lehetőségeit, és a kulturális hiedelmek, patriarchális eszmék, normák és gyakorlatok is állandósítják a nemek közötti egyenlőtlenségeket, és befolyásolják a serdülők terhességi arányát.

A nők jövedelemtermelő lehetőségei és korlátozott munkalehetőségei a férfiktól való gazdasági függőséget eredményeznek, ami állandósítja a háztartásokon belüli egyenlőtlen hatalmi dinamikát és a hagyományos nemi szerepeket.

Omi (2024) véleménye szerint az egyenlő bánásmód a diszkrimináció tilalmát is tartalmazza, mert a világszerte elterjedt nők elleni erőszak – még, ha azt nem is közvetlenül alkalmazzák – méltatlan félelmet kelt a nőkben, ami korlátozhatja a fejlődési lehetőségeiket, hogy teljesen és szabadon élhessenek, és részt vehessenek az élet minden területén, s melyet több nemzetközi egyezmény is tilt.

Chukwuebuka (2024) megjegyzi, hogy az élettársak viszonyát tartalmazó törvényben, a házasságot kötni kívánó azonos nemű és heteroszexuális párok társadalmi és jogi helyzetének kiegyenlítéséről van szó. A jogi diskurzus középpontjában az USA áll, az Obergefell vs. Hodges (2015) döntés után, mely legálissá tette az azonos nemű házasságokat.

Az egyenlő bánásmód előmozdítása a közigazgatási szervek kötelezettsége

Folgier (2024) megjegyzi, hogy a lengyel közigazgatási perrendtartás 8. cikkében foglaltak szerint, a felek jogi helyzetét ki kell egyenlíteni. Folgier megjegyzi azt is, hogy a lengyel Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 2015. november 7-i ítéletében kimondta, hogy „*az alapelvek az általános közigazgatási eljárások a közigazgatási eljárást szabályozó rendelkezések szerves részét képezik, és a hatóságokat más rendelkezésekkel egyenrangúan kötelezik.*” Folgier véleménye szerint „*az eljárást lefolytató szervnek különösen tiszteletben kell tartania az ügyfelekkel szembeni egyenlő bánásmód elvét. Ezen túlmenően a szervnek a hasonló ügyekben és kérdésekben hozott határozatok vagy értékelések során egységes kritériumokat kell alkalmaznia a közigazgatási eljárások valamennyi alanya tekintetében.*”

Az egyenlő bánásmód pszichológiai szemlélete

Az egyenlő bánásmód pszichológiai szemlélete során az alábbi kategóriákra térünk ki:

- Pszichológiai szerződés.
- Tisztességes bánásmód.
- Közvetítői eljárás.
- Tisztviselők magatartási követelményei.

Pszichológiai szerződés

Guest és Conway (2006) véleménye szerint az egyenlő bánásmód egyik lényeges eleme, hogy az egy pszichológiai szerződés. Az egyenlő bánásmódot

fel lehet fogni, mint pszichológiai szerződést, amely fogalma arra utal, hogy a munkavállalók és a munkáltatók között fennálló elvárások és kötelezettségek nemcsak formális, írásos megállapodásokban, hanem a partnerek közötti kölcsönös megértésben és érzésekben is megnyilvánulnak. Az egyenlő bánásmód pszichológiai és jogi dimenziókkal is bíró fogalom, amely fontos szerepet játszhat a munkavállalók elégedettségében, elkötelezettségében és a szervezeti kultúrában. Nijström (2024) megállapította, hogy „a pszichológiai szerződés teljesítése növeli az alkalmazottak szervezeti támogatottságát.”

Tisztességes bánásmód

Vilk (2024) említi, hogy Allport a diszkriminációt úgy határozta meg, mint az egyének vagy csoportok tisztességes bánásmódjának megtagadását, míg mi úgy látjuk, a diszkrimináció olyan tevékenység, mely előnyben részesíti az egyén csoportját a csoporton kívüliekkel szemben.

Közvetítői eljárás

Radanova és munkatársai (2024) szerint a családsegítő szolgálatok szakértelmének hiánya veszélyeztetheti a feleket, és nem biztosítja, hogy a közvetítői eljárást úgy alakítsák ki, hogy mindkét fél egyenlő bánásmódját és önrendelkezését biztosítsa, hiszen ők egyenrangúak. Szakmai felkészültség hiányában a szakemberek tudatosan vagy tudatlanul diszkriminatív bánásmódot alkalmazhatnak. Például különböző családtagok, mint nők, férfiak, vagy éppen a gyerekek érdekeit eltérően kezelhetik. A nem megfelelő szakmai háttér miatt a családsegítők nem biztos, hogy pártatlanok tudnak maradni a közvetítés során, ami torzíthatja a folyamatot.

Tisztviselők magatartási követelményei

Makkos megjegyzi, hogy az egyenlő bánásmód, illetve annak hiánya a tisztviselők általános (Makkos, 2021b), normatív (Makkos, 2024) és tangenciális (Makkos, megjelenés alatt) magatartási követelményeiként is megfogalmazható.

Az egyenlő bánásmód technológiai szemlélete

Az egyenlő bánásmód technológiai szemlélete során az alábbi szemléleteket említjük:

- Az AI-irányítás társadalmi kihívásai.
- Méltányos elosztás.
- Internetfelhasználás.

Az AI-irányítás társadalmi kihívásai

Singhal (2024) véleménye szerint napjainkban az észlelés, nyelvi megértés, érvelés, tanulás forradalma zajlik, melynek fő mozgatórugója a mesterséges intelligencia (AI), mely figyelemre méltó fejlődésen ment keresztül az adatbázisok összekapcsolása és az algoritmikushatékonyság növelése következtében. Az AI szerepéhez jelentős etikai, jogi és társadalmi következmények társulnak, melyeket ismerni és kezelni kell. Singhal megjegyzi „*Az algoritmikus előítéletek⁷ jelenléte, az adatvédelmi problémák, a foglalkoztatás eltolódása és a társadalmi egyenlőtlenség rávilágít a mesterséges intelligencia felelős fejlesztésének és irányításának szükségességére.*”

Lee és Kim (2017) arra hívja fel a figyelmet, hogy az automatizálás és az AI által vezérelt döntéshozatal bevezetése munkahelyek átrendezését, gazdasági egyenlőtlenséget, és felette az emberi kontroll csökkenését okozza, valamint az AI-rendszerek értelmezhetőségének és átláthatóságának hiánya azzal szemben közbizalom csökkenést is okozhat.

Chakraborty és Jain (2019) véleménye szerint a szoftverfejlesztési folyamatokban az etikus AI eljárások alapos tesztelést és érvényesítést foglalnak magukban, hogy felderítsék és kezeljék a potenciális hibalehetőségeket, torzításokat vagy előítéletes eredményeket. A fejlesztőknek hozzájárulásokat kell szerezniük az adatok gyűjtéséhez és felhasználásához, tiszteletben kell tartaniuk a felhasználók magánéletét és adataik védelmét erős biztonsági protokollok beépítésével.

Méltányos elosztás

Karaaslan és İliç (2024) a kriptovaluták vizsgálatában teszi az egyenlő bánásmódot mérlegre. Véleményük szerint annak egyik sarokköve a méltányos elosztás axiómájának tanulmányozása, mely hangsúlyozza azt az elvet, hogy a hálózaton belül azonos hozzájárulásokkal vagy tevékenységekkel rendelkező résztvevők

7 Az algoritmikus AI rendszerek méltánytalan vagy előítéletes eredményein azt értjük, melyeket azok generálnak vagy állandósítanak, például elfogult képzési adatok, hibás algoritmusok, vagy a tervezési folyamatba bekerült emberi előítéletek. Ez az elfogultság többféle formában is megjelenhet, mint például az egyenlőtlen bánásmódban vagy az egyes demográfiai csoportokra gyakorolt egyenlőtlen hatásokban, melyek tisztességtelen eredményeket eredményeznek az élet különböző területein. Bővebben lásd: (Arayanan, 2018)

egyenlő arányban részesüljenek. Ez az axióma nemcsak a méltányosságot hangsúlyozza azáltal, hogy az egyenlő erőfeszítéseket egyenlő jutalmakkal ismeri el, hanem az allokációs elméletben egy tágabb, alapvető szimmetriafogalomra is rámutat. Ennek az axiómának a formai megfogalmazása a következő lehet, az egyenlők egyenlő bánásmódja esetén: Bármely adott követeléscsoportra $(cc, EE) \in CCNN$ és minden résztvevőpárra $\{ii, jj\} \subseteq NN$, ahol $ccii = ccjj$, az elosztási szabály SS azt diktálja, hogy SS az $SSii(cc, EE) = SSjj(cc, EE)$. Ez a matematikai megfogalmazás biztosítja, hogy az allokációs szabály SS egyformán kezelje a résztvevőket ii és jj , ha követeléseik $ccii$ és $ccjj$ azonosak, ezáltal az egyenlő bánásmód érvényesüljön. Ez az alapelv nemcsak a „buborékok” kontextusában, hanem a tisztességes felosztás elméletének különböző alkalmazásaiban is alapvető, ahol a konzisztens kritériumokon alapuló méltányos bánásmód a legfontosabb. E tanulmányban a kutatók megállapították, hogy többek között a kooperatív játékelmélet alkalmazása és az olyan axiómák feltárása, mint az egyenlő bánásmód, az anonimitás axiómája, vagy az állítások csonkítási változatlanlansága, szilárd keretet biztosítottak ezen elosztási mechanizmusok igazságosságának értékeléséhez.

Internetfelhasználás

Ogbuju (2024) is felhívja a figyelmet arra, hogy az állam az egyenlő bánásmódot előírások révén is érvényesíti. A felhasználók többek között a weboldalt szabadon elérhetik, a szolgáltatásnyújtók az elérési sebességet nem lassíthatják, fizetés által nem priorizálhatnak, az online működésnek átláthatónak kell lennie, a nyújtott tartalom nem lehet diszkriminatív, biztosítani kell a fair versenyt a szolgáltatást igénybe vevők érdekében, biztosítani kell az internethasználók jogait.

A kutatás összefoglalása

A kutatás alapján megállapítható, hogy az egyenlő bánásmód fogalmi előfordulása napjainkban legalább politikai, jogi, pszichológiai és technológiai szemléletre osztható.

Politikai oldalról az egyenlő bánásmód kapcsolódást mutatott az alábbi fogalmakkal.

Világos mechanizmus, átláthatóság és elszámoltathatóság, egyenlőtlen bánásmód tilalma, származás alapján történő diszkrimináció tilalma, uralom nélküli, méltányos bánásmód, egyenlő esélyű hozzáférés, megfelelő bánásmód,

egyenlőtlenség kiegyensúlyozása, azonos kezelésmód, megkülönböztetésmentesség, „helyes dolog”, sokszínűség, igazságtalansággal történő szembeszállás, minimális tisztelet, „nyugati igazságosság”, méltányosság, egyenlőség, jogállam, spirituális, ősi és közösségi dimenziók, „négy szabadság”, emberi jogok, minősített ok miatti egyenlőtlen bánásmód, állami, munkáltatói, tisztviselői, ügyféli kötelezettség, migránsok integrációja, fogyatékkal élők foglalkoztatottsága, szociális biztonság, béke, integráló erő, életté válás.

Jogi oldalról az egyenlő bánásmód kapcsolódást mutatott az alábbi fogalmakkal.

Faji kategóriák, „színvakság”, „univerzalizmus”, védett tulajdonságok, iszterkáromlás tilalma, védelem, méltatlan félelem, nemi szerepek, patriarchális eszmék, vallási vagy világnézeti diszkrimináció tilalma, megkülönböztető bánásmódtól való mentesség, függetlenség, pártatlanság, gazdasági függőség, társadalmi és jogi helyzet kiegyenlítése, egyenrangúság, egységes kritériumok.

Pszichológiai oldalról az egyenlő bánásmód kapcsolódást mutatott az alábbi fogalmakkal.

Pszichológiai szerződés, szervezeti támogatottság, általános, normatív, tanügyiális magatartási követelmények.

Technológiai oldalról az egyenlő bánásmód kapcsolódást mutatott az alábbi fogalmakkal.

Algoritmikus hatékonyság, az AI szerepéhez társuló etikai, jogi és társadalmi következmények, algoritmikus előítélet, etikus AI eljárások, méltányos elosztás, egyenlő erőfeszítés, egyenlő jutalom, szimmetria, tisztességes felosztás, elosztási mechanizmusok igazságossága, szabad elérhetőség, fizetés priorizáció tiltása, fair verseny, internetfelhasználók jogai.

Nem állíthatjuk, hogy az egyenlő bánásmód előfordulása bármely területen „profiltiszta” lenne, hiszen minden terület központi figurája az ember, akivel szemben így vagy úgy kell viselkedni, vagy akinek az emberek társadalmában így, vagy úgy kell viselkednie.

Mivel célunk csak az egyenlő bánásmód elve főbb tématerületeinek meghatározása volt, nem bocsátkoztunk túlszűr az elv részleteinek ismertetésébe.

Kutatásunk eredménye alapján megállapítjuk, hogy az egyenlő bánásmód fogalma korántsem csupán jogi kreáció, hanem az a társadalomban széles értelmezést nyer, melynek egyik jelentése valóban jogi értelemmel bír. Az „egyenlő bánásmód” a társadalmi rendszer, és így a jogrendszer építményének egyaránt az építőköve.

Felhasznált irodalom

- Adikaram, A. S., & Chathuranga, M. M. N. (2024). 'It was the right thing to do': pioneering LGBT inclusivity in a local group of companies in Sri Lanka. *Culture and Organization*, 30(6), 602–623. <https://doi.org/10.1080/14759551.2024.2369083>
- Anizoba, E. C. (2024). A philosophical reading of justice and its resistance to social change among the Igbo of Nigeria. *Comparative Sociology*, 23(3), 405–432. <https://doi.org/10.1163/15691330-bja10111>
- Arayanan, A. (2018). Fairness and Accountability in Algorithmic Decision Making: A case study of Google Search. *Proceedings of the ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency*, 89–98.
- Burwell, A., Freedland, S. J., & Gong, J. (2024). Reducing racial inequalities in prostate cancer treatment: Healthcare access barriers. *Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention*, 33(7), 867–869. <https://doi.org/10.1158/1055-9965.EPI-24-0397>
- Chakraborty, A., & Jain, A. (2019). Artificial intelligence: Ethical dilemmas in Indian context. In *Proceedings of the International Conference on Communication and Signal Processing* (pp. 92–99).
- Chapman, H., & Frader, L. L. (Eds.). (2004). *Race in France: Interdisciplinary perspectives on the politics of difference*. Berghahn Books.
- Chin, R., Fehrenbach, H., Eley, G., & Grossmann, A. (2010). *After the Nazi racial state: Difference and democracy in Germany and Europe*. University of Michigan Press.
- Chukwuebuka, E. A. (2024). Moral realism and same sex marriage debate. *Aquino Journal of Philosophy*, 4(2).
- Donaldson, S. A. (2003). The easy case against tax simplification. *Virginia Tax Review*, 22(645), 687–726. <https://ssrn.com/abstract=755024>
- El Habyb, F., Frinaldi, A., & Roberia. (2024). Tinjauan hukum administrasi negara terhadap prosedur pemungutan pajak kendaraan bermotor berdasarkan Pergub Sumbar Nomor 56 Tahun 2011. *Jurnal Ilmu Sosial dan Humaniora*, 2(1), 88–93.
- Fernández-i-Marín, X., Rapp, C., Adam, C., James, O., & Manatschal, A. (2021). Discrimination against mobile European Union citizens before and during the first COVID-19 lockdown: Evidence from a conjoint experiment in Germany. *European Union Politics*, online view, 1–21. <https://doi.org/10.1177/14651165211037208>
- Folgie, A. (2024). Safeguards of the rights of the individual in the administrative proceedings on the example of article 8 of the code of administrative procedure [Gwarancje ochrony praw jednostki w postępowaniu administracyjnym na przykładzie art. 8 Kodeksu postępowania administracyjnego]. *Studia Administracyjne*, 1(19), 21–33. <https://doi.org/10.18276/sa.2024.19-02>
- Grafstein, J. F. (2024). The “burden of blame”: Coalition-building in the transgender movement from the 1970s through the 1990s. *Swarthmore Undergraduate History Journal*, 5(2), 29–70.

- Guest, D. E., & Conway, N. (2006). Communicating the psychological contract: An employer perspective. *Human Resource Management Journal*, 12(2), 22–38. <https://doi.org/10.1111/j.1748-8583.2002.tb00062.x>
- Hammarlund, N., Lee, J. R., Wolff, E. M., Holt, S. K., Etzioni, R., Gore, J. L., & Nyame, Y. A. (2022). The role of place in racial disparities in prostate cancer treatment [Abstract B100]. In *Proceedings of the 15th AACR Conference on the Science of Cancer Health Disparities in Racial/Ethnic Minorities and the Medically Underserved* (Abstract nr B100). AACR. Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention, 31(1 Suppl).
- Hassan, H. M. F. U., & Jamal, M. D. (2024). Harmonizing global peace: The noble influence of Islamic human rights. *Journal of World Religions and Interfaith Harmony*, 3(1), 281–296.
- Karaaslan, İ. A., & İliç, D. (Szerk.). (2024). *Kutatások és értékelések a társadalom-, humán- és közgazgatási tudományok területén*. IKSAD Publishing House.
- Lee, S., & Kim, K. (2017). Ethical and legal implications of artificial intelligence. *Journal of Ethics in Technology*, 10(1), 23–38.
- Makkos N. (2020). Az egyenlő bánásmód kvintesszenciája. *Jegyző és Közigazgatás*, 12(6), 17–21.
- Makkos N. (2021a). A tisztviselők általános magatartási követelményeiről. *Belügyi Szemle*, 69(5), 835–850. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.5.7>
- Makkos N. (2021b). *Egyenlő bánásmód a közszolgálatban* (PhD-értekezés). Nemzeti Közszolgálati Egyetem. <http://hdl.handle.net/20.500.12944/17696>
- Makkos, N. (2024). Normák a közszolgálatban – A tisztviselők speciális magatartási követelményei. *Jogelméleti Szemle*, 60(2), 1–12.
- Muktiono, M., Bakri, M., Masruchin, R., & Safa'at, M. A. (2021). The vulnerability of religious minority in Indonesia due to the implementation of the blasphemy law. *International Journal for Innovation Education and Research*, 9(11), 261–298. <https://doi.org/10.31686/ijer.vol9.iss11.3437>
- Monju E., M. (2024). *[Unpublished master's thesis, VT24 HP15 Master Program in Gender Studies, Justice, and Society]*.
- Nateghi, M. (2024. május 23). *The right to education for Afghan refugee children in Iran: Barriers and progress* [Master's thesis, UiT The Arctic University of Norway]. Munin. <https://hdl.handle.net/10037/34065>
- Nijström, R. (2024). Exploring onboarding experience and employer brand perception of Generation Z employees in Finland and Estonia [Master's thesis, Tallinn University of Technology, School of Business and Governance]. Tallinn University of Technology Digikogu.
- Nobles, M. (2002). Racial categorization and censuses. In D. I. Kertzer, & D. Arel (Eds.), *Census and identity: The politics of race, ethnicity, and language in national censuses* (pp. 43–70). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/S0143814X02212040>
- Ogbuju, E., Aliyu, A., Imoize, A. L., Rufai, M. A., Muhammad, A. S., & Oladipo, F. (2024). Government policies and economics of computational modelling in wireless networks. In *Computational Modeling and Simulation of Advanced Wireless Communication Systems* (pp. 260–295). CRC Press. <https://doi.org/10.1201/9781003457428-12>

- Omi, M. (2024). Gender-based violence against women in international law: Transformative possibility of international law. In K. Yokoo (Ed.), *Transforming law and politics: The challenges of globalization* (pp. 75–92). Brill. https://doi.org/10.1163/9789004681477_005
- Perdomo, J. (2023). *The rights of future generations from the perspective of sustainable well-being*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.15861.76002>
- Prajanti, S. D. W., Kurniawan, E., & Widiatningrum, T. (2024). Employment social protection for Indonesian migrant workers in South Korea: Probability and policy review. *Abdimas*, 28(1), 50–57. <https://doi.org/10.15294/2mrsfq46>
- Putnam, R. D. (2007). E pluribus unum: Diversity and community in the twenty-first century. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137–174. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2007.00176.x>
- Radanova, Y., Korsakovienė, I., & Krychyna, A. (2024). The implementation of mandatory family mediation schemes in the context of the Istanbul Convention. *International Comparative Jurisprudence*, 10(1), 159–176. <https://doi.org/10.13165/j.icj.2024.06.011>
- Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Belknap Press.
- Sen, A. (2009). *The idea of justice*. Belknap Press of Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674054578>
- Simonati, A. (Ed.). (2024). *Diversity as strategic opportunity: Exploring new paths to good administration*. Information Age Publishing.
- Singhal, A. (2024). Social challenges of AI governance. <https://burnishedlawjournal.in/wp-content/uploads/2024/05/Social-Challenges-of-AI-Governance-by-Amisha-Singhal-.pdf>
- Sokhurokov, I. (2024). *The impacts of digitalisation in the attribution of profits to permanent establishment* (Master's thesis, Mykolas Romeris University).
- Swargiary, K. (2024). *Enhancing inclusivity: Special education policies and programs by the Government of India*. Scholar's Press.
- Tajouri, S., & Tsoukiās, A. (2024). Subjective fairness in algorithmic decision-support (arXiv preprint arXiv:2407.01617). <https://arxiv.org/abs/2407.01617>
- Tomšej, J., Florczak, I., & Kártyás, G. (Eds.). (2024). *Spotlight on the human face of migration*. Nakladatelství Karolinum. <https://doi.org/10.14712/9788024655291>
- Wilk, W. A. (2023). *Discovering attitudes towards prejudices among youth in Poland: Perspective of professionals working with youth* [Master's thesis, ISCTE – Instituto Universitário de Lisboa, Technology Institute of Lisbon]. ISCTE Institutional Repository. <https://www.iscte-iul.pt/thesis/15437>
- Zbucka-Gargas, M. (2024). The responsibility to respect workers' rights in global supply chains. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica*, 107, 127–134. <https://doi.org/10.18778/0208-6069.107.10>
- Ziółkowska, K. (2024). Principle of equality and prohibition of discrimination in the Czech and Polish work environment. *Journal of Modern Science*, 49(2), 127–144. <https://doi.org/10.13166/jms/188733>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Makkos N. (2025). Az egyenlő bánásmód szociológiai fogalmáról. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1699–1718. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1699-1718>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Makkos Nándor, aki a nandor.makkos@tef.gov.hu e-mail címen érhető el.

Szemelvények a Szlovák Köztársaság magánbiztonsági szektoráról és önkormányzati rendőrségéről

Highlights of the private security sector and municipal police in the Slovak Republic

Andrej Veľas

Prof., Dr., egyetemi tanár
University of Zilina,
Faculty of Security engineering
andrej.velas@uniza.sk

Zuzana Zvaková

Prof., Dr., egyetemi tanár
University of Zilina,
Faculty of Security engineering
zuzana.zvakova@uniza.sk

Lippai Zsolt

Dr., PhD, adjunktus, rendőr alezredes
Nemzeti Közszerelési Egyetem
Rendészettudományi Kar
lippai.zsolt@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja, hogy bemutassa Szlovákia magánbiztonsági szektorának és önkormányzati rendőrségének jelenlegi helyzetét, felmérje azok legfontosabb szakmai kihívásait, és a hétköznapi gyakorlatában megvalósuló problémák beazonosításával, azok megoldására reális szakmai javaslatot fogalmazzon meg.

Módszertan: A tanulmány szerzői gyakorló rendészeti szakemberként vizsgálják meg Szlovákia magánbiztonsági szolgálatainak és önkormányzati rendőrségének intézményi kereteit, azok legfontosabbnak ítélt kérdéseit és jelenlegi helyzetét, majd következtetéseket vonnak le.

Megállapítások: Szlovákiában a biztonsági környezet olyan változásokon megy keresztül, amelyek mindkét szektor – a magánbiztonsági szolgálatok és az önkormányzati rendőrség – működését is jelentősen befolyásolják. Ezen intézmények jövője azon múlik, hogy a jogalkotás képes-e rugalmasan reagálni a gyakorlati, valamint az állami és nem állami szereplők közötti aktív együttműködés egyre növekvő társadalmi igényére.

Érték: A szerzők átfogó képet adnak Szlovákia magánbiztonsági szektorának és önkormányzati rendőrségének működéséről, azok jogi szabályozásáról, társszervezetekkel való kapcsolatáról, illetőleg a tevékenység társadalmi megítéléséről.

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2025. 03. 20. Átdolgozás: 2025. 04. 05.
Elfogadás: 2025. 06. 09.

Kulcsszavak: magánbiztonság, önkormányzati rendőrség, személy- és vagyonvédelem, közterületek védelme.

Abstract

Aim: the aim of the study is to present the current situation of the private security sector and municipal police in Slovakia; to assess their main professional challenges and to formulate realistic professional proposals for their solution by identifying the problems in everyday practice.

Methodology: the authors of the study, as practicing law enforcement professionals, examine the institutional framework of Slovakia's private security services and municipal police, their most important issues and current situation, and then draw conclusions.

Findings: the security environment in Slovakia is undergoing changes that significantly affect the functioning of both sectors – private security services and municipal police. The future of these institutions depends on whether legislation can respond flexibly to the growing social demand for practical and active cooperation between state and non-state actors.

Value: The authors provide a comprehensive picture of the operation of Slovakia's private security sector and municipal police, their legal regulation, their relationship with partner organizations, and the social perception of their activities.

Keywords: private security, municipal police, protection of persons and property, protection of public spaces.

Bevezetés

A vagyon, a közrend védelme, a személyek biztonságának megteremtése a mindennapi élet szerves részét képezi valamennyi demokratikus berendezkedésű társadalomban. A Szlovák Köztársaságban ezt a szerepet nemcsak az állami szektor biztonsági erői látják el, hanem a magánbiztonsági szolgálatok és az önkormányzati (városi) rendőrség is. Ezen intézmények a biztonság alapvető pilléreiként vannak jelen a szlovák városokban, az önkormányzati illetékességű és a magántulajdonban lévő területeken.

A magánbiztonsági szolgáltatások, a biztonság mint termék piaci alapú szolgáltatása 1993 után kezdett teret nyerni Szlovákiában, annak jogi keretét a Szlovák Köztársaság Országgyűlésének 473/2005. számú, a magánbiztonsági szolgáltatások nyújtásáról szóló törvény adja, amely nemcsak az e területen folytatott tevékenység feltételeit határozza meg, hanem a biztonsági szolgáltatásokat

nyújtó szereplők jogosítványainak és kötelezettségeinek körét is. Bár a szlovák magánbiztonsági rendszer stabilnak tekinthető, a jelenleg előkészítés alatt álló jogszabályi változások alapvetően befolyásolhatják az ágazat üzleti környezetét. Kezelní kívánják a szlovák magánbiztonsági szektor legfontosabb problémáiként hangsúlyozott alacsony béreket, a személyzet elégtelen szakmai felkészültségét, a magas fluktuációt és a szolgáltatások minőségellenőrzésének hiányát. Azon hiányosságok, melyek gyakran nyilvános kritikák tárgyát képezik, jelentős mértékben csökkentik a biztonsági ipar, a magánbiztonsági szakma presztízsét Szlovákiában.

Az önkormányzati rendőri erő tevékenységét elemezve, annak alapvetően más a fókusz és a hatásköre, ugyanis a piaci alapon szerveződő magánbiztonsági szolgálatokhoz képest önkormányzati egységként működnek; sajátos feladataik megvalósításával a helyi közrend védelmét, illetőleg a kötelező érvényű normatív előírások betartásának ellenőrzését célozzák. Míg az önkormányzati rendőri erők hatásköre az állami rendőrséghez képest korlátozott, jelenlétük a városok és falvak utcáin mégis jobban érzékelhető, a szubjektív biztonságérzetet hatékonyabban erősítő tényező a polgárok számára. Ugyanakkor ezen a területen is egyre nagyobb vita folyik a hatáskörök növeléséről, a hatékonyabb szervezeti működésről, valamint az anyagi és technikai támogatás növelésének szükségességéről.

Tanulmányunk célja, hogy bemutassa a magánbiztonsági szolgálatok és az önkormányzati rendőrség jelenlegi helyzetét Szlovákiában. Felmérje annak legfontosabb kihívásait, és azonosítsa a lehetséges megoldásokat azon problémákra, amelyekkel a szektor működése során az abban érintett szereplők a mindennapok gyakorlatában szembesülnek. Elemzésünk átfogó képet kíván adni ezen intézmények működéséről, jogszabályi kereteiről és a biztonság megteremtésében érintett társszervezetekkel való kapcsolatáról, illetőleg a tevékenység társadalmi megítéléséről.

Magánbiztonsági szolgáltatások Szlovákiában

A magánbiztonsági szolgáltatást nyújtó vállalkozások Szlovákiában 1993 után, a független Szlovák Köztársaság megalakulásával jöttek létre. Több mint 30 éves fennállásuk okán kijelenthető, hogy a magánbiztonsági rendszer működése stabilizálódott, annak tevékenységét már 2005 óta törvényileg szabályozzák (1. számú táblázat). A szlovák belügyminisztérium bejelentése alapján pedig egy olyan nagy módosítás van készülöben, amely jelentősen egyszerűsíteni kívánja a magánbiztonság üzletág működését. A meghaladott tartalmúnak tekintett,

hatályos magánbiztonsági törvénynek valóban vannak hiányosságai, azonban megvan az az előnye is, hogy lehetővé teszi a vagyonvédelmi tevékenységet végzők számára a törvényi felhatalmazás alapján történő intézkedést, a vagyonőrök pedig a jogszerű feladatellátásuk során, azzal kapcsolatban jogi védelmet élveznek.

1. számú táblázat

Jogi szabályozás fejlesztése a magánbiztonság területén Szlovákiában

1997-ig	455/1991. törvény a kereskedelmi tevékenységről (Kereskedelmi engedélyezési törvény)
1997–2005-ig	379/1997. törvény a magánbiztonsági szolgáltatások nyújtásáról
2005-től jelenleg is	473/2005. törvény a magánbiztonságról (Magánbiztonsági törvény)

Forrás. Veľas, Zvaková & Boroš, 2021.

A magánbiztonság intézményi keretei Szlovákiában

A magánbiztonsági szolgálatok vezetői által talán a legtöbbet vitatott dolog a tevékenység rendőrség általi hatósági ellenőrzésének kérdésköre. Szlovákia rendőrsége ugyanis létrehozta a Magánbiztonsági Szolgálatok Hivatalát a Rendőrség Elnökségénél, illetőleg a magánbiztonsági szolgálatok osztályait Szlovákia valamennyi régiójában. A rendőrség munkatársai rendszeresen ellenőrzik a magánbiztonsági szolgálatok működését, és esetenként szankciókat is kiszabnak. Érdekesség, hogy a szlovák rendőrség megfigyelő és riasztóközpontokat is működtet, ami közvetlen piaci versenyhelyzetet teremt az általa ellenőrzött magánbiztonsági szolgálatokkal. A magánbiztonsági szolgálatok számára a rendőrség általi ellenőrzés korántsem tekinthető optimális tartalmú megoldásnak és szívesen látnának egy olyan független magánbiztonsági szakmai kamarát, ahol a tagság kötelező lenne. Szakmai kamarát, amely meghatározná a szlovák biztonsági ipar minőségbiztosítási rendszerét, az alkalmazottak képzésének módját (Veľas, Zvaková & Svetlík, 2016; Zvakova & Veľas, 2018), illetőleg szabályozná a nyújtott szolgáltatások árait is. Szlovákiában jelenleg egyetlen szakmai szövetség, a Szlovák Magánbiztonsági Kamara működik, melynek a hozzávetőleg 3500 kiadott működési engedélyből legfeljebb 50 tagja van (URL1).

A szlovák magánbiztonsági szolgáltatók megközelítőleg nagyjából 20 000 fő alkalmazottat foglalkoztatnak, ami alig valamivel kevesebb, mint a szlovák rendőrség létszáma. A magánbiztonsági szolgálatok alkalmazottai közül nagyságrendileg 3000 fő használ éles lőfegyvert feladatai ellátása során, míg

a munkavállalók túlnyomó része különféle vagyonvédelmi, biztonságtechnikai berendezéseket használ/üzemeltet. A kényszerítő eszközök használatra vonatkozó felhatalmazást a magánbiztonságról szóló törvény tartalmazza.

A magánbiztonsági tevékenység ellátásához szükséges fizikai, egészségügyi alkalmasság igazolása országosan is erőteljesen eltérő tartalmú képet mutat, ugyanis az orvos az egyén egészségi állapotának értékelése során alapvetően csak a motoros készségekre és a segédeszközök nélküli mozgásképessége, illetve a vizuális képességek felmérésére fókuszál. A magánbiztonsági törvény a pszichológiai alkalmasság kritériumaira nem tér ki, szomorúan említve azt, hogy ha az alkalmasság feltételrendszere szigorodna, elképzelhetően akár kis is üresedhetne a biztonságipar munkavállalói oldala ([URL2](#)). Szlovákiában a magánbiztonságban foglalkoztatottak ugyanis a leggyakrabban nyugdíjasok vagy az állam biztonsági erőinek öregségi nyugdíjasai, illetve a nemzetgazdaság más területén nem alkalmazható személyek, amelynek talán legjelentősebb oka a viszonylag alacsony vagyonvédelmi átlagbér. A magánbiztonsági szolgáltatóknál való foglalkoztatás a munkavállaló szempontjából többnyire egzisztenciális vészhelyzeti, átmeneti megoldásnak tekinthető, ezáltal a szlovák magánbiztonsági szektorban rendkívül jelentős mértékű a fluktuáció. A vagyoni átlagbér Szlovákia nemzetgazdaságában az egyik legalacsonyabb ([URL3](#)), körülbelül bruttó 750 euró, ami a szlovák Munkaügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium adatai szerint a 2024-es szlovák minimálbérrel egyezik meg ([URL4](#)).

A szlovák magánbiztonságról szóló törvény számos olyan biztonsági szolgáltatási formát sorol fel, melyek szabadpiaci viszonyok között jelentős mértékű üzleti lehetőséget jelentenek. Érdekes módon azonban a törvény jelenleg még nem rendelkezik a kereskedelmi célú biztonsági tanácsadás és a biztonsági audit(ok) elvégzésének lehetőségeiről. Foglalkozik viszont a magánbiztonsági szolgáltatások nyújtásával (őrző-védő szolgáltatások, magányomozás, képzés és tanácsadás a magánbiztonsági szolgáltatások területén, értékszállítás), valamint a személyek és értékek biztonságtechnikai őrzésével, felügyeletével. Meg kell jegyezni azt is, hogy a szlovák gyakorlatban egyaránt magánbiztonsági szolgáltatás nyújtásának tekinthető, ha azt céges keretek között vagy egyéni vállalkozóként/alkalmazottként egyszemélyben szolgáltatják ([Soltes, Kubas, Veľas & Michalík, 2021](#)).

A jogszerűen működő magánbiztonsági szolgáltatás tulajdonosának számos alapvető kötelezettsége van:

- teljesíteni a magánbiztonsági törvényben és más jogszabályokban meghatározott kötelezettségeket;
- személyiséghez fűződő jogok, az információs rendszerekben lévő személyes adatok, a személyek jó hírnevének és az üzleti titkok védelme;

- biztosítani a tevékenységgel érintett beavatkozások során keletkezett adatok nyilvántartásának feldolgozását, a tett intézkedésekről nyilvántartást vezetni, és az egyes beavatkozások végrehajtásáról haladéktalanul értesíteni a rendőrség területileg illetékes egységét (473/2005 törvény).

A biztonsági őrseget üzemeltető vállalkozás vezetőjének a szerződéskötést megelőző feladatai:

- meggyőződik arról, hogy az a személy, akivel a biztonsági szolgáltatás nyújtására szerződést kíván kötni, jogosult-e a védendő ingatlan használatára (ebből a célból jogosult a vonatkozó dokumentumok bekérésére és megőrzésére);
- tartózkodjon a jogszabályokat sértő magatartás támogatásától vagy annak védelmétől;
- biztonságtechnikai/riasztórendszer üzemeltetése esetén biztosítania kell, hogy a riasztási állapotot legalább két módon, azonnal ellenőrizni tudja (egyrésztől a fizikai védelemért felelős illetékes személy, másrésztől egy videomegfigyelő rendszer segítségével);
- tilos az őrzési szolgáltatások olyan módon történő nyújtása, amellyel kapcsolatban alaposan feltételezhető, hogy azokat politikai viták, munkavállalók és munkáltatók közötti kollektív tárgyalások erőszakos befolyásolására vagy a jogok elnyomására használják fel (473/2005 törvény).

Magánnyomozás nem végezhető olyan módon, amely a személyiségi vagy más, a törvény által védett jogokat sérti, vagy amely szándékosan zavarhatja valamely hatóság tevékenységét, illetve amely megghiúsíthatja valamely hatóság tevékenységét. Magánnyomozóként nem lehet nyomozni a következők után:

- személy politikai, szakszervezeti vagy vallási meggyőződése, illetve egy bizonyos fajhoz, etnikai csoporthoz vagy nemzetiséghez való tartozása,
- személy egészségi állapota, szexuális kapcsolatai és hajlamai (473/2005 törvény; Boros, Zvakova, Soltes & Veľas, 2022).

Ezen körülmények csak akkor vizsgálhatók, ha olyan tényekről van szó, amelyek a házasság felbontásához vezethetnek és a magánnyomozás ellátására vonatkozó szerződést az egyik házastárs kötötte, vagy ha olyan szexuális kapcsolatokról és hajlamokról van szó, amelyek jogellenesek vagy jogellenes magatartáshoz vezethetnek.

A szlovák magánbiztonsági törvény jelenleg olyan módosításra szorul, amely megváltoztatja a magánbiztonság területén a műszaki szolgáltatások nyújtásának szabályozási rendszerét is. A magánbiztonsági szolgáltatások nyújtásáról

szóló 473/2005 sz. törvény 7. §-a szerint műszaki szolgáltatás a biztonsági rendszerek vagy riasztórendszerek, valamint olyan rendszerek és berendezések tervezése, telepítése, karbantartása, felülvizsgálata vagy javítása, amelyek lehetővé teszik egy személy mozgásának és cselekedeteinek megfigyelését védett objektumban, helyen, területen vagy annak közelében. A szomszédos országokban ezek a tevékenységek nagyrészt törvényileg nem szabályozottak, ezért számos biztonságtechnikai/villanszerelési munkákat végző külföldi és hazai cég is hasonlóan jár el (értsd: nem kérnek engedélyt a rendőrségtől a műszaki szolgáltatás nyújtására és anélkül folytatnak tevékenységet). A rendőrség ezért nem ellenőrzi őket és nem szab ki szankciókat velük szemben a törvényben foglalt követelmények megsértése esetén. A műszaki szolgáltatások nyújtására vonatkozó engedélyt kérelmező esetében viszont a rendőrség értékeli a kérelmező feddhetetlenségét és megbízhatóságát, valamint szakmai (villa-mosmérnöki) végzettségét.

Érdekességgként említjük meg, hogy egy védendő objektum csak akkor kapcsolható a rendőrség központi védelmi szolgáltatásába, ha:

- a rendőrség rendelkezik a szükséges technikai és fizikai kapacitással,
- annak biztonsági helyzete kedvező,
- az objektum megfelel a műszaki és biztonságtechnikai követelményeknek,
- az épületben van külön telepített telefonvonal (DSL vonal megfelel a feltételnek),
- az ügyfél jogszerűen szerezte be az objektumba beépítésre szánt riasztórendszer egyes részeit, és az erre vonatkozó dokumentumokat kérésre ellenőrzésre benyújtotta, illetőleg a riasztórendszer egyes részei megfelelnek a vonatkozó műszaki szabványoknak,
- a riasztórendszer telepítését, szervizelését és ellenőrzését erre felhatalmazott szervezet végzi.

Ez a szolgáltatás díjköteles és az ára a belépési díjon és a szolgáltatás alapdíján felül tartalmazza a védett vagyontárgy értékét, a védett vagyontárgy kockázati szintjét, a védett vagyontárgy helyváltoztatását és általános jellemzőit tükröző együtthatókat ([URL5](#)).

A szlovák magánbiztonsági szektor legfontosabb kérdései

Szlovákia magánbiztonsági szektorának szolgáltatásai gyakran alacsony értéket képviselnek a közvélemény szemében a következő okok miatt:

- Negatív tapasztalatok és sztereotípiák.

A közvélemény a magánbiztonsági szektor szolgáltatásait gyakran olyan személyekkel hozza összefüggésbe, akik nem professzionálisan tevékenykednek, akár a képzés hiánya, akár a rossz ügyfélszolgálat vagy a rossz kommunikáció miatt. A nem megfelelő viselkedéssel kapcsolatos esetek megjelennek a médiában, ami negatív képet alakíthat ki az ágazat egészéről. A média nem tájékoztat olyan esetekről amikor a magánbiztonsági szolgáltatók sikeresen beavatkoztak, hanem csak a kudarcokat emeli ki.

- Az erős szabályozás és a belső minőségellenőrzés hiánya.
Annak ellenére, hogy a rendőrség ellenőrzi a magánbiztonsági szolgáltatásokat, az ellenőrzések nem elég gyakoriak és nem vezetnek a helyzet javulásához; azok inkább demotiváló hatásúak.
- Az oktatási követelmények nem elégségesek, nem tükrözik az új trendeket.
Túlnyomóan az állami biztonsági erők és a rendőrség korábbi alkalmazottait, trendjeit részesítik előnyben (Zvakova & Veľas, 2018; Boros, Zvakova & Halaj, 2019).
- A magánbiztonsági szolgáltatók társadalmi szerepét alábecsülik.
A közvélemény gyakran nem látja a magánbiztonsági szolgáltatók valódi jelentőségét, mivel munkájuk elsősorban megelőző jellegű. Ha nem történik incidens, akkor hozzájárulásuk „láthatatlan” marad. A magánbiztonsági szolgáltatókra gyakran csak a biztosító társaságok által, a biztosítási kötvényekben előírt, az épületbiztosítással járó szükséges kiegészítőjeként tekintenek.
- Az alacsony anyagi javadalmazás nemcsak a munkavállalók minőségét rontja, hanem azt is jelzi, hogy a társadalom nem értékeli eléggé magát a munkát.
A közvélemény tisztában van ezzel a ténnyel és tudat alatt az alacsony fizetést a gyenge teljesítményhez társítja. Az áruházakban és az ajtónál álló vagy ülő alkalmazottakat lustának és alkalmatlannak látják.
- Az elvárások és a valóság közötti eltérés.
Sokan elvárják, hogy a magánbiztonsági szolgáltatók magas szakmai színvonalat képviseljenek és képesek legyenek kezelni az összetett helyzeteket, de a valóság (a képzés hiánya vagy az alacsony bérek miatt) gyakran elmarad ezektől az elvárásoktól. Elég bonyolult alacsony áron minőséget követelni. Ez frusztrációhoz és az e szolgáltatások iránti bizalom csökkenéséhez vezet.
- A nyilvánosság és az oktatás hiánya. A magánbiztonsági szolgáltatások kevésbé kommunikálják eredményeiket, hozzáadott értéküket és fontosságukat.
A nyilvánosság gyakran nincs tisztában az általuk nyújtható speciális szolgáltatásokkal. A reklámozás kevésbé elterjedt és az óriásplakátok alkalmi használatára korlátozódik (még a Szlovák Magánbiztonsági Kamara sem fektet be reklámba). A munkájukról szóló felvilágosítás segíthetne megváltoztatni a megítélést.

A Zsolnai Egyetem Biztonságtechnikai Mérnöki Karának Biztonsági Menedzsment Tanszéke a magánbiztonsági szolgálatok számára is képez szakembereket. A tanszék közel 25 éves tevékenysége során támogatta a Szlovák Magánbiztonsági Kamara (korábban Személy- és Vagyongvédelmi Szövetség) tevékenységét és tudományos feladatokat oldott meg, amelyek célja a technika jelenlegi állásának elemzése és javítása volt. Sikerült a törvényben érvényre juttatni, hogy azok a személyek, akik a biztonsági szolgálatok területén valamely tanulmányi területen másod- vagy harmaddiplomát, vagy akik e területeken docensi vagy professzori tudományos fokozatot szereztek, megfelelnek a törvény 17. §-ában a detektív, valamint a képzési és tanácsadó szolgálat működtetéséhez szükséges képzettségi követelményeknek.

Szlovákiai önkormányzati rendőrségről

Szlovákiában az önkormányzati rendőrség a leglátványosabb fegyveres biztonsági erő a városok és falvak utcáin. Jelenleg a 2927 községből és városból 171 önkormányzati rendőrséggel rendelkezik. A városi rendőrök többsége, mintegy 2700 fő az utcán járőrözik. A megyei jogú városok továbbá rendelkeznek olyan osztagokkal is, amelyeket a csapatszolgálati tevékenység végrehajtására kényszerítettek ki.

A szlovák önkormányzati rendőrség működését a tevékenységgel foglalkozó tudományos értékű cikkek és kutatások mellett eddig csak kisebb fokú társadalmi érdeklődés kísérte (a kutatások alapvetően az intézkedő városi rendőrök biztonságával és munkahelyi egészségvédelmével foglalkoztak). Napjainkra viszont általános érdeklődés mutatkozik a lakosság jobb védelme és az önkormányzati rendőri erők kapacitásainak hatékonyabb kihasználása iránt. Ez a tény pedig lehetőséget teremt az olyan, gyakorlati eredményeket is felmutatni képes tudományos munkákra, melyek a társadalom valós igényein és az önkormányzati rendőri erők valós lehetőségein alapuló hatékony változások alapjául kell szolgáljon ([URL6](#); [URL7](#); Pekny, 2023).

Az Amerikai Egyesült Államokban (USA) az önkormányzati rendőrség önállóan működik és átfogó hatáskörrel mindenre összpontosít. Belgiumban az önkormányzati rendőrség széles hatáskörrel, nagy autonómiával rendelkezik és részben az állami rendőrség támogatásától függ. Csehországban az önkormányzati rendőrség korlátozott hatáskörrel rendelkezik és sok esetben az állami rendőrség segítségétől függ. Szlovákiában viszont az önkormányzati rendőrség korlátozottabb hatáskörrel rendelkezik és sok esetben az állami rendőrség segítségétől függ. Ausztria vonatkozásában pedig a szövetségi rendőrséghez

hasonló kényszerítő eszközökkel vannak felszerelve és viszonylag széles körű intézkedési jogkörrel rendelkeznek a közterületeken (Pekny, 2023).

A világ különböző országaiban az önkormányzati rendőri szervek hatáskörükben, működési körükben vagy éppen a létrehozásuk alapjául szolgáló elképzelésben különböznek egymástól. A spektrum egyik végén azok az országok állnak, amelyek úgy döntöttek, hogy belső biztonságukat elsősorban az állam által létrehozott és ellenőrzött biztonsági erőkre bízják. Ezek egyáltalán nem használják ki az önkormányzati rendőri erőkben rejlő lehetőségeket, vagy csak korlátozott tevékenységekre, például a parkolás ellenőrzésére vagy a hivatalos határozatok kézbesítésére (például Ausztria, a Német Szövetségi Köztársaság, amelyek úgynevezett önkormányzati járőröket hoztak létre). További példa lehet az osztrák Linz városa, ahol 2010 szeptemberében létrehozták a városi biztonsági szolgálatot, amelynek sajátossága, hogy a város korlátolt felelősségű társaságaként (valójában pedig az önkormányzat ellenőrzése alatt álló jogi személyként) működik. Alkalmazottai a város rendjének és tisztaságának fenntartásáért felelősek minden nap 06:30-tól 22:30-ig. Főbb feladataik közé tartozik:

- illegális hulladéklerakók bejelentése,
- kutyatulajdonosok felvilágosítása, ha megszegik a kutyájuk pórázon tartására, szájkosárra és egyebekre vonatkozó kötelezettségüket,
- illegális koldulás és illegális utcazenélés megakadályozása,
- ifjúságvédelmi előírások betartásának ellenőrzése,
- bűncselekmények bejelentése, megelőzés és segítségnyújtás a bűncselekmények áldozatainak,
- veszélyforrások, például jegesedés, tűzoltósági bekötőutak elzáródása, statikus forgalom figyelemmel kísérése (Pekny, 2023).

Másrészt viszont vannak olyan államok, amelyek a helyi rendőri erőiket teljes jogú fegyveres biztonsági erőknek tekintik (például az USA városi rendőrségei). A helyi önkormányzatok irányítása alatt álló önkormányzati rendőri erők széles körű hatáskörrel rendelkeznek, és hatáskörükön belül sokrétű rutinfeladatot, valamint számos speciális rendőri tevékenységet végeznek. Technikailag jól felszereltek, különféle speciális felszereléseket használnak, többek között különlegesen kialakított mentőjárműveket, ballisztikai védelmi járműveket, valamint drónokat és helikoptereket (URL9; Pekny, 2023). A hatékony működés érdekében az USA-ban ezek a rendőrségek több hivatalra tagolódnak, amelyek elnevezései is utalnak azok tényleges tevékenységi körére. A különböző osztályok zavartalan működésével, személyi állományával és anyagi támogatásával kapcsolatban a szokásos adminisztratív hivatalok mellett léteznek olyan speciális hivatalok is, amelyek elsősorban a szolgálat közvetlen ellátását vagy támogatását biztosítják.

Ezek lehetnek járőrszolgálati, nyomozó, vagy a különleges műveletek irodája, a tranzit-, légi, hajó- és közúti közlekedési irodák, valamint egyes esetekben a nemzetközi és belföldi terrorizmus fenyegetésétől való védelem ellátására létrehozott, a város védelmét szolgáló irodák is ([URL6](#); [URL8](#); Pekny, 2023).

Szlovákia önkormányzati rendőrsége egy olyan autonóm rendészeti, biztonsági erő, amely önkormányzati irányítás alatt áll. Lehetősége van rendészeti eszközök alkalmazására, tisztségviselői pedig köztisztviselői státusszal rendelkeznek. A domináns pozíciót viszont továbbra is az adott rendőrkapitányság tölti be, ami nemcsak annak hatáskörében, hanem az önkormányzati rendőri tevékenység Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma általi ellenőrzésében is megmutatkozik. Valamennyi önkormányzati rendőrséget létrehozó település ugyanis köteles minden év március 31-ig jelentést küldeni a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériumának az előző naptári évre vonatkozó önkormányzati rendőrség tevékenységéről. A belügyminisztérium állítja ki az önkormányzati rendőr szakmai alkalmassági bizonyítványát, képzést biztosít a jelentkezők számára és folyamatos figyelemmel kíséri annak tevékenységét (Vel'as, 2019).

Az önkormányzati rendőrség alapvető feladatait az önkormányzati rendőrségről szóló 564/1991. számú törvény 3. §-a határozza meg, amely alapján az:

- biztosítja a közrendet,
- együttműködik a településen élők életének és egészségének veszélyeztetésével szembeni védelmében,
- együttműködik az önkormányzat, a polgárok vagyonának, valamint a településen lévő egyéb vagyontárgyak védelmében, biztonságtechnikai rendszerek használatával is,
- fenntartja a rendet, a tisztaságot és a higiénia az utcákon, a közterületeken és más nyilvánosan elérhető helyeken,
- feltárja és kivizsgálja a számára meghatározott közlekedésbiztonsági és forgalmi szabálysértéseket, valamint a külön szabályzatban foglalt egyéb jogsértéseket,
- foglalkozik az alkoholtartalmú italok kiskorúak általi fogyasztásának tilalmával,
- közreműködik a bűnmegelőzési terület feladatainak ellátásában (473/2005 törvény; Vel'as, 2019).

Az önkormányzati rendőrségnél történő alkalmazáshoz elegendő az állami közép fokú iskolai végzettség, az önkormányzati rendészetről szóló törvényben foglalt feltételek teljesítése és egy három hónapos, vizsgával záruló tanfolyam elvégzése. A képzési tevékenységek Nyitrán, Kassán, Zsolnán és Pozsonyban speciális képzési központokban zajlanak. A szakmai alkalmassági követelmények

igazolására megfelel a középiskolai vagy egyetemi biztonsági szolgálati szakon szerzett önkormányzati rendőr szakképzettség is.

Az önkormányzati rendőrképzés elméleti része az alábbi alapismereteket nyújtja:

- tevékenység jogszabályi alapjai,
- alkotmányjogi alapok,
- közigazgatási jog válogatott kérdései,
- büntetőjog válogatott kérdései,
- általánosan kötelező önkormányzati rendeletek,
- rendőri szakképzés (rendőrség, közlekedési szolgálat és a kriminalisztika válogatott kérdései)
- rendőri munka és szolgálat etikája és pszichológiája,
- munkavédelmi kérdések.

Az önkormányzati rendőrképzés gyakorlati része a szolgálat ellátásához szükséges alábbi elméleti és gyakorlati ismereteket, az egyes eljárásrendekben való jártasságot adja:

- dokumentációs és adminisztratív tevékenységek,
- rendőri intézkedések végrehajtása, intézkedéstaktika,
- lökiképzés,
- fizikai felkészítés,
- elsősegélynyújtás,
- informatikai rendszerek használata,
- kommunikációs tréning.

A környező államok többségével ellentétben (például Ausztriában, Tirol tartományban maroklőfegyvert viselhetnek) Szlovákia városi rendőrei éles lőfegyvert viselnek szolgálatban; az önkormányzati rendőrség munkacsoportjainak géppisztolyai és vadászpuskái is vannak. Technikai felszereltségük pedig gyakran meghaladja a szlovák rendőrökét. Munkájuk során a szolgálati gépjárművek mellett motorkerékpárt, robogót, kerékpárt és más egyéb alternatív közlekedési módokat is használnak. Tevékenységüket testkamerák figyelik és központilag irányítják az érintett városokban. Szolgálati kutyavezetőik vannak, az erre a tevékenységre speciálisan kiképzett szolgálati kutyákkal. Anyagi és technikai felszereltségük az érintett önkormányzati tanács által erre elkülönített költségvetéstől függ.

Az önkormányzati rendőrség legszélesebb körben alkalmazott szolgálati módszere a járőrözés, melynek indoka annak bűnmegelőzési jellegéből fakad. Előnye abban rejlik, hogy az önkormányzati rendőrök városok, falvak utcáin

való jelenléte segít megelőzni számos bűnelkövetői és más egyéb antiszociális jellegű tevékenységet, illetve jelentősen növeli az állampolgárok biztonságérzetét is. Meggyőzőnek bizonyul az a tény is, hogy a járőr állampolgári kezdeményezésre azonnal közbe tud lépni olyan negatív jelenség, konfliktus előfordulásának megakadályozása érdekében is, amely akár testi sértésig is fajulhat.

A közterületek felügyeletében és a bűnmegelőzésben nélkülözhetetlen szerepe van az önkormányzati rendőrségnek, ugyanis ők üzemeltetik a városok térfigyelő rendszereit, valamint a riasztó és hívásfogadó központokat is. A közterületek térfigyelő rendszeren keresztüli felügyelete megfelelő módon helyettesíti a járőri jelenlétet a megfigyelt területen. Kijelenthető, hogy a közterületi térfigyelő rendszerek működése, különösen a vagyoni elleni bűncselekmények, így a kriminális és más antiszociális jellegű tevékenységek megelőzésében is kiemelkedő hatásfokú. Hangsúlyozni kell a közterület állandó megfigyelése során a felvételek rögzítésének, archiválásának és bizonyítási eszközként való felhasználásának lehetőségét (Pekny, 2023).

Szlovákia rendőrségnek nincs egyetlen közterületi kamerarendszere sem, így az utcai megfigyeléssel felderített utcai és egyéb bűncselekmények nagy része az önkormányzati és városi rendőrségnek köszönhető. Az egyes lakossági csoport(ok)ra, közösség(ek)re irányuló célzott prevenciót szintén az önkormányzati rendőrség végzi előadások, projektek, fiataloknak szóló gyakorlati közlekedési oktatás vagy egyéb, a résztvevőkre pozitív hatást gyakorló bűnmegelőzési tevékenység révén. A tevékenység végrehajtási minősége és változatossága, rendelkezésre állási lehetősége elsősorban a prevenció tisztek létszámától, valamint az érintett önkormányzati rendőrségnél rendelkezésre álló tárgyi és technikai eszközök számától és minőségétől függ. Szlovákia önkormányzati rendőreinek bűnmegelőzési tevékenysége, munkakörük egyik alapkővéként értelmezhető.

A szlovákiai önkormányzati rendőrség legfontosabb kérdései

2023-ban az alacsony átlagbérek miatt sok tisztnak csak átmeneti megoldást jelentett az önkormányzati és városi rendőrségnél való foglalkoztatás; sokan közülük így végül az állami rendőrségnél vagy más állami munkakörben kötöttek ki. Ma egy önkormányzati rendőr átlagkeresete Pozsonyban megközelítőleg 1600 euró, ahol az átlagkereset 2162 euró. A keresetek javítására – gondolva akár a Városi Rendőrfőkapitányok Szövetségére is – számos forrást próbálnak mozgósítani a szervezetek állománymegtartó erejének fokozása érdekében. Az önkormányzati rendőrségnek azonban továbbra sincs elegendő látszámú, megfelelően képzett személyzete vagy jelentkezője az egyes pozíciókra.

Megoldásra váró közlekedésrendészeti problémaként van jelen az önkormányzati fenntartási utakon megvalósítandó – az önkormányzati rendőrök számára, jelenleg még tiltott jellegű – sebességellenőrzés kérdésköre. Az önkormányzati rendőrök a közlekedésrendészet tekintetében jelenleg „csak” a közlekedésbiztonsági és közlekedési szabálysértésekkel, illetőleg a parkolási rend betartásával kapcsolatos kérdésekkel foglalkozhatnak.

Az önkormányzati rendőrök intézkedési jogosultságai erőteljesen korlátozottak tekinthetők az alábbiak vonatkozásában (Pekny, 2023):

- Gépjármű megállítási jogkör esetében. (Elsősorban olyan helyzetekben, ahol az megelőző intézkedésként tehető meg a vagyon, élet és egészség veszélyeztetésének megelőzése érdekében, de olyan helyzetekben is, amikor a jármű megállítását az önkormányzati rendőrség más fontos feladata – például a közterületek védelme – teszi szükségessé. Kulturális, sport- vagy egyéb tömegrendezvények alkalmával a közlekedési balesetet okozó jármű vezetőjének, vagy a jármű megállításának képessége, ahol a bűncselekmény lehetséges elkövetője vagy a cselekmény szemtanúja tartózkodik.)
- Más települési feladatellátási jogkör esetében (kivéve, ha az önkormányzattal kötött szerződés arról másként nem rendelkezik, amely szigorú korlátozás megakadályozza, hogy az önkormányzati rendőrök hatáskörükön kívül gyakorolják tevékenységüket, még akkor is, ha súlyos bűncselekmény elkövetőjének üldözése kivételes esetről van szó).
- Egyes magyarázat követelésére és a személyazonosság bizonyítására való jogosultság esetében – különösen a bűncselekmény elkövetőinek azonosítására és a tanúk elkövetésének helyszínén történő biztosítására vonatkozik. (Ha az önkormányzati és városi rendőrök is kérhetnének magyarázatot a tanúktól a naponta előforduló testi sértésekre, rendbontásokra és hasonló esetekre, az nagyban hozzájárulhatna az egyes cselekmények jövőbeni tisztázásához.)

Számos kiaknázatlan lehetőség rejlik az állami rendőrséggel való erőteljesebb együttműködésben is. A biztonság megteremtésének állami szereplői ugyanis többnyire alábecsülik az önkormányzati és városi rendőri erők munkáját, és nem törekednek a velük való aktív együttműködésre, annak ellenére sem, hogy maguk sem rendelkeznek a tevékenység ellátásához szükséges, megfelelő létszámmal.

Probléma, hogy az önkormányzati rendőrségek számára nem állnak rendelkezésre olyan helyek, ahol az alkohol, a kábítószer, vagy egyéb bódító hatású szer hatása alatt álló személyeket orvosi felügyelet alá lehetne helyezni. Nem elfelejtkezve a hajléktalan személyek sokaságáról sem, akik esetében az önkormányzati rendőrök nem szabhatnak ki pénzbírságot és nem tilthatják ki

őket a közterületről sem; velük visszatérően foglalkoznak, őket inkább segíteni, mintsem szankcionálni igyekeznek.

Az önkormányzati rendőrségi tevékenység láthatóságának növelésére lehetőséget kínálnak a bűnmegelőzési programok és a puha célpontok védeleme területén végzett megelőző tevékenységek; az önkormányzati rendőri hivatalok ugyanis sok esetben iskolákkal közös épületekben találhatók.

Következtetés

A magánbiztonsági szektor és az önkormányzati rendőrség nélkülözhetetlen szerepet tölt be a biztonság és a közrend biztosításában Szlovákiában. Ezen intézmények mindegyikének megvan a maga sajátos küldetése és illetékességi területe, eredményessége pedig közvetlenül függ a hatályos jogszabályi feltételektől, az egyes szervek, szervezetek anyagi és technikai ellátottságától, valamint a humán erőforrás minőségétől.

A Szlovák Köztársaságban a magánbiztonsági szolgálatok jelenleg még számos kihívással néznek szembe; ilyenek például az alacsony bérek, a nagy fluktuáció, a személyzet előzetes pszichológiai értékelésének hiánya, vagy a technikai szolgáltatások nyújtása terén folytatott üzleti tevékenység tisztázatlan szabályai. A 473/2005. számú törvény küszöbön álló módosításának azonban hozzá kell járulnia a szabályozás egyszerűsítéséhez és azon hiányosságok megszüntetéséhez, amelyek jelenleg még akadályozzák ezen ágazat átláthatóságát és versenyképességét. A magánbiztonsági szolgálatok alkalmazottai státuszának javítása, képzettségi szintjük emelése, a szigorúbb minőségellenőrzések pedig tovább növelhetik a szakma presztízsét és társadalmi megítélését.

Az önkormányzati rendőrségeket vizsgálva kijelenthető, hogy azok szlovák társadalomban elfoglalt helye és szerepe fokozatosan változó képet mutat. Bár hatáskörük az országos rendőrséghez képest korlátozott, jelenlétük a városok és falvak utcáin meghatározó jelentőségű. Az önkormányzati rendőrség járőrtevékenységet végez, gondoskodik a helyi rendeletek betartásáról és részt vesz a közrend védelmében. Az önkormányzati rendőri erők kapacitásainak hatékonyabb kihasználása, felszerelésük és kiképzésük további javítása, valamint hatáskörük erősítése jelentősen hozzájárulhat a városok biztonságának növeléséhez.

A fenti megállapítások alapján egyértelmű, hogy Szlovákiában a biztonsági környezet olyan változásokon megy keresztül, amelyek mindkét szektor – a magánbiztonsági szolgálatok és az önkormányzati rendőrség – működését is egyértelműen javíthatják. Ezen intézmények jövője azon múlik, hogy a jogalkotás képes-e rugalmasan reagálni a gyakorlati, valamint az állami és nem állami

szereplők közötti aktív együttműködés egyre növekvő társadalmi igényére. Új képzési formák bevezetése, a technikai eszközök korszerűsítése és az ellenőrzési mechanizmusok erősítése hozzájárulhat-e a szolgáltatások közvélemény előtti imázsának javításához, társadalmi támogatottságuk növeléséhez. Amennyiben a jelenlegi hiányosságok orvosolhatóvá válnak, nagyobb fokú szakmaiságra és hitelességre számíthatunk ezen intézmények működésénél, rámutatva ezzel, hogy a magánbiztonsági szolgáltatók és az önkormányzati rendőri erők munkájának javítása nagyobb közbiztonságot, az állampolgári jogok fokozottabb védelmét és az ezen intézményekbe vetett nagyobb közbizalmat ígér.

Felhasznált irodalom

- Boros, M., Zvakova, Z. & Halaj, M. (2019). Required competencies of security managers for decision-making. *INTED Proceedings* (pp. 3918-3923). 13TH International Technology, Education And Development Conference (INTED2019). <https://doi.org/10.21125/inted.2019.0992>
- Boros, M., Zvakova, Z., Soltes, V. & Veľas, A. (2022). What is the role of private intelligence in the Slovak Republic? Legal and practical aspects of private detective services. *Security Journal*, 35(3) 649-675. <https://doi.org/10.1057/s41284-021-00294-2>
- Pekny, M. (2023). Potenciál rozvoja obecných a mestských políciaí na Slovensku. *Žilinská univerzita v Žiline. Fakulta bezpečnostného inžinierstva; Katedra bezpečnostného manažmentu*. Potential development of municipal and city police in Slovakia. University of Žilina. Faculty of Security Engineering; Department of Security Management.
- Soltes, V., Kubas, J., Veľas, A. & Michalík D. (2021). Occupational Safety of Municipal Police Officers: Assessing the Vulnerability and Riskiness of Police Officers' Work. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(11), 5605. <https://doi.org/10.3390/ijerph18115605>
- Veľas, A., Zvaková, Z. & Boroš, M. (2021). *Fyzická ochrana objektov. Žilinská univerzita v Žiline*. EDIS – vydavateľské centrum ŽU.
- Veľas, A., Zvaková, Z. & Svetlík, J. (2016). Education and lifelong learning opportunities in the private security services in Slovak Republic. *EDULEARN Proceedings* (pp. 6517-6523). EDULEARN16: 8TH International conference on education and new learning technologies. <https://doi.org/10.21125/edulearn.2016.0413>
- Veľas, A., Hofreiter, L., Loveček, T., Mach, V., Boroš, M., Zvaková, Z., Šoltés, V., Mihoková, J. & Svetlík, J. J. (2019). *Ochrana osôb a majetku v obciach. Žilinská univerzita v Žiline*. EDIS – vydavateľské centrum ŽU.
- Zvakova Z. & Veľas A. (2018). The innovation of competences of the private security services members for the first aid provision. *EDULEARN Proceedings. EDULEARN18* (pp. 6490-9493). 10TH International conference on education and new learning technologies. <https://doi.org/10.21125/edulearn.2018.1547>

A cikkben található online hivatkozások

URL1: SKSB. Slovak Chamber of Private Security. <https://www.sksb.sk/>

URL2: MV SR. Ministry of the Interior of the Slovak Republic. Office of Private Security Services P PZ. Report on the activities of the private security section. <https://www.minv.sk/?u-rad-sukromnych-bezpecnostnych-sluzieb-p-pz>

URL3: ACS. Alma Career Slovakia. Monthly salary Slovak Republic. A member of the security service. <https://www.platy.sk/platy/bezpecnost-a-ochrana/pracovnik-bezpecnostnej-sluzby>

URL4: MPSVR SR. Ministry of Labour, Social Affairs and Family of the Slovak Republic. The amount of the minimum wage. <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/aktuality/vyska-minimalnej-mzdy-rok-2024-bude-sume-750-eur.htmlq>

URL5: Technical protection services. Ministry of the Interior of the Slovak Republic. <https://www.minv.sk/?objekty>

URL6: *Bezpečnosť príslušníkov obecných políciaí. Projekt Hodnocení a řízení pracovních rizik strážníků obecní policie v kontextu přijímaných bezpečnostních opatření.* https://www.researchgate.net/publication/347452019_Bezpecnost_prislusnikov_obecnych_policii

URL7: *A kol. Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci obecných policajtov. Projekt Hodnocení a řízení pracovních rizik strážníků obecní policie v kontextu přijímaných bezpečnostních opatření.* <https://www.akademiapz.sk>

URL8: Los Angeles Police Department Organizational Chart. https://lapdonlinestrgeacc.blob.core.usgovcloudapi.net/lapdonlinemedia/FINAL_PROOF_ORG_CHART_DP_2_2023.pdf

URL9: Ordnungsdienst der Stadt Linz. Linz: Ordnungsdienst Stadt Linz. <https://www.ordnungs-dienst-linz.at/leistungen-2/>

Alkalmazott jogszabályok

Zákon č. 564/1991 Zb. o obecnej políciaí - (564/1991 számú törvény a közrendőrségről)

Zákon č. 473/2005 Z. z. o poskytovaní služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o súkromnej bezpečnosti) - 473/2005 számú törvény a magánbiztonsági szolgáltatások nyújtásáról és egyes törvények módosításáról (magánbiztonsági törvény)

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Veľas, A., Zvaková, Z. & Lippai Zs. (2025). Szemelvények a Szlovák Köztársaság magánbiztonsági szektoráról és önkormányzati rendőrségéről. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1719–1736. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1719-1736>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Az adatokat kérésre rendelkezésre bocsátják.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Lippai Zsolt, aki a lippai.zsolt@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Az irreguláris migráció és embercsempészás felderítésének non-intruzív módszere: az MMD01 detektor alkalmazásának gyakorlati tapasztalatai Magyarországon

Non-intrusive Method for Detection of Irregular Migration and Human Smuggling: Practical Experience with the MMD01 Detector in Hungary

Erdős Ákos

Dr. PhD, osztályvezető, rendőr alezredes
Nemzeti Közszerológiai Egyetem,
Rendészettudományi Kar
erdos.akos@uni-nke.hu

Balla József

Dr. PhD, általános és fejlesztési dékánhelyettes,
tanszékvezető egyetemi docens, rendőr ezredes
Nemzeti Közszerológiai Egyetem,
Rendészettudományi Kar
balla.jozsef@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: Az embercsempészás és az irreguláris migráció az egyik legnagyobb kihívást jelenti az Európai Unió és a világ számos országa számára. A rendészeti hatóságoknak ezért kiemelt feladata az irreguláris migrációhoz kapcsolódó jogsértések felderítése. Jelen kutatás célja a Grant Detection s.r.o. által fejlesztett MMD01 kézi detektor magyar rendészeti környezetben való alkalmazhatóságának vizsgálata volt.

Módszertan: A szerzők alkalmazhatósági vizsgálatot végeztek 2023 novembere és 2024 januárja között. Az eszköz vizsgálatát valós rendészeti és labor-környezetben végezték.

Megállapítások: Az MMD01 típusú eszközzel végrehajtott mérések ideje átlagosan 23,87 másodperc ($SD = 3,17$; $CI\ 95\%: 23,00-24,73$) volt. A valós környezeti mérések során a detektor az esetek többségében (64,8%) helyes jelzést adott. Az eredmények azt jelzik, hogy már gyenge szél esetén is 8,2-szer nagyobb az esélye annak, hogy a detektor téves jelzést fog adni ($OR = 8,2$; $p = 0,001$). Szélcsendben viszont a helyes jelzések aránya 85,7% volt. Az eszköz pontosságát

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 12. 19. Átdolgozás: 2025. 02. 03.
Elfogadás: 2025. 02. 12.

tehát a valós környezeti tesztek során tapasztalt csapadékoság és az ellenőrzött járművek típusa nem befolyásolta.

A detektor magas megbízhatósággal alkalmazható a rendészeti gyakorlatban. A valós környezeti és a labormérések összesített eredményei szerint a detektor a vizsgálatok 75,9%-ában pontos jelzést adott. Ha a mérések eredményeiből kizártuk a szándékosan alkalmazott torzító körülményeket, akkor az eszköz mérési hatékonysága 85,5%-os volt.

Érték: A tanulmány a magyar rendészeti gyakorlatban nem használt kézi detektor alkalmazhatóságát mutatja be. A kutatás eredményei segíthetik a hazai rendészeti szerveket az eszköz jövőbeni használata kapcsán.

Kulcsszavak: embercsempészás, irreguláris migráció, kézi detektor, MMD01, terrorizmus

Abstract

Aim: Human smuggling and irregular migration is one of the biggest challenges facing the European Union and many other countries in the world. Therefore, law enforcement authorities have a priority task in detecting irregular migration-related crimes. The aim of the present study was to investigate the applicability of the MMD01 handheld detector developed by Grant Detection s.r.o. in the Hungarian law enforcement environment.

Methodology: Usability test was conducted between November 2023 and January 2024. The device was tested in a real law enforcement and laboratory environment as well.

Findings: The average time of the measurements with the MMD01 was 23.87 seconds (SD = 3.17; CI 95%: 23.00 - 24.73). In real environmental measurements, the detector gave a correct, valid signal in the majority of cases (64.8%). The results indicate that even in light winds, the detector is 8.2 times more likely to give a false signal (OR = 8.2; $p = 0.001$). However, the percentage of correct signals was 85.7% in calm conditions. The accuracy of the device was not affected by the precipitation or the type of vehicles controlled. The detector can be used with high reliability in law enforcement practice. The combined results of the real environmental measurements and the laboratory measurements show that the detector gave correct results in 75.9% of the tests. The measurement efficiency of the device was 85.5% when intentional distortion was excluded.

Value: The study presents the applicability of a handheld detector that has not yet been used in Hungarian law enforcement practice. The results of the research could help Hungarian law enforcement agencies in the future use of the device.

Keywords: human smuggling, irregular migration, handheld detector, MMD01, terrorism

Bevezetés

A migráció, vagyis az emberek vándorlása, az emberi túlélést szolgáló alkalmazkodás egyik ősi, alapvető formája (Donato & Massey, 2016). A migrációt ugyanis alapvetően az egyén túlélése, megélhetése szempontjából releváns külső tényezők, a kiindulás helye szerinti ország (kibocsátó ország), illetve a vándorlás céljául szolgáló ország (célország) társadalmi, gazdasági, politikai és környezeti jellegzetességei motiválják. A kibocsátó országokra jellemző, s ezáltal a kifelé irányuló migrációt motiváló tényezők körébe tartozik különösen az adott ország rossz gazdasági helyzete, a politikai instabilitása, az államot jellemző etnikai, vallási konfliktusok, a szomszédos országokkal meglévő konfliktusok (például háborúk), a társadalmi kilátástalanság és a szegénység (együttesen úgynevezett push faktorok). A célországokat illetően pedig az olyan kedvező tényezők, mint például a fejlettebb gazdasági és szociális helyzet, a jobb munkalehetőségek, a korábbi történelmi korszakokból fennmaradt gyarmati kötődés (együttesen úgynevezett pull faktorok) járulnak hozzá a migráció folyamataihoz (Gaál, 2005; Vájlók, 2016). A migráció mint társadalmi jelenség tehát önmagában értéksemleges, mindazonáltal vannak egyértelműen pozitív és negatív hatásai (Hautzinger, Hegedűs & Klenner, 2014).

A migráció rendkívül változatos társadalmi jelenség, s ezáltal tipologizálásának többféle formája létezik (Luthra, Platt & Salamońska, 2018; King, 2012). A migráció csoportosításának egyik legáltalánosabb és legismertebb szempontja a vándorlást aszerint különbözteti meg, hogy az államhatárok átlépésével valósul-e meg (Hautzinger, Hegedűs & Klenner, 2014). E klasszifikáció azért is kiemelten fontos, mert a határon átívelő migráció kapcsán nemcsak gazdasági és társadalmi, hanem nagyon jelentős jogi szempontok érvényesülnek. Az államhatár ugyanis elsősorban annak kifejezésére szolgál, hogy egy állam, mely területen kívánja felségjogát (szuverenitását) érvényre juttatni (Buskó, 2014). Az állami felségjog gyakorlása pedig, amely az államhatalom egyes megnyilvánulásainak jogi cselekvésformáiként határozható meg (Chronwski & Petrétei, 2020), lehetőséget biztosít többek között ahhoz, hogy az állam meghatározhasa a határain történő átlépés jogi kereteit, amely alapul szolgál a jogszerű és jogellenes migráció megkülönböztetéséhez. Az emberi vándorláshoz kapcsolódó azon magatartásformákat, amelyek során az egyén a fogadó állam szabályait figyelmen kívül hagyva – lényegében illegális módon – lépi át az országhatárt,

és kívánja lakhelyét az egyik országból a másikba áthelyezni, irreguláris migrációnak nevezzük (Boda, 2019; Jordan & Düvell, 2002).

A migráció különböző klasszifikációi közül a rendészeti praxis számára ez utóbbi, vagyis a jogi szempontú, legalitáson alapuló megkülönböztetésnek van talán a legnagyobb jelentősége. Egyrésztől azért, mert a rendészet, mint a közigazgatás egyik legrégebbi formája, a rendészeti funkciók megvalósítása érdekében végzett jogalkalmazó tevékenység (Patyi, 2020), s mint ilyen a társadalmi jelenségeket elsősorban jogalkalmazóként hivatott értékelni. Magyarország Alaptörvénye a rendőrség jogalkalmazói tevékenysége körében *expressis verbis* meghatározza az államhatár rendjének védelmét, valamint azt, hogy a rendőrség részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában.¹ Az irreguláris migráció ezen kívül gyakran kapcsolódik össze más, a rendészeti tevékenység szempontjából releváns jogsértő cselekményekkel és bűnelkövetői magatartásokkal, így különösen emberkereskedelemmel és embercsempészséssel (Azamatova, 2021; Molnár & Peczöli 2016; Paus, 2021), nemzetközi szervezett bűnözéssel, terrorizmussal (Antonova, 2023), vagy extrémizmussal (Abdullayev et al., 2023). Noha az irreguláris migrációnak a terrorizmussal és más jogsértő cselekményekkel való kapcsolata nem teljesen egyértelmű és gyakran politikai célzattal eltúlzott (Koslowski, 2012), az embercsempészséssel való összekapcsolódása rendkívül karakteres. Mert bár az irreguláris migráció megvalósulhat autonóm módon, maguknak a migránsoknak a szervezésével, de a jogellenes határátlépés elősegítésében legtöbbször az embercsempészség központi szerepet játszik (Fergusson, 2014; Van Liempt, 2016). A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) felmérése szerint a migránsok 94%-a használ valamilyen embercsempész szolgáltatást a határátlépései során (Friebel et al., 2024). Az embercsempészség az egyik legmeghatározóbb és leginkább profitábilis üzletág a bűnelkövetői csoportok körében (David, 2012). Hivatalos becslések szerint világszinten az embercsempész hálózatok profitja éves szinten 4–6 milliárd euróra tehető (UNODC, 2018). Az embercsempészség globális kihívást jelent. A világ országainak jelentős része érintett benne kibocsátó, tranzit- vagy célországgént. Az irreguláris migrációt támogató embercsempészség rendészeti, bűnüldözési és felderítési szempontból az egyik legkomplexebb elkövetői magatartásnak minősül jelenleg az Európai Unióban (EU) (Frontex, 2024; Santiago, 2022).

Az embercsempész hálózatok az irreguláris migráció elősegítésére szárazföldi, vízi és légi útvonalakat egyaránt használnak (UNODC, 2018). Mindez jelentős kihívást jelent az EU-tagállamok rendészeti hatóságai számára, minthogy

1 Magyarország Alaptörvénye 46. cikk (1) bekezdés.

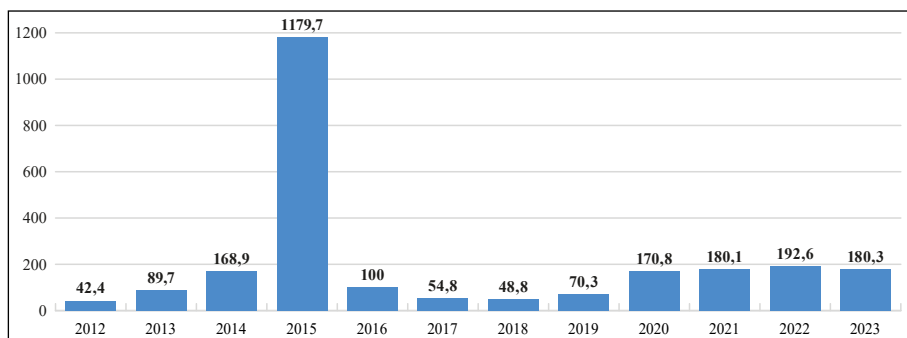
jelenleg a közösség külső szárazföldi határvonalának hossza összesen 14 647 km (Prytula et al., 2024). Ezen felül az EU további közel 68 000 km külső tengeri határvonallal is rendelkezik hat fő területen: Balti-tenger, Északi-tenger, Atlanti-óceán, a Földközi-tenger és a Fekete-tenger térségében (Mateos et al., 2023). A tagállamokban található több mint félezer nemzetközi repülőtér pedig a légi utasok számára biztosít lehetőséget a jogszerű és jogsértő belépésre (Fergusson, 2014).

Az irreguláris migránsok jelentős része három fő tengeri útvonalon keresztül jut el az EU külső határaihoz a csempészek segítségével (Achilli, 2016). Ezt követően azonban az embercsempészek főként a Szerbia, Magyarország és/vagy Horvátország területeit érintő szárazföldi útvonalakat használva juttatják el megrendelőiket az EU nyugati tagállamaiba (Achilli, 2016). Az embercsempészség és az irreguláris migráció felderítése és megakadályozása szempontjából ezért a másodlagos, szárazföldi csempészütvonalak ellenőrzésének a határátkelőhelyeken és a közösség belterületein egyaránt kiemelt jelentősége van. A közösségi határőrizeti rendszer éppen ezért több, egymásra épülő rendszerlemből áll, amelynek célja, hogy a jogellenes határátlépések megakadályozását szolgáló, külső határterületeken végzett ellenőrzéseket olyan hatósági kontrollmechanizmusok (mélységi ellenőrzések) egészítsék ki, amelyekkel a sikerrel járó határsértők, illetve az ország belsejében jogellenesen tartózkodó személyek is azonosíthatóvá válnak (Balla, 2017a; Papp et al., 2010; Varga, 2016). Ez utóbbi, vagyis a mélységi ellenőrzések jelentőségét jól bizonyítja az is, hogy a dél-, dél-kelet európai országokat tömörítő, Délkelet-európai Rendészeti Központ (Southeast European Law Enforcement Center, SELEC) korábbi jelentése szerint 2018-ban közel félmillió irreguláris migráns felderítésére került sor. Az összes felderítésnek mintegy felét a SELEC országok belterületein realizálták a hatóságok (SELEC, 2019).

Magyarország földrajzi elhelyezkedéséből adódóan kiemelt szereppel bír az embercsempészség és az irreguláris migráció szempontjából. Az ország déli határszakaszának egy jelentős része az EU külső határszakaszának minősül, eképpen a migráció közvetlen módon hatott az elmúlt években a hazai rendészeti szervek tevékenységére. A rendőrség adatai szerint az egy napra jutó irreguláris migrációs cselekmények száma évente átlagosan 206,53 eset (SD = 311,84; 95% CI: 8,39–404,67) volt az elmúlt egy évtizedben. Ebben az időszakban ugyanakkor a 2015. évben kiemelkedően magas (1179,7 eset/nap) volt az egy napra jutó cselekmények száma (1. számú ábra).

1. számú ábra

Az egy napra jutó regisztrált illegális migrációs cselekmények száma Magyarországon 2012 és 2023 között

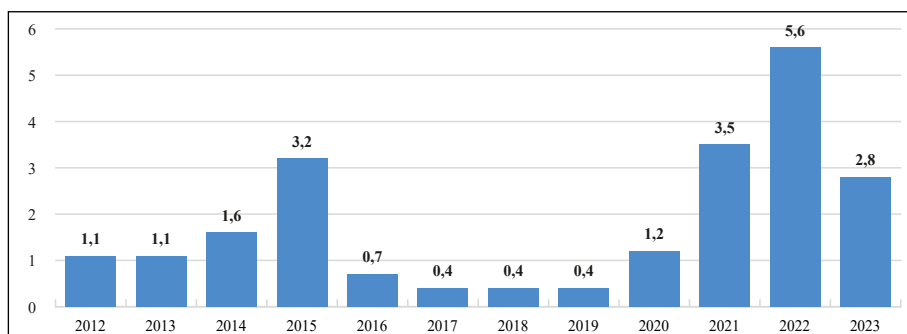

Forrás. A szerzők saját szerkesztése a rendőrség adatai alapján ([URL1](#)).

Az elmúlt években hasonlóan jelentős feladatot hárított a magyarországi bűnüldöző hatóságokra az irreguláris migrációt támogató embercsempészek tevékenysége is (2. számú ábra). Hazánkban a rendőrhatalóság 2012 és 2023 között évente átlagosan napi 1,80 esetben (SD = 1,55; 95% CI: 0,82–2,79) indított eljárást embercsempészség bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatt. Érdekes, hogy az egy napra eső átlagos esetszám 2022-ben volt a legmagasabb (5,3 eset/nap), amely több mint 2015-ben (3,2 eset/nap), a migrációs válság idején.

2. számú ábra

Az egy napra jutó regisztrált embercsempész bűncselekmények száma Magyarországon 2012 és 2023 között

Forrás. A szerzők saját szerkesztése a rendőrség adatai alapján ([URL1](#)).

A hazai bűnüldöző szervek tapasztalatai azt igazolták, hogy a Magyarország irányába történő irreguláris határátlépés történhet embercsempészek

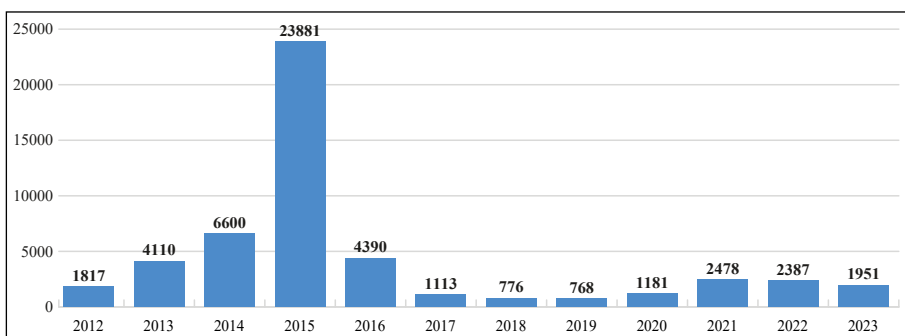
közreműködésével és önállóan, illetve megvalósulhat az átkelőhelyek közötti határszakaszon (úgynevezett zöldhatáron), valamint a határátkelőhelyeken zajló személy- és teherforgalomban egyaránt (Rádi, 2016). A második évezredfordulót követően az illegális migránsok országba való érkezésének módját tekintve a közúti közlekedés egyértelmű dominanciája volt kimutatható Magyarországon. A zöldhatáron (17%), vasúton (17%), a kékhatáron (1%) és a légi közlekedésben (10%) megvalósuló törvénytelen határátlépésekhez viszonyítva a legnagyobb arányban a közúti közlekedési módokat (52%) választották az illegális migránsok (Ritecz, 2005). A határátkelőhelyeken zajló ellenőrzések hatékonyságának kérdése az illegális migráció elleni hatósági fellépés szempontjából 2015 után ismételten hangsúlyossá vált. 2015. június 15-én ugyanis kormányzati döntés született a magyar–szerb határszakasz fizikai akadállyal (határzárral) történő lezárásáról.² Egy ilyen jelentős intézkedés esetén pedig számolni kellett azzal a másodlagos következménnyel, hogy az illegális határátlépések a zöldhatár lezárásával a határátkelőhelyek határforgalmába helyeződnek át (Balla, 2017b).

A schengeni külső határok átkelőhelyein zajló ellenőrzések hatékonyságának növelése mellett ugyanakkor stratégiai célkitűzésként került megfogalmazásra a mélységi ellenőrzések eredményességének növelése is (Papp et al., 2010). Az illegális migrációt ellenőrző mélységi háló létrehozását a schengeni övezet belső határain megszűnő határforgalom-ellenőrzés megszűnése tette szükségessé (Szép, 2017), csökkentve az illegális migrációból származó, és a közösség számára problémát jelentő biztonsági kockázatokat. A bűnügyi adatok azt igazolják, hogy a zöldhatáron átjutó illegális migránsok taxik, magántulajdonú vagy kölcsönzött személygépkocsikat használó csempészek segítségével indulnak az ország nyugati határaihoz (Rádi, 2016). A rendőrség adatai szerint 2012 és 2023 között, évente átlagosan 4287,66 (SD = 6411,55; 95% CI: 213,95–8361,37) esetben került sor illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmény felderítésére mélységi ellenőrzés keretében (3. számú ábra). A mélységi ellenőrzések hatékonyságának növelése következésképp ugyanolyan kiemelt jelentőséggel bír az illegális migrációval szembeni hatósági fellépés során, mint az a külső határszakaszokon és határátkelőhelyeken végzett ellenőrzések esetében elvárt.

2 1401/2015. (VI. 17.) Korm. határozat, a rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről.

3. számú ábra

Mélylési ellenőrzés során feltárt illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmények Magyarországon 2012 és 2023 között

Forrás. A szerzők saját szerkesztése a rendőrség adatai alapján (URL1).

A közúti határátkelőhelyeken, illetve az ország belterületein zajló személy- és teherforgalom ellenőrzésére számos módszertani és technológiai megoldást ismertet a hazai és nemzetközi szakirodalom. Az illegális személy-, illetve áruforgalom kiszűrését szolgáló ellenőrzéseknek két alapvető formája különíthető el: 1) a fizikai ellenőrzések, valamint 2) a technológiával támogatott ellenőrzések. Ez utóbbiba tartoznak azok a technológiai eszközök és megoldások, amelyek a tiltott személy- és áruforgalom minél hatékonyabb kiszűrését hivatottak támogatni. A technológiával támogatott ellenőrzések közé tartoznak különösen a non-intruzív (beavatkozásmentes vagy passzív) ellenőrzési technológiák (Non-intrusive Inspection Technologies), amelyek elsősorban röntgen-, illetve gamma-sugarak alkalmazásával teszik lehetővé a zárt rendszerek tartalmának vizuális ellenőrzését, elkerülve azok felnyitását és a fizikai ellenőrzést (Mikuriya, 2019; OSCE & UNECE, 2012). A non-intruzív technológiák alkalmazásának nem csak a közlekedésbiztonság szavatolásában és az illegális áruforgalom kiszűrésében van része, de az illegális migráció felderítésében is (Hupe & Ankerhold, 2007; Vogel, 2007a; 2007b; 2010). A határátkelőhelyeken történő illegális határátlépés felderítését segítik továbbá az olyan technológiai megoldások is, mint a hőképalkotó és mikrohullámú eszközök, a non-intruzív átvizsgálást szolgáló endoszkópok, széndioxidmérők (Jandl, 2008), passzív milliméteres hullámdetektorok és szívdobbanásmérők (Gsir, 2008; Metcalfe et al., 2023).

A technológiával támogatott ellenőrzéseknek számos előnye van:

- csökken az ellenőrzési idő;
- megelőzhető a zárt szállítóeszközök szükségtelen felnyitása;

- a homogén rakományok hatékonyabban és gyorsabban vizsgálhatóak át;
- az illegális áru- és személyforgalom felderítése hatékonyabbá válik.

A közösségi vívmányok ugyanakkor az EU tagállamainak rendészeti – köztük a határigazgatás – és más közigazgatási tevékenységét közvetlenül érintő alapelvek érvényesülését feltételezik. Ennek megfelelően az olyan alapelveket, mint az együttműködés, a kommunikáció, a kooperáció, a célszerűség, a megbízhatóság, a gyorsaság és a folyamatosság, a határrendészeti tevékenység kapcsán is érvényesíteni szükséges (Balla et al., 2019). A tagállami hatóságoknak kiemelt feladata, hogy az embercsempészás és az irreguláris migráció felderítését szolgáló jogszerű, szakszerű, biztonságos, költséghatékony és gyors ellenőrzési megoldásokat dolgozzanak ki (Éberhardt, 2019). Mindezt úgy, hogy a gyorsaság nem járhat a biztonság sérelmével, vagyis az ellenőrzésnek mindig a szükséges ideig, de lehetőség szerint várakozásmentesen kell megtörténnie (Balla, 2018).

Módszertan

2023. november és 2024. január között alkalmazhatósági vizsgálatot végeztünk, amelynek célja a csehországi Grant Detection s.r.o. által fejlesztett MMD01 típusú kézi detektor magyar rendészeti környezetben való alkalmazhatóságának vizsgálata volt.

Az MMD01 detektor kifejlesztésének célja a járművekben megbújó, illetve rejtett emberek és állatok felderítése. Az eszköz alapvető rendeltetésénél fogva alkalmas lehet a különböző rendvédelmi feladatokat ellátó szervek, valamint a magánbiztonsági szolgáltatók, de akár logisztikai vállalatok számára is. Az eszköz a szívdobbanás detektálásának elvén alapul. Az eszköz legfontosabb technikai paramétereit az 1. számú táblázat tartalmazza. Az eszköz alkalmazható az állampolgárok és gazdasági társaságok által magán- és kereskedelmi céllal használt általános járművek (például személyautó, autóbusz, kishaszonjármű, teherautó) és speciális járművek vizsgálatára egyaránt.

1. számú táblázat

MMD01 kézi detektor technikai specifikációja

Paraméter	Érték	Mértékegység
Eszköz mérete	14 × 22,5 × 5	cm
Tároló (bőrönd) mérete	27 × 25 × 12,4	cm

Paraméter	Érték	Mértékegység
Eszköz súlya	1300	g
Tároló súlya az eszközzel	2500	g
Bemeneti feszültség	230	V
Üzemelési hőmérséklet	-20–50	°C
Akkumulátor üzemidő	8–12	óra
IP védettség	min. IP33	–

Forrás. A szerzők saját szerkesztése (URL2).

A kutatás során valós rendészeti környezeti feltételek mellett és laborkörülmények között egyaránt vizsgáltuk a kézi detektor működését és hatékonyságát. A valós környezeti tesztek során az MMD01 detektor működésének vizsgálatára a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek különböző szolgálati ágainak (határrendészeti, közrendvédelmi, személy- és objektumvédelmi szolgálati ágak) napi szolgálata során, vagyis a valós rendészeti környezetben, szolgálati körülmények között került sor. A valós környezeti tesztek végrehajtására egyrészt közúti határátkelőhelyeken végzett határforgalom-ellenőrzések, másrészt közúti (mélységi) ellenőrzések, harmadrészt pedig zárt rendészeti objektumokban végzett őrzésvédelmi szolgálati feladatok keretében került sor. A vizsgálatokat a Nemzeti Közsolgálati Egyetem (NKE) telephelyein, továbbá Budapest más helyszínein, Komárom-Esztergom Vármegyében (M1 autópálya), Nagylakon, Csanádpalotán, Baracsán, valamint Kisapostagon végeztük.

Adatfelvétel

Az alkalmazhatósági vizsgálatot az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) szakmai igényei, a gyakorlati tapasztalatok, valamint a szakértői és szakirodalmi szempontok figyelembevételével összeállított strukturált, tizenegy változóból álló mérőeszköz (tesztelési jegyzőkönyv) használatával végeztük.

A kísérletek során az eszköz alkalmazhatóságát esetlegesen befolyásoló tényezők közül kiemelt jelentősége volt 1) a tesztelés helyszínének, 2) az alkalmazás során tapasztalt környezeti tényezőknek, 3) a mérés alá vont járművek típusának, valamint 4) a tesztelés során alkalmazott kontrollellenőrzéseknek. A valós környezeti tesztek esetében változóként került a mérőeszközbe a teszt-helyszínt biztosító szolgálati ág specifikus szolgálati terület. A környezeti tényezők esetében a hőmérséklet (Celsius fokban, °C), a szélesség (öt tétel,

Beaufort-skála rövidített változata),³ valamint a csapadék került változóként a mérőeszközbe. A járművek típusa esetében a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek szolgálata során legtöbbször ellenőrzés alá vont gépjárművek típusait vizsgáltuk. A kontrollellenőrzés esetében a változóhoz tartozó attribútumokat úgyszintén a magyar rendészeti gyakorlatban legáltalánosabban alkalmazott fizikai és technológiával támogatott ellenőrzési módszerekhez igazítottuk. A vizsgálat során alkalmazott mérőeszköz változóit és azok attribútumait a 2. számú táblázat tartalmazza.

2. számú táblázat

A valós környezeti tesztek és labortesztek során alkalmazott mérőeszköz bemutatása

Változó	Attribútumok
Tesztelés típusa	Valós környezeti teszt. Laborteszt.
Tesztelés napja	Év, hónap, nap.
Tesztelés időpontja	Óra, perc.
Tesztelés helyszíne	Határátkelőhely. Közút/autópálya. Vasút. Zárt objektum/védett terület. Más közterület. Egyéb helyszín.
Hőmérséklet	°C
Szélesség	Szélszél (0–1 km/h). Gyenge szél (2–19 km/h). Mérsékelt vagy élénk szél (20–39 km/h). Erős szél (40–49 km/h). Viharos vagy erősebb szél (≥50 km/h).
Csapadék	Ködszitalás. Eső. Záporosó. Zivatar. Ónos eső. Havas eső. Hószállingózás. Havazás. Nincs csapadék.
Tesztelt jármű típusa	Személyautó. Kishaszonjármű. Haszonjármű. Pótkocsi/utánfutó. Autóbusz. Lakókocsi. Vasúti szerelvény. Egyéb jármű.

3 A szélerősség meghatározásához a Magyar Meteorológiai Szolgáltató Nonprofit Zrt. (HungaroMet), illetve az Időkép Üzleti Szolgáltatások Kft. adatait használtuk.

Változó	Attribútumok
Kontrollellenőrzés típusa	Élőerős kutatás. Röntgen. Széndioxidmérő. Szolgálati kutya. Szívdobbanásmérő. Egyéb eszköz/módszer.
Detektoros ellenőrzés ideje	Másodperc.
Kontrollellenőrzés ideje	Másodperc.

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Adatelemzés

A kutatás során keletkezett eredmények normalitását Kolmogorov–Smirnov (KS) teszt alkalmazásával vizsgáltuk. A parametrikus és nem-parametrikus tesztek kiválasztására a KS-teszt eredményei alapján került sor. A kézi detektor hatékonysága, eredményessége és a különböző változók közötti kapcsolatot khi-négyzetpróval (χ^2) elemeztük. A metrikus változók esetében kétféle t-próbát (t) használtunk. Azokban az esetekben, amikor a t-próba alkalmazásához szükséges statisztikai feltételek nem álltak fent, Mann–Whitney U teszttel végeztük a statisztikai számításokat. A szignifikanciaszintet minden esetben $p < 0,050$ szinten vizsgáltuk.

Eredmények

Valós környezetben végzett vizsgálatok eredményei

A valós rendészeti környezetben végzett vizsgálatok ($n = 54$) 48,1%-a közúti határátkelőhelyen zajlott. A vizsgálatok további 38,9%-át valós közúti/autópálya ellenőrzések, 13,0%-át pedig zárt objektumokban/védett területeken objektumvédelmi feladatok ellátásához kapcsolódóan végeztük. A tesztek végrehajtása során az átlagos környezeti hőmérséklet 5,05 °C (SD = 3,26; CI 95%: 4,16–5,94) volt. A valós környezeti tesztek során a legalacsonyabb hőmérséklet 3 °C, a legmagasabb pedig 14 °C volt. A vizsgálatok 51,9%-ában szélcsend (0–1 km/h) volt a jellemző. A többi esetben (48,1%) gyenge erejű szél (2–19 km/h) uralkodott. A valós környezeti mérések alig egyhatodában (16,7%) tapasztaltunk csapadékot (ködszítálás).

A határátkelőhelyeken, közutakon és zárt objektumokban végzett szolgálati feladatok során a detektort legnagyobb arányban kishaszonjárművek (38,9%)

(kisteherautó, furgon, egyterű), illetve haszongépjárművek (18,5%) (nyerges vontatók, nagy tehergépjárművek) és vontatmányok (27,8%) ellenőrzésére alkalmaztuk. Kisebb részt személyautók (7,4%), valamint egyéb járművek (7,4%). A kontrollellenőrzés, vagyis a detektoros mérést követő vizsgálat formája az esetek többségében (72,2%) kizárólag élőerős kutatás volt. A valós környezeti vizsgálatok 22,2%-ában a kontrollellenőrzés másik típusú, telepített szivdobbanásmérővel, illetve az esetek 5,6%-ában egyéb módon (például szolgálati kutya alkalmazásával) történt. Az MMD01 típusú eszközzel végrehajtott ellenőrzések (a továbbiakban: detektoros ellenőrzések) ideje átlagosan 23,87 másodperc volt (SD = 3,17; CI 95%: 23,00–24,73).

A valós rendészeti környezetben végzett vizsgálatok során a detektor az esetek túlnyomó többségében (64,8%) helyes, valid jelzést adott. Azonban az esetek közel egyharmadában (35,2%) a valóságtól eltérő, téves jelzést kaptunk. A téves jelzések esetében legtöbbször a detektor élőlény jelenlétét jelezte („FULL” jelzés) azokban a járművekben is, amelyek utólagos ellenőrzése egyértelműen kizárta az élőlény jelenlétét. A helyes és a téves jelzések tekintetében az ellenőrzés helyszíne [$\chi^2(2) = 13,725$, $p = 0,001$], illetve a tesztelés során tapasztalt szélerősség [$\chi^2(1) = 11,138$, $p < 0,001$] mentén szignifikáns mintázódás igazolódott (3. számú táblázat). Szélcsendben a detektoros mérések 85,7%-ban helyes eredményt jeleztek. Ugyanez szeles időben csak az esetek 42,3%-ában fordult elő. Az eredmények azt jelzik, hogy akár már gyenge szél esetében is 8,2-szer nagyobb az esélye annak, hogy a detektor téves jelzést fog adni (OR = 8,2; $p = 0,001$). A csapadék [$\chi^2(1) = 0,795$, $p = 0,372$], valamint az ellenőrzés és vizsgálat alá vont járművek típusa [$\chi^2(3) = 1,380$, $p = 0,710$] esetében ugyanakkor a helyes és a téves jelzések tekintetében ilyen szignifikáns eltérések nem igazolhatók (3. számú táblázat).

3. számú táblázat

A valós rendészeti környezetben végzett vizsgálatok leírása a helyes és téves mérési eredmények szerinti bontásban

Változó	Attribútumok	% (n)	$\chi^2(df)$	p
Tesztelés helyszíne	Határátkelőhely	48,1 (26)	13,725(2)	0,001
	Közút/autópálya	38,9 (21)		
	Zárt objektum/védett terület	13,0 (7)		
Szélerősség	Szélcsend	51,9 (28)	11,138(1)	<0,001
	Gyenge szél	48,1 (26)		
Csapadék	Nincs csapadék	83,3 (45)	0,795(1)	0,372
	Ködszítálás	16,7 (9)		

Változó	Attribútumok	% (n)	$\chi^2(df)$	p
Tesztelt jármű típusa	Személyautó	7,4 (4)	1,380(3)	0,710
	Kishaszonjármű	38,9 (21)		
	Haszonjármű	18,5 (10)		
	Pótkocsi/utánfutó	27,8 (15)		
	Egyéb jármű	7,4 (4)		

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

A mérések során a környezeti átlaghőmérséklet mentén szintén nem volt szignifikáns mintázódás [$t(47) = -0,089$, $p = 0,928$]. A detektoros mérések átlagos ideje 23,87 másodperc, míg a kontrollellenőrzések átlag ideje 76,83 másodperc volt. A detektoros és kontrollmérések átlagideje közötti különbségek alapján megállapítható, hogy a detektoros mérések szignifikánsan [$t(53) = -5,818$, $p < 0,001$] rövidebb időt vettek igénybe.

Laborkörnyezetben végzett vizsgálatok eredményei

A laborkörnyezetben végzett vizsgálatok ($n = 133$) végrehajtására, rendészeti feladatok ellátásától függetlenül, kifejezetten mérési céllal került sor, részben zárt, fedett terekben (például csarnok, parkolóház), részben nyitott helyeken. A laborkörnyezeti vizsgálatok végrehajtása során az átlagos környezeti hőmérséklet $14,79\text{ °C}$ ($SD = 9,17$; $CI\ 95\%: 13,22\text{--}16,37$) volt. A laborkörülmények között végzett mérések során túlnyomó részében (86,5%) szélcsend, kisebb hányadában gyenge (10,5%) vagy erős szél (3,0%) volt tapasztalható. A vizsgálatok többségében (68,4%) – különös tekintettel a zárt térben végzett vizsgálatokra – nem volt csapadék. A laborkörnyezeti mérések 12,8%-ában viszont ködszítalást, 6,0%-ban havas esőt, 5,3%-ban esőt, 4,5%-ban havazást és 3,0%-ban hószállingózást tapasztaltunk. A laborkörnyezetben végzett mérések során a személyautók (13,5%), kishaszonjárművek (8,3%) és haszonjárművek (1,5%) mellett autóbuszok (4,5%), valamint egyéb típusú járművek (72,2%) mérésére is sor került. Az egyéb járművek körében méréseket végeztünk metrószerelvényeken, vasúti szerelvényeken, speciális kialakítású, felépítményű rabszállítókon, páncélozott járműveken (KrAZ típusú) és légijárműveken (Bell UH-1 Iroquois és Ka-26 típusú helikopterek). A laborkörnyezeti mérések során vizsgálat tárgyává tettük az eszköz esetleges alkalmazhatóságát épületekben, épületrészekben, lakókonténerekben tartózkodó személyek felderítésében is.

A laborkörnyezetben végzett vizsgálatok során elsősorban az eszköz eredményességét befolyásoló, a környezeti hatásokon kívüli körülmények

feltárására törekedtünk. A laborkörnyezeti mérések kevesebb mint az egyötödében (19,5%, n = 26) regisztráltunk téves jelzéseket. A laborkörnyezetben végzett vizsgálatok többségében tehát az eszköz magas megbízhatósággal (80,5%, n = 107) működött. A téves jelzéseknek is mindössze a 19,2%-a (n = 5) nem volt magyarázható valamilyen szándékos külső beavatkozással. A detektoros mérések során a téves jelzések 80,8%-ában (n = 21) az eredményeket szándékolatlan előidézet hatások magyarázhatják. A téves mérési eredményeket előidéző körülményeket a 4. számú táblázatban részleteztük.

4. számú táblázat

A laborkörülmények között végzett vizsgálatok során végzett detektoros mérések téves eredményeit befolyásoló, torzító tényezők

Kategóriák	Magyarázat/eredmény
Mérésre alkalmatlan tárgy megválasztása	Az eszköz épületekben (például 1800 m ² hangár), illetve mobil épületekben (például lakókonténer) tartózkodó személyeket, élőlényeket nem detektál megbízhatóan.
Mérésre alkalmatlan jármű megválasztása	Az eszköz különleges rendeltetésű járművekben (légi járművekben, metrószerelvényekben) tartózkodó személyeket, élőlényeket nem detektál megbízhatóan.
Mérést befolyásoló zavaró körülmények	A természeti jelenségek mellett egyes fizikai körülmények, így a jármű motorjának működése, vagy a jármű közvetlen (<1 m) közelében történő dobogás esetén az eszköz tévesen személyt, élőlényt jelez a vizsgált járműben.
Helytelen mérési pont megválasztása	A gyártó által javasolt mérési helyektől (a jármű tengelyéhez legközelebb eső rész) lényegesen eltérő helyen való mérési pont megválasztása (például motorháztető) esetén személyeket, élőlényeket nem detektál megbízhatóan az eszköz.

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Megjegyzendő, hogy a detektor fejlesztői, a laborkörnyezetben végzett vizsgálatok során szándékosan alkalmazott torzító tényezők mindegyikére – közvetett vagy közvetlen módon – felhívja a figyelmet. A fejlesztő tehát maga is számol azzal a lehetőséggel, hogy a fent említett mérési kondíciók esetében téves mérési eredmények szülessenek.

Ezzel együtt az eszköz megfelelő mérési tárgyon, járművön a megfelelő mérési pontra elhelyezve megbízhatóan detektálta az alábbiakat is:

- 6–40 kg közötti testtömegű kutyák;
- különleges felépítménnyel rendelkező rabszállító járműben tartózkodó személy;
- erősen páncélozott járművekben tartózkodó személy;
- a jármű belső terében, szigetelő-, illetve fedőfelületen (pléden, pokrócon, szivacson, padon vagy raklapon) elhelyezkedő személy.

Következtetések

A migráció Európában és világszerte jelentős kihívást jelent. A migrációs folyamatokat előidéző főbb faktorok tartósak, hosszú távon hatnak, akár demográfiai, klímatis, gazdasági vagy politikai stabilitási kérdésekről legyen szó (Fleischer, 2017). Napjainkban számos olyan nemzetközi esemény zajlik, amelyek az EU tagállamait – köztük Magyarországot – érintő migrációs folyamatok intenzitásának növekedését jelzik előre. Ilyenek különösen az orosz–ukrán háború (IOM, 2024), az Izrael és a Hamas terrorszervezet közötti fegyveres konfliktus (OECD, 2024), legújabban pedig a Szíriában kialakult polgárháborús helyzet, amelyek mindegyike jelentős migrációs folyamatokat indukál (URL3).

A migráció lehetőségének szabályozott keretek között történő biztosítása elsősorban humanitárius, másodsorban gazdasági szempontok miatt elengedhetetlen. A migráció illegális formái ugyanakkor komoly biztonsági kockázatokat jelenthetnek (Abdullayev et al., 2023), csakúgy mint az azt támogató embercsempészség, így ezekkel szemben az EU tagállami hatóságainak feladata hatékonyan fellépni.

A rendészeti fellépés egyik formája a határátkelőhelyeken és a mélységi területeken végzett gépjármű-ellenőrzések, amelyek fizikálisan (élőerővel) és technológiai támogatással is végrehajthatók. A járművekben elrejtőzött személyek felkutatására többféle szenzoros technológia alkalmazható, így például akusztikus szenzorok, optikai szenzorok, szeizmikus szenzorok vagy mágneses szenzorok (Weissenfeld, Kriechbaum-Zabini & Szklarski, 2014). A különböző technológián alapuló mobil eszközök (például szívdobbanás-érzékelők, infrakamerák, CO₂ mérők) alkalmazásának jelentőségére a Frontex ajánlásai és gyakorlata is rámutat (Kumar, 2020; Frontex, 2021). A Határforgalom-ellenőrzési Szabályzatról szóló 24/2015. (X. 15.) ORFK utasítás a kutatást segítő technikai eszközök körében a CO₂-mérő, az ipari endoszkóp, a videoszkóp és a járműkutató egység-felszerelés mellett szintén nevesíti a szívdobbanás-érzékelő alkalmazhatóságát. A magyar határellenőrzési gyakorlatban ugyanakkor a szívdobbanás-érzékelő – különösen a mobil eszközök – alkalmazása általánosan nem elterjedt.

Jelen kutatásban az MMD01 kézi detektor alkalmazhatósági vizsgálatát végeztük, amely szeizmikus szenzoros technológián (szívdobbanásmérés) alapul. Ez a technológia az emberi szívverés által keltett rezgéseket használja fel a járművekben és a rakományban rejtőzködő rejtett emberi lények felderítésére. A technológia megbízhatóan és költséghatékonyan alkalmazható a határrendészeti gyakorlatban, ezzel együtt pedig biztonságosabb és gyorsabb, mint a pusztán élőerővel végzett kutatás (Weissenfeld, Kriechbaum-Zabini & Szklarski, 2014). Az MMD01 detektort eddig több mint tíz uniós ország fegyveres erőinél tesztelték.

Az eszköz alkalmazhatósági vizsgálatára többek között a német és a szlovák határrendészeti szerveknél, továbbá Spanyolország, Ausztria, Bulgária és Románia rendvédelmi szerveinél került sor. Csehországban pedig a rendőrség és a büntetés-végrehajtási szervezet már rendszeresítette az MMD01 detektort ([URL4](#)).

A tanulmányban bemutatott kutatás eredményei a helyes és a téves jelzések esetében az ellenőrzés helyszíne, illetve a szélerősség mértéke mentén szignifikáns mintázódást igazoltak. A határátkelőhelyeken végzett mérések során szignifikánsan ($p = 0,001$) nagyobb arányban fordultak elő téves jelzések, mint más ellenőrzési helyszíneken. Ugyanez igazolható a szélerősség esetében is. Szélcsendben szignifikánsan kisebb arányban ($p < 0,001$) kaptunk téves jelzést, mint szeles időben. Az eszköz működési elvéből – a szívdobbanásból keletkező rezgések azonosítása – ugyanakkor arra következtethetünk, hogy nem elsősorban a helyszín, hanem a szélerősség bírt befolyásoló erővel az eszköz eredményességére. Szél ugyanis kizárólag a határátkelőhelyen végzett ellenőrzések során fordult elő. A közúton/autópályán, illetve a zárt objektumban/védett területen végzett ellenőrzések során szélcsend volt jellemző. A szél jelentős befolyásoló hatását találták a kutatók korábban egy másik hasonló eszköz tesztelésekor is. A most vizsgált eszközhöz hasonlóan a szél számottevően csökkentette a tesztelt szívdobbanásmérő eszköz hatékonyságát (Granger et al., 2009). A nemzetközi szakirodalom ismertet olyan műszaki fejlesztést, amely megfelelő érzékenységgel rendelkezik a megbújt személyek azonosításához, ugyanakkor kellően robusztus a külső zavaró tényezőkkel – így például a talaj vibrációjával, szélmozgással – szemben (Kurihara & Watanabe, 2011). Ugyanakkor ezen eszközök robusztus kialakítása jelentősen csökkenti a mobilitást. Az MMD01 detektor alkalmazásakor a zavaró tényezők hatásának kezelésére a hazai környezetben megoldást jelenthet az eszköz zárt térben (például csarnokban) történő alkalmazása.

Az eredmények ugyanakkor arra mutatnak, hogy a mérés során tapasztalt környezeti hőmérsékletnek nincs érdemi hatása az eszköz eredményességére. Miként az eszköz pontosságát a valós környezeti mérések során tapasztalt csapadék és az ellenőrzött járművek típusa sem befolyásolta statisztikailag szignifikáns mértékben.

A kísérleti kutatás eredményei arra utalnak, hogy az MMD01 detektor összességében magas megbízhatósággal alkalmazható a rendészeti gyakorlatban. A valós környezeti mérések és a laborkörnyezetben végzett vizsgálatok összeített eredményei szerint a detektor a mérési esetek több mint háromnegyedében (75,9%) pontos eredményt adott. Amennyiben pedig a labor és valós környezeti vizsgálatok eredményeiből kizárjuk a fejlesztői figyelmeztetésekben is szereplő, szándékosan alkalmazott torzító körülmények befolyásoló hatását, úgy az eszköz mérési hatékonysága 85,5%-os volt.

A kutatás korlátai

A kutatás eredményei alapján összességében megállapítható, hogy az MMD01 detektor esetleges jövőbeni alkalmazása jelentősen megkönnyítheti az irreguláris migráció, de akár az illegális állatcsempészás elleni hatósági fellépést is. A tanulmányban bemutatott kutatásnak ugyanakkor számos korlátja van.

Először is hangsúlyozandó, hogy a vizsgálat következtetései korlátozott számú mérésen alapulnak. A megbízhatósági mutató és az azt esetlegesen befolyásoló egyéb körülmények tisztázásához további szisztematikus vizsgálatok elvégzése szükséges.

A kutatás másik limitációja a vizsgálatra szolgáló időszak korlátaiból fakad. Az eszköz vizsgálatára kizárólag téli időszakban került sor, ezért az olyan környezeti tényezők befolyásoló hatására vonatkozóan, mint az intenzív napsütés, magas hőmérséklet, nem lehetett következtetéseket levonni.

Továbbá a kutatás során az eszköz alkalmazhatósági vizsgálatára kizárólag a magyar–román határszakaszon található határátkelőhelyeken került sor. Ezáltal a bemutatott eredmények más hazai határátkelőhelyekre vonatkozóan csak fenntartásokkal általánosíthatók.

Felhasznált irodalom

- Abdullayev, I., Begishev, I., Limareva, Y., Hajiyeu, H., Yumashev, A., & Prodanova, N. (2023). Impact of International Migration on the Internal Security of the State. *Migration Letters*, 20(S4), 424-433.
- Achilli, L. (2016). Irregular migration to the EU and human smuggling in the Mediterranean: the nexus between organized crime and irregular migration. In IEMed (ed.), *IEMed Mediterranean yearbook 2016: mobility and refugee crisis in the Mediterranean* (pp. 98-103). IEMed.
- Antonova, E. Y. (2023). Terrorist Crimes in the Era of Digitalization: Forms of Activity and Measures for Counteraction. *Journal of Digital Technologies and Law*, 1(1), 251-269. <https://doi.org/10.21202/jdtl.2023.10>
- Azamatoval, G. (2021). Illegal Migration and Human Trafficking. *Journal of Contemporary Issues in Business and Government*, 27(2), 3541-3545. <https://doi.org/10.47750/cibg.2021.27.02.364>
- Balla J. (2017a). Határőrizeti intézkedések a migrációs válság kezelésére és megszüntetésére. In Tólas P. (Szerk.), *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság. Tanulmányok* (pp. 83-100). Dialóg Campus Kiadó.
- Balla J. (2017b). A schengeni elvek szerinti határforgalom-ellenőrzés tartalmi elemei Magyarországon 2016-ban. *Magyar Rendészet*, 17(3), 13-30.
- Balla J. (2018). Határforgalom-ellenőrzés és útiokmány-hamisítás 2005-2017 között. *Magyar Rendészet*, 18(3), 39-57. <https://doi.org/10.32577/mr.2018.3.3>

- Balla J., Kui L., Szatmári A., Szele T., & Vájlok L. (2017). *A határellenőrzés ideiglenes visszaállítási követelményrendszere*. Nemzeti Közszerzői Egyetem.
- Boda J., (Szerk.) (2019). *Rendészettudományi szakklexikon*. Dialóg Campus Kiadó.
- Buskó T. L. (2014). Az államhatárok átjárhatóságáról – politikai földrajzi vázlat. *Acta Humana: Emberi Jogi Közlemények*, 2(4), 21-38.
- Chronowski N., & Petrétai J. (2020). Szuverenitás. In Jakab A., Könczöl M., Menyhárd A., & Sulyok G. (Szerk.), *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (pp. 5-20). ORAC Kiadó. <http://ijoten.hu/szocikk/szuverenitas>
- David, F. (2012). Organised Crime and Trafficking in Persons. *Trends & Issues in Crime and Criminal Justice*, 436, 1-12. <https://doi.org/10.52922/ti253900>
- Donato, K. M., & Massey, D. S. (2016). Twenty-First-Century Globalization and Illegal Migration. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 666(1), 7-26. <https://doi.org/10.1177/0002716216653563>.
- Éberhardt G. (2019). A közúti teherforgalom költséghatékony, biztonságos határrendészeti ellenőrzése. *Határrendészeti Tanulmányok*, 16(1), 87-124.
- Fergusson, J. (2014). *Twelve seconds to decide. In search of excellence: Frontex and the principle of best practice*. Publications Office of the European Union.
- Fleischer T. (2017). A migráció és társadalmigazdasági összefüggései: az MTA KRTK vándor-szemináriuma. *Tér és Társadalom* 31(1), 147-157. <http://tet.rkk.hu/index.php/TeT/article/view/2834/4923>
- Friebel, G., Manchin, M., Mendola, M., & Prarolo, G. (2024). International migration and illegal costs: Evidence from Africa-to-Europe smuggling routes. *Journal of International Economics*, 148, 103878, <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2024.103878>
- FRONTEX (2021). *Annual Implementation Report 2020*. Publications Office of the European Union.
- FRONTEX (2024). *Annual Risk Analysis 2024/2025*. Publications Office of the European Union.
- Gaál Gy. (2005). *Az embercsempész tevékenység megjelenési formáinak és módszereinek változásai a Magyar Köztársaság államhatárán 1991-2003 között*. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola.
- Granger, R. P., Balaban, B., Bartholomew, D. L., Marzette, R. K., Daly, R. W., White, M., & Dress, W. (2009). Improved Heartbeat Detector system for non-intrusive concealed passenger detection. In *2009 IEEE Conference on Technologies for Homeland Security* (pp. 227-233). <https://doi.org/10.1109/THS.2009.5168039>
- Gsir, S. (2008). Report from Belgium. In Doornik, J., & Jandl, M. (Eds.), *Modes of Migration Regulation and Control in Europe* (pp. 45-62). Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.1515/9789048501366-006>
- Hupe, O., & Ankerhold, U. (2007). X-ray security scanners for personnel and vehicle control: dose quantities and dose values. *European journal of radiology*, 63(2), 237-241. <https://doi.org/10.1016/j.ejrad.2007.04.029>

- Hutzinger Z., Hegedűs J., & Klenner Z. (2014). *A migráció elmélete*. Nemzeti Közszerzői Egyetem.
- IOM (2024). *Ukraine & Neighbouring Countries 2022 – 2024: 2 Years of Response*. International Organization for Migration.
- Jandl, M. (2008). Report from Austria. In Doornik, J., & Jandl, M. (Eds.), *Modes of Migration Regulation and Control in Europe* (pp. 27-44). Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.1515/9789048501366-005>
- Jordan, B., & Düvell, F. (2002). *Irregular Migration. Dilemmas of Transnational Mobility*. Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781781950456>
- King, R. (2012). *Theories and typologies of migration: an overview and a primer (Version 1)*. University of Sussex. <https://hdl.handle.net/10779/uos.23446544.v1>
- Kosłowski, R. (2012). Immigration, Crime, and Terrorism. In Rosenblum, M. R., & Tichenor, D. J. (Eds.), *Oxford Handbook of the Politics of International Migration* (pp. 511-531). Oxford Academic. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195337228.013.0021>.
- Kumar, R. (2020). *The Role of Security and Defence Companies in EU Migration and Border Control and the Impact on the Protection of the Rights of Refugees, Migrants and Asylum Seekers*. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Mercenaries/WG/ImmigrationAndBorder/kumar-submission.pdf>
- Kurihara, Y., & Watanabe, K. (2011). Development of Sensing Device to Detect Persons Hiding in a Car. *IEEE Sensors Journal*, 11(9), 1872–1878. <https://doi.org/10.1109/JSEN.2010.2100080>
- Luthra, R., Platt, L., & Salamońska, J. (2018). Types of Migration: The Motivations, Composition, and Early Integration Patterns of “New Migrants” in Europe. *International Migration Review*, 52(2), 368-403. <https://doi.org/10.1111/imre.12293>
- Metcalf, P., Dencik, L., Chelioudakis, E., & van Eerd, B. (2023). *Risking Lives: Smart Borders, Private Interests and AI Policy in Europe*. Data Justice Lab – Cardiff University – ERC.
- Mateos, R. M., Sarro, R., Díez-Herrero, A., Reyes-Carmona, C., López Vinielles, J., Ezquerro, P., Martínez-Corbella, M., Bru, G., Luque, J. A., Barra, A., & et al. (2023). Assessment of the Socio-Economic Impacts of Extreme Weather Events on the Coast of Southwest Europe during the Period 2009–2020. *Applied Sciences*, 13, 2640. <https://doi.org/10.3390/app13042640>.
- Mikuriya, K. (2019). Towards technology-driven organizations. *WCO News*, 89, 16-17.
- Molnár Á., & Peczőli Á. (2016). Az embercsempészség új trendjei. *Magyar Rendészet*, 16(1), 97-114.
- OECD (2024). *International Migration Outlook 2024*. OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/50b0353e-en>.
- OSCE, & UNECE (2012). *Handbook of Best Practices at Border Crossings – A Trade and Transport Facilitation Perspective*. Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), United Nations Economic Commission for Europe (UNECE).
- Papp Cs., Solymosi K., Horváth L., & Hullám I. (2010). A biztonság fokozása a Magyar Köztársaság schengeni külső határszakaszán. *Hadmérnök*, 5(2), 391-403.

- Prytula K., Kalat Y., Kurowska-Pysz, J., Melnyk, M., Maksymenko, A., Leshchukh, I., & Toca, C.-V. (2024). Study of the functioning of transport and logistics infrastructure for freight transport in the EU-Ukraine border zone. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*. 8(7), 4494. <https://doi.org/10.24294/jipd.v8i7.4494>.
- Patyi A. (2020). Rendészet és jogalkalmazás (néhány gondolat egyes alapfogalmakról). *Magyar Rendészet*, 20(3), 197-214. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.12>
- Paus, A. (2021). Human smuggling at EU-internal transit points: strengths of a disorganised illegal market and how to effectively reduce it. *Global Crime*, 22(3), 171-204. <https://doi.org/10.1080/17440572.2021.1888720>
- Rádi N. (2016). Az illegális migrációval kapcsolatos bűncselekmények nyomozásának tapasztalatai. *Belügyi Szemle*, 64(12), 64-76. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.12.6>
- Ritecz Gy. (2005). Félreértések és téves nézetek a schengeni határok kapcsán. *Szakmai Szemle*, 1, 29-41.
- Santiago, J. M. (2022). Addressing Migrant Smuggling in the European Union. Challenges for a Non-Criminalized, Coordinated and Effective Response. *Cuadernos Europeos de Deusto*, 67, 1-10.
- SELEC (2019). *Report on Illegal Migration in Southeast Europe 2019*. Southeast European Law Enforcement Center.
- Szép F. (2017). Helyzetkép a déli határszakaszon bekövetkezett tömeges migráció rendészeti kezeléséről. *Magyar Rendészet*, 17(5), 39-49.
- UNODC (2018). *Global Study on Smuggling of Migrants 2018*. United Nations Office On Drugs and Crime.
- Vájlók L. (2016). Az illegális migrációs folyamatok változása 2012 és 2016 között Magyarországon. *Belügyi Szemle*, 64(12), 25-41. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.12.3>.
- Van Liempt, I. (2016). A Critical Insight into Europe's Criminalisation of Human Smuggling. *Swedish Institute for European Policy Studies*, 3, 1-12.
- Varga J. (2016). A magyar határrendészeti rendszer működése a tömeges méretű migráció kezelése során. *Határrendészeti Tanulmányok*, 13(3), 94-108.
- Vogel, H. (2007a). Search for persons. *European Journal of Radiology*, 63(2), 220–226. <https://doi.org/10.1016/j.ejrad.2007.03.038>
- Vogel, H. (2007b). Vehicles, containers, railway wagons. *European Journal of Radiology*, 63(2), 254–262. <https://doi.org/10.1016/j.ejrad.2007.03.041>
- Vogel, H. (2010). X-ray control of borders and of internal security. *JBR-BTR : organe de la Societe royale belge de radiologie (SRBR) = orgaan van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Radiologie (KBVR)*, 93(4), 210–214. <https://doi.org/10.5334/jbr-btr.318>.
- Weissenfeld, A., Kriechbaum-Zabini, A., & Szklarski, L. (2014). Security Components in a One-Stop-Shop Border Control System. In *Proceedings of 2014 IEEE Joint Intelligence and Security Informatics Conference* (pp. 228-231). <https://doi.org/10.1109/JISIC.2014.42>

Online hivatkozások

URL1: Országos Rendőr-főkapitányság. *Határrendészeti statisztikai kimutatás. 2023. I-XII.* https://www.police.hu/sites/default/files/HatarrendeszetSK%202023_12..pdf

URL2: Hatteland Technology. *Handheld Detector MMD01.* https://irp.cdn-website.com/1e3c23b5/files/uploaded/Leaflet_MMD01_TF.pdf

URL3: ACAPS. *Syria: Escalation of conflict in the northwest.* https://www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Main_media/20241206_ACAPS_Briefing_note_Syria_escalation_of_conflict_in_the_northwest.pdf

URL4: European Border and Coast Guard Agency (2023). *Conference on innovative technologies for strengthening Schengen. Grant Detection s.r.o., 28 March 2023.* <https://media.fragden-staat.de/files/foi/798608/pad-2023-00138-documents3.pdf>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Erdős Á. & Balla J. (2025). Az irreguláris migráció és embercsempészség felderítésének non-intruzív módszere: az MMD01 detektor alkalmazásának gyakorlati tapasztalatai Magyarországon. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1737–1758. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1737-1758>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A cikk a TKP2021-NVA-18 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Balla József, aki a balla.jozsef@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

A környezeti bűncselekmények fejlődési iránya az európai unióban

The Developmental Trajectory of Environmental Crimes in the European Union

Molnár Tamás

Dr., doktorandusz
Nemzeti Közszerzői Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
mtamas1992@gmail.com

Absztrakt

Cél: Az Európai Parlament és a Tanács 2024/1203 számú irányelve a környezet büntetőjog általi védelméről, valamint a 2008/99/EK és a 2009/123/EK irányelv felváltásáról 2026. május 21-ig a tagállamokat arra kötelezi, hogy az abban meghatározott húsz bűncselekménynek megfelelő cselekményi kört kriminalizálják az irányelvben foglalt célkitűzések megvalósulása érdekében. A tanulmány célja a jogalkalmazók tájékoztatása az uniós kriminálpolitika jelenlegi prioritásáról.

Módszertan: A szerző a tartalomelemzés módszerével ismerteti Borsod-Abaúj-Zemplén, valamint Csongrád-Csanád vármegye 2009–2018 közötti környezetkárosításokkal kapcsolatos bűnüldözési tevékenységét, valamint Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád-Csanád, illetve Győr-Moson-Sopron vármegye bírságolási gyakorlatát.

Megállapítások: A közigazgatási jogalkalmazásban csekély számban, de jól azonosíthatók olyan jogesetek, amelyek okkal vetik fel a büntetőjogi jogalkalmazás hatókörének kiterjesztését.

Érték: A tanulmány a vonatkozó kriminológiai és jogi ismeretek bemutatásán túl olyan gyakorlati példákat is bemutat, amelyek ellen az uniós büntetőpolitika a jövőben hatékonyabban kíván fellépni.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 08. 01. Átdolgozás: 2025. 08. 10.
Elfogadás: 2025. 08. 18.

Kulcsszavak: környezetkárosítás, vállalati bűnözés, uniós jog, környezetvédelmi büntetőjog

Abstract

Aim: Directive 2024/1203 of the European Parliament and of the Council on the protection of the environment through criminal law and replacing Directives 2008/99/EC and 2009/123/EC, obliges Member States to criminalize, by 21 May 2026, the range of acts corresponding to the 20 offences defined in the Directive, in order to ensure the achievement of its objectives. The aim of this study is to inform legal practitioners of the current priorities of EU criminal policy.

Methodology: Using content analysis, I examined law enforcement activities related to environmental crimes in Borsod-Abaúj-Zemplén and Csongrád-Csanád counties between 2009 and 2018, as well as the administrative fine-imposing practices of Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád-Csanád, and Győr-Moson-Sopron counties.

Findings: Although limited in number, administrative law enforcement reveals clearly-identifiable cases that raise the legitimate need to consider expanding the scope of criminal law application.

Value: Beyond presenting relevant criminological and legal insights, the study provides practical examples of cases against which future EU criminal policy aims to take more effective action.

Keywords: environmental crime, corporate crime, EU law, environmental criminal law

Bevezetés

A múlt század második felétől a környezeti degradáció mértéke mind globális, mind helyi szinten exponenciálisan nőtt, ami a tudományos vizsgálódás figyelmét is fokozottabb mértékben felkeltette. Mára egyértelművé vált, hogy a jólét áraként olyan mellékhatások jelentkeztek, amelyek a gazdasági tevékenységek során vállalt kockázatokból erednek (Beck, 2003). A globalizáció kiterjedésével a nagyvállalatok vezetésének rutintevékenységgé vált annak feltérképezése, hogy melyik országban tudják termelő tevékenységüket kevesebb környezetvédelmi, illetve biztonsági előírás betartása mellett kifejtetni (Irk, 2015). Ezért a kriminológiai gondolkodásban viszonylag hamar felismerésre került, hogy a fogyasztókkal ellentétben a vállalatok érdekérvényesítő képessége – és működésük környezeti hatása – más természetű (White, 2020).

A vállalatok működésével összefüggő környezeti bűncselekmények kriminológiai jellemzői

A működéshez szükséges engedélyeket a különböző gazdasági társaságok érdekében eljáró személyek könnyen beszerezik, és nincs érdemi intézményes reakció az ellenőrizhetetlen káros hatásokkal szemben (Utsa, 2021). Az elkövetés jellege szerint a zöld kriminológusok különbséget tesznek az egyéni vagy vállalati – tehát szervezeti – keretek között kifejtett cselekmények között (Shover & Route, 2005). Egy tevékenység akkor tekinthető ilyennek, ha azt anyagi haszonszerzés érdekében és valamilyen legitim vállalkozás keretében követik el, vagy közvetlenül ilyen magatartással függ össze.

A szervezeti keretek között megvalósuló cselekményeket a kriminológiában jellemzően a fehérgalléros vagy vállalati bűnözés keretében értelmezik, és a környezetvédelmi előírások megsértését három tényező függvényében magyarázzák. Az első, hogy a piac bizonytalansága megnehezíti a tervezést a gazdasági szférában is, így a megváltozott élethelyzetekhez való alkalmazkodás szükség-szerűen indukálja a környezetvédelmi szabályok megsértését. A második, hogy a környezet károsításának kulturálisan bevett formái vannak, amelyek áttörik a jogi szabályozás által megteremtett kényszereket. Ezeken a területeken gyakran végrehajtási deficittel találkozunk, amelynek hátterében az ellenőrzés és a felügyelet hiánya áll. Végül megfigyelték azt is, hogy a vállalatok méretének és komplexitásának növekedésével egyenesen arányosan nő a környezetvédelmi előírások megszegésének valószínűsége. A gazdaságilag függő helyzetben lévő vállalatok gyakrabban követnek el jogsértéseket (Shover & Route, 2005).

A termeléssel összefüggő környezetkárosítások vonatkozásában egy holland tanulmány arra hívja fel a figyelmet, hogy a fehérgalléros bűnözők magas társadalmi pozíciót töltenek be, így magas presztízzsel jellemezhetők. A környezeti bűncselekmények elkövetője azonban sokszor inkább a kétkezi munkát végző kisiparos, vagy a maguk is fizikai munkát végző vállalkozók. Emellett a fehérgalléros bűnözés jellemzően tevékeny magatartás formáját ölti, a környezeti bűnözés ezzel szemben sok esetben mulasztás. A fehérgalléros bűnözés motivációja jellemzően a pénz, a szervezeti keretek között kifejtett környezeti bűncselekmények esetében a haszon ugyanakkor több esetben inkább a feladatok csökkentéséből adódó időmegtakarítás. Sőt, az anyagilag motivált cselekmények jelentős részében a kiadások csökkentése motiválja az elkövetőt, nem pedig a bevételek növelése (Huisman & van Erp, 2013).

A szervezeti keretek megléte sok esetben lehetetlenné teszi a büntetőjogi felelősség emberre vagy emberekre történő konkretizálását, miközben a jogi személyek cselekedetei emberi tevékenységekben realizálódnak. A vállalkozásokkal

szemben joghátrányként jellemzően pénzügyi szankciókat alkalmazunk, esetleg korlátozzuk a tevékenységüket, vagy végső soron megszüntetjük azokat. Napjaink jogrendszereiben kihívást jelent, hogy a kiszabott pénzügyi szankciók ne pusztán a termelés járulékos költségei, egy termék vagy szolgáltatás árképző tényezői legyenek (Mueller, 2010).

A vállalatok működése körében a profitmaximalizálás iránti igény primátusát az európai integrációban is megfigyelhettük, ahol a tagállamok a szabadpiac megnyílását követően deregulatív versenyre léptek az ipar vonzása érdekében, ami közösségi szintű szabályozást tett szükségessé (Farmer et al., 2017). Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozása dinamikusan fejlődött, Bándi Gyula szerint e joganyag mennyisége meghaladja a teljes uniós joganyag 10%-át (Bándi, 2024). Az Európai Unió környezetvédelemmel kapcsolatos jogharmonizációs törekvései a büntetőjog területét is érintették, ezért célszerűnek tartom ennek tendenciáját röviden ismertetni.

Környezeti bűncselekmények az európai integrációban

Az Európa Tanács által 1998. november 4-én elfogadott környezet büntetőjogi védelméről szóló egyezmény a környezet elleni bűncselekmények öt csoportját különböztette meg, azonban ahhoz a tagállamok többsége nem csatlakozott (Kiss, 2012).

Az Európai Unió Tanácsa 2003. január 27-én elfogadta a környezet büntetőjog általi védelméről szóló 2003/80/IB kerethatározatot. A kerethatározat sajátos módon utalt vissza az Európa Tanács egyezményére, amely így közvetett módon hatással volt az egyes tagállamok büntetőjogára. A kerethatározat az egyezményben foglaltakhoz képest már kettővel több bűncselekményi kört jelölt meg, amelyekkel összefüggésben kötelezte a tagállamokat az ezeknek megfeleltethető deliktumok megalkotására. Az Európai Bíróság a 2005. szeptember 13. napján kelt ítéletével megsemmisítette a 2003/80/IB kerethatározatot, ugyanakkor a döntés indokolása tartalmazza, hogy a közösségi jogalkotó a környezetvédelem tárgykörében jogi normákat alkothat, amennyiben az egyes tagállamok nemzeti jogrendszere hatástalan a súlyos környezetkárosításokkal járó cselekményekkel szemben (Görgényi, 2011)

Az Európai Parlament és a Tanács által Strasbourgban, 2008. november 18-án elfogadott, a környezet büntetőjog általi védelméről szóló 2008/99/EK irányelv már kilenc bűncselekmény büntetőjog általi tilalmazását írja elő a tagállamok részére, amelyek jelentős része tartalmilag átfedést mutat a 2003/80/IB kerethatározatban meghatározott cselekményekkel. A tagállamok – így hazánk

is – az irányelvre figyelemmel alakították ki büntetőjogi szabályrendszerüket. A magyar büntető anyagi jogban a Btk. 241. §-ában szabályozott környezetkárosítás tényállása az irányelv 3. cikkének a) és d) pontjait fedi le, míg a természetkárosítás tényállása az f), g), illetve h) pontoknak feleltethető meg (Görgényi & Udvarhelyi, 2019).

A Bizottság 2019–2020. évben értékelte a környezet büntetőjog általi védelméről szóló 2008/99/EK irányelvet és megállapította, hogy annak nem volt jelentős hatása a gyakorlatban, ezért az Európai Bizottság 2021. december 15. napján új uniós irányelvre vonatkozó javaslatot fogadott el abból a célból, hogy a környezet intézményes védelemét hatékonyabbá tegye ([URL1](#)).

Az Európai Parlament és a Tanács 2024/1203 számú irányelve a környezet büntetőjog általi védelméről, valamint a 2008/99/EK és a 2009/123/EK irányelv felváltásáról 2026. május 21-ig arra kötelezi a tagállamokat, hogy kriminalizálják az abban meghatározott húsz bűncselekményt az irányelvben foglalt célkitűzések megvalósulása végett. Mindez természetesen nem húsz bűncselekmény különös részbe történő beemelését jelenti, pusztán azt, hogy a tényállásoknak meg kell felelniük az uniós elvárásoknak.

Az Európai Unió új környezetvédelmi irányelvének fókuszába a gazdasági tevékenységekkel összefüggésben elkövetett jogsértések büntetőjog általi fenyegedettsége áll, amely kihívás elé állítja nemcsak a jogalkotást, de – a változó jogi környezetre figyelemmel – a jogalkalmazást is.

Nézetem szerint a termeléssel összefüggő jogsértések meglehetősen heterogén halmazán belül indokolt megkülönböztetni az ipari, valamint a mező- és erdőgazdálkodás során megvalósuló jogsértéseket. A hazai büntetőjog rendszerében – rendeltetését tekintve – az ipari termeléshez szervesen kapcsolódó jogsértések szankcionálásának jogalapja a környezetkárosítás tényállása, illetve ehhez képest a speciális hulladékgazdálkodás rendjének megsértése, míg a mező- és erdőgazdálkodás során megvalósuló legtöbb jogsértés szankcionálására a természetkárosítás területvédelmi tényállása nyújt megfelelő jogalapot. Empirikus kutatásom során a környezetkárosítás jogalkalmazási gyakorlatát vizsgáltam vegyes módszertannal, amelynek kiindulópontját a dokumentum- és tartalom-elemzés képezte. A mintát a Borsod-Abaúj-Zemplén, valamint Csongrád-Csanád vármegye területén keletkezett, 2009–2018. években jogerősen befejezett büntetőeljárások aktái jelentették, valamint ugyanezen időintervallumban vizsgáltam Borsod-Abaúj-Zemplén, Csongrád-Csanád, illetve Győr-Moson-Sopron vármegye bírságotlasi gyakorlatát.

Minderre figyelemmel röviden bemutatom az EU új irányelvének e téma kapcsán legfontosabb újításait, majd röviden ismertetek néhány olyan esetet, amely véleményem szerint a jövőben segítheti a gyakorlati jogalkalmazást.

Az új uniós irányelv rendelkezései

Az Európai Parlament és a Tanács 2024/1203 számú irányelve jogellenesnek tekint valamennyi olyan cselekményt vagy mulasztást, amely sérti az uniós jog bármely, az uniós környezetvédelmi politika megvalósulását célzó jogszabályát, vagy az ilyen jogszabályok végrehajtását biztosító tagállami jogszabályi rendelkezéseket, illetve az ezekre figyelemmel hozott hatósági határozatok előírásait.

Az irányelv értelmében a magatartás jogellenessége akkor is fennáll, ha

- a kiadott hatósági engedélyt csalárd módon, vesztegetéssel, zsarolással vagy kényszerítéssel szerezték meg, vagy
- az engedély nyilvánvalóan sérti a releváns alapvető jogi követelményeket.

A releváns alapvető jogi követelmények nyilvánvaló megsértése a releváns alapvető jogi követelmények egyértelmű és lényeges megsértését jelenti és nem az engedélyezés eljárásjogi szabályainak, vagy az engedély kevésbé lényeges elemeinek megsértését.

Ezenkívül, amennyiben engedélyre van szükség, az engedély jogszerűsége nem zárja ki az engedély jogosultjával szembeni büntetőeljárást, ha az nem tesz eleget az engedélyhez kapcsolódó valamennyi kötelezettségnek vagy az engedély hatálya alá nem tartozó, egyéb releváns jogi kötelezettségeknek.

Az irányelv külön kitér arra, hogy *„az engedély jogszerűsége nem zárja ki az engedély jogosultjával szembeni büntetőeljárást, ha az nem tesz eleget az engedélyhez kapcsolódó valamennyi kötelezettségnek vagy az engedély hatálya alá nem tartozó, egyéb releváns jogi kötelezettségeknek”*, valamint hogy a gazdasági szereplőknek meg kell tenniük a szükséges lépéseket ahhoz, hogy megfeleljenek a tevékenység végzésére vonatkozó környezetvédelmi előírásoknak, ami kiterjed az engedély frissítésére és megújítására vonatkozó kötelezettségre is.

Az EU nem kötelezi arra a tagállamokat, hogy megteremtsék a jogi személyek önálló büntetőjogi felelősségét, ugyanakkor azt biztosítaniuk kell, hogy a jogi személyekkel szemben hatékony, visszatartó erejű és arányos büntetőjogi szankciótípusokat és -mértékeket írjanak elő. Az irányelv átültetésekor a tagállamok dönthetnek arról, hogy a jogi személyekkel szemben kiszabandó pénzbírságok meghatározásakor a cég teljes globális árbevételét veszik-e figyelembe, vagy egyéb szempontok szerint határozzák meg a kiszabandó pénzbírság mértékét, amelynek felső tétele nem lehet kevesebb, mint 24 000 000 eurónak, egyes bűncselekmények esetében pedig 40 000 000 eurónak megfelelő összeg.

Amennyiben a pénzbírságok mértékének számítási metodikája a cég teljes globális árbevételére figyelemmel kerül meghatározásra, úgy a tagállamoknak megfelelő előírásokat kell alkotnia arra az esetre, ha ennek meghatározása a konkrét ügyben valamely oknál fogva nem lehetséges.

Fontos megemlíteni, hogy az irányelv előírásai nem zárják ki annak lehetőségét, hogy valamely tagállam az elvártnál szigorúbb rendelkezéseket alkalmazzon.

A téma szempontjából releváns hazai jogesetek

A környezetkárosítással kapcsolatban tanulmányozott közigazgatási határozatok között találtam olyan – vállalkozási tevékenység keretében megvalósult – cselekményeket, amelyek felvetik az üzemeltetésért felelős személyek büntetőjogi felelősségének kérdését. Ilyennek tekintem azokat a személyeket, akik képviseleti, tényleges döntéshozatali, vagy ellenőrzési jogosultságuk miatt kötelesek a környezetvédelmi előírások betartásának biztosítására.

Az ipari termelés körében az alábbi esetek ismertetését tartom célszerűnek, mert azok alkalmasak arra, hogy a gyakorlati jogalkalmazók figyelmét kitérítse, valamint fokozza a közigazgatási és büntető és igazságszolgáltatási szervek jövőbeli együttműködését.

Az első ügy történeti tényállása szerint 2009. augusztus 6., szeptember 15., valamint 21. napján hivatalból ellenőrizte az illetékes közigazgatási hatóság az érintett, fémfeldolgozással foglalkozó vállalkozást, amelynek során a kibocsátási határértékek betartását biztosító – a jogszerű üzemeltetés feltételeként az egységes környezethasználati engedélyben előírt – mérőberendezéseket vizsgálták. Az ellenőrzés alapján megállapították, hogy a folyamatos mérőrendszer nem a határozatban meghatározott eljárás-specifikus határértéknek megfelelő adatokat mutatta, hanem attól alacsonyabb kibocsátási értékeket, mert a folyamatos mérésre szolgáló műszer a légszennyező anyagok kibocsátását nem az aktuális, hanem mindig az előző heti átlagmérésre vonatkoztatja, így a tényleges légszennyezést az online megjelenített adatokból nem lehetett megállapítani. A cég által üzemeltetett mérőberendezés az előírásokkal ellentétben nem a kibocsátás magasságában lett elhelyezve, hanem attól kb. húsz méterrel magasabban. Ezen túlmenően a telephelyen ki sem építették a füst megfelelő irányú terjedésének követésére alkalmas mérőműszert. Egy évvel később a hatóság a vállalkozás főmérő-szinterező tevékenységét ellenőrizte. Az egységes környezethasználati engedély előírása alapján a kibocsátani szándékozott füstgázt 95 °C-ra kell hevíteni a füst megfelelő távozása érdekében. Az ellenőrzés során a 2010-ben kibocsátott füstgáz hőmérsékletét vizsgálták 41 termeléssel érintett nap vonatkozásában, amelynek alapján megállapították, hogy 41 db napi átlaghőmérsékleti adat közül a kibocsátott füstgáz hőmérséklete egyik napon sem érte el az engedélyben rögzített 95 °C-ot, sőt legtöbbször még a 60 °C-ot sem. Az ellenőrzés olyan adatokon alapult, amely

az üzemeltetésért felelős személyek birtokában volt. Ugyanezen vállalkozás tevékenységéhez a vizsgált időszakban egy harmadik közigazgatási eljárás is kapcsolódott, mert a termelés során – emberi mulasztás miatt – nem az arra szolgáló kéményen keresztül, hanem az épületből távozott a füst, illetve por. Az ügyben kelt határozatból kiderült, hogy egy éven keresztül folyamatosan érkeztek lakossági panaszok a cég levegőszennyezésével kapcsolatban, amelyről az ellenőrzés keretében megállapították, hogy olyan intenzitású kiporzás az elszívó berendezések megfelelő működése esetén egyáltalán nem lenne lehetséges, tehát az üzemeltető folyamatosan elmulasztotta teljesíteni az engedélyben rögzített előírást, miszerint a por- és gőzelszívási kötelezett-ségének folyamatosan köteles eleget tenni.

Egy másik közigazgatási hatósági ügyben a hő- és villamosenergiát termelő vállalkozás a közigazgatási hatóság felhívására teljesített adatszolgáltatást, amelyben megküldte az általa működtetett pontforrás nitrogénoxid légszennyezőanyag kibocsátásának a folyamatos emissziómérési rendszer által rögzített adatait. A mért adatokból egyértelműen meg lehetett állapítani, hogy az erőmű 2016. február 21. és 2016. május 18. közötti időszakban túlnyomórészt határérték feletti nitrogénoxid kibocsátás mellett üzemelt. A Kft. ügyvezetője észrevételben jelezte a hatóságnak, hogy a nitrogénoxidok kibocsátásának csökkentése érdekében egy szűrőberendezés kiépítését tervezi, ugyanakkor a tervezett technológiai átalakítás elvégzéséig a határértékek tartása nem biztosítható. Ilyen feltételek mellett aligha lehet érdemben arra hivatkozni, hogy a tevékenység környezeti hatásai nem voltak kellően ismertek az üzemeltetésért felelős személyek előtt, akik előtt a határérték feletti kibocsátás, illetve annak káros környezeti hatása előre látható volt. A határozat indoklásából az is egyértelműen kiderült, hogy „*a határértékek túllépésének következtében környezet-szennyezés történt*”. Amennyiben mindez a földet, a levegőt, a vizet, az élővilágot, valamint azok összetevőit, illetve annak valamely elemét veszélyeztette, úgy álláspontom szerint a cselekmény tényállásszerű.

A fentiekben túl számos olyan esetet azonosítottam, amikor az érintett vállalkozás egységes környezethasználati engedéllyel rendelkezett valamely tevékenység végzésére, ugyanakkor az engedély lejártát követően az ügyvezetés gondatlanságából nem intézkedtek annak megújítása iránt. Mindez annak tényéből következik, hogy az érintett vállalkozások képviselőitében eleget tettek az üzemeltetés feltételeként egyébként előírt, a légszennyezés mértékére vonatkozó adatszolgáltatási kötelezettségének. A környezetkárosítás tényállása gondatlansággal is megvalósítható, így további kérdésként merül fel, hogy az engedély nélküli kibocsátás veszélyeztette-e a konkrét esetekben a környezet valamely, a büntető törvénykönyvben meghatározott elemét.

A mezőgazdasági termelés körében az alábbi eset kiemelését tartom indokoltnak. Egy állattartási tevékenységet végző vállalkozás sertésenyésztéssel és hizlalással foglalkozik. A felügyelőség 2010–2014. években hat alkalommal tartott helyszíni ellenőrzést a vállalkozás által használt ingatlanokban, majd észlelte, hogy a Kft. az engedély előírásaitól folyamatosan eltér, amelyre figyelemmel a sertésenyésztési és hizlalási tevékenységet a megengedett állatlétszám tekintetében 60%-ban korlátozták. A hatóság előtt már egy 2012. decemberi ellenőrzés alkalmával világossá vált, hogy a szennyvíz talajba kerülésével annak „*nitráttartalma több mint tízszeresen meghaladta az előírt szennyezettségi határértéket, tehát a tevékenység környezetszennyezést okozott*”. 2015. évben a hatóság arra a megállapításra jutott, hogy a Kft. folyamatosan megszegi a korlátozó határozatokban foglalt előírásokat, miszerint a telephelyen egyidejűleg összesen 2257 db sertés tartható. A telepen az ellenőrzés időpontjában 5384 db sertés volt, emellett a Kft. ügyvezetése azokat a kötelező adatszolgáltatásokat is elmulasztotta, melyeket részére a közigazgatási határozatban előírtak. A telepen a működésből származó hígtrágya elhelyezésével a hatóság többszöri felhívása ellenére sem foglalkoztak, így az erre kialakított 10 800 m³-es hígtrágya tároló gyakorlatilag megtelt. A sertéstelepen keletkező hígtrágya éves mennyisége átlagosan 38 400 m³ volt, amely lényegesen meghaladja a maximálisan kihelyezhető engedélyezett mennyiséget, ami jelen esetben évente legfeljebb 27 550 m³ volt. A Kft. a határozat meghozatalának időpontjáig sem teljesítette a részére kiadott engedélyekben, kötelezésekben, illetve korlátozó határozatokban foglalt előírásokat, a jogszerűtlen működés oka egyértelműen a Kft. ügyvezetésének felróható, tudatos mulasztások sorozata volt. A mezőgazdasági területekre juttatott hígtrágya következtében az ellenőrzések során a szennyezettségi határértéket több mint tízszeresen meghaladó nitrát értékeket mértek. A keletkező hígtrágyát a Kft. a felügyelőség többszöri tiltása ellenére is a közelben lévő földekre, illetve tómederbe vezette.

Összefoglalás

A környezeti bűncselekmények felderítése, illetve az ezek miatti büntetőjogi felelősségre vonás hátterében ezen jelenségek minősítési és bizonyítási nehézségei állnak. Mára nemcsak a környezeti degradáció, hanem a klímaváltozás ténye is vitathatatlan, minthogy az is, hogy ezek hátterében különösen nagy arányban vannak jelen a gazdasági termeléssel összefüggő cselekmények. Az Európai Unió ezen a területen hatályba lépő új környezetvédelmi irányelve is kifejti, hogy olyan hatékony, arányos és visszatartó erejű büntetőjogi szankciókra van szükség, amelyek kifejezik ezen bűncselekmények súlyát, és jobban

tükrözik a társadalom elutasítását, mint a közigazgatási szankciók alkalmazása. A büntetőjog és a közigazgatási jog egymást kiegészítő jellege döntő fontosságú a környezetet károsító jogellenes magatartások megelőzése és az attól való elrettentés tekintetében, ezek egymással fennálló kapcsolata vitathatatlan, ami az intézményes reakciók holisztikus, hatóságok közti kölcsönös együttműködésen alapuló működését teszi szükségessé. A magyar bűnüldöző szervek e területen eddig kifejtett tevékenysége elismerésre méltó az Európai Unión belül, ami bizakodásra ad okot a vállalati működéssel összefüggő jogsértésekkel szembeni hatékony intézményes reakciók kialakítása körében.

Felhasznált irodalom

- Farmer A., Faure M. & Vagliasindi G. M. (2017). *Environmental Crime in Europe*. Hart Publishing.
- Görgényi I. & Udvarhelyi B. (2019). A környezeti bűncselekmények megítélésének változásai a hazai büntetőjogban. *Miskolci Jogi Szemle*, 14(2) különszám, 317-336.
- Görgényi I. (2011). A környezetvédelmi büntetőjog megújulása az új évezredben. *Miskolci Jogi Szemle*, 6(1) különszám, 94-105.
- Huisman W. & van Erp J. (2013). Opportunities for Environmental Crime: A Test of Situational Crime Prevention Theory. *The British Journal of Criminology*, 53(6), 1178-1200. <https://doi.org/10.1093/bjc/azt036>
- Irk F. (2015). *Megbüntethetetlen bűnök I. Transznacionális gazdálkodó szervezetek kockázatmenedzselése*. Bíbor Kiadó.
- Kiss P. (2012). A környezetvédelmi büntetőjog aktuális problémái a nemzetközi instrumentumok és sztenderdek tükrében. *Agrár- és Környezetjog*, 1, különszám, 28-36.
- Mueller G. O. W. (2010). An Essay on Environmental Criminality. In: Edwards S. M., Edwards T. D. & Fields C. B. (Eds.), *Environmental Crime and Criminality* (pp. 3-33). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203726754>
- Sarkar, U. (2021). Ecocide – Protection of environment: an international crime. *International Journal of Legal Developments and Allied Issues*, 8(1), 37-54.
- Shover N. & Routhe A. S. (2005). Environmental Crime. *Crime and Justice*, (32), 321-371. <https://doi.org/10.1086/655356>
- White R. (2020). *Climate Change Criminology*. Bristol University Press.

A cikkben szereplő online hivatkozások

URL1: Európai zöld megállapodás: a Bizottság javasolja a környezet büntetőjog általi védelmének megerősítését. Az Európai Bizottság 2021.12.15. napján közzétett sajtóközleménye. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_21_6744

Alkalmazott jogszabályok

A Tanács 2003/80/IB kerethatározata (2003. január 27.) a környezet büntetőjog általi védelméről
Az Európai Parlament és a Tanács 2008/99/EK irányelve a környezet büntetőjog általi védelméről
Az Európai Parlament és a Tanács 2024/1203 irányelve a környezet büntetőjog általi védelméről, valamint a 2008/99/EK és a 2009/123/EK irányelv felváltásáról

Alkalmazott közigazgatási határozatok

Észak-Magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség 151-3/2010. számú határozata
Észak-Magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség 10058-3/2011. számú határozata
Észak-Magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség 2981-2/2013. számú határozata
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal BO/16/4322-5/2016. számú határozata
Észak-Magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség 5566-3/2010. számú határozata

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Molnár T. (2025). A környezeti bűncselekmények fejlődési iránya az európai unióban. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1759–1770. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1759-1770>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Molnár Tamás, aki a mtamas1992@gmail.com e-mail címen érhető el.

October 7 and International Police Cooperation: The Silence of Interpol

Mathieu Deflem

Prof, PhD, full professor
University of South Carolina,
Department of Sociology
deflem@mailbox.sc.edu

Abstract

Aim: The aim of this study is to explore the background and interpretation of Interpol's silence following the terrorist attacks committed by Hamas against Israel on October 7, 2023. The author examines the international policing implications of the events, with special attention to why the world's largest police organization failed to issue any substantive response.

Methodology: The research is based on a sociological analysis combining a historical and institutional overview of Interpol's counterterrorism activities with the examination of the organization's communications and institutional decisions. It relies on qualitative sources and an interpretive, case study-based approach using public documents, records, and statements.

Findings: The study finds that Interpol has gradually retreated from actively addressing terrorism over the past decade, and that its complete silence regarding the October 7, 2023 attacks is particularly striking. This inaction not only contrasts with the organization's earlier practices, but also raises questions about political pressure, professional autonomy, and the integrity of the organization's neutrality.

Value: The study contributes to a better understanding of the political and institutional characteristics of international police cooperation and offers new perspectives for critically evaluating Interpol's role in the global fight against terrorism. The author highlights that the organization's apparent neutrality often conceals underlying political and geopolitical considerations.

The manuscript was submitted in English. Received: 16 February 2025. Revised: 28 April 2025. Accepted: 15 June 2025.

Keywords: Interpol, October 7, Terrorism, Hamas

Introduction

This contribution discusses the international police implications of the events of October 7, in particular the impact thereof at the International Criminal Police Organization Interpol. It will be shown, and is remarkable to observe, that Interpol has completely ignored the terrorist threat and actions from Islamic Resistance Movement Hamas and, in particular, the atrocities Hamas committed against the nation of Israel on October 7, 2023. This non-response by the world's largest organization of police stands in stark contrast to its earlier response to the terrorist attacks of September 11, 2001 and is not in line with its mission in matters of counterterrorism. Interpol has been devoting attention to (international) terrorism since the 1970s. During the 1990s and, especially, after the events of September 11, 2001, the international organization stepped up its commitment to counterterrorism greatly in the form of various initiatives and strategies. Over the past decade, however, Interpol gradually withdrew from terrorism as one of its central objectives. Yet, even in the light of this relative neglect to matters of terrorism in recent years, the organization's nonresponse following the Hamas attacks of October 7 remains striking. In this paper, I will explain the various relevant aspects of the near-total refusal of Interpol to address October 7 and some of the public reactions and criticisms it has invoked. To offer an explanation, I will try to make sense of this remarkable silence in terms of the international police organization's basic mission and recent development.

Interpol and Terrorism Before and After 9/11

Since its founding in 1923 as the International Criminal Police Commission, Interpol has fostered cooperation among police in matters of criminal law enforcement (Deflem, 2002). Because the organization focuses on ordinary criminal offenses and does not wish to involve itself with matters of a political or ideological nature, Interpol was historically at first reluctant to deal with matters of terrorism, which can be divisive in such respects. Over the course of the 1970s, however, Interpol moved towards the development of terrorism functions by dealing with crimes that are typically associated with terrorist activity (e.g., hijackings, bombings), though not terrorism as such (Deflem & Maybin, 2005). This situation changed in view of mounting concerns over international

terrorism during the 1980s and 1990s. Following several high profile terrorist attacks, such as the World Trade Center bombing in 1993 and the U.S. embassy bombings in Kenya and Tanzania in 1998, Interpol formally declared its commitment to international counterterrorism by means of a 'Declaration Against Terrorism', which was agreed upon at the General Assembly in Cairo in 1998. To avoid politically tainted difficulties, Interpol thereby treated terrorism as a crime and in view of the criminal activities associated with terrorism. Such a de-politicized understanding of terrorism as a crime is indeed the conception of terrorism that allows for a role by police in counterterrorism operation, an approach that has been applied widely by police agencies across jurisdictions (Deflem, 2010).

Following the September 11 attacks by Al-Qaeda against the United States, Interpol's counterterrorism efforts significantly expanded (Deflem & Maybin, 2005). The Interpol General Assembly drafted a resolution condemning the 9/11 attacks as a terrorist act against the citizens of the world and prioritized tracking down the terrorists involved. Specialized programs were also developed to facilitate Interpol's counterterrorism efforts. An Incident Response Team was established to provide investigative and analytical support to member agencies. In 2002, a Fusion Task Force was created for assisting in the identification of members of terrorist groups. Other changes made at Interpol in the wake of 9/11 included the establishment of the permanent General Secretariat Command and Coordination Center and an internet-based encrypted communications system, called I-24/7, to facilitate rapid information exchange.

The political and legal differences among the member agencies of Interpol should ideally not hinder international cooperation in matters of counterterrorism policing. A de-politicized understanding of terrorism as a crime can serve as a basis for police cooperation (Deflem, 2010). To achieve this conception, terrorism is among police institutions broadly and vaguely defined, allowing for specific applications across national jurisdictions. Furthermore, emphasis is placed on the criminal elements of terrorist activity, such as killings and kidnappings, which are subject to law enforcement operations. Despite such cooperation-enabling efforts, police from more powerful nations nonetheless prefer to engage in unilateral and bilateral forms of international work, especially on relatively sensitive matters such as terrorism.

In more recent years, it is notable to observe, Interpol has gradually de-emphasized its once primary focus on international terrorism (Deflem, 2024). This change is especially noticeable from the 2010s onwards, after the change in Interpol leadership in 2014 when Ronald Noble ended his position as Secretary General in favor of Jürgen Stock. The German law enforcement officer recently

ended serving his second five-year term in November 2024, when Valdecy Urquiza of Brazil (Interpol's former Vice President for the Americas) was appointed by the General Assembly as his replacement. Rather than concentrating on international counterterrorism, Interpol has over the past decade under Stock's leadership devoted most energy to attract member agencies from more and more nations, with the organization's membership presently representing 196 countries. As a result of its wide global scope, the organization may now actually be too large and diverse in political and other respects to effectively establish cooperation in counterterrorism. In any case, while the reasons for this reluctance to take up counterterrorism as its central mission (as Interpol did in the immediate years after 9/11) may be political, institutional, and/or practical, the undisputed fact remains that (international) terrorism has been relatively neglected by Interpol in recent years except in the form of largely symbolic gestures that terrorism presents a threat to global peace (Deflem, 2024).

Interpol and October 7

An examination of the impact and relevance of October 7 on Interpol can be made in the most certain of terms. Despite the event's wide and intense resonance on a global scale, there has not been a single mention of the terrorist events of October 7 at the headquarters of the organization, among the leadership, and at the various annual and regional meetings. No action of any kind has been taken by Interpol to even mention, let alone condemn, the Hamas attacks against the Israeli people, nor assist in the investigations, despite the fact that the organization, by its own policies and principles, would have a role to play. The silence of Interpol about October 7 is deafening.

On the Interpol website, there is not a single mention of October 7 or Hamas. Even more pronounced today than over the past decade, in fact, there is only minimal mention of any of the many problems of international terrorism (Interpol website, keyword search 'terrorism'). In its presentation, instead, Interpol places most of its mission emphasis today on organized crime, drug trafficking, child abuse, and sex trafficking.

Interpol's 91st General Assembly was held from November 28 to December 1, 2023 in Vienna, a century since the founding of the organization in that Austrian city. Despite the fact that the meeting was held very shortly after October 7, the assembly made no mention of Hamas nor of terrorism, instead devoting attention to transnational organized crime and the general need for police cooperation. As before (and at least since September 11), all documents on the

Interpol site are posted in English, French, Spanish, and Arabic, the latter language of which is of obvious significance since the rise of jihadist terrorism.

Secretary General Jürgen Stock has made no reference of any kind to October 7 or Hamas. (Stock's successor Urquiza has yet to comment on any substantive international police matter, which is not surprising since his appointment is of such recent date.) More broadly, Interpol has simply said and done nothing about the Hamas massacre of October 7. Shortly following the horrible event, on October 26, 2023, Stock posted on X an announcement about a cooperation event organized by the police of the United Arab Emirates (Stock, 2023a). On November 27, he posted to affirm Interpol's commitment to 'neutral international law enforcement cooperation' (Stock, 2023b), but neither terrorism in general nor Hamas specifically were mentioned.

The only statement on October 7 from within Interpol circles came a week after the massacre, when Interpol Washington (the U.S. national central bureau for the organization) on October 14, 2023 posted a short statement on its X account that reposted and quoted an excerpt from a statement by Attorney General Merrick B. Garland of the U.S. Department of Justice (Office of Public Affairs, U.S. Department of Justice, 2023). Acknowledging that 'Hamas' horrific terrorist attacks on Israel mark the deadliest massacre of Jews since the Holocaust,' the quoted excerpt from Garland proclaimed, *'My heart is with the families whose loved ones have been killed and those whose loved ones are still missing'* (Interpol Washington, 2023) (URL4).

While terrorism as an international law enforcement concern is not completely dead at Interpol, there are but few signs of life. The majority of recent Interpol efforts on terrorism are nominal or symbolic (Interpol website, Terrorism, Partnerships against terrorism). For example, terrorism is still mentioned on the website as among Interpol's interest areas, but ongoing relevant activities appear to be very sparse. Likewise, public pronouncements on terrorism by the leadership of Interpol have become very few and far between. Whereas Secretary General Stock still publicly discussed terrorism on some occasions until 2018, albeit it even then mostly in very generic terms to emphasize the need for cooperation (e.g., United Nations, 2018), over the past years there have been only very few mentions of terrorism (Deflem, 2024).

More distinctly in connection with Hamas and the threat from jihadist terrorism, Stock met with representatives of the United Nations to discuss security measures on matters of international terrorism. It is to be noted that the United Nations General Assembly adopted a resolution entitled 'Calling for Immediate, Sustained Humanitarian Truce Leading to Cessation of Hostilities between Israel, Hamas', but the global political organization failed to adopt an Amendment

condemning the October 7 terrorist attacks ([United Nations, 2023](#)). Following a briefing at the United Nations headquarters in New York City in February 2024, Stock specifically spoke before the press regarding threats caused by international terrorism, particularly in connection with the threat of the Islamist terror group ISIL. At the short press conference, the Secretary General mostly spoke in general terms to emphasize international information exchange and the connection between organized crime and international terrorism ([Stock, 2024](#); [UN Security Council, 2024](#)). When a reporter asked a specific question about Israel's ongoing efforts to wipe out Hamas, Stock responded with reference to 'DAESH' (aka ISIL or ISIS) and the global jihadist ideology's impact on lone-wolf terrorists, without mentioning Hamas. When the same reporter asked a follow-up question about how this could help specifically in the fight against Hamas, Stock quickly ended the press conference, simply stating 'Thank you very much' (*Ibid.*).

Similarly refusing to address Israeli experiences with terrorism while nonetheless addressing such issues in other countries, Interpol's X account on October 1, 2024 posted a response to a post by The Global Coalition ([2024](#)) regarding the latter's activities against the Islamic State Daesh (Interpol, 2024). The post included a quote from Greg Hinds, Interpol's Director of Counter-Terrorism, which argued that '*Over the past decade, we have been fighting the terror cycle in Iraq, Syria & Afghanistan through successful stabilization efforts* ([URL1](#)). *#INTERPOL stands ready to be the network of networks against these threats*' ([URL2](#)).

The little that is said and done about terrorism by the Interpol leadership avoids any mention of ongoing security concerns in and against Israeli society, while embracing, however minimally, related efforts in other countries. In January 2024, Jürgen Stock made public statements following the Kerman terrorist attack of January 3, whereby ISIS operatives killed 95 people, to offer his support to Iran ([Tehran Times, 2024](#)). Officials from the Islamic Republic, incidentally, had initially suggested Israel was behind the attacks and have continued to suggest that 'Israeli intelligence could have been working together with elements of ISIS to carry out the bomb attack in Iran' ([Fathollah-Nejad, 2024](#)). In July 2024, Stock similarly met with police in South Africa concerning matters of organized crime and terrorism, mentioning the usual emphasis on cooperation in view of the globalization of crime ([SABC News, 2024](#)).

On an investigative level, it is difficult to make strong claims about Interpol activities because communications and information exchange (especially on a bilateral level) may be happening on the ground among police of different countries, regardless of what is said, or left unsaid, at the top of the organization.

The Red Notices database presently mentions 26 people from Israel, wanted for various crimes, and 2 from Palestine, wanted for arson (Interpol website, View Red Notices).

The current number of suspects wanted through Interpol by police from Israel is zero. In 2024, some 13 Israelis were arrested abroad on the basis of Interpol notices (Eichner, 2024). While there have been no Interpol notices posted for the leaders of Hamas, there was recently an intent expressed by Turkish authorities to search for Israelis alleged to be responsible for the killing of a US-Turkish activist in the West Bank in September 2024 (Akin, 2024). In a similar vein, it has been suggested that Interpol be involved in the arrest of Israeli Prime Minister Benjamin Netanyahu and the country's former Defense Minister Yoav Gallant in view of the decision by the International Criminal Court that they would have engaged in war crimes. Specifically, the advocacy group Arab Center Washington DC proposed that countries 'initiate a request to the International Criminal Police Organization (Interpol) to issue a notice to all member states to arrest and extradite Netanyahu and Gallant wherever they are found' (Akram & Quigley, 2024). While it was recognized that a Red Notice is unlikely to be issued against a sitting head of state, the effort 'remains a viable prospect for arresting Gallant' and would be feasible for Netanyahu when he 'is no longer prime minister' (Ibid.).

Public Reactions

Among the general public, Interpol remains a relative obscure and misunderstood organization. Scholars of criminal justice and related social sciences have likewise not always contributed much to analyze the development of Interpol's role in terrorism and other enforcement areas. Nonetheless, there have been at least a few public calls expressed from voices in the community and civil society to pressure Interpol to step in and take up its counterterrorism responsibility, especially in connection with terrorism from Hamas and other jihadist groups.

A few days after the Hamas attacks, on October 12, 2023, the American Center for Law & Justice sent a letter to Michael Hughes, Director of the National Central Bureau at Interpol Washington, with a request to issue Interpol notices for members of Hamas (American Center for Law & Justice, 2023). The request was justified in view of the fact that the fatalities of October 7 included U.S. citizens. Specifically requested were Green Notices (to provide warning about a criminal suspect considered to pose a threat to public safety) against five named members of Hamas known to have been involved in the atrocities.

Among them was Mohammed Deif, the head of the Hamas al-Qassam Brigades, who was killed by IDF forces in 2024 during a targeted operation as part of the Sword of Iron war against Hamas.

Further, on January 3, 2024, the Simon Wiesenthal Centre directed a letter to Interpol Secretary General Stock calling for Red Notices (for the location and arrest of a suspect) to be issued against Hamas leaders. The letter named six individuals, including Yahya Sinwar, Mahmoud al-Zahar, and Mohamed Deif (Simon Wiesenthal Centre, 2024; Samuels, 2024; Israel National News, 2024). The letter mentions that this action would not violate Interpol's provision not to intervene in matters of a 'political, military, religious or racial character' as the October 7 attacks were 'diabolically criminal' in nature. 'By putting these criminals on a 'Wanted' list, Interpol could make history,' the letter concludes (Simon Wiesenthal Centre, 2024). Of the three suspects, Sinwar and Deif were killed by IDF forces during the Hamas war, while al-Zahar has not been seen publicly since October 7.

As part of a broader call to treat terrorism as a criminal act, representatives of B'nai B'rith International in February 2024 proposed for Interpol to step in and use its notices system to track down members of Hamas and other terrorist groups (Mariaschin & Michaels, 2024). The astute but tragically ironic argument was thereby made that a heightened role for Interpol in counterterrorism as a matter of international law enforcement could prevent wars and military interventions to target terrorist activities.

Finally, besides these organizational initiatives, an additional call was made for Interpol to take up action in response to the events of October 7 by Oliver North, the former U.S. Marine Corps lieutenant colonel known for his role in the Iran-Contra Affair. Now occasionally appearing in the media as a political commentator, North proposed a broad counter-offensive against the terrorists involved in October 7, involving military intervention, political pressure, and law enforcement actions (Creitz, 2023). Besides suggesting formal charges be brought against Hamas by the Justice Department, North proposed that *'An Interpol posting of those guys' faces in airports around the world might keep these thugs from traveling freely around to the whorehouses that they're known to visit'* (Ibid.).

Discussion

The evidence of this inquiry unambiguously indicates that Interpol has not only decreased its counterterrorism focus in recent years but that the organization

has, more clearly still, remained totally silent and inactive about the Hamas atrocities of October 7. In view of Interpol's evolving role in counterterrorism, this indisputable fact begs for an explanation. In this discussion section, I will sketch some of the conditions that may have contributed to create this situation.

The involvement of Israel in Interpol has historically often been difficult. Police from Israel has been a member of Interpol since October 15, 1949, shortly after the creation of the state, but effective participation has over the years been minimal. In 2017, police representing Palestine became a member of Interpol following a period of various successful efforts by Israel to block this membership (Ahren, 2016). The move understandably angered Israel (Allen, 2017; Charlton, 2017; Keinon, 2017a, 2017b; Pileggi, 2017). The entity Palestine, incidentally, is mentioned on the Interpol website as part of the region Asia/South Pacific (along with other Middle-Eastern members) (Interpol website, Palestine), while Israel is categorized as part of Europe (Interpol website, Israel) (URL5).

Israel maintains membership in Interpol through its National Central Bureau that connects Israeli law enforcement with the Interpol headquarters in Lyon, France. At the time of the October 7 attacks, the representative of Interpol for Israel was Dror Assaraf, the head of the police intelligence division. A few weeks before the Hamas attacks, in September 2023, he had just accompanied Israeli police commissioner Yaakov Shabtai on a visit to police from the United Arab Emirates (UAE) in Dubai to discuss their countries' *'mutual fight against organised crime and terror'* (Husseini, 2024). Reportedly, there had been tensions between Shabtai and National Security Minister Itamar Ben Gvir, who, since his appointment in 2022, oversees the Israeli national police and the MAGAV border police (ibid.). Following the Abraham Accords of 2020, the UAE and Israel normalized relations, and an Israeli police official was stationed in the Israeli embassy in Abu Dhabi. (In July 2024, Shabtai was replaced by Avshalom Peled.) Police commissioner Assaraf resigned in September 2024 'amidst a recent wave of resignations in the Israeli military and security establishment' and was replaced by Police Commissioner Daniel Levi (The Cradle, 2024). This was at the time reported to be the third resignation in the Israeli police leadership since Levi had been appointed following his nomination by (far-right) Minister of National Security Itamar Ben Gvir in July that year (Haberler, 2024).

Apart from Israel's internal political turmoil affecting positions in police leadership and international police work, Israel has generally also received little cooperation from Interpol (URL6). Requests for arrest of Hamas leaders and support in counterterrorism by Israeli police have typically been ignored. In 2017, the day after Palestine had been accepted into Interpol (September 27), Shurat HaDin Israel Law Center sent a letter to Interpol to take *'all necessary*

steps to arrest Hamas leader and terrorist Saleh al-Aroui for his role in two infamous crimes against Israelis’ (Bob, 2017). Al-Aroui was a Hamas operative (since killed by the IDF on January 2, 2024) who was accused of plotting the kidnapping and murder of three Israeli teenagers in 2014 and the murder of a rabbi and his wife in 2015.

Interpol’s neglect to focus on the terrorist threat and actions from Hamas and related radicals has unsurprisingly been heavily critiqued by Israeli officials. Alan Baker of the Jerusalem Center for Security and Foreign Affairs, for instance, noted that on the same day as the Palestinian entry into Interpol was formalized, on September 26, 2017, a Palestinian national shot and killed three people in the village of Har Adar. Baker condemned ‘the total insensitivity of the international community’ and argued that allowing Palestinian membership in Interpol was ‘giving the Palestinians a green light and license to incite and to reward terror’ (Baker, 2017).

Not only has Israel experienced difficulties to solicit help from Interpol in its counter-terrorism efforts, there have also been attempts to use Interpol against Israeli officials. In January 2010, when Hamas leader Mahmud al-Mabhuh was found dead in a hotel room in Dubai, the police chief of Dubai sought the arrest of Mossad chief Meir Dagan should the organization be responsible for the death (Rushworth, 2010). The UAE police chief later also filed charges against Prime Minister Benjamin Netanyahu as well as the head of the Mossad (Wikipedia, Assassination). Red notices were posted by Interpol, at Dubai’s request, for several persons wanted for the alleged murder (Reuters, 2010). In the light of such difficulties, it is not surprising to note that a negative opinion of Interpol is even held by Anat Granit, the retired chief superintendent in the Israeli Police and former head of Interpol in Israel, who called the international police organization a ‘monster’ (Shani, 2018).

Concluding Thoughts

The results of this inquiry into the Interpol response to the terrorist attacks of October 7 are as straightforward as they are puzzling. Indeed, Interpol has remained completely silent about October 7 and Hamas. This silence stands in stark contrast to the impact of 9/11 now more than twenty years ago and the many initiatives Interpol then took to address growing concerns over international terrorism. Even considering the gradual decline of a focus on terrorism at Interpol over the past decade, the current lack of attention to (most forms of) international terrorism more broadly is remarkable. In fact, it can be observed

that the Interpol leadership spoke more about terrorism before the Hamas atrocities of October 7, 2023 than it has since.

Various critics and observers have suggested how Interpol can, and should, have a role in addressing the international police aspects of the events of October 7. Yet, as this paper has shown, conditions of difficulties in cooperation between Israel and Interpol as well as internal difficulties within Israel in matters of politics, law, and police make such a response unlikely in the case of the threat and acts of terrorism against the nation state of Israel. In conclusion, further, this analysis should also be situated in the broader context of some the problematic recent developments that have plagued Interpol as a professional organization. Indeed, as a growing number of scholars and observers have suggested, Interpol has in recent years at times become politicized, with its law enforcement instruments, particularly the Red Notices system, alleged to be being abused by autocratic political regimes (see, e.g., [Boyajian, 2024](#); [Bromund, Grossman, & Greenberg, 2024](#); [Bromund & Reich, 2021](#); [Lemon, 2019](#); [Keith, 2025](#); [San, 2022](#)).

In terms of Interpol's abuse by autocratic governments, it is not unreasonable to speculate that there may be pressures exerted on the leadership of the police organization to acquiesce to political demands ([URL7](#)). The organization's current President, it is to be noted, is Major General Ahmed Naser Al-Raisi, of the United Arab Emirates, who was elected at the Interpol General Assembly in Istanbul, Turkey in 2021 for a 4-year term ([BBC, 2021](#)). The election came despite grave concerns that were expressed over Al-Raisi's involvement in torture by the security forces he oversaw in the UAE. On suspicion of these charges, Al-Raisi has even been investigated by French authorities ([Associated Press, 2022](#)). Further, the UAE has also contributed financially to Interpol more than any other country. In 2017, Interpol received a €50 Million UAE donation, permitted through the police organization's voluntary funding mechanism, to establish a (since abolished) project that included terrorism among its target areas ([Calvert-Smith, 2021](#); [Estlund, 2021](#)).

In the light of Al-Raisi's Presidency and the UAE's influence through the country's excessive funding of Interpol, the curious involvement of UAE officials in Interpol discussed above takes on special significance. Hence, it is also not unreasonable to suggest that an unusual influence exists from the UAE on Interpol's organization and activities in matters of international terrorism. This would explain why Secretary General Jürgen Stock has focused quite some attention to terrorism by ISIS (Daesh), such as when he condemned the terrorist attack at the Kabul airport in Afghanistan on August 26, 2021 ([Interpol, 2021](#)). In stark contrast, the Interpol leadership has remained completely quiet about

the otherwise similar, and widely resonating, jihadist actions from the Islamic Resistance Movement Hamas ([URL3](#)).

In conclusion, therefore, I end with a question. Do the wishes of the Interpol President, though largely a symbolic office, and other powerful Interpol participants representing their own national political interests dictate to the Secretariat General how Interpol, as a professional police organization, is to operate in the case of Hamas and Israel? Absent further analysis, this question cannot be answered unambiguously at the present time. But the question can, on reasonable grounds, surely be asked and should, at least as reasonably, also be presented to the Interpol leadership. Even without resorting to political, normative, or otherwise external factors, the important international law enforcement mission of Interpol itself demands as much. As it stands, in any case, the telling conclusion is that Interpol argues to practice neutrality, at least on some selected occasions, but abuses this principle and thereby betrays its own mission.

References

- Ahren, R. (2016). Israel thwarts Palestinians' campaign to join Interpol. *The Times of Israel*, November 8, 2016. <https://www.timesofisrael.com/israel-thwarts-palestinians-campaign-to-join-interpol/>
- Akin, E. (2024). Turkey seeks Interpol Red Notice in Israeli killing of US activist. *AL Monitor*, September 12, 2024. <https://www.al-monitor.com/originals/2024/09/turkey-seeks-interpol-red-notice-israeli-killing-us-activist>
- Akram, S. M., & Quigley, J. B. (2024). Arrest warrant for Netanyahu: A long time coming. *Arab Center Washington DC*, November 27, 2024. <https://arabcenterdc.org/resource/arrest-warrant-for-netanyahu-a-long-time-coming/>
- Allen, B. (2017). Palestine just joined Interpol: Is that bad for Israel? *Foreign Policy*, September 27, 2017. <https://foreignpolicy.com/2017/09/27/palestine-just-joined-interpol-is-that-bad-for-israel-police-middle-east-china/>
- American Center for Law & Justice. (2023). Request to issue INTERPOL notices against Hamas operatives responsible for murdering and taking as hostages U.S. citizens in Israel. Letter. *American Center for Law & Justice*, October 12, 2023. http://media.aclj.org/pdf/ACLJ-INTERPOL-Letter_Redacted.pdf
- Associated Press. (2022). French court investigates Interpol chief over torture claims. *Associated Press*, May 11, 2022. <https://apnews.com/article/europe-france-crime-paris-war-crimes-9a98aba0793121c74c3b7ef4ccde7ff7>
- Baker, A. (2017). INTERPOL ignores terror and criminals. *Jerusalem Center for Security and Foreign Affairs*, September 26, 2017. <https://jcfa.org/interpol-ignores-terror-criminals/>

- BBC. (2021). UAE general accused of torture elected Interpol president. *BBC*, November 25, 2021. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-59417409>
- Bob, Y. J. (2017). NGO demands Interpol arrest Hamas leader who masterminded terror attacks against Israel. *The Jerusalem Post*, October 1, 2017. <https://www.jpost.com/arab-israeli-conflict/ngo-demands-interpol-arrest-hamas-leader-who-masterminded-terror-attacks-against-israel-506336>
- Boyajian, A. W. (2024). Transnational repression: A threat to rights and security in the United States. Written testimony to the House Homeland Security Committee Subcommittee on Counterterrorism. *Law Enforcement, and Intelligence hearing*, January 17, 2024. <https://homeland.house.gov/wp-content/uploads/2024/01/2024-01-17-CTI-HRG-Testimony-1.pdf>
- Bromund, T. R., Grossman, S., & Greenberg, I. (2024). As Interpol gets new Secretary General, what are the risks of abuses over reforms? *Just Security*, November 1, 2024. <https://www.justsecurity.org/104398/new-interpol-chief-abuses-reforms/>
- Bromund, T. R., & Reich, J. (2021). Abuse of Interpol for transnational repression: Assessing the FY22 NDAA's provisions for prevention. *The Heritage Foundation*, November 12, 2021. <https://www.heritage.org/global-politics/commentary/abuse-interpol-transnational-repression-assessing-the-fy22-ndaas>
- Calvert-Smith, D. (2021). *Undue Influence: The UAE and Interpol*. Report, London, March 2021. https://www.bindmans.com/uploads/files/documents/The_UAE_and_Interpol-an_analysis.pdf
- Charlton, A. (2017). Interpol approves Palestinian membership, angering Israel. *Associated Press*, September 27, 2017. <https://apnews.com/general-news-1149fcd99d404546a33fdbb2c66dabf2>
- Cradle The. (2024). Wave of resignations continues in Israel as police intel chief steps down. *The Cradle*, September 4, 2024. <https://thecradle.co/articles-id/26712>
- Creitz, C. (2023). Oliver North calls on DOJ to indict Hamas leaders for murdering Americans: Use Interpol to halt their travel. *Fox News*, October 28, 2023. <https://www.foxnews.com/media/oliver-north-calls-doj-indict-hamas-leaders-murdering-americans-use-interpol-halt-travel>
- Deflem, M. (2024). The declining significance of Interpol: Policing international terrorism after 9/11. *International Criminal Justice Review*, 34(1), 5-19. <https://doi.org/10.1177/10575677221136175>
- Deflem, M. (2010). *The Policing of Terrorism*. Routledge.
- Deflem, M. (2002). *Policing World Society*. Oxford University Press.
- Deflem, M., & Maybin, L.C. (2005). Interpol and the policing of international terrorism: Developments and dynamics since September 11. In Snowden, L. L. & Whitsel, B. (Eds.), *Terrorism: Research, Readings, & Realities* (pp. 175-191). Upper Saddle River.
- Eichner, I. (2024). At least 13 Israelis arrested abroad after Interpol issues warrants. *Ynetnews*, August 13, 2024. <https://www.ynetnews.com/article/hk3agyeha>
- Estlund, M. (2021). The United Arab Emirates, INTERPOL's funding, and why Ahmed Naser Al-Raisi's presidential candidacy is a problem. *Red Notice Law Journal*, November 24, 2021. <https://www.rednoticelawjournal.com/2021/11/the-united-arab-emirates-interpols-funding-and-why-ahmed-naser-al-raisis-presidential-candidacy-is-a-problem/>

- Fathollah-Nejad, A. (2024). The curious case of the Kerman Attacks. *New Lines Magazine*, March 4, 2024. <https://newlinesmag.com/argument/the-curious-case-of-the-kerman-attacks/>
- The Global Coalition. (2024). Post on X, September 30, 2024. <https://x.com/coalition/status/1840738372933058754>
- Haberler. (2024). Resignations in Israel, one after another! The top figure in intelligence has stepped down from their position. *Haberler.com*, September 4, 2024. <https://en.haberler.com/resignations-in-israel-one-after-another-the-top-1991073/>
- Husseini, I. (2024). Israel's police commissioner in Dubai for second visit this year to meet UAE officials. *The New Arab*, September 20, 2023. <https://www.newarab.com/news/israels-police-commissioner-dubai-meet-uae-officials>
- Interpol (2021). Continued imperative to combat ISIS –INTERPOL Secretary General. *Interpol*, August 30, 2021 <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2021/Continued-imperative-to-combat-ISIS-INTERPOL-Secretary-General>
- Interpol View Red Notices. <https://www.interpol.int/en/How-we-work/Notices/Red-Notices/View-Red-Notices>
- Israel National News. (2024). Wiesenthal Center: Interpol must put Hamas leaders on wanted list'. *Israel National News*, January 3, 2024. <https://www.israelnationalnews.com/en/news/383017>
- Keinon, H. (2017a). Interpol votes to admit 'State of Palestine' as new member state. *The Jerusalem Post*, September 27, 2017. <https://www.jpost.com/israel-news/politics-and-diplomacy/interpol-votes-to-admit-state-of-palestine-as-new-member-state-506088>
- Keinon, H. (2017b). When Interpol clashes with the 'Bibi doctrine'. *The Jerusalem Post*, September 29, 2017. <https://www.jpost.com/international/when-interpol-clashes-with-the-bibi-doctrine-506256>
- Keith, B. (2025). INTERPOL is at a crossroads amid rising global repression. *Solicitors Journal*, January 14, 2025. <https://www.solicitorsjournal.com/sjarticle/interpol-is-at-a-crossroads-amid-rising-global-repression>
- Lemon, E. (2019). Weaponizing Interpol. *Journal of Democracy*, 30(2), 15-29. <https://doi.org/10.1353/jod.2019.0019>
- Mariaschin, D. S., & Michaels, D. J. (2024). To avoid more Gaza wars, treat terrorism as a crime – Opinion. *The Jerusalem Post*, February 3, 2024. <https://www.jpost.com/opinion/article-784858>
- Office of Public Affairs, U.S. Department of Justice. (2023). Attorney General Merrick B. Garland statement following meeting with President Biden and National Security Team on terrorist attacks in Israel. *Office of Public Affairs, U.S. Department of Justice*, October 12, 2023. <https://www.justice.gov/opa/pr/attorney-general-merrick-b-garland-statement-following-meeting-president-biden-and-national>
- Pileggi, T. (2017). Israel seeking to block fresh Palestinian bid to join Interpol. *The Times of Israel*, September 24, 2017. <https://www.timesofisrael.com/israel-seeking-to-block-fresh-palestinian-bid-to-join-interpol/>

- Reuters. (2010). Interpol issues notice for Hamas murder suspects. *Reuters*, February 18, 2010. <https://www.reuters.com/article/world/us/interpol-issues-notice-for-hamas-murder-suspects-idUSTRE61H4MO/>
- Rushworth, N. (2010). Israel dismisses calls for arrest of top spy over Hamas killing. *France24.com*, February 19, 2010. <https://www.france24.com/en/20100219-israel-dismisses-calls-arrest-top-spy-over-hamas-killing>
- SABC News. (2024). Interpol to support SA in combating international syndicates. *SABC News*, July 25, 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=SwdoQTEFjX4>
- Samuels, S. (2024). Hamas terrorists must be placed on Interpol's 'wanted' list. *The Times of Israel*, January 11, 2024. <https://blogs.timesofisrael.com/hamas-terrorists-must-be-placed-on-interpols-wanted-list/>
- San, S. (2022). Transnational policing between national political regimes and human rights norms: The case of the Interpol Red Notice system. *Theoretical Criminology*, 26(4), 601-619. <https://doi.org/10.1177/13624806221105280>
- Shani, A. (2018). 'Interpol Has Become a Monster'. *Haaretz*, August 13, 2018. <https://www.haaretz.com/israel-news/2018-08-13/ty-article-magazine/.premium/interpol-has-become-a-monster/0000017f-f7b1-d460-afff-fff757700000>
- Simon Wiesenthal Centre. (2024). Wiesenthal Centre open letter to INTERPOL: 'Hamas terrorists must be placed on wanted list'. Letter. *Simon Wiesenthal Centre*, January 3, 2024. <https://www.wiesenthal-europe.com/en/1062-wiesenthal-centre-open-letter-to-interpol-hamas-terrorists-must-be-placed-on-wanted-list>
- Stock, J. (2024). Interpol Secretary-General on threats caused by terrorist acts. United Nations. YouTube video, February 15, 2024. https://www.youtube.com/watch?v=qw_GkNGRmZ8
- Stock, J. (2023a). Post on X, October 26, 2023. https://x.com/INTERPOL_SG/status/1717479279418638615
- Stock, J. (2023b). Post on X, November 27, 2023. https://x.com/INTERPOL_SG/status/1729178721737670730
- Tehran Times. (2024). Interpol offers support to Iran following Kerman terrorist attack. *Tehran Times*, January 9, 2024. <https://www.tehrantimes.com/news/493517/Interpol-offers-support-to-Iran-following-Kerman-terrorist-attack>
- United Nations. (2018). Interpol chief on counter-terrorism. *United Nations*, June 28, 2018. <https://webtv.un.org/en/asset/k11/k11cmif48a>
- United Nations. (2023). General Assembly adopts resolution calling for immediate, sustained humanitarian truce leading to cessation of hostilities between Israel, Hamas. Tenth Emergency Special Session, 40th & 41st Meetings (AM & PM), GA/12548, October 27, 2023. <https://press.un.org/en/2023/ga12548.doc.htm>
- UN Security Council. (2024). Counter-terrorism: Briefing on the Secretary-General's strategic-level report on ISIL/Da'esh. *Security Council Report*, February 14, 2024. <https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2024/02/counter-terrorism-briefing-on-the-secretary-generals-strategic-level-report-on-isil-daesh-6.php>

Wikipedia. Assassination of Mahmoud Al-Mabhouh. Retrieved on September 29, 2024. https://en.wikipedia.org/wiki/Assassination_of_Mahmoud_Al-Mabhouh#Suspects

Online link in the article

URL1: *Interpol. Post on X, October 1, 2024.* https://x.com/INTERPOL_HQ/status/1841024996870639696

URL2: *Interpol Washington. Post on X, October 14, 2023.* https://x.com/INTERPOL_USA/status/1713308749740277957

URL3: *Interpol Israel.* <https://www.interpol.int/Who-we-are/Member-countries/Europe/ISRAEL>

URL4: *Interpol keyword search 'terrorism.* <https://www.interpol.int/Search-Page?search=terrorism>

URL5: *Interpol website, Palestine.* <https://www.interpol.int/Who-we-are/Member-countries/Asia-South-Pacific/PALESTINE>

URL6: *Interpol Partnerships against terrorism.* <https://www.interpol.int/en/Crimes/Terrorism/Partnerships-against-terrorism>

URL7: *Interpol Terrorism.* <https://www.interpol.int/en/Crimes/Terrorism>

Reference of the article according to APA regulation

Deflem, M. (2025). October 7 and International Police Cooperation: The Silence of Interpol. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1771–1787. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i7.pp1771-1787>

Statements

An earlier version of this article was prepared for presentation on the Sir David Garrard Session on International Counter Counter-Terrorism Policing at The Shabtai Shavit World Summit on Counter-Terrorism, organized by the International Institute for Counter-Terrorism, Reichman University, Herzlyia, Israel, October 2024. Although the session was canceled because of the Iranian missiles attack against Israel on October 1, I greatly benefitted from having attended the shortened conference during my research visit in Israel, October 4 to 14, 2024.

Conflict of interest

The author has declared no conflict of interest.

Funding

This research was partly funded by a Director's Award from the Walker Institute of International and Area Studies at the University of South Carolina, project on 'Policing Terrorism in Israel since October 7,' October 2024.

Ethics

The data will be made available on request.

Open access

This article is an Open Access publication published under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>), in the sense that it may be freely used, shared and republished in any medium, provided that the original author and the place of publication, as well as a link to the CC License, are credited.

Corresponding author

The corresponding author of this article is Mathieu Deflem, who can be contacted at deflem@mailbox.sc.edu.

Excerpts and memories from the periods of border security in Hungary

István Hottó

PhD student, lecturer, research assistant
University of Pécs
Faculty of Law and Political Sciences
Department of Criminology and Penitentiary Law
hoto.istvan@ajk.pte.hu

Abstract

Aim: The purpose of this study is to enhance understanding of the evolution of the Hungarian Border Guard, by providing an overview of the various historical events and forces that shaped the organization throughout different periods.

Methodology: By drawing on a broad literature covering various periods in the history of border surveillance in Hungary, this study provides a detailed examination of the history of the Hungarian Border Guard.

Findings: It is imperative to work to preserve the memory and traditions of the Border Guard, as this is the only path to maintaining its spirit into the future.

Value: This study provides the reader with an understanding of the history, spirit, and messages of the Hungarian Border Guard. A great deal of recent work has been conducted to preserve these memories. Several significant monuments have been created, including the Apátistvánfalva Border Guard Memorial Site, established in the former Apátistvánfalva border guard post, and the Border Guard Memorial Room at the Border Guard Department of the National University of Public Service, Faculty of Law Enforcement. The dedication of those working to protect these traditions is exemplary; the significance of their work is unquestionable. The protection of the values of the Border Guard and the preservation of its traditions is arguably a matter of public interest.

Keywords: border patrol, history of the border patrol, border guard, the demise of the border patrol, Apátistvánfalva border patrol memorial, border patrol memories

English-language republication. The Hungarian version of this article was published in *Belügyi Szemle* 2025, issue 8. DOI link: <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1679-1698>

Introductory thoughts

The concept of border protection has changed. Whereas in the past, from the point of view of military science and police science, this activity primarily included territorial defense and military tasks, today, in a broad interpretation, border protection includes all legal and technical means and law enforcement and military methods that are involved in preventing the unlawful crossing of the state border and in protecting the order of the state border. The task of the police, however, is not border protection but border policing, and consists of sub-tasks such as guarding the state border, controlling border traffic and maintaining border order at all times (Hautzinger, 2020). Since 1992, Border Guard Day has been celebrated every year on 27 June, the day of St. Lazlo, the patron saint of border guards. This tradition has not been interrupted by the integration of the organization into the police force on 1 January 2008. The Chairman of the Board of Trustees of the Border Guard Culture Foundation, László Vájlók, Police Lieutenant Colonel, Master Teacher, and Dr József Balla, Police Colonel, Deputy Dean for General and Development Studies at the Faculty of Police Sciences of the National University of Public Service, initiated the creation of a memorial site. Thanks to their dedication, the National University of Public Service

The Border Patrol Memorial Place and Memorial Room was inaugurated on the 30th anniversary of the faculty, on 1 September 2022, and since then it has been an integral part of the education of the students of the Faculty of Law Enforcement and the cultivation of traditions ([URL1](#)).

On the initiative of Lieutenant General József Béndek, the last national commander of the Border Guard, the Border Guard Memorial was established in 2007 in Apátistvánfalva, in the former border guard station in the Guard.

The station, which had been closed down, was reborn after sixteen years, and the Border Guard Memorial was erected there, where former border guards commemorate and lay wreaths on St. László's Day every year ([Hottó, 2023](#)).

At the symbolic border guard memorial in Apátistvánfalva, the commemoration of St. László's Day has been organized by the Körmend Police Technical School every year since 2019, and prior to that, the wreath-laying ceremony was organized by the National Police Headquarters.

The marble plaque on the wall of the Apátistvánfalva Border Guard Memorial - a quote from a letter by Lajos Kossuth - 'Let the mercy of the nation be a reminder of loyalty and duty to the freedom of the Hungarian Homeland....' ([URL2](#)) - faithfully reflects the former message of the Border Guard to visitors of the memorial.

The beginnings of organized border surveillance in Hungary

After the Compromise, the military border guards gradually ceased to exist, and various organizations were formed to guard the state borders. The Royal Hungarian Gendarmerie, established by Act III of 1881 ([URL3](#)), only occasionally performed border guard duties, as was the case during the rinderpest and cholera epidemics of 1884. After the Hungarian-Romanian border treaty, which was enacted by the Hungarian Parliament on 30 April 1888, it became necessary to guard the new, well-defined and maintained border more reliably. For this purpose, the Royal Hungarian Border Guard was established on 15 July 1891 by Joint Order No. 50.341 of the Minister of Defense and the Minister of the Interior. The Border Guard, which - with minor changes and later within the organization of the Gendarmerie - was involved in border surveillance, in addition to its public security tasks, practically until 1945. The second border police organization, adapted to the Hungarian statehood, was the Hungarian Royal Border Police, established by Act VIII of 1903 ([URL4](#)). It was the first border police organization with national jurisdiction in the dualist state.

After lengthy negotiations, the Border Police started its operations on 15 January 1906. Its tasks covered the entire border section of Hungary, and its organization consisted of 16 border headquarters and 31 branches. In addition to the quarterly inspections of the headquarters, the work of the authorities involved in border surveillance was audited every six months (Parádi, 2006). With its establishment, the management of border surveillance was transferred from the Ministry of Finance to the Ministry of Interior (Kui, 2020). The Border Police, which played a leading role in coordinating the activities of border control organizations, was accordingly given broad powers in border surveillance, border traffic control and aliens policing, but its own personnel were directly involved only in border traffic control. Border police officers carried out passport checks, issued border crossing cards and checked compliance with public health regulations at border railway and boat stations (Suba, 2014).

At the turn of the 19th and 20th centuries, road traffic at border crossings was not significant. On the border with Serbia and Romania, so-called official premises were designated in buildings along the priority roads, where passengers were required to enter to see their travel documents. Many people were allowed to cross the state border without a travel document, such as state, county and municipal officials employed at Romanian and Hungarian border stations, members of their families, people going to the nearest market to buy food, officials of the Hungarian and Romanian state railways, residents of the Kingdom of Serbia, Romanian officials working in border villages and their

families. The Border Police's exclusive role in controlling border traffic lasted until 1912, when the gendarmerie took over passport control on the Serbian and Romanian borders. From the 1910s, in the run-up to the war, the role of the Royal Hungarian Defense Forces increased in the management of the Treasury Guard and the Gendarmerie, but the Border Police remained under the control of the Ministry of the Interior, and in the period of the war the Border Police supported the work of the military authorities. In 1918, in addition to the originally established border police stations, there were also border police stations in Liptovszentmiklós, Ótátrafüred, Timisoara, Sibiu and Novi Sad. At the end of the war, much of Hungary's territory was occupied by foreign troops, the border guard system was dismantled, and the newly established demarcation lines were no longer a border guard but a defense post.

After the Revolution of the Roses, the Károlyi government began to disarm the army, leaving the remaining areas of the country unprotected. Several officers (despite their different political beliefs) joined the Red Army of the Soviet Republic because it was fighting to restore the territorial integrity of the country. Red Guard regiments were deployed to the border to control the sparse border traffic, but their primary task was to protect the demarcation line. The peace treaty that ended the Great War also required the creation of a new organization to guard the state border and the restructuring of the border guard system.

Customs police and the emergence of border hunters in border surveillance

As a result of the Treaty of Trianon, Hungary's territory was reduced to one third. In the absence of a unified organization, the new borders were guarded by the gendarmerie, the remaining units of the border police, the finance police, the police and the Hungarian Defense Forces.

With the establishment of the Royal Hungarian Customs Guard¹ on 25 August 1921, the guarding of the state border was once again the responsibility of a single organization, which was in charge of military border surveillance, the control of the movement of persons and goods across the border and the control of minor border traffic. The supreme administration of the Customs police was exercised by the Minister of Finance, but its organizational, personnel, service and material affairs were handled by the XIX Department (later the General

1 25 August 1921, pursuant to Decree No. 6 200/1921 of the Ministry of Finance and Circular No. 114.400/1921 of the Minister of Finance.

Department) of the Ministry of Finance, which in fact operated under the hidden Home Guard General Staff. It was headed by the Director-General of Customs and the Chief of Customs. The seven customs districts were headed by customs district commanders, in accordance with the organization of the district headquarters. The districts were subdivided into customs sections, which were then divided into customs stations and border inspection posts. The number of sections was 52 in 1925 and 54 in 1931. In 1925, there were 200 border posts and 35 inspection posts. The troops wore uniforms and carried weapons, but administrative staff and auxiliary staff were neither uniformed nor armed. The maximum number of troops was 4,500, 600 officers and 1,250 administrative staff. Their use of weapons was regulated according to the gendarmerie pattern (Borbély & Kapy, 1941).

The Royal Hungarian Gendarmerie continued to help guard the border, control traffic in the border area and provide external security at border crossing points. Within the Royal Hungarian State Police, Peripheries Branch Stations were set up to control long-distance border traffic. The aliens police authority of the State Police was the National Central Office for the Control of Aliens. From 1 July 1939, the harbor master's office was set up to control waterborne border traffic.

From 1 October 1932, the tasks of the Customs Guard - with the exception of customs and excise duties - were taken over by the Royal Hungarian Border Guard, which remained nominally subordinate to the Minister of Finance, but was part of the Hungarian Defense Forces. The seven Border Guard regiments, set up as the 3rd Infantry Regiment of the Mixed Brigade, operated in the seven Border Guard Districts, which were identical to the Home Guard Districts.

The integration of the Border Guard into the National Defense Forces was planned from 1 October 1938. However, this order of operations was changed due to the invasion of the Highlands, and the reorganization could only begin in December 1938. On 23 January 1939, 24 border fighter battalions were officially established within the National Army, based on the border security divisions previously subordinate to the border guard district headquarters. Some of the battalions were large and highly armed, while others were smaller and less well armed. Border guarding was carried out by one or two border fighter patrol companies per battalion, a quarter of the total border fighter force. The direct guarding of the border was carried out by the border hunter patrols and border hunter patrol officers of the companies (Borbély & Kapy, 1941). The majority of the battalions, the so-called troop section, were a strong infantry battalion capable of independent action. From 1 October 1939, the number of border hunter battalions increased further, and the reorganization of the battalions stationed in the Carpathian mountainous area into mountain-equipped

units began. In 1943, some of these were formed into mountain hunter battalions. After the reintegration of North Transylvania and Székelyföld, 18 border hunter battalions were used to form the 27th Székely infantry brigade when the troops of the newly created IX Corps in Cluj were organized. The role of the disbanded battalions was taken over by border patrol battalions, which had no troop units and only border guard duties. During the war, the border fighters fought heroically against the enemy on the eastern and southern borders of the country (Borbély & Kapy, 1941).

The Army Border Guard - Non-political border guards under political leadership

On 30 January 1945, the Provisional National Government issued a call for recruits to form a new army. At the same time, the organization of a border guard was mooted, justified by the fact that the guarding of the borders, which had been restored before 1937, was considered an important political issue by the neighboring countries. The Soviet territorial commands near the borders also urged the organization of border guards, because crime and smuggling had become so rampant that they threatened the tranquility of the area behind the front, the security of the military lines and even the economic stabilization of the country. Smuggling was already significant towards Romania in November 1944, and as the front progressed, it expanded towards Yugoslavian and then Austrian territories. Smuggling gangs of several hundred men, often travelling in 10-15 wagons, equipped with automatic rifles, sometimes including heavy weapons, were active. These smugglers would channel goods, machinery, equipment and parts from factories, embezzled from public supplies and even stolen from military warehouses, into the channels of the smuggling trade (Berki, 2015). After the end of the Second World War, border patrols in Hungary began along the restored borders.

On 22 February 1945, the Minister of Defense decided to set up border patrol companies within the framework of the military district headquarters (Fórizs, 2015). Reinforced after the war with officers and soldiers returning from the Western theatre of operations, the Border Guard was able to start operating on all the country's borders by 14 June 1945. The corps then consisted of 27 border patrol companies and 150 outposts.

At the urging of the Allied Control Committee, the Ministry of Defense took measures to reorganize the Border Guard on 11 March 1946. The number of Border Patrol companies increased to 50 and they were organized into 14 Border

Hunter Battalions. The command staff was reinforced by officers transferred from the National Army who had graduated from the Ludovico or the military academy and who were prepared for border guard duties in courses. With this organization, the then 11 493-strong Border Guard was effective in the fight against smuggling and border crime. Until the organization of the Border Police in January 1946, the Border Hunter sub-units were also involved in border traffic control. By the spring of 1946, the bodies of the Border Guard had been established: the captaincies, the sub-stations and the guard headquarters. In addition to controlling border traffic, the new body also carried out a wide range of border police activities. Border checkpoints and camps were set up for the mass crossing and screening of returning prisoners of war and emigrants. Peaceable border traffic was established from 1947-1948.

The State Defense Border Guard - total border control

By Decree No. 4.353/194 of the Council of Ministers, from 1 January 1950, an independent body was created from the State Defense Authority of the Ministry of the Interior and the National Defense Border Guard, which was named the State Defense Authority. The State Defense Authority came under the Council of Ministers ([URL5](#)).

The professional officers of the National Defense Border Guard, up to the rank of Lieutenant Colonel, were appointed by the Head of the SAO. The length of service of the enlisted crew was changed to three years. With the integration of the border police, the number of border guards swelled to 17 777. The reorganization of the new corps was carried out on the Soviet model, subordinated to political interests. Soviet advisors at the National Command of the Border Guard and in the border guard districts were involved in the management of the activity (Berki, 2015).

In the Cold War atmosphere, the western border was completely closed. The deterioration of relations with Yugoslavia led to frequent conflicts and sometimes armed confrontations on the border. In 1950, a technical barrier of barbed wire was installed along these two sections of the border, with a 10-metre-wide minefield and a strip of track between the wire fences. From June 1950, a 15 km wide border zone was established² on the Yugoslav border, which was extended to include the Austrian border³ in September 1952. Within the border

2 On the basis of the instruction of the BM IV. Department No. 16/1950.

3 On the basis of BM Department IV Instruction No 0390/1952.

zones, a 2 km restricted zone was designated, with 500 m and 50 m border strips. Entry to each zone was only possible with written permission from the police or border guards, and only border guards were allowed in the 50-metre border strip. The restrictions have caused serious tension among border residents. On the basis of a decision of the Council of Ministers, the ÁVH was subordinated to the Ministry of the Interior with effect from 15 July 1953. The BM Border Guard and the BM Internal Armed Forces were placed under joint command. Minefield clearance on the western and southern borders began in April 1956 and was completed by 15 September. The wire fence on the southern border was also removed and the area was returned to the population. The main task of the Border Guard troops during the 1956 Revolution and War of Independence was to guard the state border. The Revolutionary Military Committee of the Border Guard, formed at the National Command of the Border Guard, was unable to influence the national management of the Corps. In Mosonmagyaróvár, border guards fired into a crowd marching towards the barracks, killing more than a hundred people and wounding many others. In the last months of the year, the biggest problem was caused by the wave of refugees heading west (Bisi, 2011).

By the end of December 1956, the border police had apprehended 26,113 people and detected a total of 32,699 people escaping abroad, which is known in the trade as unpunished border violations. It was often impossible to realistically estimate the number of fugitives arriving in large numbers in the course of group border violations, and in winter it was impossible to properly assess and analyse the traces. The organization had no interest in determining the exact number, as providing the data would have been detrimental to the border guards. Therefore, in many cases, the patrols of the stations did not even report the movements of border crossers (Fórizs, 2020).

BM Border Guard between 1957-1971 - The development of a stable border guard system

Until the spring of 1957, the Border Guard was under the Ministry of Armed Forces and then again under the Ministry of the Interior. In early 1957, due to a wave of mass emigration (defections), the mine barrier was reintroduced on the western border and the border zone was re-established on the southern border from 2 February. From 1 March 1960, the Border Guard Gazette became a joint publication of the Border Guard and the Interior Guard, under the title 'For the Homeland'.

As part of the qualitative development of the Border Guard, the Officer and NCO Training School was opened in May 1958 and the Border Guard Officer School in March 1959. In 1960, a clothing allowance for professional staff was introduced with an initial sum of HUF 5000. In 1959, conscripts received new baize uniforms, in 1960 new summer uniforms and in 1964 new uniforms for going out. In 1968, the salaries of enlisted personnel were increased. Officer training was enhanced by the new officer schools, the Unified Officer School and the Lajos Kossuth Military College, which were set up in the 1960s to meet ever higher standards.

The training of senior commanders took place at the Miklós Zrínyi Military Academy. The professional training of non-commissioned officers was supported by the Police Flag Training School. Between 1965 and 1970, the minefield on the western border was gradually replaced by the electric signaling system, and the border guard system was also changed. Based on the Government Decision 2002/69, BM Order 01/1969 abolished the western border zone, and the border strip was reduced to a 2 km strip between the signaling system and the border line.

Based on Government Decision No. 2007/65, BM Order No. 0017/65 abolished the southern border zone, but the lane and the 500 m border strip remained. Border traffic started to increase again from 1957, mainly with the socialist countries. This made it necessary to improve the efficiency of border controls. Joint controls were introduced at the border crossing points at Kürtös in August 1961 and at Párkány in June 1962. The first minor relaxations were introduced in 1964.

From 15 June to 15 September, Western tourists could buy a three-month visa at a reduced rate, thus the tourism of Sopron, Kőszeg and Szombathely increased. On 16 September 1964, the new building of the border crossing at Rajka was inaugurated, which also housed the Czechoslovak authorities. In June 1966, the Udvar-Hercegszőlős border crossing was opened, on 1 July the Rédics-Lendva border crossing was opened, and passport operators started their work. In March 1967, the new building of the border station in Hegyeshalom was inaugurated, in April 1968 the Nagylak crossing was opened, in May 1969 the Barcs-Verőce Drava bridge was completed and the Barcs border crossing was opened, and on 1 June 1970 the Gyula-Varsánd border crossing was opened.

The Yugoslav-Hungarian local border traffic agreement, which came into force in February 1966, favored the residents in the 15 km band. Under the Hungarian-Romanian local border traffic agreement signed on 17 June 1969, residents in the 15 km zone were allowed to cross four times a year on an easier basis. The agreement, which entered into force on 12 January 1970, allowed

passenger traffic to be opened at Nyírábrány, Csengersima and Ágerdőmajor in addition to rail traffic (Bisi, 2011).

The Ministry of the Interior Border Guard 1971-1989 - In the spirit of developing technology and tourism

During the period 1971-1989, the importance of border traffic control increased. New crossing points were built at a rapid pace, while old ones were expanded and modernized. By mid-August 1973, the reconstruction of the border post at Letenye was completed, with the border post being extended from four to 14 lanes and a roof over the lanes. Construction of the new buildings for the yard and Nagylak crossings began, and the new Drávaszabolcs bridge with the new border crossing was inaugurated on 25 October.

In February 1975, traffic was already passing through the enlarged Nagylak crossing. On 24 September 1976, the Bucsú border station was opened. In 1977, 37.2 million people crossed the border, the busiest crossings being on the Czechoslovak and Yugoslav borders, with Komárno in first place with 5.1 million people crossing per year. At the time, Hegyeshalom was in 8th place with 2.1 million people. In 1977, two new border crossings were opened, at Tompa on 3 June and at Bajánsenye in July. On 6 April 1982, the new 36-lane border crossing at Hegyeshalom was opened. The Berzence border crossing was opened on 12 June. On 2 January 1983, the Vámosszabadi-Medve border crossing was opened to international traffic. On 1 July 1985, the 65th crossing at Kópháza-Deutschkreutz was opened.

After the 1970 Passport Act, a new passport was introduced on 1 January 1972, valid for seven socialist countries for five years, renewable for another five years, but still requiring an exit permit for each exit. On 1 January 1979, the Hungarian-Austrian Intergovernmental Agreement on the abolition of the visa requirement, signed on 5 May 1978, entered into force (Nagy, 2010).

The number of Hungarian border violators decreased from 1972, but the proportion of foreigners, mainly Romanian and East German citizens, the number of foreign people smugglers, the aggressiveness of border violators and the number of escape attempts at border crossings increased. In 1976, there were seven assaults on patrol. In 1988, the national commander restricted the use of weapons by patrols, so that no weapons could be used against fleeing border crossers at the western border (Bisi, 2011).

The Ministry of the Interior Border Guard in 1989 - A radical change

The year 1989 marked a historic turning point in the life of the Border Guard. Technical barriers and restrictions on the state border were abolished, and a radical transformation of the Corps began.

At the beginning of 1989, there were 13 000 Romanian refugees in the country who, with a few exceptions, had entered Hungary illegally via the green border, and by November 1989 their number had risen to 30 000. In several cases, Romanian border guards fired on the refugees, and some were returned to Romania for deportation.

A governmental proposal was made in March 1989 to dismantle the then obsolete electronic signaling system at the western border, based on a decision by the Ministry of the Interior. The MSZMP Political Committee had already assessed the circumstances in February that the former border guard system had to be adapted to the new times, with the tasks of passport management being taken over by professional border guards instead of conscript border guards.

The Authority officially began demolishing the signaling system on 2 May and, although the rehabilitation of the area took until 1990, it was completed by August. Prior to that, in May, access restrictions to the southern border strip were lifted, and by 1 August, the trail and border strip on the western border had also been removed. Hungary acceded to the Geneva Convention on 15 October and new refugee camps were established in Békéscsaba and Hajdúszoboszló.

The lifting of border restrictions and the internal situation in Romania led to a significant increase in the number of border crossers. By July 1989, border guards had arrested 5,000 border crossers, mostly Romanians and East Germans. In the second half of the year, attempts by East German citizens to cross the border became widespread and the number of violent incidents increased. During the Pan-European Picnic in the Fertőrákos area in August, hundreds of East German citizens crossed into Austria. *'The Debrecen branch of the Hungarian Democratic Forum and the parties of the Sopron Opposition Round Table announced an event called the Pan-European Picnic for 19 August 1989 to promote the idea of the dismantling of the Iron Curtain and the idea of a common Europe without borders. The main patron of the event was Imre Pozsgay from the Hungarian side and Otto Habsburg from the other side of the Iron Curtain. After the event had received considerable publicity in the GDR, even more people came to the shores of Lake Balaton on holiday that summer, and those who stayed there later refused to go home. It was worth staying, because on 19 August 1989 the organizers of the Pan-European Picnic opened a symbolic border*

crossing for three hours - from 3 p.m. to 6 p.m. - between Sopronpuszta and Szentmargitbánya on the Austrian side. The symbolic cutting of the barbed wire was performed by the Secretary General of the Pan-European Union, Walburga Habsburg Douglas, followed by a Hungarian delegation crossing the border to the Austrian side. There, a symbolic gate was opened, and the delegation crossed the free border back to the site of the celebration with Austrian citizens. Then Ottó Habsburg, Member of the European Parliament, President of the Pan-European Union, and Imre Pozsgay, Minister of State, delivered a message and an appeal from the Hungarian Democratic Forum and the Pan-European Union, which organized the meeting. The event made the world press because hundreds of East German citizens took advantage of the temporary opening of the border to rush to Austria to travel to the 'other' Germany. The border guards were perplexed, as the opening of the border was not for the release of GDR citizens, so they were not ordered to stop or let them through. The Border Guard guidelines only allowed the use of weapons in cases of legitimate self-defense. The Hungarian border guards, abandoned by their superiors and 'condemned to freedom', did not prevent the siege-like escape, which thus became the first truly spectacular action of German unification.

On that day, hundreds of GDR citizens crossed the temporarily opened Austro-Hungarian border into Austria. A month later, on 11 September, the Hungarian border was officially opened to East German citizens wishing to leave for the West.

The Pan-European Picnic set in motion an avalanche that accelerated the collapse of the bipolar world and the democratic transition in Eastern Europe. It contributed significantly to the breaking of the Iron Curtain and the reunification of Germany. '(URL6)

There have been cases of patrols being attacked by border crossers trying to cross to the west. On one such occasion, on 21 August, the patrol's gun accidentally discharged, and the attacking border crosser was fatally shot (Nagy, 2010). A joint Hungarian-Austrian investigation found the border guard not guilty, and he was given 10,000 schillings by the residents of neighboring Sankt Martin and Deutschkreutz. In an increasingly tense situation, the government decided to open the western border crossings to East German citizens, which the border police implemented on 11 September.

Border traffic has increased significantly, with 34 million people crossing the border in the first half of the year. Act XVIII of 1989 granted Hungarian citizens the right to a world passport as a citizen. There was a significant increase in the number of arrivals from the Federal Republic of Germany, Austria, Poland and Yugoslavia.

In December, the Council of Ministers discussed the situation of the Border Guard and decided on organizational changes. According to Resolution 2046/1989⁴: *'... the Border Guard will start to carry out its tasks with professional and civilian staff at the stations and traffic control points from 1 January 1990 and will complete them by 1995.'*

The increasing growth in border traffic, its control, and the declining importance of the western border have also justified changes within the organization. Increasingly, the focus had to be on the development of a law-enforcement organization. Already at that time, researchers realized that, given the state of military technology of the time, the weaponry available to the border guards would be ineffective against a regular military attack. There was therefore no justification for operating as an armed force and for military armament, but instead a move towards becoming an armed corps. Accordingly, instead of large numbers of conscripts, border guard tasks gradually be performed by professional personnel (Fórizs - Gáspár & Paku, 1990).

The gradual withdrawal of the conscript border guards, and the measures taken in this regard were well-founded on the information available at the time, taking into account the social and migration changes expected at the time, and thus provided a sound basis for further legislative efforts. On the other hand, the deepening crisis of the political order in Eastern Europe and the resulting conflicts, neither the Yugoslav civil war nor the subsequent migration crisis, were not considered (Ritecz, 2003).

Ministry of Interior Border Guard 1990-1998 - war and transformation

The organization faced many new challenges. The period of the Border Guard's history between 1990 and 1998 was marked by the transition to a professional border guard organization following the withdrawal of conscripts, the management of fundamental changes in border order, border surveillance and border traffic, and new tasks resulting from the civil war in Yugoslavia. New states have been created around our country, with seven countries on our borders instead of five. This has also required a renewal of the conventions governing border cooperation and partnership.

4 Decision of the Council of Ministers No 2046/1989 on the principles of the draft law on the state border of the Republic of Hungary, its order, guarding and rules of crossing, Decision No 17.

Border traffic increased significantly, to over 100 million by the end of 1990 and remained around that figure in the following years. To cope with the high traffic, from April 1990, selective checks were introduced instead of complete checks, with travelers divided into three groups (Hungarians, foreigners requiring visas, visa-free foreigners) and stamping abolished for Hungarian citizens.

Unilateral controls on the Hungarian-Czechoslovak border were lifted on 12 September 1991. New crossings were opened to Austria and joint border controls were introduced. From 1995, new crossings were opened on the Slovak and Slovenian borders. The EU's Phare program was involved in the modernization of border posts, which started in 1995 at the border posts at Nagylak, Gyula, Ártánd, Záhony, Rajka and Rédics.

At the beginning of the Yugoslav civil war, from 27 June 1991, the Yugoslav People's Army (JPA) wanted to control the crossing points, and on 14 October it began to mine the main routes across the border in the Ivándárda–Illocska–Sárok region. From 17 August, refugees began to appear at border posts and on the green border. The National Commander of the Border Guard has ordered reinforced service along the affected border section and has strengthened the local border guard force by five hundred. The government ordered the establishment of police action squadrons, and by the end of 1992 there were 19 squadrons reinforced with armored transport combat vehicles. Because of the prolonged fighting, a local command was set up in the Baranya Triangle and this area was reinforced with an action battalion.

In April 1992, the Border Police's Aliens and Offences Department was created and the Corps' law enforcement agencies began their work. Eight community lodgings were set up in the directorates. The new Aliens Act⁵ adopted in 1994 gave the border police more powers. From 1 September 1992, the Minister of the Interior established a Border Police Department at the Police College. In 1995, the directorates in Zalaegerszeg and Sopron were abolished, the two directorates in Budapest were merged, the training base in Siklós was closed and the training and further training institute in Sopron was established, with a branch in Csorna. In April 1998, the last conscripts were discharged from the Border Guard. The Border Guard and Border Guard Act⁶ completes the legal framework governing the activities of the Border Guard. In 1994, the Border Guard started to prepare for accession to the European Union, and after accession it continued to prepare effectively to meet the conditions for border surveillance

5 Act LXXXVI of 1993 on the entry, residence and immigration of foreigners in Hungary.

6 Act XXXII of 1997 on border surveillance and border guards.

set by the Schengen Convention, and the Act⁷ on Criminal Procedure defined the scope of criminal offences for which the Border Guard may act.

The Border Guard 1998-2004 - Towards the European Union

The period between 1998 and 2004 was marked by the preparation for Hungary's accession to Schengen, the introduction of additional laws regulating the tasks of the Border Guard and the management of the aftermath of the Balkan civil war. Act XIX of 1998 on Criminal Procedure, adopted in 1998, defined the scope of criminal offences that the Border Guard could prosecute. The Act⁸ on the Entry and Residence of Aliens regulated the powers and tasks of the Border Guard.

The number of irregular migrants has been consistently high, mainly on the Ukrainian and Romanian, and later Yugoslavian, borders, while on the outward direction it is mainly towards Austria, Slovenia and Slovakia. Many entered Hungary legally but later tried to continue their journey to the West illegally. Illegal migration was also linked to people smuggling. The proportion of Hungarians among the smugglers has been steadily increasing, reaching 40% by 2002. The investigative bodies of the border police have been effective in combating well-organized and highly technically equipped smuggling organizations. International cooperation in law enforcement work has been strengthened. In 2001, a border police operation called *High Impact Operation* was carried out at the future external borders under the supervision of the EU Presidency, in which the Border Police played a successful role. Furthermore, during joint operations at airports, such as *High Impact Operation* TP 12PT and RIO I-IITP 13PT⁹, it became clear that continuous liaison and comprehensive information exchange between international airports was essential (Bendes & Dankowski, 2004).

Effective border surveillance increasingly required the use of modern technical equipment. Intensive technical development, supported by the COOP programs under the Phare program, started in 1998. Up to 2004, border crossing points were equipped with modern IT tools to facilitate the control of travel documents and the detection of forgeries, and transmission systems were set up to facilitate rapid data transmission. Industrial endoscopes and CO measurement equipment have been installed to help detect people trapped in vehicles.

7 Act XIX of 1998 on Criminal Procedure.

8 Act XXXIX of 2001 on the Entry and Residence of Aliens.

9 Risk Immigration Operation I-II.

High-powered mobile thermal imaging cameras and hand-held night-vision equipment have been installed at the green border to aid detection. In parallel, the Schengen legislation was transposed and put into practice, and staff prepared for the new requirements. At the future external borders, the reconstruction of border crossing points to Schengen standards continued. Local border traffic was abolished for Ukrainian and Serbian-Montenegrin citizens following the denunciation of the relevant conventions, and a visa requirement was introduced from 1 November 2003 in line with EU requirements (Bisi, 2011).

The BM Border Guard after 2004 - Towards the Schengen area

Hungary joined the European Union on 1 May 2004. This created 1139 km of internal borders in the areas bordering Austria, Slovenia and Slovakia. On the 1103 km of the border with Ukraine, Romania, Serbia-Montenegro and Croatia, the external border of the European Union was created, where the Hungarian border guards had to meet the higher security requirements of the EU. Customs controls on the internal border line have been abolished, allowing Hungarian citizens to travel within the European Union with an identity card. After accession, the possibility of travelling to Croatia with an identity card was maintained.

After the accession, the Border Guard continued its preparations for the period when Hungary will become a member of the Schengen area. The Schengen Convention imposes several conditions on non-EU citizens entering the European Union at its external borders. The method of selective and differentiated checks on border traffic and the categories of travelers used to separate border crossers were already in line with Schengen requirements. The Border Guard received €27 million worth of modern equipment under the COOP programs, which spanned four development cycles up to 2004 (Hegedűs, 2016). The installation of the unified automatic document and number plate scanner was completed in December 2000. Schengen requirements were applied to border crossing points in the upgrades carried out after 2000 and to the construction of new motorway crossings. The European Union continues to support the reinforcement of the external borders and the construction of Schengen compliant border crossing points.

Under the Constitution, as amended on 1 January 2004, the dual role of the Border Guard was abolished. It became a national armed law enforcement agency, which until June 2006 was part of the Ministry of Interior (then the Ministry of Justice) and performed essentially law enforcement tasks. In the course of the modernization process, the 125 border police and border traffic branches were replaced by 63 border police branches, and the territorial and central

bodies were modified accordingly. Border traffic control was carried out at 112 border crossing points (Nagy, 2010).

In order to fight crime, a complex control system was established before accession between the Border Guard, the Police, the Customs and Finance Guard, the Immigration and Nationality Office and the National Labor and Safety Inspectorate, and after 1 May 2004 the Integrated Management Centre was established. To combat international crime more effectively, close cooperation with neighboring countries has been established in the area of service tasks and investigative activities (Nagy, 2010). To this end, joint contact points have been set up, for example at Hegyeshalom-Nickelsdorf.

Following Hungary's accession to the Schengen Area, border checks at internal borders were completely abolished. However, in order to preserve the security of the country and the European Union, it became necessary to carry out immigration control of foreign nationals and to detect those who had entered illegally within the internal, so-called "in-depth" areas. For this purpose, the Border Guard's deployment units were established, which, in addition to continuous inspections, also served as a reserve force for border policing operations.

The independent Border Guard was dissolved at the end of 2008 and integrated into the organisational structure of the police.

Concluding thoughts

'Border policing is a historical category that can be continuously studied using both military and police research methods. And the way and quality of border surveillance itself reflects the social priorities of the country that employs it.' (Hautzinger, 2020).

At the 2007 session of the Parliament's Committee on Defense and Law Enforcement, József Béndek, Lieutenant General of the Border Guard, National Commander of the Border Guard, reported on the integration of the Border Guard and the challenges ahead. At the end of the committee meeting on 13 December, Károly Konrád, who chaired the meeting, read out the committee's resolution on the integration of the Border Guard, which also meant the end of the independent Border Guard. At this time, Lieutenant General József Béndek placed the commemorative ribbon on the border guard team flag, and Károly Konrád and Zoltán Gál also placed the commemorative ribbon of the committee. Afterwards, the members of the Committee and the guests present laid a wreath on the border guard heroes' headstone (URL7) in the courtyard. The Border Guard in Hungary ceased to exist as a nationally competent independent law enforcement body, and on 1 January 2008 it was integrated into the police force of the Republic of

Hungary. The assets of the Border Guard, worth nearly HUF 80 billion, consisting mainly of real estate, vehicles and other assets, were managed by the police. The National Police Headquarters, as the successor body of the National Command of the Border Guard, continues to pay special attention to the cultivation and maintenance of the traditions and the corporate spirit of the Border Guard (Hottó, 2023).

References

- Apátistvánfalvai Határőr Emlékhely (2007). *Az apátistvánfalvai őrs története*. [‘The history of the Apatistván village station’] című tájékoztató.
- Bendes, G. & Dankowski, A. (2004). A Budapesti Határőr Igazgatóság csatlakozása az Európai Határ Információs hálózathoz és a Légi Határok Központjának munkájához [The Budapest Border Guard Directorate joins the European Border Information Network and the work of the Air Border Centre]. *Határrendészeti Tanulmányok*, 1(2), 34-66.
- Berki, I. (2015). *Az adyligeti Határőrezred története* [History of the Adyliget Border Regiment]. Doktori értekezés. Eötvös Lóránd Tudományegyetem. <http://doktori.btk.elte.hu/hist/berkiimre/tezis.pdf>
- Bisi, J. (2011). *A Határőrség integrációja a Rendőrségbe* [Integration of the Border Guard into the Police]. Debreceni Egyetem Állam és Jogtudományi Kar.
- Borbély Z. & Kapy, D. (Eds.) (1941). *The 60-year-old Hungarian police 1881-1941*. Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat.
- Fórizs, S. (2015). A határőrség megalakulása, valamint tevékenysége az első években (1945-1950) [The creation of the Border Guard and its activities in the first years (1945-1950)]. *Magyar Rendészet*, 15(6), 89-102.
- Fórizs, S. (2020). A Határőrség és a határőrizet újjászervezése 1956. november 4-ét követően. A hadtudománytól a rendészettudományig – társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében [The reorganization of the Border Guard and the Border Guard after 4 november 1956. From military science to police science - social challenges in the year of national unity]. In Hautzinger Z. & Gaál Gy. (Eds.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXII.* (pp. 111-126). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja.
- Fórizs, S., Gáspár, L., & Paku, J. (1990). Határőrizet és határőrség a kilencvenes években [Border surveillance and border guards in the 1990s]. *Határőrségi Tanulmányok*, 1(1), 39-72.
- Hautzinger, Z. (2020). A határvédelem arca. A hadtudománytól a rendészettudományig – társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében [The face of border protection. From military science to police science - societal challenges in the year of national cohesion]. In Hautzinger Z. & Gaál Gy. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXII.* (pp. 93-97). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja.
- Hegedűs, E. (2016). Motorizáció a XX. századi magyar határőrizetben [Motorization in the Hungarian border police of the 20th century] -történeti Füzetek, *Acta Historiae Praesidii Ordinis*, XXVI. (52), 30. <https://doi.org/10.31627/RTF.XXVI.2016.52N.15-52P>

- Hottó, I. (2023). Gondolatok a határőrség letűnt korának üzeneteiről, értékeiről és fennmaradt szimbólumairól [Reflections on the messages, values and surviving symbols of a bygone era of the Border Guard]. *Rendőrségi Tanulmányok*, 6(4), 104-142. <https://doi.org/10.53304/RT.2023.3.05>
- Kui, L. (2020). *A magyar határőrizet technikai generációváltásai és lehetséges fejlesztési irányok* [Technical generational changes and possible directions of development of the Hungarian Border Guard]. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Nagy, G. (2010). Határőrség 1957-2007. [Border Guard 1957-2007]. *Rendvédelmi – Történeti – Füzetek, Acta Historiae Preasidii Ordinis*, 18(21), 57-65. <https://doi.org/10.31627/RTF.XVIII.2010.21N.57-65P>
- Parádi, J. (2006). A dualizmus kori magyar rendvédelem és határőrizet [The Hungarian police and border police of the dualism period]. *Határrendészeti Tanulmányok*, 3(1), Budapest, 5-46.
- Ritecz, G. (2003). Az európai (schengeni) határőrizeti követelményekre való felkészülés helyzete és további feladatok Magyarországon [The state of preparation for European (Schengen) border control requirements and further tasks in Hungary]. *Európai Tükör: Az integrációs stratégiai munkacsoport kéthavonta megjelenő folyóirata*, 90, 5-68.
- Suba, J. (2014). Rendvédelmi szervek Ausztria és Magyarország titkosszolgálatában [Law enforcement agencies in the secret services of Austria and Hungary]. *Szakmai Szemle: Katonai Nemzetbiztonsági szolgálat Kiadványa*, 12(3), 40-41.

Online links in the article

- URL1: *Határőr Kultúráért Alapítvány* (2022). *Határőr emlékhely (Emlékszoba) avatása*. <https://hokalapitvany.hu/hataror-emlekhely-emlekszoba-avatasa/>
- URL2: *Magyar Idők*. Kossuth levele. Emlékeztető hűségre, kötelességre. <https://www.magyaridok.hu/lugas/kossuth-levele-3530249/>
- URL3: *Az 1881. évi III. törvénycikk a közbiztonsági szolgálat szervezéséről*. <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=88100003.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D31>
- URL4: *Az 1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrségről*. <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=90300008.TV&targetdate=&printTitle=1903.+%C3%A9vi+VI-II.+t%C3%B6rv%C3%A9nycikk&referer=1000ev>
- URL5: *A Magyar Népköztársaság minisztertanácsának 4.353/1949. (268) M. T. számú rendelete Államvédelmi Hatóság szervezése tárgyában*. https://www.abtl.hu/sites/default/files/forrasok/1949_4353.pdf
- URL6: *Páneurópai Piknik 1989. augusztus 19.* https://mnl.gov.hu/mnl/gymsmsl/hirek/paneurpai_piknik_1989_augusztus_19
- URL7: *Jegyzőkönyv az Országgyűlés Honvédelmi és Rendészeti Bizottságának 2007. december 13-án, csütörtökön, 10 órai kezdettel a Határőrség Országos Parancsnokságán megtartott kihezett üléséről*. <https://www.parlament.hu/documents/static/biz38/bizjvk38/HOB/0712131.htm>

Laws and regulations

Act III of 1881 on the organization of the public security service.

Act VIII of 1903 on the Border Police.

Decision of the Council of Ministers No 2046/1989 on the principles of the draft law on the state border of the Republic of Hungary, its order, guarding and rules of crossing, Decision No 17. Decree No 4.353/1949 (268) M. T. of the Council of Ministers of the Hungarian People's Republic on the organization of the State Protection Authority.

Based on Instruction No. 16/1950 of the Department IV of the Ministry of Defense

Based on BM Department IV Order No 0390/1952

Act LXXXVI of 1993 on the entry, residence and immigration of foreigners in Hungary.

Act XXXIX of 2001 on the Entry and Residence of Foreigners. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0100039.TV>

Act XXXII of 1997 on Border Guard and Border Guard

Act XIX of 1998 on Criminal Procedure

Reference of the article according to APA regulation

Hottó, I. (2025). Excerpts and memories from the periods of border security in Hungary. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1789–1808. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1789-1808>

Statements

Conflict of interest

The author has declared no conflict of interest.

Funding

The author did not receive any financial support for researching, writing, and/or publishing this article.

Ethics

The data will be made available on request.

Open access

This article is an Open Access publication published under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>), in the sense that it may be freely used, shared and republished in any medium, provided that the original author and the place of publication, as well as a link to the CC License, are credited.

Corresponding author

The corresponding author of this article is Istvan Hottó, who can be contacted at hotto.istvan@ajk.pte.hu.

K Ö N Y V I S M E R T E T É S

Az első magyar börtönügyi törvényjavaslat (Mezey Barna könyvének ismertetése)

The first Hungarian prison bill (Review of Barna Mezey's book)

Pallo József

Dr. PhD, habil., egyetemi docens, bv. ezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
pallo.jozsef@uni-nke.hu

Magyar
Tudományok
Nemzeti
Központja

Absztrakt

A könyvismertetés Mezey Barna *Az első magyar börtönügyi törvényjavaslat* című kötetét mutatja be, amely az 1843–44-es országgyűlés jogügyi bizottsága által kidolgozott, ám törvénnyé nem emelkedett börtönügyi plánmot tárja fel és értelmezi. A könyvismertetésben a szerző kiemeli a mű forrásgazdagságát, valamint azt, hogy a tervezet nem pusztán intézményépítési javaslat volt, hanem a börtönrendszer egészének kodifikációjára tett korai és koherens kísérlet. Mezey Barna munkája nemcsak történeti rekonstrukció, hanem a magyar büntetés-végrehajtási jog hosszú távú modernizációs ívének tudományos újraértelmezése, amely iránymutató a jogtörténet és kriminálpolitika szakemberei számára.

Kulcsszavak: könyvismertetés, börtönügy, törvényjavaslat

Abstract

The book review presents Barna Mezey's volume entitled *The First Hungarian Prison Law Proposal*, which examines and interprets the prison plan drafted by the Judicial Committee of the 1843–44 Diet but never enacted into law. In the review, the author highlights the richness of the sources on which the work is based, as well as the fact that the draft was not merely an institutional

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 04. 10. Átdolgozás: 2025. 04. 29.
Elfogadás: 2025. 05. 15.

blueprint, but an early and coherent attempt at the codification of the entire prison system. Barna Mezey's work is not only a historical reconstruction, but also a scholarly reinterpretation of the long-term modernisation trajectory of Hungarian penitentiary law, serving as a point of reference for experts in legal history and criminal policy.

Keywords: book review, prison affairs, draft law

Mezey Barna legújabb kötete, *Az első magyar börtönügyi törvényjavaslat* a 19. századi magyar jogfejlődés egyik kevésbé ismert, mégis meghatározó epizódját állítja a középpontba: az 1843. évi törvényelőkészítő munkálatok során megszületett, de törvénnyé soha nem vált börtönügyi plánomot. A mű a forrásfeltárás, a történeti elemzés és a kodifikációs törekvések rekonstrukciójának kivételesen igényes példája, amely nemcsak jogtörténeti értéke, hanem máig ható tanulságai miatt is figyelemre méltó.

A kötet középpontjában álló törvényjavaslatot a magyar országgyűlés 1843–44. évi ülészakának alsótáblai jogügyi bizottsága dolgozta ki, és nem véletlen, hogy Mezey professzor ezt tekinti a magyar büntetés-végrehajtási jog kodifikációja első valóban értékelhető kísérletének. A monográfia rendkívül gazdag forrásanyagra támaszkodik, különösen Fayer László monumentális munkásságára, akinek rendszerező tevékenysége nagymértékben előmozdította a Csemege-kódex előkészítését is.

Mezey Barna tudományos alaposággal mutatja be, hogy a plánom – miként írja – „*nem pusztán a börtönépítés, hanem a börtönrendszer egész rendszerének kodifikációjára tett kísérlet volt*”, és már magán viselte azokat a modern büntetőjogi és büntetés-végrehajtási elveket, amelyek majd csak jóval később, a dualizmus korának jogalkotásában öltenek testet. Mezey professzor világosan érzékelteti, hogy az igazságszolgáltatási rendszer modernizálása már ekkor napirenden volt, s a tervezet egy „*felvilágosult, paternalista, de egyúttal racionalizáló*” állam büntetőpolitikájának jegyeit viselte magán.

A mű több ponton él szövegidézetekkel, amelyek érzékletesen mutatják be a kodifikátorok szemléletét. Így például a tervezet kimondja: „*A' foglyok testi kínzása tilalmaztatik, de a' rend elleni vétkezés fenyítéssel büntettetik.*” Ez a megfogalmazás már a humanitárius büntetőjog és végrehajtási jog szemléletének kezdeteit jelzi. Mezey értelmezésében a kodifikációs próbálkozás nem maradt hatástalan: „*E szövegek visszaköszönnék a börtönrendszerek későbbi elvi felosztásában, sőt a szabadságvesztés rendszeres alkalmazásának magyar modelljében is.*” A könyv nemcsak történeti rekonstrukciót kínál, hanem

a kodifikáció kudarcának okait is feltárja – a politikai konszenzus hiánya, a jogi keretek rendezetlensége és a végrehajtó hatalom részéről mutatkozó érdektelenség, a félfudális status quo fenntartásának igénye együttesen járultak hozzá ahhoz, hogy a tervezet sosem lett törvény. Ugyanakkor, ahogy a szerző is kiemeli: „A kodifikációs kísérlet történeti értéke nem a hatályosulásban, hanem a gondolati előkészítésben keresendő.” A kötet azonban nem csupán egy kivételes forrásfeltárás eredménye, hanem egy több évtizedes tudományos életmű újabb állomása is. Mezey Barna a honi jogtörténet egyik legnagyobb hatású alakja, aki a rendszerváltozás utáni korszakban is képes volt új szempontokkal, interdiszciplináris megközelítéssel és történeti mélységgel bizonyítani a jogtörténet helyét a tudományok rendszerében. A börtönügyi kodifikációról szóló jelen munkája illeszkedik abba a hosszú ívű tudományos programba, amelynek középpontjában a magyar jogrendszer modernizációjának és társadalmi beágyazottságának tudományos értékű vizsgálata áll. Ahogyan jelen könyve is mutatja, Mezey professzor nem csupán múltat tár fel, hanem a történeti jogi gondolkodás lehetőségeit és határait is újraértelmezi, ezzel példát adva nemcsak a történészeknek, hanem mindazoknak, akik a jog és historikum szerepét a társadalom mélyebb összefüggéseiben kívánják megérteni. Az első magyar börtönügyi törvényjavaslat újrafelfedezése Mezey tollából nemcsak múltidézés, hanem értelmezési horizont, és egyúttal annak bizonyítéka, hogy a magyar jogtörténet élő tudomány, melynek élvonalában egy karizmatikus, tanító szellemű tudós áll.

Felhasznált irodalom

Mezey B. (2024). *Az első magyar börtönügyi törvényjavaslat*. Gondolat Kiadó.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Pallo J. (2025). Az első magyar börtönügyi törvényjavaslat. (Mezey Barna könyvének ismertetése). *Belügyi Szemle*, 73(8), 1809–1812. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1809-1812>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Pallo József, aki a pallo.jozsef@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

INTERJÚ

Interjú a Dr. Kertész Imre díjjal kitüntetett Fenyvesi Csaba professzor úrral

Interview with Professor Csaba Fenyvesi,
recipient of the Dr. Imre Kertész Award

Szabó Csaba

Dr. PhD., főszerkesztő-helyettes, egyetemi docens, rendőr alezredes
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle Szerkesztősége,
Széchenyi István Egyetem
csaba.szabo3@bm.gov.hu

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 03. 18. Átdolgozás: 2025. 04. 25.
Elfogadás: 2025. 05. 28.

Absztrakt

A tanulmány egyedülálló életút és szakmai teljesítmény bemutatásán keresztül ad átfogó képet Fenyvesi Csaba professzor úr munkásságáról, aki a bűnüldözés gyakorlati tapasztalatait és a kriminalisztika tudományos eredményeit ötvözi. Az interjú során professzor úr beszél pályaválasztásának fordulópontjairól, kiemelkedő tudományos eredményeiről – többek között a kriminalisztikai piramis modellről, a kriminalisztika alapelveinek bővítéséről, illetve a védőügyvéd és a felismerési kísérlet magyarországi jelentőségéről. Professzor úr nagy hangsúlyt fektet az oktatói ars poeticára, amelyet a TUSZEHURE (Tudás, Szeretet, Humor, Rend) elvével ír le, és reflektál arra is, hogyan alakította a kriminalisztika tudományterülete szemléletét és oktatási gyakorlatát a kontinentális és angolszász megközelítések vonatkozásában. Az interjú kiemeli a gyakorlati tapasztalatok, a vizuális és interaktív oktatási módszerek, valamint a közéleti kommunikáció szerepét a kriminalisztika népszerűsítésében és megújításában. Professzor úr zárásként tanácsot ad a jövő kriminalisztikai kutatóinak, hangsúlyozva a releváns adatok és a folyamatos fejlődés fontosságát. Professzor úrral Szabó Csaba főszerkesztő-helyettes úr beszélgetett.

Kulcsszavak: interjú, kriminalisztika, tudás, rend, humor

Abstract

Through presenting a unique life path and professional achievements, this study offers a comprehensive overview of the work of Professor Csaba Fenyvesi, who combines practical experience in law enforcement with scientific results in criminalistics. In the interview, Professor Fenyvesi discusses the turning points of his career and his outstanding scientific contributions—including the criminalistics pyramid model, the expansion of the fundamental principles of criminalistics, as well as the significance of defense attorneys and identification procedures in Hungary. He places great emphasis on his teaching philosophy, which he describes with the TUSZEHURE principle (Knowledge, Love, Humor, Order), and also reflects on how the perspectives and educational practices of criminalistics have been shaped by the convergence of continental and Anglo-Saxon approaches. The interview highlights the role of practical experience, visual and interactive teaching methods, and public communication in popularizing and renewing criminalistics. In closing, Professor Fenyvesi offers advice to future researchers in criminalistics, emphasizing the importance of relevant data and continuous development. The professor spoke with Csaba Szabó, deputy editor-in-chief.

Keywords: interview, criminalistics, knowledge, order, humor

Professzor úr, a szakmai életútja egyedülálló: egyszerre járta be a bűnüldözés gyakorlati és a kriminalisztika tudományos világát. Mi az a személyes élmény vagy fordulópont, amely döntően hozzájárult ahhoz, hogy a tudományos pályát választotta?

A rendőrségi vizsgálói–bűnmegelőzési–elemzési munka nyolc éve során az a felismerésem alakult ki, hogy a személyiségemhez közelebb áll a tudományos kutatás és az egyetemi oktatás. Ugyanakkor sosem szakadtam el a gyakorlattól, hiszen a monográfiák, tankönyvek és tanulmányok írása szerves egységben volt és van napjainkban is a védőügyvédi tevékenységem során szerzett bűnüldözési, kriminalisztikai, büntetőeljárás-jogi tapasztalatokkal.

Az ön által kidolgozott kriminalisztikai piramis modell és a kriminalisztika tendenciózus alapelvei komoly visszhangot váltottak ki a szakmai közösségben. Melyik elméleti eredményére a legbüszkébb, és miért?

Úgy vélem e körben hosszabb sort jelölhetnék meg, ám itt csak a legfontosabakat emelem ki:

- a) A védőügyvéd kifejezés terminus technikusként való alkalmazása a magyar joggyakorlatban (Fenyvesi, 2002).
- b) A rendőrség mint biztonsági termékkel rendelkező szervezet fogyasztó orientált átalakításának modellezése, a folyamat végrehajtásához szükséges feladatcsokor megjelenítése (Fenyvesi, 1994).
- c) A Tremmel Flóriánnal, később Herke Csongorral társszerzőségben írt kriminalisztikai témájú egyetemi tankönyv és atlasz a magyar jogi karokon az egyetlen tankönyvszintű összefoglaló mű, melyet más jogi karokon is felhasználnak oktatási alpműként (Bócz, 2008). Ez 2022-ben már elektronikusan és nyomtatva is elérhetővé vált (Fenyvesi, Herke & Tremmel, 2022).
- d) A szembesítés mint bizonyítási eljárásnak és mint krimináltaktikai igazságkereső/vallomásellenőrző módszernek a magyar szakirodalomban egyedülálló módon, hiánypótlóan, monografikus szinten történő, széles aspektusú (jogtörténeti, nemzetközi, empirikus, büntető eljárásjogi, kriminalisztikai) tudományos vizsgálata.
- e) A kriminalisztika (fő kérdései) piramis modelljének megalkotása (Fenyvesi, 2014).
- f) A kriminalisztikai alapelvek bővítése, egyúttal a 21. századi kriminalisztika világtendenciáinak megjelölése. A (modern) kriminalisztika történeti mérföldköveinek bemutatása. A kriminalisztikai hibák és következményeinek modellezése. A kriminalisztika és a büntetőeljárás-jog tudomány magyar monográfiái piramis modelljének megalkotása.

- g) A felismerésre bemutatásnak (helyesen felismerési kísérletnek) mint bizonyítási eljárásnak és mint krimináltaktikai felderítő/igazságkereső/vallo-más-ellenőrző módszernek a magyar szakirodalomban egyedülálló módon, hiánypótlóan, monografikus szinten történő, széles aspektusú (jogtörténeti, nemzetközi, empirikus, büntetőeljárás-jogi, kriminalisztikai) tudományos vizsgálata (Fenyvesi, 2023).

A TUSZEHURE mozaikszó – Tudás, Szeretet, Humor, Rend – egyfajta oktatói ars poeticaként jelenik meg írásaiban. Hogyan alakult ki ez a szellemi vezérfonal, és hogyan érvényesül a mindennapi oktatói gyakorlatában?

Két évtizednyi kutatás–oktatás–praxis alapján jutottam el szakmai (ethoszi) „vezérfonalam” megfogalmazásához. Mint egy jó festmény vagy szobor, kicsit-picit folyamatosan alakítva, „gyurmázva” jutottam el a négyes felépítéshez, amelyből a tudás: az a tanított anyag, a jogi matéria, az emberi sorsokat jobbítani igyekvő jogtudomány (a társadalmat alkotó emberi közösség, valamint az egyén) mélyreható ismerete és szellemének, üzeneteinek megértése nélkül nem beszélhetünk tanári eredményességről, ez szinte evidensnek, „conditio sine qua non”-nak, elmaradhatatlan feltételnek és prioritásnak tűnik. Kevésbé evidens, hogy a tudásnak vannak más aspektusai, amelyeket szintén követelményként fogalmazhatunk meg. Nevezetesen ismerni kell a helyes, útmutató, érdekfelkeltő tanítási módszereket, továbbá a diákokat és nem utolsósorban saját magunkat.

A szeretethez úgy jutottam el gondolatban, hogy vannak nagy, mondhatni óriási tudású, lelkiismeretes egyetemi oktatók, talán még számtalan kutatást, monográfiát, tankönyvet is jegyeznek, mégsem sikerül belopniuk magukat a diákok szívébe. Szándékosan kerültem a szót, hogy a tanítványaikéba, mert általában, ha nincs a tudás mögött/mellett érző, empátikus készséggel bíró szív, akkor igazán követő tanítvány sem bukkan fel hosszú távon. Itt emelem ki azon gondolatomat, hogy szerintem nem az a tanítvány, akit tanítottunk, hanem aki tanult is tőlünk. Átadás csak úgy lehetséges, ha azt szívből adjuk, ha valóban vonzódunk, affinitásunk, lelkesedésünk, motivációnk van a tantárgyunkhoz. Látjuk annak szépségeit, értékeit és közvetíteni is tudjuk kellő tisztelettel, barátsággal, kedvességgel, szeretettel, és szuggesztivitással. Mintha saját gyermekünk lenne, úgy dédelgetjük, „simogatjuk”, dicsérik is saját tantárgyunkat. És ez így van rendjén, kell az egészséges elfoglultság, elnézés és bátorítás a gyengeségei kapcsán is; alkalmanként a szenvedélyt is megengedhetjük.

Ugyanakkor láthatunk, hallhatunk a katedrákon nagy tudású, szeretni képes tanárokat, ám sokszor a hallgatóságnak mégis hiányérzete van. A jóindulatú előadások (alkalmanként inkább monologizálások) szárazak, unalmasak,

nedv nélküliek. Utóbbi szót nem véletlenül használtam. Ugyanis a humor latin eredetű kifejezés és nedvet jelent. Ahogyan a szerelmi életünkben, a táplálkozásban úgy a tanári pályán is szükséges nedv, vagyis humor. Ez színesíti az előadást és magát az előadót is. Bölcs megfigyelésből fakad, hogy akinek van humora mindent tud, akinek meg nincs, az mindenre képes. Többen óvakodnak a humortalan (nem derűs, nem vidám, kellően szomorkás) emberektől, így a tanárok esetében is nagy hátrány, ha „sótlanságot” érzékel a diák, ha nincs „cum grano salis”, vagyis csipetnyi sóval fűszerezve a mondanivaló, a személyiség.

Az egyik szabadon választott órán jöttem rá, hogy nem elég az első hármas, a TUSZEHU. Ugyanis a hátsó sorokban három diáklány folyamatosan csevegett egymással, nevetgéltek az egyébként (a többség szerint) tartalmas, szeretetteljes, humorral fűszerezett tanórán. Megmutatkozott a nagy igazság, hogy rend nélkül nincs igazán mérhető teljesítmény, kreativitás, érdemi munkavégzés, eredményprodukálás. (Ahogy a népi mondás üzeni: Rend a lelke mindennek.)

Kihangsúlyozom azonban, hogy a rend nem keverendő össze bármiféle parancsuralmi rendszerrel, diktátumok által kikényszerített árenddel. Belülről (belső harmóniából) kell fakadnia, ám mindenképpen külső megjelenésének is kell lennie. A rendtelenségben ugyanis mások is könnyen azzá válnak, az „edzések” lazasága teljesítmény hiányhoz, rendtelenséghez vezet. Szoktam mondani: „Az erős edzések, könnyed meccsek híve vagyok és nem fordítva.” Utóbbiak lehetnek kellemesek ideig-óráig, de hosszú távon nem járnak haszonnal, nem szolgálják sem a tanár, sem a diák, végeredményben a jogászság, a jogászi, a bűnüldözési hivatásrend (például a rendőrség) érdekeit.

Több mint harminc évnyi oktatói tapasztalattal rendelkezik, számos tehetséges tanítvány került ki a kezei alól. Mi a legfontosabb szempont, amikor egy hallgatóval dolgozik: a tudás, a hozzáállás vagy valami más?

Meglátásom szerint az előző ponti követelménysorhoz kapcsolódik, hogy a példászerű jogtanárnak szeretnie kell a tantárgyán, témáján kívül a hallgatót is. Az IQ mellé fel kell sorakoznia az EQ-nak is. Arra törekszem, hogy a másokért élés, a megértés és nem elvtelen közvetlenség alapján felfedezzem a tiszta affinitással, erős kíváncsisággal bíró, „csillagszemű” ifjú kollégákat.

Akiknek (sokszor kritikus, kezdeményező, alkalmanként lázadó) egyéniségük, belső méltóságuk, szorgalmuk, és tegyük hozzá tehetségük (ahogy szoktam mondani népies formulával: „kakaójuk”) van. A szuverén, kreatív, nyitott, folyton érdeklődő, szárnyaló képzelő erejű, újdonságokat felfedező, ötletekkel bíró, intuitivitást sem mellőző, eredeti gondolkodású, saját következtetéseiket bátran levonó, intellektuálisan szabad tanítványok az igazi partnereim. Szerencsére már

kilenc ilyen kolléga tudományos fokozatszerzésében segédkezhettem (közülük kiemelkedik Herke Csongor, aki már tanszékvezetőmként az MTA doktora fokozatot és a professzori címet is megszerezte), és az országos tudományos diákköri versenyeken is tizennégy diákom ért el kiemelkedő helyezést.

Évtizedek óta követi és alakítja a kriminalisztikai gondolkodást Európában. Hogyan látja a kontinentális és az angolszász kriminalisztikai szemlélet közeledését – valóban elindult egy globális egységesülés?

Sommásan úgy fogalmazhatok, hogy ugyan fogalmi eltérések vannak a bűnüldözés tudomány kontinentális és angolszász felfogása között, azonban a tárgyai és céljai ugyanazok, a tartalmuk pedig összhangban van egymással. Tendenciaként állapíthatom meg, hogy a felfogások közötti merev határok fokozatos leomlásának lehetünk tanúi, napjainkat már a kölcsönös egymásra hatás jellemzi.

A kriminalisztika oktatásában tudatosan épít a gyakorlati élményközeliségre és interaktivitásra. Milyen módszerek váltak be leginkább a hallgatók aktivizálásában? Van olyan előadás, amit különösen emlékezetesnek tart?

Első kriminalisztika professzorom, Vargha László már nagy hangsúlyt helyezett a ténytudomány „láttatására”. Diaképekkel szemléltette mondanivalóját. Utódja, második kriminalisztika tanárom, Tremmel Flórián (jelenleg professor emeritus) emelte ki a számomra is követendő bölcsességet: egy kép többet mond ezer szónál. Napjainkban már a Power Point, Prezi-bemutatók még inkább az előadók kezére játszik, élünk vele az egész tanszékünkön, ahol már a büntető-eljárás-jogot is igyekszünk vizuálisan is alátámasztani. A kriminalisztika igazán praktikus diszciplína, így mind a krimináltechnikai, mind a krimináltaktikai eszközöket, tárgyakat, nyomokat, anyagmaradványokat be tudjuk mutatni, sőt, alkalmanként szimulálni is tudjuk őket. Például a felismerési vagy bizonyítási kísérletet, a szembesítést, helyszíni szemlét.

A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara 2023-ben ünnepelte a 100 éves fennállását. Erre tekintettel a Janus Egyetemi Színház igazgatójával együtt olyan színházszerű (rendhagyó, sok jelmezes) kriminalisztikai előadást is tudunk/tudtam prezentálni, ami a közel négyszáz fős közönségnek is marandó, talán még flow élménnyel is szolgált a szeptemberi Kutatók Éjszakáján.

Professzor úr nemcsak az egyetemi katedráról, hanem médiaszerepléseken, podcastokban, sőt színházi produkciók tanácsadójaként is szól a nyilvánossághoz. Hogyan látja a kriminalisztika és a közéleti kommunikáció kapcsolatát?

Tapasztalatom szerint nem lankad sem a jogászi, sem az azon túli, sokszor laikusnak egyáltalán nem mondható közönség érdeklődése a nyomozások, egyedi bűnesetek és az MTA Pécsi Akadémiai Bizottság Bűnügyi Tudományok Munkabizottsága keretében megtartott tudományos üléseink iránt. Éppen ezért tudatosan hangsúlyt fektetek arra, hogy a valóban izgalmas kriminalisztikai eseteket, a levonható bűnmegelőzési és bűnüldözési, büntetőeljárás-jogi tanulságokat, az élet produkálta különleges „gyöngyszemeket” vizuális effektekkel fűszerezve eljuttassam, közvetítsem az erre fogékony, a ténytudomány legfrissebb eredményeire kíváncsi (leginkább) pécsi, baranyai, tolnai közösségeknek.

Végezetül: ha egyetlen tanácsot adhatna a jövő kriminalisztikai kutatóinak, mi lenne az – akár szakmai, akár emberi értelemben?

Hirdetem a katedráról is: minden rendőrség annyit ér, amennyi adata van. (Finomítással és pontosítással: minden bűnüldöző annyit ér, amennyi releváns adata van). Az állítás úgy vélem igaz az összes kriminalistára, köztük a ténytudomány elméleti kutatóira és gyakorlati művelőire is.

Felhasznált irodalom

Bócz E. (2008). *A kriminalisztika a jogi felsőoktatásban*. Kézirat.

Fenyvesi Cs. (1994). *Rendőrség és marketing*. Pécs.

Fenyvesi Cs. (2014). *A kriminalisztika tendenciái. A bűnügyi nyomozás múltja, jelene, jövője*. Dialóg Campus.

Fenyvesi Cs. (2002). *A védőügyvéd c. monográfia*. Dialóg Campus Kiadó.

Fenyvesi Cs., Herke Cs. & Tremmel F. (Szerk.) (2022). *Kriminalisztika*. Ludovika Egyetemi Kiadó.

Fenyvesi Cs. (2023). *Felismerési kísérlet a bűnügyekben*. Ludovika Egyetemi Kiadó.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Szabó Cs. (2025). Interjú a Dr. Kertész Imre-díjjal kitüntetett Fenyvesi Csaba professzor úrral. *Belügyi Szemle*, 73(8), 1812–1820. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i8.pp1813-1820>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Szabó Csaba, aki a csaba.szabo3@bm.gov.hu e-mail címen érhető el.